

Załącznik
do Uchwały Nr XIX/135/16
Rady Miasta Międzyrzecza
Podlaskiego
z dnia 31 marca 2016 r.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA MIĘDZYRZEC PODLASKI

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIASTA
Robert Matejek

Spis treści

Spis treści	2
Wstęp.....	4
I. Miasto. Informacje podstawowe	7
II. Międzyrzec Podlaski. Otoczenie i relacje zewnętrzne.....	8
II.1. Województwo Lubelskie.....	9
II.2. Powiat bialski	12
II.3. Mały zasięg oddziaływania	14
II.4. Średni zasięg oddziaływania.....	18
II.5. Euroregion Bug	21
III. Międzyrzec Podlaski. Ład przestrzenny i infrastruktura techniczna	25
III.1. Strefy funkcjonalne.....	25
III.2. Historyczny układ osadniczy	26
III.3. Planowanie przestrzeni.....	26
III.4. Inne elementy infrastruktury technicznej.....	29
III.5. Ochrona dziedzictwa kulturowego	32
III.6. Obiekty o szczególnym znaczeniu dla Miasta	33
IV. Międzyrzec Podlaski. Środowisko.	36
IV.1. Zasoby i walory środowiska	36
IV.2. Atrakcyjność przyrodnicza	37
IV.3. Bogactwa naturalne i zasoby środowiska możliwe do wykorzystania gospodarczego.....	38
IV.4. Antropogeniczne zagrożenia środowiska	39
V. Międzyrzec Podlaski. Gospodarka	41
V.1. Charakterystyka lokalnego sektora gospodarczego	41
V.2. Warunki dla prowadzenia biznesu	52
V.3. Uwarunkowania zewnętrzne gospodarki Miasta.....	57
VI. Międzyrzec Podlaski. Społeczność lokalna	59
VI.1. Charakterystyka demograficzna	59
VI.2. Edukacja	67
VI.3. Kultura. Kultura fizyczna	73

VI.4. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	79
VI.5. Aktywność społeczna mieszkańców	89
VII. Budżet i organizacja	92
<hr/>	
VII.1. Uwarunkowania budżetowe.....	92
VII.2. Struktura i organizacja.....	97
VIII. Analiza SWOT	101
IX. Kierunki rozwoju Miasta	106
X. Wizja i misja.....	113
XI. Cele strategiczne i operacyjne	115
XII. Zgodność z dokumentami strategicznymi	131
XIII. System finansowania i wdrażania.....	136
XIV. System monitoringu	140
XV. Opis konsultacji społecznych	144
XVI. Raport z badań ankietowych.....	146
Spis tabel	167
Spis rysunków	169
<hr/>	

Wstęp

Zarządzanie rozwojem regionalnym związane jest z podejmowaniem szeregu działań i decyzji ważnych dla lokalnej społeczności, choć nie zawsze cieszących się powszechną jej aprobatą. Efektywność i racjonalność takiego zarządzania wspiera wieloletni plan, wskazujący kierunki rozwoju danej jednostki. Głównym celem tworzenia dokumentu strategicznego, jakim jest Strategia Rozwoju jest diagnoza stanu wyjściowego jednostki oraz wypracowanie na jej bazie priorytetowych kierunków rozwoju społeczno – gospodarczego. Strategia Rozwoju Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2015 – 2020 (z perspektywą do 2025 roku) to długookresowy plan działania, określający kierunki, cele strategiczne oraz proponowane działania przyczyniające się spójnie do realizacji założeń. Strategia pozwala na wypracowanie najbardziej efektywnych działań mogących zapewnić dynamiczny rozwój miasta oraz stworzenie warunków dla wzmocnienia jego pozycji konkurencyjnej w regionie, rozwoju przedsiębiorczości oraz powstawania inicjatyw społecznych.

Działania podejmowane w ramach strategii będą budować wizerunek miasta przez najbliższe lata. Sposób postrzegania miasta stanowi wizytówkę, źródło informacji dla wszystkich partnerów wewnętrznych i zewnętrznych. Dzięki wdrażaniu Strategii miasto efektywnie zarządzać będzie swoimi zasobami i potencjałem.

Niniejszy dokument strategiczny zawiera informacje dotyczące kierunków rozwoju miasta Międzyrzec Podlaski oraz planuje działania na lata 2015 – 2020. Horyzont czasowy dokumentu związany jest z nową perspektywą finansową Unii Europejskiej.

Zgodnie z ustawą z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju strategiami rozwoju są dokumenty określające podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju odnoszące się do sektorów, dziedzin, regionów lub rozwoju przestrzennego.

Zadaniem strategii rozwoju realizowanych na poziomie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego jest włączenie się w krajowy system zarządzania rozwojem, odwołujący się do celów rozwojowych Unii Europejskiej wypracowanych w dokumencie Strategia Europa 2020. Pięć celów wynikających bezpośrednio ze Strategii Europa 2020 agregowano na poziom krajowy do Strategii Rozwoju Kraju 2020. Są nimi: zwiększenie zatrudnienia; wzrost innowacyjności; zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych oraz zwiększenie udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii; podniesienie poziomu wykształcenia oraz wspieranie włączenia społecznego. Przenosząc planowanie strategiczne na poziom wdrażania, środki przeznaczone na realizację polityki rozwoju, w tym Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne skoncentrowane zostały na następujących priorytetach finansowych: otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom, spójność społeczna i aktywność zawodowa,

infrastruktura sieciowa na rzecz wzrostu zatrudnienia, środowisko i efektywne gospodarowanie zasobami. Najważniejszym wyzwaniem jest wpisanie modelu wypracowanego w dokumencie w nowy paradygmat polityki regionalnej uwzględniony w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020, zwłaszcza ukierunkowanie polityki regionalnej na: wykorzystanie potencjałów endogenicznych terytoriów, definiowanie celu w odniesieniu do terytorium dla wszystkich podmiotów publicznych, wielosektorowe podejście do działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie, skupienie na selektywnych i skoncentrowanych inwestycjach, zwiększenie roli szczebla regionalnego w zarządzaniu polityką, funkcjonalne rozróżnienie i podejście do obszarów problemowych i ośrodków wzrostu.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 Międzyrzec Podlaski jest miastem zlokalizowanym w strefie oddziaływania obszaru przygranicznego, który zdefiniowany został w tym dokumencie jako Obszar Strategicznej Interwencji. Planowanie rozwoju w ramach przygranicznego obszaru funkcjonalnego województwa winno obejmować działania ukierunkowane na wykorzystanie potencjału obszaru przygranicznego i budowanie funkcji obsługujących UE dla tworzenia warunków wzrostu społeczno – gospodarczego, a także przywrócenie miastom funkcji gospodarczych i społecznych z jednoczesnym wsparciem zasobów ludzkich i przedsiębiorczości.

Strategia Rozwoju Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2015 – 2020 (z perspektywą do 2025 roku) jest dokumentem programowym planowania i prowadzenia polityki rozwoju miasta, spajającym wyzwania i paradygmaty polityki rozwoju przedstawione wyżej, w dokumentach o charakterze nadrzędnym. Strategia, odnosi się kompleksowo do poszczególnych obszarów życia społeczno – gospodarczego i zarządzania miastem. Jest dokumentem otwartym na inicjatywy oddolne, innowacje i działania prorozwojowe w wyznaczonych kierunkach i celach strategicznych. Dokument ten ma szansę zostać narzędziem sprawnego zarządzania miastem, wspomagającym proces podnoszenia poziomu rozwoju gospodarczego miasta oraz poprawy jakości życia jego mieszkańców.

Prace nad Strategią rozpoczęły się przyjętą 26 maja 2015r. Uchwałą Nr IX/53/15 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski w sprawie przystąpienie do opracowywania Strategii Rozwoju Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2015 – 2020 (z perspektywą do 2025 roku). W uchwale powołano Komisję odpowiedzialną za proces budowy dokumentu.

W składzie Komisji znaleźli się:

- Zastępca Burmistrza Miasta,
- Skarbnik Miasta,
- Sekretarz Miasta,
- Zastępca przewodniczącego Rady Miasta,
- Przewodniczący Komisji Budżetu, Gospodarki i Promocji Rady Miasta,

- Przewodniczący Komisji Edukacji, Kultury i Sportu Rady Miasta,
- Przewodniczący Komisji Społecznej Rady Miasta,
- Przewodniczący Komisji Rewizyjnej Rady Miasta,
- Przewodniczący Zespołu Rady Miasta ds. Niepełnosprawnych i Starszych,
- Komendant Straży Miejskiej,
- Dyrektor Miejskiego Ośrodka Kultury,
- Dyrektor Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji,
- Kierownik Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- Naczelnik Wydziału Strategii i Rozwoju,
- Naczelnik Wydziału Zarządzania Mieniem Komunalnym,
- Naczelnik Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa,
- Inspektor ds. Programowania i Projektów Strategicznych w wydziale Strategii i Rozwoju.

Po podjęciu decyzji o przystąpieniu do planowania strategicznego, w procesie budowy Strategii Komisja wykonywała następujące zadania: dokonanie diagnozy prospektywnej, konfrontowanie diagnozy z opinią publiczną w powołanych zespołach uwzględniających liderów konsultacji społecznych, konstrukcja misji i wizji, konstrukcja celów i kierunków działań, wyznaczanie zadań strategicznych do realizacji, dokonanie weryfikacji zgodności horyzontalnej i powiązania zadań ze źródłami finansowania, budowanie systemu monitoringu, opiniowanie projektu strategii i rekomendowanie przyjęcia dokumentu do realizacji.

Strategia powstała w myśl zasady partycypacyjności i zaangażowania mieszkańców w proces zarządzania strategicznego w mieście. Zasada ta realizowana była w oparciu o Uchwałę Nr XVI/132/07 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 listopada 2007 r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami Miasta Międzyrzec Podlaski.

Konsultacje społeczne miały formę:

- bezpośrednich spotkań z mieszkańcami, przedstawicielami grup społeczno – zawodowych – spotkania konsultacyjne w zakresie diagnozy, analizy SWOT oraz celów i działań strategicznych organizowane z zespołem konsultacyjnym w obszarach: społecznym, gospodarczym, techniczno – przestrzennym,
- ankiet skierowanych do mieszkańców miasta, grup społeczno – zawodowych lub organizacji pozarządowych – ankietą dotyczącą opinii mieszkańców w zakresie wyznaczania nowych kierunków działań samorządu,

- zgłaszania uwag, wniosków lub opinii w sprawie będącej przedmiotem konsultacji – formularz zgłaszania uwag do projektu Strategii.

Szczegółowy raport z prowadzonych konsultacji oraz raport z badań został zaprezentowany w dalszej części dokumentu.

Raport

Analiza stanu wyjściowego Miasta

I. Miasto. Informacje podstawowe

Miasto Międzyrzec Podlaski położone jest w północnej części województwa lubelskiego, na terenie powiatu bialskiego. Charakterystyczny w położeniu miasta jest zbieg rzek: Krzny Południowej, Krzny Północnej i Piszczki oraz ujście do kanału Wieprz – Krzna.

Miasto znajduje się na szlaku komunikacyjnym stopnia:

międzynarodowego – europejska trasa E-30 Cork – Paryż – Berlin – Moskwa – Omsk oraz linia kolejowa E-20 stanowiąca korytarz transportowy łączący Berlin z Moskwą;

krajowego – skrzyżowanie dróg nr 19 Kuźnica Białostocka – Białystok – Lublin – Rzeszów i nr 2 Świecko – Poznań – Warszawa – Terespol;

wojewódzkiego – w skali globalnej miasto położone jest w pozycjach 51°59'N, 22°47'E natomiast w skali regionalnej Międzyrzec Podlaski zlokalizowany jest w odległości: ok. 100 km do Lublina – stolicy województwa, 130 km do Warszawy – stolicy kraju i sąsiadującego województwa mazowieckiego; ok. 150 km do Białegostoku – stolicy województwa podlaskiego.

W zakresie oddziaływań transgranicznych najbliższej zlokalizowane jest przejście graniczne z Białorusią (Terespol – ok. 65 km), następnie z Ukrainą (Dorohusk – ok. 140 km), Litwą (Ogrodniki – ok. 295 km), Rosją (Gołdap – ok. 325 km), Słowacją (Barwinek – ok. 355 km), Czechami (Cieszyn – ok. 470 km), Niemcami (Świecko – ok. 630 km).

Powierzchnia miasta wynosi 20,03 km². Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych liczba ludności w mieście w roku 2014 wynosiła 17 102 mieszkańców.

Zasady ustroju na terenie miasta reguluje Statut Miasta Międzyrzec Podlaski przyjęty Uchwałą Nr XXII/200/08 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 30.04.2008 r. w sprawie uchwalenia Statutu Miasta Międzyrzec Podlaski (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2008r., nr 102, poz.2599 z późn. zm.).

Analiza stanu wyjściowego została podzielona na sześć następujących obszarów: otoczenie i relacje zewnętrzne, ład przestrzenny i urbanistyka, środowisko, społeczność lokalna, gospodarka lokalna, budżet i zagadnienia organizacyjne. Analiza prezentuje zebrane dane statystyczne, informacje pozyskane od władz lokalnych odnoszące się do zmian zachodzących

na przestrzeni lat 2010 – 2014 oraz opisujące aktualną sytuację miasta z wyżej wymienionych perspektyw traktując je jako przenikające się i stale oddziałujące obszary rzeczywistości.

Rysunek 1. Położenie Międzyrzec Podlaskiego.

Źródło: zasoby internetowe

II. Międzyrzec Podlaski. Otoczenie i relacje zewnętrzne

Kluczem do określenia stopnia wpływu otoczenia i relacji zewnętrznych Międzyrzec Podlaskiego na jego rozwój jest analiza relacji zewnętrznych. Warto podkreślić, iż nie ma gmin, miast przeciętnych i nie ma gmin, miast zmieniających się bez relacji z otoczeniem.

Uświadomienie, jakie jest otoczenie naszego miasta i w jakich relacjach ono funkcjonuje pomoże zdefiniować wybrane elementy charakterystyk społeczno – gospodarczych tych miejscowości, które mają znaczenie dla oceny perspektyw i potencjału rozwoju naszego miasta. Kluczowa w tym zakresie będzie odpowiedź na pytania, jakie ośrodki sąsiednie oddziałują na Międzyrzec Podlaski? Czy wizerunek przypisany tym ośrodkom udziela się Międzyrzecowi? Czy Międzyrzec wymienia się usługami z sąsiednimi ośrodkami?

II.1. Województwo Lubelskie

Województwo Lubelskie położone jest w południowo – wschodniej części kraju, przy wschodniej granicy Polski będącej jednocześnie granicą Unii Europejskiej z Ukrainą i Białorusią. Przez województwo prowadzą transkontynentalne szlaki łączące zachodnią Europę: Brukselę, Paryż, Berlin ze wschodem, w kierunku Lwowa, Odessy, Kijowa, Mińska, Moskwy. Województwo zajmuje 25 115 km², co stanowi 8% powierzchni Polski. Jest trzecim pod względem wielkości województwem w kraju. Od północy sąsiaduje z województwem podlaskim, od północnego – zachodu z województwem mazowieckim, od zachodu ze świętokrzyskim, a od południa z podkarpackim.

Na terenie województwa znajdują się 4 miasta posiadające prawa powiatu, 20 powiatów oraz 213 gmin, w obrębie których znajduje się 41 miast oraz aż 4116 miejscowości wiejskich. Lubelskie składa się z czterech podregionów statystycznych: lubelskiego, chełmsko – zamojskiego, bialskiego i puławskiego. Stolicą województwa jest Lublin, na terenie którego znajdują się cztery uniwersytety, politechnika oraz kilka prywatnych szkół wyższych, co sprawia, że co czwarty mieszkaniec Lublina jest studentem, a samo miasto jest jednym z największych ośrodków akademickich w Polsce.

Obok uczelni na terenie województwa działają liczne państwowe instytuty badawcze i centra badawczo – rozwojowe oraz wspierające wykorzystanie nowoczesnych rozwiązań i technologii w biznesie. Gospodarka województwa opiera się głównie na rolnictwie. Występują tu dobre warunki glebowe i klimatyczne do upraw sadowniczych i owoców miękkich: jabłek, malin, truskawek, porzeczek.

W ostatnich latach z powodzeniem rozwija się produkcja i przetwórstwo certyfikowanej żywności w tym ekologicznej.

W przemyśle dominują sektory: budowlany – bazujący na lokalnych złożach kredy, wapienia, margla, piasku, drzewny i meblarski, maszynowy oraz wydobywczy z górnictwem węgla kamiennego.

Geograficznie województwo lubelskie w przeważającej części zajmuje Wyżyna Lubelska. Pozostałe makroregiony to Wyżyna Wołyńska, Rostocze, Kotlina Sandomierska, Polesie Lubelskie i Nizina Południowo – podlaska. Ponad 23 procent powierzchni województwa objęte jest różnymi formami ochrony przyrody. Całe województwo znajduje się w dorzeczu rzeki Wisły. Do pozostałych najważniejszych rzek przepływających przez województwo należą: Wieprz, Bug, Krzna, Tanew, krajobraz urozmaicają także kompleksy krasowych jezior zlokalizowane w południowo – wschodniej części województwa. Zróżnicowane formy przyrodnicze

i krajobrazowe powodują, iż województwo lubelskie jest miejscem malowniczym i atrakcyjnym turystycznie.

Przez teren województwa przechodzą ważne trasy i połączenia linii Zachód – Wschód. Do najważniejszych należą:

- a. **Port lotniczy Lublin – Świdnik** – obsługujący połączenia międzynarodowe w kierunku Europy Zachodniej i Północnej;
- b. **Sieci dróg międzynarodowych:**
  - - E30 – Siedlce – Biała Podlaska – Terespol;
  - - E372 (DK 17) – Warszawa – Ryki – Lublin – Zamość – Hrebenne;
  - - E373 (DK 12) – Lublin – Chełm – Dorohusk;
- c. **Sieci dróg krajowych** – łącznie na terenie województwa lubelskiego przebiega 1094,706 km dróg krajowych;
- d. **d. sieci dróg wojewódzkich** – łącznie na terenie województwa lubelskiego przebiega 2174, 508 km dróg w systemie DW, klas GP, G, Z (w przeważającej ilości).

Tabela 1. Wykaz dróg krajowych w administracji GDDKiA Oddział w Lublinie.

Numer drogi	Przebieg drogi	Długość drogi [km]	
		ogółem	w tym odcinków dwujezdniowych
2	granica państwa – Świecko – Pniewy – Poznań – Konin – Warszawa – Siedlce – Terespol – granica państwa	62,338	2,195
12	granica państwa – Błaszki – Sieradz – Łask – Piotrków Trybunalski – Sulejów – Opoczno – Radom – Zwoleń – Puławy – Kurów – Lublin – Piaski – Chełm – Dorohusk – granica państwa	155,642	51,768
17	Warszawa (Zakręt) – Garwolin – Ryki – Kurów – Lublin – Piaski – Krasnystaw – Zamość – Tomaszów Lubelski – Hrebenne – granica państwa	171,009	24,036
19	granica państwa – Kuźnica – Białystok – Siemiatycze – Międzyrzec Podlaski – Kock – Lubartów – Lublin – Kraśnik – Janów Lubelski – Nisko – Rzeszów	190,794	10,697
48	Tomaszów Mazowiecki – Białobrzegi – Głowaczów – Kozienice – Nowe Słowiki – Sieciechów – Opactwo – Dęblin – Moszczanka – Kock	47,690	

63	granica państwa – Węgorzewo – Giżycko – Pisz – Łomża – Zambrów – Sokołów Podlaski – Siedlce – Łuków – Radzyń Podlaski – Wisznice – Sławatycze – granica państwa	108,101	
68	granica państwa – Kukuryki – Wólka Dobryńska	5,197	
74	Sulejów – Żarnów – Kielce – Opatów – Ożarów – Annopol – Kraśnik – Janów Lubelski – Frampol – Gorajec – Szczepieszyn – Zamość – Hrubieszów – Zosin – granica państwa	163,801	0,105
76	Wilga – Garwolin – Stoczek Łukowski – Łuków	37,578	
82	Lublin – Cyców – Włodawa – granica państwa	81,850	1,444
824	Żyrzyn – Puławy – Opole Lubelskie – Annopol	12,113	
Razem		1036,113	90,245

Źródło: www.gddkia.gov.pl

Tabela 2. Plany rozwoju sieci dróg na terenie województwa lubelskiego.

Planowane autostrady i drogi ekspresowe na terenie administrowanym przez GDDKiA oddział w Lublinie	
Numer drogi	Przebieg drogi
A2	(Berlin) granica państwa – Świecko – Poznań – Łódź – Warszawa – Biała Podlaska – Kukuryki – granica państwa (Mińsk)
S12	A1 (Piotrków Trybunalski – Sulejów – Radom – Puławy – Lublin – Piaski – Chełm – Dorohusk – granica państwa (Kijów)
S17	S8 (Warszawa) Zakręt – Garwolin – Lublin – Piaski – Zamość – Tomaszów Lubelski – Hrebenne – granica państwa (Lwów)
S19	(Grodno) granica państwa – Białystok – Międzyrzec Podlaski – Lublin – Nisko – Rzeszów – Barwinek – granica państwa (Preszow)
S46	(Praga) granica państwa – Kudowa Zdrój – Opole – Częstochowa – Jędrzejów – Kielce – Kraśnik

Źródło: www.gddkia.gov.pl

Województwo promuje swój wizerunek za pomocą marki *Lubelskie – Smakuj życie*, odnoszącej się przede wszystkim do zaznaczenia lokalizacji geograficznej i przynależności do Lubelszczyzny, dlatego postawiono na promocję znaku graficznego „Elki”. Różnorodność zastosowania znaku pokazuje, że Lubelszczyzna jest miejscem o różnych obliczach, w którym

można bez końca i ryzyka oraz nudy smakować życie. Jest to pierwszy znak w Polsce dotyczący systemu identyfikacji regionalnej umożliwiający tak różnorodne i dowolne zastosowanie.

Lubelskie wspiera i promuje kierunki rozwoju regionu wyznaczone w regionalnych dokumentach strategicznych. Dokumenty stanowią dla poszczególnych miast i gmin punkt odniesienia i wytyczne do budowania swoich lokalnych kierunków działań.

W zakresie rozwoju gospodarczego na szczególną uwagę zasługuje wyznaczenie inteligentnych specjalizacji regionu w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego. Są nimi:

- a. **Biogospodarka** – obejmuje wszystkie rodzaje aktywności gospodarczej oparte na biotechnologiach, zwłaszcza produkcję rolniczą, zwierzęcą, produkcję pasz i przetwórstwa rolno – spożywczego, przemysł farmaceutyczny, chemiczny, odnawialne źródła energii, zdrowie publiczne, przemysły i usługi środowiskowe. Akcent postawiony na biogospodarkę jest nawiązaniem do zapoczątkowanej przez województwo współpracy międzynarodowej.
- b. **Medycyna i zdrowie** – skupia się na usługach zdrowotnych, profilaktyce, badaniach prowadzonych w zakresie nauk medycznych, neutralizowaniu negatywnych skutków starzenia się społeczeństwa i związany z tym popyt na usługi medyczne oraz pokrewne. Medycyna i zdrowie jest obszarem uzupełniającym biogospodarkę, szczególnie w odniesieniu do łańcucha żywności i produktów biomedycznych.
- c. **Energetyka niskoemisyjna** – odnosi się do potencjału rozwoju energetyki w regionie, zarówno konwencjonalnej, opartej na węglu i gazie, jak również odnawialnej, bazującej na energii wiatru, wody, słońca i biomasy. Potencjał województwa tworzy warunki do rozwoju czystych technologii kopalnych, produkcji bioenergii, rozwoju inteligentnych systemów energetycznych.
- d. **Informatyka i automatyka** – odnosi się do wszystkich wyżej wymienionych specjalizacji, tworzy gamę innowacyjnych produktów i usług. Rozwój tego sektora to przede wszystkim proces cyfryzacji społeczeństwa i automatyzacja procesów oraz świadczenia usług.

II.2. Powiat bialski

Międzyrzec Podlaski położony jest północnej części województwa lubelskiego, subregionie bialskim, powiecie bialskim obejmującym aż 11% powierzchni całego województwa. Powiat bialski jest trzecim, co do wielkości (po powiatach białostockim i olsztyńskim) w Polsce.

Rysunek 2. Powiat bialski w woj. lubelskim

Źródło: dane BDL GUS

Siedzibą powiatu jest miasto Biała Podlaska, licząca przeszło 57 tys. mieszkańców. W skład powiatu wchodzi 2 gminy miejskie, w tym Międzyrzec Podlaski oraz 17 gmin wiejskich. Powiat graniczy na poziomie regionalnym z województwem podlaskim oraz na poziomie krajowym i międzynarodowym (wschodnia i północna część powiatu stanowi granicę kraju i Unii Europejskiej z Białorusią). Charakterystyczny w przebiegu granicy jest fakt, iż znaczna jej część wyznaczona jest nurtem rzeki Bug.

Tabela 3. Liczba ludności w powiecie bialskim w 2013r.

ogółem	113 336
kobiety	57 149
mężczyźni	56 187

Źródło: dane GUS

Przez powiat bialski przepływają rzeki – największą jest Bug, ale znaczenie gospodarcze i krajobrazowe mają również Krzna, Zielawa i Rudka. Przez teren objęty oddziaływaniem strategii przepływa również kanał Wieprz – Krzna zasilający największy w powiecie zbiornik retencyjny „Żelizna”. Kanał przez lata wpisał się w krajobraz bialski, stanowi siedlisko rzadkich

gatunków flory i fauny i jest zasobem wpływającym na lokalną gospodarkę. Na terenie powiatu poziom bezrobocia jest wyższy niż średnia wojewódzka czy średnia krajowa.

Tabela 4. Stopa bezrobocia na terenie powiatu bialskiego – stan na lipiec 2015r.

WOJEWÓDZTWA/ PODREGIONY/ POWIATY	Bezrobotni zarejestrowani w tysiącach	Stopa bezrobocia (do aktywnych zawodowo) w %
POLSKA	1585,7	10,1
WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE	103,6	11,4
PODREGION 10 - CHEŁMSKO ZAMOJSKI	34,2	12,8
PODREGION 11 - LUBELSKI	30,4	9,7
PODREGION 12 - PUŁAWSKI	22,0	10,6
PODREGION 9 - BIALSKI	17,0	13,9
bialski	5,7	13,1
parczewski	1,8	12,1
radzyński	3,2	12,4
włodawski	3,0	20,7
m. Biała Podlaska	3,3	13,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

II.3. Mały zasięg oddziaływania

Analizując geograficzną lokalizację Międzyrzecza Podlaskiego należy zwrócić uwagę na wzajemne oddziaływanie następujących ośrodków miejskich zlokalizowanych w najbliższym sąsiedztwie miasta, tj. do 50 km odległości od: Biała Podlaska, Radzyń Podlaski, Łuków, Siedlce, Łosice, Siemiatycze.

Biała Podlaska to jedno z większych miast województwa lubelskiego, posiadające prawa miejskie od XIV wieku. Miasto posiada bogatą historię, w której kluczowe znaczenie ma położenie na terenie Wielkiego Księstwa Litewskiego oraz działalność kulturalna i gospodarcza rodu Radziwiłłów. Gospodarka miasta opiera się na przemyśle włókienniczym oraz produkcji specjalistycznych urządzeń i maszyn. Przez miasto przechodzi:

- krajowa droga nr 2 Terespol – Biała Podlaska – Warszawa – Poznań – Świecko, będąca częścią europejskiej trasy E30; drogi wojewódzkie klasy GP – DW 812 Biała Podlaska – Włodawa – Chełm – Krasnystaw oraz DW 811 Biała Podlaska – Sarnaki – Białystok;
- Trasa kolejowa nr 2 na linii Warszawa – Terespol, będąca II częścią Paneuropejskiego Korytarza Transportowego Zachód – Wschód łączącego Berlin z Moskwą (Kunowice – Poznań – Warszawa – Terespol).

Odległość Międzyrzec Podlaski – Biała Podlaska → ok. 25 km

Radzyń Podlaski położony jest na terenie Podlasia Południowego, w powiecie radzyńskim i liczy ok. 16,5 tys. mieszkańców i posiada prawa miejskie od XV wieku. W Radzynie Podlaskim krzyżują się ważne szlaki komunikacyjne: droga krajowa nr 19 łącząca trzy duże ośrodki miejskie wschodniej Polski: Białystok, Lublin i Rzeszów stanowiąca europejski korytarz transportowy prowadzący z krajów bałtyckich w kierunku Słowacji oraz droga krajowa nr 63 prowadząca do przejścia granicznego z Białorusią w Sławatyczach. Radzyń Podlaski to ośrodek handlowo – usługowo – przemysłowy. Największym zakładem produkcyjnym w mieście jest Spółdzielnia Mleczarska "Spomlek". Inne znaczące przedsiębiorstwa to: Fabryka Narzędzi Chirurgicznych należąca do koncernu B. Braun, Górnicza Fabryka Narzędzi, Spółdzielnia Zakład Pracy Chronionej "Simena", zakłady produkcyjne przemysłu ciastkarskiego, zakład przetwórstwa owoców i warzyw, firmy transportowe.

Odległość Międzyrzec Podlaski – Radzyń Podlaski → ok. 27 km

Łuków to miasto położone na Nizinie Południowopodlaskiej, ciekawostką jest fakt przynależności niegdyś tego terenu nie do Lubelszczyzny, ale do województwa siedleckiego. Miasto jest stolicą powiatu, liczy przeszło 30 tys. mieszkańców i posiada prawa miejskie już od XIV wieku. Dominującą branżą gospodarki jest przemysł spożywczy. Działają tu także zakłady przemysłu odzieżowego, stolarki okiennej, metalowego oraz zakład energetyki ciepłej. Na terenie miasta funkcjonuje Podstrefa Inwestycyjna Łuków działająca w ramach Tarnobrzskiej SSE. Miasto jest dobrze skomunikowane z regionem, dzięki następującym połączeniom:

- kolejowe (głównie linia kolejowa nr 2 Warszawa – Terespol będąca częścią magistrali kolejowej E20);
- drogi krajowe: nr 63 (Siedlce – Łuków – Radzyń Podlaski – Sławatycze), nr 76 (Garwolin – Stoczek Łukowski – Łuków);
- drogi wojewódzkie: nr 806 Łuków – Międzyrzec Podlaski, nr 807 Maciejowice – Żelechów – Łuków, nr 808 Łuków – Kock;

Odległość Międzyrzec Podlaski – Łuków → ok. 32 km

Siedlce to miasto położone na terenie województwa mazowieckiego, na Południowym Podlasiu. Miasto zyskało prawa miejskie w XVI wieku i obecnie stanowi znaczący ośrodek kulturalno – gospodarczy, liczy przeszło 76 tys. mieszkańców. Gospodarka miasta opiera się na

handlu i przetwórstwie przemysłowym oraz budownictwie. Na terenie miasta działa 12 przedsiębiorstw zatrudniających co najmniej 500 osób. Najważniejsze firmy przemysłowe to: Polimex – Mostostal produkujący lekkie konstrukcje stalowe i wykonawca robót budowlanych, Stadler Polska – firma produkująca pociągi, SZD Drosed – producent gotowych wyrobów drobiarskich (np. pasztetu Podlaskiego), Polmos – Siedlce – producent wyrobów spirytusowych (np. wódki Chopin), Valmont Polska – producent masztów oświetleniowych i energetycznych, Cargill Polska – producent pasz i nawozów sztucznych, OSM Siedlce, Kwangijn ZPP Poland – producent części zamiennych do samochodów i inne. Inne zasługujące na wymienienie to: Teleperformance Polska, Zenis Polska, Altrad, Spółdzielczy Producent Sprężyn PSI. Na terenie miasta działa również elektrociepłownia gazowa. W 2007 r. utworzona została podstrefa Tarnobrzeskiej SSE. Siedlce posiadają następujące połączenia komunikacyjne:

kolejowe: połączenie nr 2 Warszawa – Terespol, nr 31 Siedlce – Siemianówka, nr 55 – towarowa Sokołów Podlaski – Siedlce;

drogowe:

– w sieci dróg krajowych: nr 2 Terespol – Siedlce – Mińsk Mazowiecki – Warszawa – Poznań – Świecko; nr 63 Węgorzewo – Łomża – Siedlce – Łuków – Sławatycze;

– w sieci dróg wojewódzkich: nr 696 Siedlce – Węgrów, nr 698 Siedlce – Łosice – Janów Podlaski – Terespol, nr 803 Siedlce – Stoczek Łukowski.

Odległość Międzyrzec Podlaski – Siedlce → ok. 41 km

Łosice to miasto położone na terenie województwa mazowieckiego, na Południowym Podlasiu, jest ono centrum gminy miejsko – wiejskiej Łosice. Prawa miejskie otrzymało w XVI wieku. Łosice to mały ośrodek miejski, zamieszkały przez ok. 7 tys. mieszkańców. Miasto stanowi ośrodek usługowy dla otaczającego go regionu rolniczego. Na terenie miasta występuje drobny przemysł, np. fabryka sprzętu spawalniczego Perun czy zakłady mleczarskie Laktopol. Na terenie miasta krzyżują się drogi krajowe i wojewódzkie:

krajowa nr 19 Białystok – Siemiatycze – Łosice – Międzyrzec Podlaski – Rzeszów,

województwa nr 698 Siedlce – Łosice – Terespol.

Odległość Międzyrzec Podlaski – Łosice → ok. 28 km

Siemiatycze to miasto położone w południowej części województwa podlaskiego zamieszkałe przez przeszło 14 tys. mieszkańców. Miasto jest ośrodkiem handlowo – usługowym, z rozbudowaną branżą materiałów budowlanych, meblarską i przetwórstwem drewna. Największe zakłady to mleczarnia „Polser”, fabryki soków i mrożonek „Oerlemans”

i „OK”. Z wyrobów produkcji lokalnej promowane są wyroby: meble, parkiety, wyroby betonowe, kafle. W mieście krzyżują się następujące połączenia komunikacyjne:

- droga krajowa nr 19 Kuźnica Białostocka – Białystok – Siemiatycze – Lublin – Rzeszów,
- droga krajowa nr 62 Włocławek – Płock – Wyszaków – Węgrów – Siemiatycze,
- droga wojewódzka nr 690 Czyżew – Ciechanowiec – Siemiatycze,
- droga wojewódzka nr 693 Siemiatycze – Kleszczele,
- linia kolejowa nr 31 Siedlce – Siemianówka i Siedlce – Hajnówka – Warszawa.

Odległość Międzyrzec Podlaski – Siemiatycze → ok. 50 km

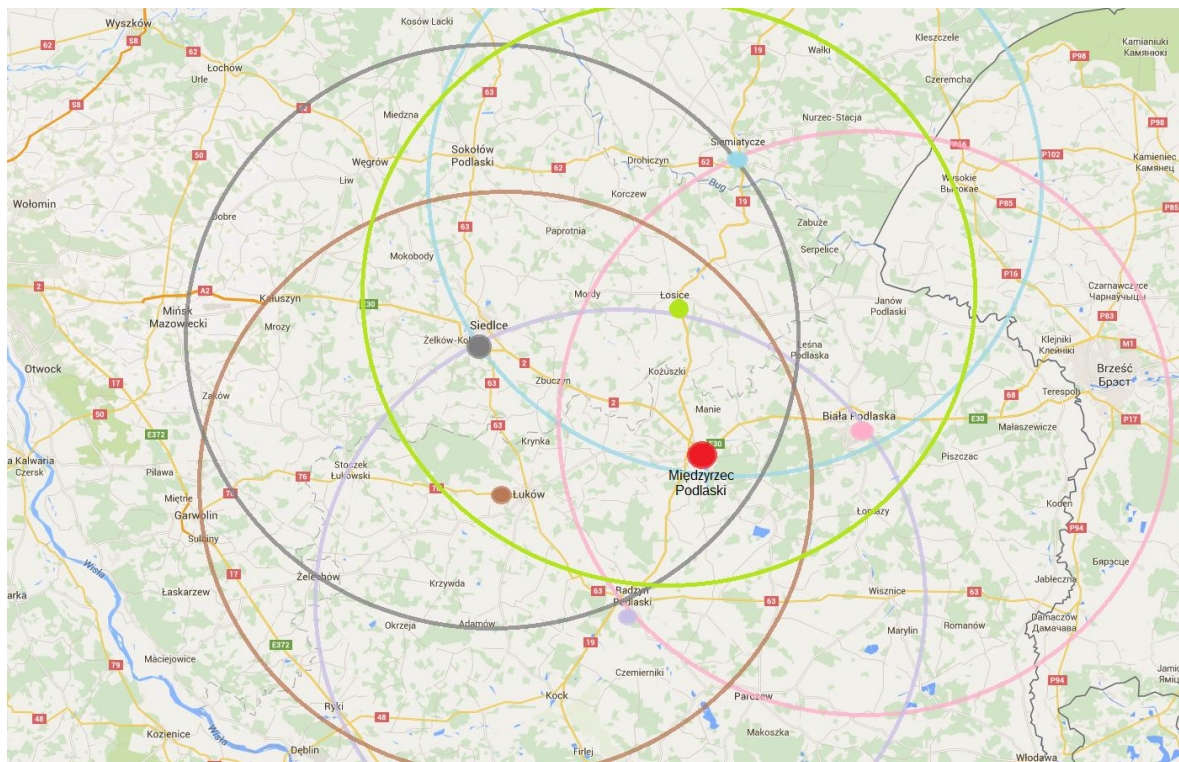
Wnioski

Wielkość Międzyrzec Podlaskiego, jego bliższe i dalsze otoczenie, jak również potencjał relacyjny wynikający z położenia geograficznego i usytuowania względem innych, ważnych w powiecie ośrodków miejskich, oddziałuje w sposób bezpośredni na sytuację społeczno – gospodarczą miasta. Miasto znajduje się w szczególnej sytuacji. Z jednej strony może czerpać korzyści związane z możliwością zaistnienia impulsu rozwojowego związanego z niewielką odległością względem większego, bardziej rozwiniętego rynku pracy, otoczenia gospodarczego, jednocześnie zaś położenie to może implikować szereg negatywnych konsekwencji.

Do najbardziej widocznych zaliczyć można zagrożenie zwiększoną migracją na tle zarobkowym i edukacyjnym do większych i bardziej rozwiniętych miast. W dłuższej perspektywie czasowej widoczne mogą stać się zmiany o charakterze przestrzenno – funkcjonalnym na obszarze Międzyrzec Podlaskiego, świadczące o pogłębiających się dysproporcjach rozwojowych będących konsekwencją pogarszającej się sytuacji na lokalnym rynku (strefy: społeczeństwo i gospodarka).

Położenie Międzyrzec Podlaskiego względem największego i najbliższego położonego ośrodka miejskiego w powiecie – Białej Podlaskiej – wskazuje na niewykorzystany potencjał miasta związany z rozwojem funkcji rezydencjalnych, nowych rodzajów usług i funkcji oświatowych. Analiza potencjału lokalizacyjnego miasta kieruje uwagę także ku możliwościom związanym ze zmianą jego miejsca w strukturze relacyjno – przestrzennej dzięki położeniu akcentu na nowe kierunki rozwoju i szans na wzrost jakości życia mieszkańców. Impulsu pro-rozwojowego dostarczyć może położenie większego nacisku na przyciąganie nowych podmiotów gospodarczych, a także wspieranie lokalnej specjalizacji przedsiębiorców związanej z rozwojem usług transportowych, biznesowych, budowlanych oraz turystycznych w oparciu o posiadane zasoby.

Rysunek 3 Mały zasięg oddziaływania.

Źródło: Opracowanie własne.

II.4. Średni zasięg oddziaływania

W średniej skali oddziaływania na miasto Międzyrzec Podlaski ująć trzeba miasta o charakterze regionalnym, metropolitalnym zlokalizowane w odległości do 150 km, tj. Lublin, Białystok i Warszawę.

Odległość Międzyrzec Podlaski – Lublin → ok. 100 km

Lublin to stolica województwa lubelskiego. Obecnie miasto liczy ok. 340 000 mieszkańców i powoli zaczyna odczuwać negatywne skutki trendów demograficznych. Według dostępnych prognoz liczba ludności miasta zmaleje do ok. 260 000 do roku 2050. Sytuacja ta pokazuje trend panujący w całym województwie lubelskim, dotkniętym rosnącym saldem migracji wewnętrznej i depopulacji. Nie ulega jednak wątpliwości, że potencjał demograficzny Lublina przekłada się na jego możliwości absorpcyjne w odniesieniu do ludności napływowej,

potencjał kulturowy, gospodarczy i naukowy. Lublin jako stolica województwa oddziałuje na mniejsze ośrodki miejskie poprzez wdrażane plany gospodarcze, promocję potencjału turystyki i kultury regionu, instytucjonalne sieci powiązań.

W perspektywie oddziaływania województwa lubelskiego na regiony sąsiednie Lublin kreuje politykę wzmocnienia połączeń komunikacyjnych i funkcjonalnych między sąsiednimi województwami. Integracja ta ma charakter planistyczny w obszarach komunikacji i transportu, uporządkowania stref gospodarczych, ochrony obszarów cennych przyrodniczo, rewitalizacji miejskich obszarów zdegradowanych oraz ograniczenia zagospodarowania terenów nieurbanizowanych. Zasadniczy wpływ na kierunek i tempo rozwoju Lublina ma akademicki charakter miasta. Wspieranie kształcenia języków obcych, stworzenie studentom warunków rozwoju, podnoszenie jakości kształcenia i współpraca uczelni to wyzwania mogące w przyszłości ograniczyć negatywne skutki demograficzne województwa. Mimo, że Lublin jest największym miastem Polski Wschodniej nie jest kluczowym dla tej części kraju węzłem komunikacyjnym. Gospodarkę stolicy regionu stanowią głównie małe i średnie przedsiębiorstwa. Lublin przez ostatnie lata wzmocnił system instytucjonalny otoczenia biznesu i wdrożył szereg mechanizmów stymulowania rozwoju przedsiębiorczości oddziałujących na cały region. Wykorzystując potencjał uczelni wyższych promuje i wspiera inicjatywy oparte na kreatywnej przedsiębiorczości, dla której kluczowe jest wykorzystanie ICT i dostępnych baz wiedzy oraz nowoczesnych technologii.

Odległość Międzyrzec Podlaski – Warszawa → ok. 134 km

Warszawa to stolica Polski i stolica województwa mazowieckiego. Jest równocześnie największym polskim miastem (w 2014 roku ponad 1 700 tys. mieszkańców). Jest ośrodkiem naukowym, kulturalnym, politycznym, gospodarczym. Tutaj zlokalizowane są siedziby Prezydenta, Rady Ministrów, Sejmu i Senatu RP. Miasto położone jest wzdłuż brzegów rzeki Wisły. Przy omawianiu pozycji Warszawy w kontekście potencjalnego jej oddziaływania na miasto Międzyrzec Podlaski warto skupić się na ogólnych zasobach stolicy.

Warszawa uznawana jest za miasto o sporym potencjale inwestycyjnym. W roku 2014 znalazła się na 58. miejscu w globalnym zestawieniu wolumenów inwestycyjnych i jednocześnie na 38. miejscu najpopularniejszych miast pod względem inwestycji w nieruchomości biurowe. Ranking sporządzała firma Cushman and Wakefield. Według rankingu grupy Financial Times Warszawa pokonała inne stolice europejskie w czterech z sześciu kryteriów: potencjału ekonomicznego, kapitału ludzkiego i stylu życia, przyjazności dla biznesu oraz dostępności. Warszawa jest jednym z najatrakcyjniejszych kierunków dla zagranicznego kapitału. Ukierunkowana jest na rynki azjatyckie, tak jak województwo lubelskie. Warszawa jako silny ośrodek miejski jest atrakcyjnym kierunkiem migracji w celach edukacyjnych i ekonomicznych.

Odległość Międzyrzec Podlaski – Białystok → ok. 150 km

Białystok to stolica województwa podlaskiego i miasto na prawach powiatu. Miasto liczy niespełna 300 tys. mieszkańców i jest ośrodkiem edukacyjnym i gospodarczym regionu Podlasia. Miasto stawia na produkcję i przetwórstwo produktów pochodzenia rolniczego oraz od lat odnotowuje stały przyrost zatrudnienia w branżach innowacyjnych, np. IT oraz specjalistycznej produkcji implantów chirurgicznych. Białystok w ramach działań „*Brama na Wschód*” inicjuje aktywności związane z intensyfikacją współpracy transgranicznej na rzecz edukacji i gospodarki. W mieście zlokalizowane są izby gospodarcze i partnerstwa poświęcone nawiązywaniu współpracy gospodarczej między firmami z Polski, a działającymi w Rosji, Białorusi i Ukrainie.

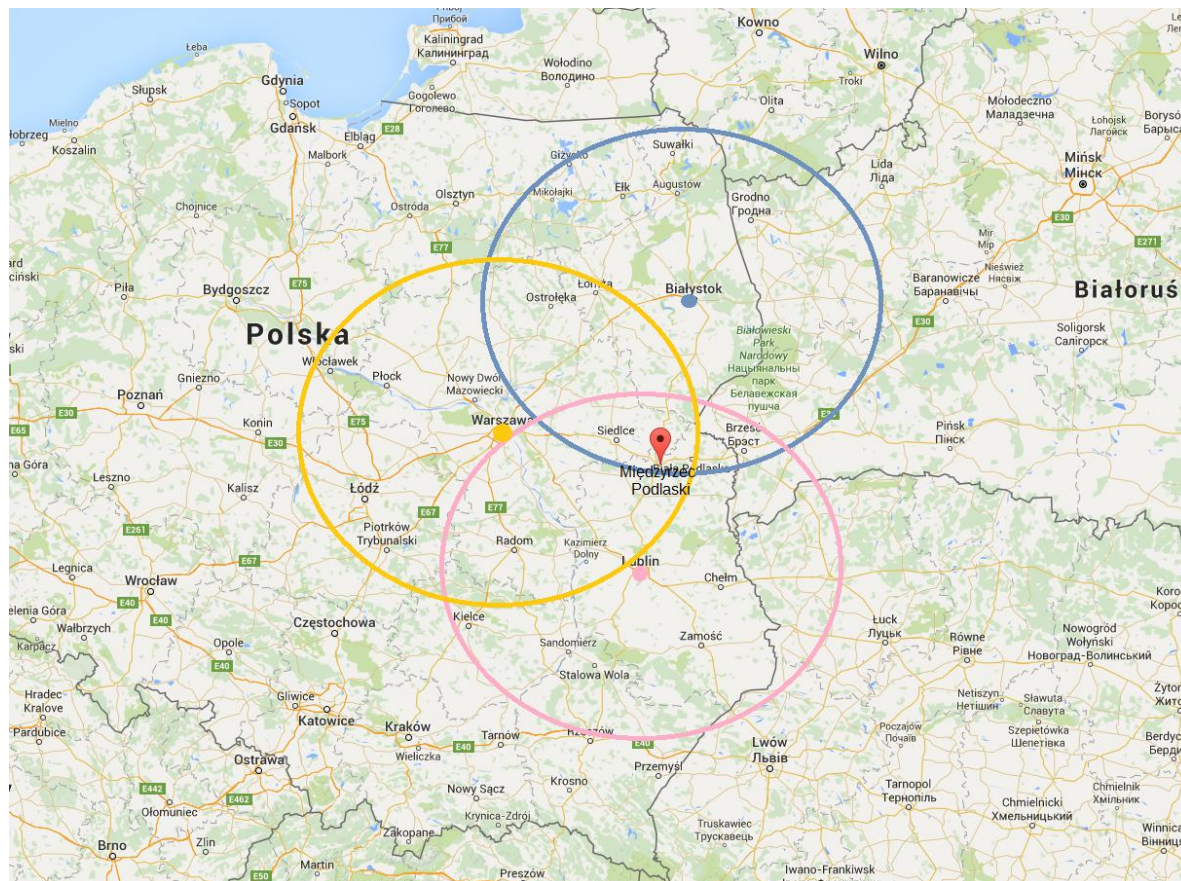
Wnioski

Międzyrzec Podlaski jest umiejscowiony w dosyć dużych odległościach geograficznych od najbardziej rozwiniętych ośrodków metropolitalnych takich, jak Białystok, Warszawa i Lublin. Sytuacja ta nie oznacza jednak braku wpływu tychże miast na sytuację społeczno – gospodarczą. Analiza wskaźników demograficznych, takich jak: saldo migracji, perspektywiczność populacji czy przyrost naturalny, wskazuje na występowanie silnych tendencji rozwoju i przewagi gospodarczej największych miast przyciągających mieszkańców mniejszych miejscowości. Bardziej atrakcyjny rynek pracy, wyższa jakość życia, lepsze perspektywy rozwoju w najsilniejszych ośrodkach stają się współcześnie czynnikami współtworzącymi pozycję konkurencyjną Białegostoku, Warszawy i Lublina. Największe ośrodki miejskie bardzo często wybierane są jako miejsca kontynuacji edukacji i w dalszej perspektywie poszukiwania stałej pracy oraz miejsca zamieszkania.

Jednym z podstawowych celów polityki przestrzennej Międzyrzecza Podlaskiego powinno stać się stworzenie sieci współpracy najbliższych położonych miast w ramach przestrzennej struktury, z których każde powinno spełniać funkcję autonomicznego ośrodka rozwoju wybranej specjalizacji. Wykształcenie funkcji o charakterze ponadlokalnym (np. gospodarczej, edukacyjnej, kulturalnej) wydaje się być dobrą strategią wsparcia rozwoju Międzyrzecza Podlaskiego, w kontekście analizy przemian tendencji rozwoju gospodarczego dużych ośrodków miejskich w Polsce i ich wpływu na transformacje w strukturze przestrzennej bliższego i dalszego otoczenia.

Rysunek 4. Średni zasięg oddziaływania.

Źródło: Opracowanie własne.

II.5. Euroregion Bug

Związek Transgraniczny Euroregion Bug to jedna ze 178 działających na terenie całej Unii Europejskiej inicjatyw wspierających współpracę transgraniczną regionów. Działa jako konsorcjum regionalne od 1995 r. zrzeszając regiony przygraniczne Polski (część województwa lubelskiego), Ukrainy (obwód wołyński, dwa rejony obwodu lwowskiego: sokalski i żółkiewski) i Białorusi (obwód brzeski). Celem działalności związku jest rozwijanie współpracy sąsiedzkiej w zakresie rozwoju regionalnego, transportu i komunikacji, ochrony przyrody i środowiska, wymiany handlowej, rolnictwa i przetwórstwa rolnego, ochrony zdrowia, sztuki, turystyki i rekreacji, zaopatrzenia w nośniki energii i wodę. Inicjatywa ma charakter naukowo – badawczy i rozwojowy.

Równolegle, na bazie związku, w 1999 r. utworzono Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Bug. Celem działalności stowarzyszenia jest inspirowanie, wspomaganie i koordynacja współpracy transgranicznej samorządów, społeczności lokalnych i władz administracyjnych z obszarów przygranicznych położonych wzdłuż granicy na rzece Bug. Stowarzyszenie zrzesza obecnie 86 samorządów.

Związek Transgraniczny Euroregion Bug zajmuje przeszło 80 tys. km² i należy do największych obszarowo euroregionów europejskich. Największymi miastami regionu są: Lublin (ok. 340 tys. mieszkańców), Brześć (ok. 320 tys. mieszkańców), Łuck (ok. 210 tys. mieszkańców), Baranowicze (ok. 169 tys. mieszkańców) i Pińsk (ok. 134 tys. mieszkańców).

Trzy miasta: Lublin, Łuck i Brześć są najważniejszymi ośrodkami administracyjnymi i akademickimi Euroregionu o dużym znaczeniu gospodarczym. Euroregion Bug ze względu na swoje położenie ma strategiczne znaczenie dla rozwoju sieci powiązań, kontaktów i komunikacji mieszkańców Unii Europejskiej ze Wschodem. Przez obszar Euroregionu przebiegają najważniejsze szlaki międzynarodowej komunikacji, prowadzące z Europy Zachodniej na Wschód do: Moskwy, Mińska, Kijowa, Lwowa i Odessy. Międzynarodowe znaczenie mają powiązania drogowe oraz kolejowe. Ważną rolę odgrywa tutaj terminal odpraw towarowych w Koroszczynie (terminal organizacyjnie przygotowany jest do obsługi 1,4 tys. tirów na dobę) oraz najważniejszy w Europie suchy port przeładunkowy drogowo – kolejowy w Małaszewiczach. Oba ośrodki odpraw celnych i spedycji towarów znajdują się w pobliżu przejść granicznych w Terespolu i Kukurykach oraz w odległości do 50 km od Międzyrzecza Podlaskiego. Na szlaku tym odbywa się handel i przepływ mieszkańców na rynek rosyjski i białoruski oraz ze Wschodu do Unii Europejskiej.

Stowarzyszenie Samorządów realizuje swoje cele statutowe za pomocą składek członkowskich oraz realizacji projektów o charakterze prorozwojowym podejmowanych na obszarze Euroregionu. Projekty realizowane są przede wszystkim za pomocą funduszy europejskich, tj. Narodowego Programu PHARE – Polska Granica Wschodnia edycja 2000, 2001, 2002, 2003 i Programu Małych Projektów, Programu Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG III/TACIS CBC, Programu Polska – Białoruś – Ukraina 2007 – 2013.

Jedną z ciekawszych inicjatyw podejmowanych ostatnio przez Stowarzyszenie były projekty wpisujące się zarządzanie wspólną transgraniczną przestrzenią i rozwój kompetencji kadr samorządowych, w tym rozwój usług komunalnych.

Rysunek 5. Euroregion Bug.

Źródło: Centrum Informacji Turystyki Transgranicznej

Położenie Międzyrzecza Podlaskiego na terenie wschodniego pogranicza ma wpływ na sytuację społeczno – gospodarczą i uwarunkowania rozwoju miasta. Miasta tak geopolitycznie ułożone borykają się z wieloma problemami i ograniczeniami, wynikającymi np. z barier ochronnych i zabezpieczenia granicy Unii Europejskiej oraz szansami wynikającymi z położenia na szlakach komunikacji międzynarodowej.

Innego charakteru nabiera położenie geograficzne miasta w kontekście krajowego postrzegania wschodniej części Polski, przez pryzmat stygmatyzacji „Polska B”, „ściana wschodnia”.

„Ściana wschodnia” to nie tylko wskazanie peryferyjności obszaru w sensie terytorialnym, lecz również polityczno– społecznym, infrastrukturalnym i gospodarczym. Faktem jest, że na obszarze tym kumulują się negatywne wskaźniki w zestawieniu do pozostałych regionów kraju, tj.: przeciętny poziom rozwoju gospodarczego, niższe zatrudnienie, słaba infrastruktura techniczna i społeczna, wysokie wskaźniki bezrobocia, które częściej niż

w innych regionach przybiera charakter strukturalny. Występuje tu także rolniczy i małomiasteczkowy charakter obszaru oraz niski poziom urbanizacji, co warunkuje, że charakter lokalny, kulturę i dynamikę rozwoju wyznaczać będą przede wszystkim dominujące wzorce środowisk wiejskich. Ważne w tym zakresie jest wciąż utrzymujące się silne oddziaływanie historyczno – kulturowe. Wielowiekowe współżycie różnych kultur spowodowało, iż w środowisku lokalnym wytworzył się specyficzny rodzaj kultury. Na kwestie narodowościowe nakładają się religijne. Odnosząc się do całego kraju, uznawanego za aktualnie etnicznie jednorodny pogranicze wschodnie posiada w tym względzie swoją unikatową specyfikę. Bazując na danych statystycznych, obszar pogranicza wschodniego obejmuje część województwa podlaskiego, podkarpackiego i lubelskiego. Na terenie powiatu bialskiego, gdzie zlokalizowane jest miasto Międzyrzec Podlaski szacuje się, że ponad 16% ludności deklaruje wyznanie prawosławne, jako świadectwo historycznej wielokulturowości. Jednocześnie mieszkańcy mają silne poczucie tożsamości lokalnej i nie deklarują przynależności do innej narodowości niż polska.

W zakresie stymulowania lokalnej gospodarki i wykorzystania oddziaływania transgranicznego aktywnie działa Polsko – Białoruska Izba Handlowo – Przemysłowa (PBIHP). Zarejestrowana w 1993 r. zrzesza przedsiębiorców zainteresowanych rozwojem kontaktów gospodarczych na linii Polska – Białoruś. Rokrocznie Izba organizuje Forum Gospodarcze w Białymstoku, na które zaproszeni są nie tylko członkowie izby, lecz również przedstawiciele poszczególnych ministerstw, samorządów województw i obwodów, organizacji działających na terenie krajów objętych działalnością izby. Izba organizuje również konferencje, seminaria, misje gospodarcze, reklamę firm i regionów, szkolenia, staże zawodowe i wolontariat. Wszystkie działania mają służyć zacieśnianiu współpracy gospodarczej regionów. Izba współpracuje z Targami Lubelskimi organizując Wschodnie Targi Budowlane LUBDOM.

Wnioski

Jak pokazują dane statystyczne, cały obszar wschodniego pogranicza naszego kraju, po obu stronach granic, notuje ujemne saldo migracji. Zarówno polska, białoruska, jak i ukraińska część, która współtworzy analizowany obszar transgraniczny nie wykreowała trwałych struktur odgrywających ważną rolę w wykorzystywaniu potencjału gospodarczego i społecznego tychże obszarów. Regiony te nie stanowią ważnych centrów rozwojowych w systemach ogólnopaństwowych, zwłaszcza ekonomicznych. Potencjał gospodarczy pogranicza wschodniego nie jest w wystarczającym stopniu wykorzystywany w celu stymulowania rozwoju lokalnych gospodarek, także w strefie bezpośredniego oddziaływania Międzyrzecza Podlaskiego. W tym przypadku, istnienie formalnej granicy wpływa na osłabienie więzi i rzeczywistej współpracy w sferze gospodarczej pomiędzy poszczególnymi obszarami transgranicza.

Niestabilna sytuacja polityczna państw na wschodzie sąsiadujących z Polską we wskazanym obszarze także nie pozostaje bez wpływu na charakter, formę i trwałość

nawiązywanych powiązań społeczno – gospodarczych. Analiza rozwoju przedsiębiorczości, zwłaszcza małej i średniej po stronie białoruskiej i ukraińskiej wskazuje na peryferyjny charakter tychże terenów. Dużo korzystniejsza jest jednak ich sytuacja demograficzna, wyższy przyrost naturalny i powolniejszy proces starzenia się społeczeństwa. Polska jest chętnie wybieranym krajem na miejsce kontynuacji edukacji na poziomie uniwersyteckim. Sfera edukacyjna i kulturalna może stać się ważnym elementem strategii tworzenia lokalnej przewagi konkurencyjnej po stronie polskiej. Warto pamiętać, że w przeszłości to obszary przygraniczne były najbardziej ożywionymi pod względem społeczno – gospodarczym ośrodkami rozwojowymi w Polsce. Strefy te bez wątpienia posiadają duży potencjał gospodarczy.

III. Międzyrzec Podlaski. Ład przestrzenny i infrastruktura techniczna

---

III.1. Strefy funkcjonalne

Analizując ład przestrzenny Międzyrzec Podlaskiego na podstawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Międzyrzec Podlaski wyróżnić należy następujące strefy funkcjonalne miasta:

- strefy zabudowy mieszkaniowej i towarzyszących im usług,
- strefy gospodarcze z dominującym przeznaczeniem przemysłowo – składowym,
- strefy zieleni miejskiej z wyodrębnionymi terenami zieleni rzecznej.

Układ urbanistyczny oraz strefy funkcjonalne miasta determinuje układ rzek Krzna i Piszczka dzielące miasto na dwie części północną i południową. Strefy zabudowy mieszkaniowej skoncentrowane są w przeważającej części w strefie północnej. Rezerwy osadnicze również przewidziane zostały w części północno – zachodniej. Tereny mieszkaniowe skomunikowane są z centrum, w którym skoncentrowane zostały usługi towarzyszące.

Strefa gospodarcza została w znacznej części zaplanowana w części południowej miasta. Dominującą funkcją wskazaną w studium jest przeznaczenie na cele przemysłowo – składowe oraz rzemiosła uciążliwe.

Charakterystycznym elementem ładu przestrzeni miasta są tereny zielone z funkcją zieleni urządzonej, rekreacyjnej oraz doliny rzek stanowiące element naturalnego ekosystemu oraz spełniające funkcje ekologiczne, przewietrzania miasta.

Na terenie miasta obowiązuje kilka planów zagospodarowania przestrzennego. Świadczy to o elastycznym podejściu władz lokalnych do kształtowania polityki przestrzennej miasta.

III.2. Historyczny układ osadniczy

Pierwsza historyczna wzmianka o Międzyrzecu pochodzi z XIV w, gdy tereny te wchodziły w skład państwa litewskiego. Proces lokacji miasta na prawie magdeburskim nastąpił ok. 1434 – 1438 roku. W połowie XV w. Międzyrzec był zorganizowaną jednostką miejską. Miasto posiadało rynek z ratuszem, kościół rzymsko – katolicki p.w. Św. Mikołaja, cerkiew p.w. Św. Mikołaja, zabudowania wójtowskie, szkołę parafialną. Od XV wieku gród otrzymał przywilej organizowania targów i jarmarków. W XVI wieku na prawym brzegu rzeki Krzny wytyczono drugie tzw. Nowe Miasto i powstał drugi rynek „nowomiejski”.

Pierwotny układ osadniczy miasta składał się z dwóch części. Jedna, zwana Starym Miastem, zbliżona była kształtem do kwadratu. Druga część – prostokątna, tzw. Piszczanka, przylegała do części północno – zachodniej miasta. Osie układu przebiegały w kierunku traktów: południowy – zachód, południowy – wschód, północny – wschód oraz zachód. Miasto posiadało naturalny dostęp do rzeki, determinujący rozwój układu przestrzennego oraz dwa sztuczne zbiorniki wody: staw miejski oraz Piaseczno – zbiornik utworzony na rzece Piszczce. Centralnym miejscem miasta był Rynek Staromiejski, przy którym zlokalizowany był ratusz oraz kramy. Zgodnie z przyjętym układem miast powstających na prawie magdeburskim, z naroży rynku wychodziły ulice, łączące rynek z innymi obszarami funkcjonalnymi miasta, np. parafią czy gminą żydowską. Na początku XVI w., na skutek przeniesienia zamku właściciela grodu na prawy brzeg rzeki Krzny powstało na zachód od zamku nowe Miasto. Charakterystyczną cechą nowej części miasta było jej otoczenie przez wodę: rzeka Krzna od północy i wschodu, rzeka Krzna Południowa od południowego – zachodu oraz Stawem od południa. Obie części miasta historycznie połączone zostały traktem łukowsko – brzeskim. Historyczna zabudowa miejsca ucierpiała najbardziej na skutek działań wojennych w latach 1939 – 1944. Mimo zachodzących przemian w układzie przestrzennym zachował się historyczny układ sieci dróg i układ przestrzenny miasta, który został wpisany do rejestru zabytków.

III.3. Planowanie przestrzeni

W odniesieniu do zapisów Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Międzyrzec Podlaski przyjętego w roku 2000 (zmiany 2006 r. i 2009 r.), miasto posiada znaczne walory i możliwości rozwojowe. W dokumencie uwzględniono potrzeby urbanizacji realizowane w perspektywie 15 – 20 lat oraz rezerwy pod przyszłe funkcje.

W odniesieniu do terenów mieszkalnych zaplanowano wydzielone tereny mieszkaniowe (zabudowa wielorodzinna i jednorodzinna) oraz wydzielone przy tej funkcji strefy biznesu. W zakresie gospodarki komunalnej inwestycje zabezpieczające ciek wodny przed uciążliwościami, porządkowanie terenów zielonych oraz rozbudowa zaopatrzenia miasta w gaz przewodowy. Odnosząc się do funkcji ponadlokalnych miasta postawiono na następujące elementy: szkolnictwo i doskonalenie zawodowe, obsługa tranzytu i obsługa ruchu turystycznego.

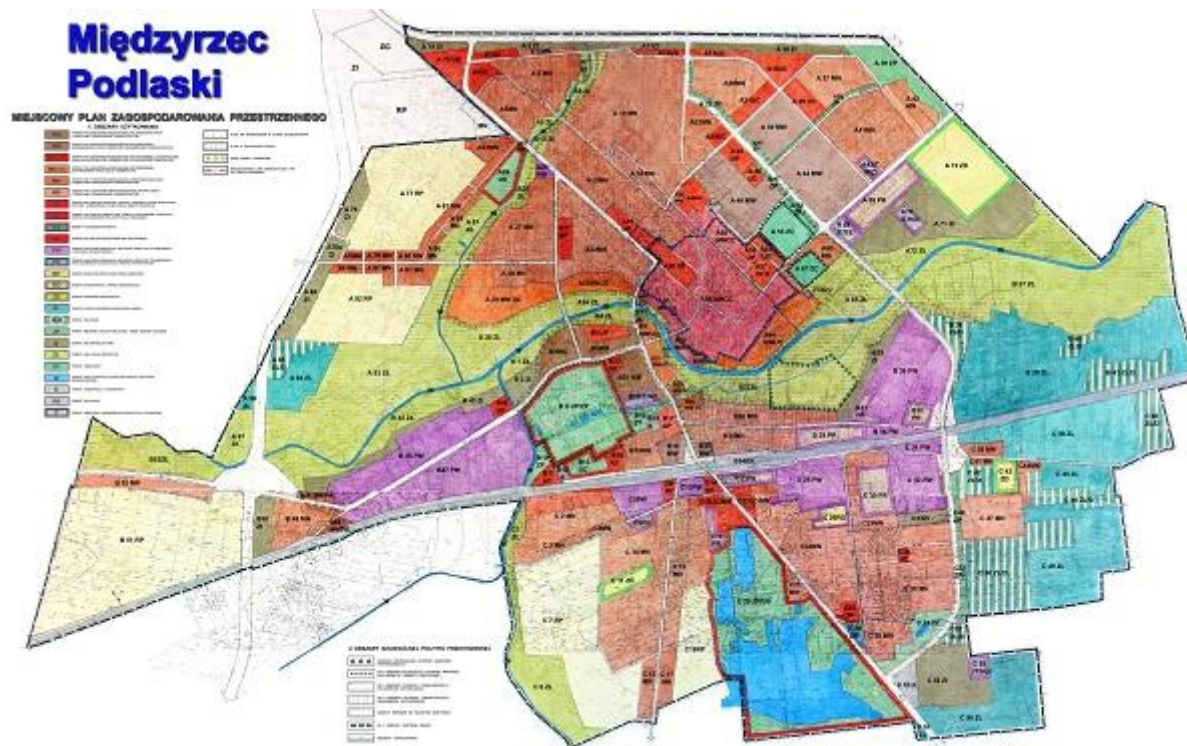
Na bazie studium przyjęto w 2002 r. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Międzyrzec Podlaski, wprowadzając do roku 2015 liczne zmiany w dokumencie (zmiany wprowadzane w latach 2007, 2008, 2009, 2010, 2013).

Ostatnio wprowadzone zmiany opierają się na realizacji planowania przestrzennego w oparciu o mapy 1:1000:

- a. Zmiana 2007 – obejmuje zagospodarowanie przy ul. Asnyka, Berezowskiej i Brzeskiej w Międzyrzec Podlaskim. Przy ul. Asnyka i ul. Berezowskiej tereny przeznaczono pod budownictwo mieszkaniowe, a przy ul. Brzeskiej pod przemysł i rzemiosło. Zmieniono przeznaczenie działek przy ul. Kusocińskiego z funkcją wiodącą mieszkaniową wielorodzinną;
- b. Zmiana 2009 – obejmuje tereny przy ul. Lubelskiej, ul. Tuliłowskiej, ul. Piłsudskiego, ul. Młynarskiej, ul. Górnej, ul. Siteńskiej, ul. Zahajkowskiej oraz ul. Zamczysko, dla obszaru objętego zmianą przeznaczono tereny pod zabudowę mieszkaniową. Teren przy ul. Zamczysko przeznaczono pod zieleni rekreacyjną;
- c. Zmiana 2010 – obejmuje obszar zamykający się w pasie ulic Warszawska, Żytunia i obwodnica miasta i przewiduje dla obszaru objętego zmianą funkcje zabudowy mieszkaniowej, usługowej, cmentarzy i zieleni izolacyjnej;
- d. Zmiana 2013 – obejmuje północno – wschodnią część miasta i przewiduje dla obszaru objętego zmianą wiodące funkcje zieleni, zabudowy mieszkaniowej i usługowej oraz określa zasady ich zagospodarowania.

Łącznie miasto posiada 13 obowiązujących (ze zmianami) miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Rysunek 6. Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego.

Źródło: UM Międzyrzec Podlaski.

Plan zagospodarowania przestrzennego stanowi element prawa miejscowego. Plan choć nieobligatoryjny, ujednocila i upraszcza procedury lokalizacyjne. Mając na względzie przejrzystość systemu planowania, rekomenduje się uchwalanie planów dla dużych powierzchni. Zgodnie z badaniami PAN w latach 2009 – 2012 najczęściej opracowywane były plany dla powierzchni 30 – 100 ha, następnie 10 – 30 ha. Mniejsze dokumenty występują, ale powinny być podejmowane tylko w specyficznych przypadkach, a nie stosowane jako praktyka lokalnego planowania przestrzennego.

W przyszłości w planie zagospodarowania warto uwzględnić elementy związane z zapewnianiem dogodnych warunków dla inwestorów/przedsiębiorców już działających i przyciąganiem nowych inwestorów (wskazywanym w literaturze wzorem takiego planowania są rozwiązania przyjęte w Lublinie, Puławach, Chełmie i Biłgoraju).

W Planie zagospodarowania przestrzennego Międzyrzecza Podlaskiego zawarto następujące elementy dotyczące rozwoju obszarów urbanizowanych:

- a. Przygotowanie terenów pod biznes miastotwórczy, bazy, składy i przemysł,

- b. Restrukturyzację historycznego centrum i rozwój śródmieścia,
- c. Wykorzystanie walorów dolin rzecznych i środowiska naturalnego,
- d. Ukształtowanie nowych kwartałów zabudowy miejskiej,
- e. Podniesienie jakości środowiska miasta,
- f. Rozwiązanie problemów komunikacyjnych miasta w zakresie: kolei, budowę węzłów drogowych dróg klasy „S”, ekspresowych (w tym budowę obwodnicy zachodniej miasta na drodze S19), dróg klasy „G”, obwodnicy wschodniej miasta, dróg zbiorczych, lokalnych i o ograniczonym ruchu, szlaków rowerowych i pieszych.

III.4. Inne elementy infrastruktury technicznej

Operatorem sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w mieście jest Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Zakład Wodociągów i Kanalizacji. Stopień zwodociągowania miasta wynosi 98,7%. Sprzedaż wody w decydującym zakresie obejmuje cele bytowe (obsługa gospodarstw domowych). Cele gospodarcze stanowią ok. 15% ogółu sprzedawanej wody. Na terenie miasta poza ujęciem komunalnym przy ul. Brzeskiej zlokalizowane są również ujęcia wody stanowiące własność prywatną przedsiębiorstw (Sedar, Zremb Poland). Wody podziemne występują na głębokości 59 – 88 m, charakteryzuje je średnia twardość i ponadnormatywna zawartość związków żelaza, jonu amonowego, manganu. Woda ujmowana jest przez trzy studnie głębinowe i uzdatniania w Stacji Uzdatniania Wody. Jakość wody monitorowana jest przez PSSE w Białej Podlaskiej oraz w ramach wewnętrznych kontroli przedsiębiorstwa. Długość sieci wodociągowej wynosi 55,5 km. Stan techniczny sieci wodociągowej jest dobry.

Na system kanalizacji sanitarnej w mieście składają się: sieci kanalizacji (ok. 57,6 km), kanał tłoczny (6,08 km), 20 przepompowni lokalnych i oczyszczalnia ścieków komunalnych typu mechaniczno – biologicznego o przepustowości 2000 m³/dobę. Miasto posiada również rozbudowaną sieć kanalizacji deszczowej. Na terenie miasta funkcjonuje jedna oczyszczalnia przemysłowa przy przedsiębiorstwie Sedar S.A.

Odbiorem odpadów na terenie miasta zajmuje się przedsiębiorstwo wyłonione w drodze przetargu publicznego. Zagospodarowanie odpadów odbywa się w Regionalnej Instalacji do Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Białej Podlaskiej. Na terenie miasta obowiązuje nowy system gospodarowania odpadami komunalnymi, przewidujący zbieranie odpadów komunalnych w podziale na frakcje zmieszaną i suchą (makulaturę, tworzywa sztuczne i szkło opakowaniowe) oraz odpad zielony i popiół. Na terenie miasta działają dwa Punkty Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych przy: ul. T. Kościuszki i ul. Brzeskiej. W PSZOKu odbywa się zbiórka odpadów wielkogabarytowych i elektroodpadów. Dodatkowo na terenie miasta organizowane są zbiórki leków. Zgodnie z wymaganiami nowego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi miasto ogranicza masę odpadów komunalnych ulegających biodegradacji

kierowanych do składowania do poziomu 13,15% w roku 2013 i 36,55% w 2014 r. oraz osiągnęło następujący poziom recyklingu 24,34% – 2013r. i 30,26% – 2014 r.

Dostarczanie energii elektrycznej, gazu i zaopatrzenie w ciepło odbywa się za pośrednictwem zewnętrznych operatorów energetycznych. Miasto prowadzi lokalną politykę energetyczną skoncentrowaną na tworzeniu warunków rozwoju zaopatrzenia w paliwa energetyczne, rozwojowi niskoemisyjności oraz wykorzystywaniu odnawialnych źródeł energii. Dokumentem szczegółowo diagnozującym lokalne uwarunkowania energetyczne i wyznaczającym kierunki działań jest Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Miasta Międzyrzec Podlaski.

Energia elektryczna dostarczana jest przez PGE Dystrybucja S.A. oddział Lublin. Stacja Transformatorowo Rozdzielcza zlokalizowana jest przy ul. Brzeskiej i zasilana w 110 kV. Sieć rozdzielcza średniego napięcia pracuje pod napięciem 15kV. Sieć zasilą ok. 100 trafostacji położonych na terenie miasta. Operatorem sieci gazowej na terenie miasta są Mazowieckie Zakłady Gazownicze. Miasto wyposażone jest w stację redukcyjną linii przesyłowej umożliwiającą gazyfikację miasta. Długość sieci gazowej wynosi 21 km.

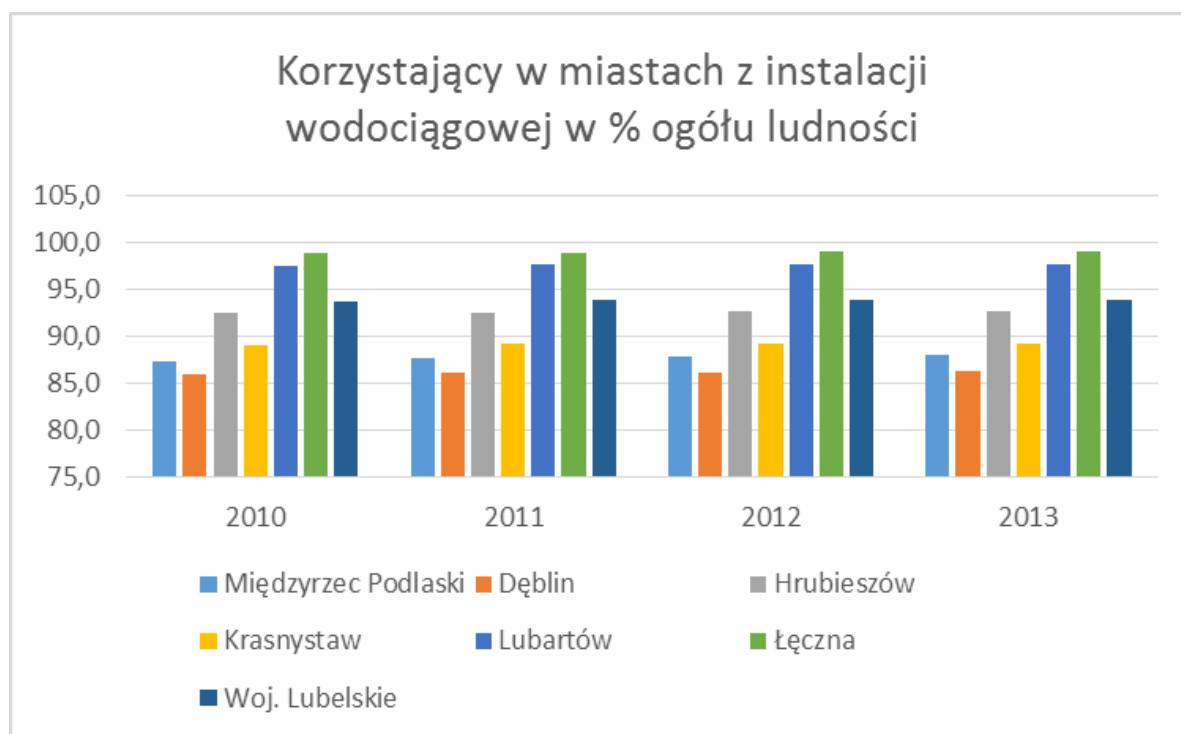
Zaopatrzeniem w ciepło zajmuje się Veolia Wschód Sp. z o. o. Ciepłownia ogrzewa prawie połowę mieszkań w mieście i posiada rezerwy grzewcze pozwalające na przyłączenie nowych odbiorców.

Tabela 5. Korzystający w miastach z instalacji wodociągowej w % ogółu ludności w porównaniu z wybranymi miastami województwa lubelskiego.

Korzystający w miastach z instalacji wodociągowej w % ogółu ludności				
	2010	2011	2012	2013
Międzyrzec Podlaski	87,4	87,8	87,9	88,0
Dęblin	86,0	86,1	86,2	86,3
Hrubieszów	92,6	92,6	92,7	92,8
Krasnystaw	89,1	89,2	89,2	89,3
Lubartów	97,6	97,7	97,7	97,7
Łączna	98,9	98,9	99,1	99,1
Województwo Lubelskie	93,8	93,9	93,9	94,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rysunek 7. Korzystający w miastach z instalacji wodociągowej w % ogółu ludności na tle wybranych miast województwa lubelskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 6. Sieć wodociągowa rozdzielcza w miastach na 100 km².

Sieć wodociągowa rozdzielcza w miastach na 100 km ²				
	2010	2011	2012	2013
Międzyrzec Podlaski	280,1	282,6	293,1	293,1
Dęblin	150,5	150,8	151,3	151,8
Hrubieszów	165,6	169,5	172,0	174,1
Krasnystaw	187,5	187,5	189,9	189,9
Lubartów	459,4	461,5	472,3	476,6
Łączna	211,1	212,1	213,2	215,8

Województwo Lubelskie	270,6	272,4	276,6	280,1
-----------------------	-------	-------	-------	-------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

III.5. Ochrona dziedzictwa kulturowego

Obecność na terenie danego miasta czy gminy obiektów wpisanych do rejestru zabytków na poziomie ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków czy też ewidencji gminnej może być z jednej strony motorem do rozwoju gospodarczego czy kulturalnego, a z drugiej hamulcem, czynnikiem odstrasającym inwestorów i podnoszącym koszty inwestowania.

Faktyczne wykorzystanie zabytków jako czynnika rozwoju turystyki dzieje się tylko w przypadkach, kiedy obiekt ten posiada nie tylko unikalne walory dziedzictwa kulturowego, ale jego funkcje i wykorzystanie wpisują się unikalną atrakcyjność otoczenia.

Na terenie miasta Międzyrzec Podlaski zlokalizowane są następujące obiekty wpisane do ewidencji zabytków:

- a. budynek mieszkalny – nr rej. zab. A/1039, ul. Jatkowa,
- b. cmentarz katolicko – unicki, później też prawosławny (obecnie katolicki) z murem ogrodzeniowym oraz starym drzewostanem – nr rej. ab. A/1281, ul. Brzeska,
- c. cmentarz żydowski z drzewostanem – nr rej. zab. A/1286, ul. Brzeska,
- d. układ urbanistyczny miasta Międzyrzecza Podlaskiego: Stare Miasto wraz z siecią ulic i placów, skalą zabudowy miejskiej i sylwetą miasta – nr rej. zab. A/673,
- e. zespół cerkwi unickiej: kościół, dzwonnica, ogrodzenie z bramą, obecnie parafia kościoła rzymskokatolickiego p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła – nr rej. zab. A/1403, ul. Lubelska 61,
- f. zespół cerkwi unickiej: kościół, dzwonnica, ogrodzenie z bramą, drzewostan, obecnie parafia kościoła rzymskokatolickiego p.w. św. Józefa – nr rej. zab. A/1402, ul. Bohaterów Miasta 4,
- g. zespół kościoła parafialnego p.w. św. Mikołaja: kościół, brama i mur cmentarny, plebania, szkoła z kaplicą – nr rej. zab. A/1426, ul. Łukowska 6,11,
- h. zespół pałacowo – parkowy: pałac, gorzelnia, stajnia, wozownia, oficyna pałacu Czartoryskich, wieża (baszta) po pałacu Potockich, park oraz budynek spichlerza – nr rej. zab. A/688, ul. Lubelska,
- i. zespół dawna poczta konna, dawna stajnia, dawna wozownia – nr rej. zab. A/1425, ul. Warszawska 34.

Czynnikiem wpływającym na atrakcyjność miasta jest zabytkowy układ przestrzenny oraz zespół parkowo – pałacowy. Jednocześnie nie są to obiekty świadczące o wysokiej atrakcyjności w obszarze turystycznym, ale stanowić mogą uzupełnienie i uatrakcyjnienie oferty miasta w zasięgu subregionalnym.

III.6. Obiekty o szczególnym znaczeniu dla Miasta

Rozwój urbanistyczny i przestrzenny miasta Międzyrzec Podlaski, determinują przepływające przez miasto ciek wodne, rzeki: Krzna, Krzna Południowa, Piszczka. Obiektem o szczególnym znaczeniu, stanowiącym czynnik rozwoju i podnoszącym atrakcyjność miasta są „Międzyrzeckie Jeziorka”.

„**Międzyrzeckie Jeziorka**” to obiekt o charakterze przyrodniczym, na który składa się pięć zbiorników wodnych. Obiekt zlokalizowany jest na południowo – wschodnich krańcach miasta. Zbiorniki powstały w wyniku eksploatacji złóż żwiru. Najstarsze mają około 40 lat i posiadają ciekawą i urozmaiconą linię brzegową z licznymi zatokami, wyspami i półwyspami. Głównym zbiornikiem kompleksu jest „Żwirownia” (maksymalna głębokość zbiornika wynosi ok. 10 m). Nad zbiornikiem zlokalizowana jest stacja żeglarska i kąpielisko miejskie. „Żwirownia” to miejsce aktywności i wypoczynku mieszkańców miasta w sezonie letnim. W bezpośrednim sąsiedztwie zalewu znajduje się infrastruktura turystyczna – domki letniskowe, stanowiska do caravanningu, miejsca do grillowania i ognisk. W okresie zimowym miejsce uatrakcyjnienia funkcjonowanie stoku narciarskiego. „Jeziorka” to nie tylko atrakcje rekreacji wodnej lecz również i bogactwo flory i fauny. Jest to także miejsce atrakcyjne dla wędkarzy. „Międzyrzeckie Jeziorka” stanowią istotny element przestrzeni miejskiej. Obiekt stał się rozpoznawalną ikoną Międzyrzecza. Warte podkreślenia jest to, iż sam obiekt posiada nadal potencjał rozwojowy i inwestycyjny, a skala i możliwość oddziaływania obiektu na pozostałe części miasta nie jest do końca wyczerpana.

Miasto posiada również tereny inwestycyjne. Posiadanie uzbrojonych terenów pod inwestycje gospodarcze uważane jest za jeden z kilku najważniejszych czynników rozwoju miasta/gminy. Planowanie przestrzenne odgrywa kluczową dla możliwości lokalizacji konkretnych działalności gospodarczych. Wpływa na przeznaczenie gruntów i zasad ich zagospodarowania.

Miasto posiada następujące tereny inwestycyjne:

będące własnością gminy:

a.1. teren inwestycyjny, przy ul. Jelnickiej – o łącznej powierzchni 8,04 ha. Teren zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego przeznaczony jest pod tereny zabudowy usług komunikacji samochodowej, tj. budynki, obiekty i przeznaczone na stacje paliw, motel, warsztat, myjnię i gastronomię;

a.2. teren inwestycyjny – Strefa Nowoczesnych Usług i Produkcji o łącznej powierzchni 9,51 ha; teren zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przeznaczony jest pod różnego rodzaju

inwestycje (przeznaczenie terenu nie jest jednorodne), np.: zabudowę mieszkaniową jednorodzinną z dopuszczeniem usług i nieuciążliwego rzemiosła, zabudowę nowoczesnych usług i produkcji, zabudowę mieszkaniowo – usługową, usługi nieuciążliwe,

a.3. teren inwestycyjny przy ul. Wyszyńskiego o łącznej powierzchni 0,86 ha, teren zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego przeznaczony jest pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną z usługami towarzyszącymi i nieuciążliwym ,

a.4. teren inwestycyjny przy ul. Grzybowej o łącznej powierzchni 9 ha, z przeznaczeniem w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę jednorodzinną,

a.5. teren inwestycyjny „Międzyrzeckie Jeziorka” o łącznej powierzchni 2,1 ha, teren przeznaczony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod mieszkalnictwo letniskowe oraz usługi turystyki i sportu.

będące własnością prywatną:

b.1. teren inwestycyjny przy ul. Radzyńskiej 11 o powierzchni 1,85 ha, przeznaczony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego jako obszar produkcji i zaplecza technicznego (T) z podstawowym przeznaczeniem pod: zakłady przemysłowe (w tym energetyczne), zakłady eksploatacji powierzchniowej, bazy i zaplecza techniczne budownictwa oraz składy, magazyny i hurtownie dla obsługi jednostek produkcyjnych i handlowych, urządzenia produkcji rolnej i hodowlanej, w tym urządzenia obsługi rolnictwa na terenach miejskich, inne bazy i zaplecza, obiekty rzemiosła produkcyjnego; teren wyposażony jest w budynki z konstrukcji murowej, stalowej i mieszanej;

b.2. teren inwestycyjny przy ul. Warszawskiej o powierzchni 0,5 ha, przeznaczony zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego jako obszar centralnych usług komercyjnych, z przeznaczeniem gruntów pod: banki, instytucje ubezpieczeń, dyrekcje i zarządy jednostek gospodarczych, obiekty jednostek projektowych, obiekty handlu detalicznego i hurtowego, obiekty gastronomii, rzemiosła, obiekty turystyki i usługi łączności,

b.3. teren inwestycyjny przy ul. Tartacznej o powierzchni 6,2 ha, przeznaczony zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego jako Obszar Produkcji i Zaplecza Technicznego na inwestycje związane m.in. z: zakładami przemysłowymi (w tym energetycznymi i ciepłowniczymi), zakładami eksploatacji powierzchniowej, zapleczem technicznym budownictwa (bazy, składy, magazyny, hurtownie), urządzeniami produkcji rolnej i hodowlanej,

b.4. teren inwestycyjny przy ul. Zadwornej o powierzchni 1,5 ha, przeznaczony w planie zagospodarowania przestrzennego przede wszystkim jako teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczeniem rzemiosła usługowego (pod zakłady rzemiosła, hurtownie, drobne zakłady produkcyjne),

b.5. teren inwestycyjny przy ul. Adamki, o powierzchni 5,6 ha, przeznaczony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego jako Obszar Produkcji i Zaplecza Technicznego: zakłady przemysłowe, zakłady eksploatacji powierzchniowej, bazy i zaplecza techniczne

budownictwa, składy, magazyny, hurtownie dla obsługi jednostek produkcyjnych i handlowych.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego posiada rezerwy przeznaczone dla rozwoju działalności gospodarczej. Warto podkreślić, iż czynnikiem decydującym o konkurencyjności danego ośrodka w układzie krajowym i regionalnym jest dostępność komunikacyjna (położenia na ważnym szlaku komunikacyjnym w układzie regionalnym i krajowym tj. węzeł drogi ekspresowej, dróg krajowych, linii kolejowych). Miasta, przy których planowany jest przebieg drogi ekspresowej, powinny rozpoczynać działania na rzecz pozyskania gruntów pod strefę inwestycyjną. W tym celu należy monitorować zapisy planu zagospodarowania przestrzennego oraz podejmować działania dostosowujące układu drogowego tych terenów pod docelowy przebieg nowego połączenia komunikacyjnego.

Obiekty specjalne na terenie miasta mogą być skupione w ramach obszarów wykazanych do rewitalizacji. W prowadzeniu polityki planowania przestrzennego na obszarach miejskich istotne jest indywidualne podejście do obszarów zdegradowanych i przeanalizowanie problemów skupionych na tych obszarach spójnie pod kątem społecznym, gospodarczym i ładu przestrzennego.

W Lokalnym Programie Rewitalizacji miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2009 – 2015 wyodrębniono następujące obszary wymagające specjalnego wsparcia:

- Obszary historycznych założeń urbanistycznych objętych równocześnie ochroną konserwatorską (historyczne centrum i zespół parkowo – pałacowy),
- Obszary nieekonomicznie wykorzystywanej przestrzeni o dużym potencjale przyrodniczym, turystycznym, gospodarczy (tereny dawnej kopalni żwiru oraz dorzecze rzek Krzny, Piszczki, kanału Wieprz – Krzna),
- Tereny zdegradowanej dzielnicy mieszkaniowej osiedla zabudowy wielorodzinnej,
- Obszar strefy centralnej miasta o słabej dynamice rozwoju, stanowiącej barierę w harmonijnym rozwoju całego miasta
- Obszary o niedostatecznym wyposażeniu w sieci i infrastrukturę techniczną.

Wnioski

Miasto Międzyrzec Podlaski pokryte jest w 100% planem zagospodarowania przestrzennego. Mimo zaawansowania w polityce kształtowania przestrzeni miasta widoczne są problemy polegające na: dużym rozdrobnieniu dokumentów planistycznych poprzez aktualizację o charakterze punktowym, docelowo negatywnie wpływającym na spójność i zintegrowanie planowania oraz rozwój urbanistyki na poziomie całego miasta oraz aktualność dokumentów – dostosowanie studium i planu do wyzwań stawianych przed miastem dzisiaj. Wyzwaniem dla miasta będzie usprawnienie procesu planowania przestrzennego, celem utworzenia terenów inwestycyjnych wzdłuż planowanych szlaków komunikacyjnych o znaczeniu krajowym. Usprawnienie procesu planowania to nie tylko sprawne przeprowadzenie procedur

administracyjnych lecz powiązanie ich z inwestycją w uzbrojenie terenów oraz odpowiednią promocją zewnętrzną. Miasto charakteryzuje wysoki stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną i wysoka efektywność gospodarki komunalnej. W przyszłości, interwencji wymagać będzie rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej.

Miasto nie posiada walorów kulturowych o znaczeniu regionalnym, jednak historyczna zabudowa centrum jest miejscem, które może generować przekształcenia i pojawienie się ruchów miejskich. Wyzwaniem będzie prowadzenie działań rewitalizacyjnych w sposób kompleksowy, ukierunkowany nie tylko na infrastrukturalny porządek lecz również na wprowadzenie zmiany w układach: społecznym i gospodarczym miasta.

Ważnym elementem przestrzeni miasta są zasoby przyrodnicze w postaci „Międzyrzeckich Jeziorok”. Miejsce to podnosi atrakcyjność osiedleńczą miasta, ma funkcje rekreacyjno – sportowe, na bazie, których działa lokalna gospodarka turystyczna. W zasięgu subregionalnym, to miejsce z potencjałem rozwojowym.

IV. Międzyrzec Podlaski. Środowisko.

IV.1. Zasoby i walory środowiska

Międzyrzec Podlaski położony jest w mezoregionie Równina Łukowska – płaskim, piaszczystym obszarze, pochylonym w kierunku południowo – wschodnim. Miasto otoczone jest znacznym kompleksem leśnym. Najpopularniejsze w regionie są bory sosnowe, lasy łęgowe i wiązowe oraz roślinność szuwarowa. Lesistość w mieście wynosi 9,3% i wpływa łagodząco na lokalny klimat.

Flora okolic Międzyrzecza Podlaskiego obejmuje blisko 26 gatunków roślin podlegających ścisłej ochronie, 11 gatunków objętych ochroną częściową oraz 113 gatunków rzadkich w skali całego kraju. Fauna jest równie bogata. Na wyróżnienie zasługują żyjące w okolicznych lasach łosie, kuny, lisy, żółwie błotne i bobry oraz aż 216 gatunków kręgowców.

Przez miasto przebiega węzeł hydrograficzny rzek: Piszczka, Krzna Północna i Krzna Południowa oraz ujściowy odcinek kanału Wieprz – Krzna. Kanał powstał na przełomie lat 50 i 60 – tych XX w., posiada 140 km i jest najdłuższym kanałem melioracyjnym w Polsce. Jakość wody w cieku jest dobra. Obszar nadrzeczny jest sukcesywnie zagospodarowywany. Sama rzeka Krzna jest ciekim meandrującym i pozostawia liczne starorzecza.

W celu ochrony najcenniejszych siedlisk przyrodniczych w 1981 r. powstał rezerwat przyrody „Liski” reprezentowany przez różne typy zbiorowisk leśnych (grądy, olsy, łęgi, bory sosnowe). Na obszarze rezerwatu występują rośliny chronione m.in.: widłak jałowcowaty, orlik pospolity, lilia złotogłów oraz różne gatunki storczyków. Rezerwat znajduje się w odległości 2 km od Miasta i obejmuje obszar przeszło 128 ha.

W 2001 r. utworzono użytek ekologiczny „Stawy”, powstały w wyniku eksploatacji torfu. Obejmuje on dawne koryto rzeki Krzny, obecnie zarośnięte zagłębienia tworzące pastwiska, łąki oraz nieużytki w dolinie Krzny. Najcenniejsze gatunki roślin i zwierząt występujące na tym obszarze to: storczyki, gniazdujący tam błotniak stawowy, bręczka i wodnik.

W Międzyrzec Podlaskim znajdują się trzy pomniki przyrody ożywionej: kasztanowiec zwyczajny (lokalizacja: Plac Zbawiciela), jesion wyniosły (lokalizacja: zespół parkowo – pałacowy) i dąb szypułkowy (lokalizacja: ul. Łukowska).

„Międzyrzeckie Jeziorka” to obiekt przyrodniczy złożony z pięciu akwenów wodnych. Zbiorniki powstały po eksploatacji złóż żwiru. Najstarsze zbiorniki posiadają urozmaiconą linię brzegową z licznymi zatokami, półwyspami i wyspami. Głębokość zbiorników jest bardzo zróżnicowana, a ich dna są piaszczyste lub muliste. Głównym zbiornikiem jest „Żwirownia” o maksymalnej głębokości do 10m. Na brzegach zbiornika postępuje sukcesja drzew i krzewów, w tym borów sosnowych.

IV.2. Atrakcyjność przyrodnicza

Na atrakcyjność przyrodniczą miasta Międzyrzec Podlaski składają się:

- a) Cieki wodne przepływające przez obszar miasta, rzeki: Piszczka, Krzna – Krzna Południowa i Krzna Północna,
- b) „Międzyrzeckie Jeziorka”,
- c) Tereny leśne dookoła miasta.

Krzna jest lewym dopływem Bugu, ma długość ok. 120 km i powierzchnię dorzecza wynoszącą 3353 km². Od Międzyrzec Podlaskiego dolina rzeki wyznacza północną granicę Polesia Zachodniego. Łącznie z rzeką Krzną Południową jest jedną z większych rzek regionu Polesia Południowego i największą w północnej części województwa lubelskiego. Rzeka powstaje z połączenia dwóch strumieni wypływających z Lasów Łukowskich: Krzny Północnej i Krzny Południowej. Strumienie łączą się w Międzyrzec Podlaskim. Stan wody w rzece jest silnie uzależniony od Bugu. Na przeważającej części jest wyprostowana przez zabiegi hydrotechniczne, a przy ujściu naturalnie meandrująca. Niektóre odcinki rzeki oraz jej obszary źródłiskowe objęte są ochroną rezerwatową: Park Krajobrazowy Podlaski Przełom Bugu, rezerwat leśny Kania, rezerwat ornitologiczny Czapli Stóg. Rzeka Piszczka uchodzi do rzeki Krzny Północnej w Międzyrzec Podlaskim. Większa jej część płynie przez powiat bialski, ale jej źródło znajduje się w powiecie łosickim.

„Międzyrzeckie Jeziorka” to obszar przyrodniczy ukształtowany przez ostatnie 40 lat. Powstał w wyrobisku po dawnej żwirowni. Przez lata na obszarze tym rozwinął się przypisany

mu ekosystem, zadomowiły się tutaj różne gatunki flory i fauny co sprawia, że miejsce to jest atrakcyjnym miejscem do odpoczynku. Obecnie ma naturalny charakter, trudno dostrzec minione świadectwa działalności gospodarczej człowieka.

IV.3. Bogactwa naturalne i zasoby środowiska możliwe do wykorzystania gospodarczego

---

Zagospodarowanie przestrzeni przyrodniczej do wykorzystania turystycznego nie odbywa się tylko i wyłącznie na obszarach chronionych. Formy ochrony przyrody stanowią często ograniczenie, a fakt gospodarczego wykorzystania obszaru cennego przyrodniczo winien przebiegać z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.

Wykorzystanie gospodarcze rzeki Krzny nie jest jeszcze procesem zakończonym. Obecnie rzeka wykorzystywana jest turystycznie. Na bazie cieku rozwinęła się turystyka kajakowa. Rzeka posiada duży potencjał, ma szanse wzmacniać elementy funkcji miejskich Międzyrzecza.

Na terenie rezerwatu „Liski” powstała ścieżka dydaktyczna oznakowana kolorem czerwonym. Trasa wyposażona została w sześć przystanków dydaktycznych. Dodatkowo miasto posiada sieć szlaków turystycznych umożliwiających uprawianie turystyki pieszej i rowerowej. Szlaki „Dolina Krzny”, „Szlak Południowy” oraz ścieżki spacerowe to miejsca aktywnego wypoczynku mieszkańców.

„Międzyrzeckie Jezioro” stanowią przykład takiego zagospodarowania. Najbardziej wykorzystywanym do funkcji rekreacyjno – turystycznej jest zbiornik „Żwirownia”. Zlokalizowane są przy nim stacja żeglarska i kąpielisko miejskie. Jest to popularne miejsce spędzania czasu wolnego mieszkańców miasta i okolic. W okolicy znajdują się: domki letniskowe, stanowiska do carawaniingu, miejsca do grillowania i odpoczynku. W sąsiedztwie „Jeziorok” wybudowany został igielitowy stok narciarski, mini stok saneczkowy, plac rekreacyjny dla dzieci, zagospodarowana została również infrastruktura towarzysząca: ciągi pieszo – jezdne, parkingi, zaplecze magazynowo – sanitarne. Na obszarze „Międzyrzeckich Jeziorok” działa Stowarzyszenie Rozwoju Żeglarstwa, zajmuje się organizacją aktywnego wypoczynku oraz prowadzi szkolenia żeglarskie. Miejsce stwarza warunki do uprawy sportów wodnych tj. pływanie, żeglarstwo, windsurfing. Obszar ten stanowi atrakcyjne miejsce dla wędkarzy, jest miejscem organizacji corocznych maratonów wędkarskich.

Bogactwo cieków wodnych i obszarów akwakultury wpływa na krajobraz środowiskowy miasta oraz jest elementem determinującym rozwój drobnej działalności gospodarczej i usług. Dolina rzeki Wieprz oraz obszar oddziaływania Kanału Wieprz – Krzna ujęte zostały w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 w Obszarze Strategicznej Interwencji (OSI) o nazwie: Obszar ochrony i kształtowania zasobów wodnych. Miasto Międzyrzec Podlaski

także jest zlokalizowane w omawianym OSI. Wyznaczenie takiego obszaru na poziomie województwa oznacza, skupienie się na działaniach mających na celu eliminowanie zagrożeń powodziowych oraz wpieranie ich funkcji ochronnych i gospodarczych.

IV.4. Antropogeniczne zagrożenia środowiska

Często z działalnością człowieka i jego interwencją w zagospodarowanie środowiska naturalnego wiążą się negatywne skutki.

Do najważniejszych występujących na obszarze Międzyrzecza Podlaskiego zagrożeń środowiska należą:

- a. Zanieczyszczenia powietrza – pyłowe związane z działalnością gospodarczą – z danych statystycznych wynika, że obszar całego powiatu bialskiego plasuje się na 3 miejscu po powiecie janowskim i parczewskim pod względem najmniejszych ilości emisji pyłowych w skali całego województwa, w zakresie najmniejszych ilości emisji gazowych na 4 pozycji za powiatami: janowskim, zamojskim, parczewskim.
- b. W procesach urbanizacji miasta i eksploatacji zabudowy pojawia się problem niewystarczającego poziomu efektywności energetycznej części budynków wpływający niekorzystnie na emisję zanieczyszczeń do powietrza. Budynki indywidualne oraz użyteczności publicznej posiadają w części przestarzałą infrastrukturę ciepłą – dominują piece opalane węglem.
- c. Zanieczyszczenie ziemi – związane z produkcją odpadów – powiat bialski na tle innych powiatów województwa plasuje się na 11 miejscu pod względem najmniejszych ilości produkcji odpadów. Gospodarka odpadami nie wymaga obecnie dodatkowych inwestycji, natomiast ważne jest systematyczne podejmowanie działań edukacyjnych i informacyjnych dla mieszkańców.
- d. Zanieczyszczenia wód – stan wód plasuje się na poziomie IV i V. Rzeki przepływające przez miasto stanowią element jego układu urbanistycznego. Znaczenie cieków wodnych i towarzyszącej im zieleni jest niezwykle ważne z punktu widzenia funkcjonowania obszarów wietrzenia miasta. Ważne, by ciekami wodnymi nie były obejmowane ingerencją inwestycyjną, która mogłaby wpływać negatywnie na ekosystem rzek.
- e. Negatywne oddziaływanie człowieka na zasoby przyrodnicze w obszarze Międzyrzecza Podlaskiego skupia się na podwyższonych normach hałasu. Związane jest to z funkcjonowaniem węzłów komunikacyjnych o znaczeniu regionalnym i krajowym – połączeń drogowych i kolejowych. Negatywne oddziaływanie może zostać zminimalizowane poprzez tworzenie stref izolacji w postaci barier akustycznych lub naturalnych pasów zieleni izolacyjnej.

Wnioski

Krajobraz miasta Międzyrzec Podlaski kształtują warunki środowiska przyrodniczego w postaci „Międzyrzeckich Jeziorok” oraz rzek przepływających przez miasto. Zasoby przyrodnicze wspomagają atrakcyjność osiedleńczą miasta i mogą być wykorzystywane polityce prospołecznej ukierunkowanej na ograniczenie negatywnych trendów migracyjnych – jako unikalna oferta Miasta w zakresie rekreacji i sportu. Rzeki wpływają na klimat miasta, stanowiąc urozmaicenie kompozycji miasta oraz w sposób naturalny dzieląc miasto na różne strefy zabudowy i funkcjonalności. Potencjał przyrodniczy jest bazą dla rozwoju aktywności społecznej mieszkańców i lokalnej działalności czerpiącej z wiedzy i kultury miasta.

W zakresie zdiagnozowanych zanieczyszczeń powietrza koniecznością staje się wprowadzenie polityki prowadzącej do ograniczenia niskiej emisji. Wsparciem powinny zostać objęte nie tylko obiekty użyteczności publicznej, lecz również budynki mieszkalne indywidualne czy wykorzystywane na cele prowadzenia działalności gospodarczej. Poza podejmowaniem działań termomodernizacyjnych, wspomagających efektywność energetyczną budynków należy rozważyć przedsięwzięcia wykorzystujące odnawialne źródła energii jako instrument dywersyfikacji pozyskiwania energii oraz systemy monitorujące poziom zużycia energii. Działania takie muszą być skorelowane z edukacją mieszkańców, ukierunkowaną na racjonalne gospodarowanie zasobami środowiskowymi miasta, surowcami. Edukacja ekologiczna winna wspomagać proces integracji mieszkańców miasta.

Zatem, wyzwaniem na przyszłość będzie podjęcie działań mających pozytywny wpływ na łagodzenie zmian klimatu. W zakresie emisji gazów cieplarnianych na terenie gminy należy podjąć inwestycje mające na celu ograniczenie emisji, głównie poprzez poprawę efektywności energetycznej obiektów, wymianę instalacji wewnętrznych na energooszczędne, wykorzystujące OZE oraz ograniczające negatywny wpływ na środowisko czy montaż systemów monitoringu. Na poziomie miasta pozytywną rekomendacją będzie uwzględnienie działań w zakresie tworzenia stref zieleni miejskiej, tzw. zielonych wysp, wzmacniających możliwości przewietrzania miasta. Pośrednio, łagodzenie skutków zmian klimatu odbywać się może poprzez rekomendację, na poziomie wdrażania poszczególnych zadań, stosowania rozwiązań przyjaznych środowisku, np.: korzystania z materiałów budowlanych niskoemisyjnych, czyli pochodzących z recyklingu; zastosowania naturalnych rozwiązań, tj.: naturalna izolacja, energia odnawialna przy pasywnym projektowaniu budynków; korzystanie z energooszczędnych maszyn, stosowanie materiałów budowlanych odpornych na niskie i wysokie temperatury. To tylko nieliczne i ogólnie zarysowane możliwości. Strategia nie jest dokumentem pozwalającym na szczegółowe doprecyzowanie rekomendacji, wyznaczać ma pożądany kierunek i zasady działania samorządu. W przyszłości koniecznością będzie określenie indywidualnego wpływu poszczególnych inwestycji na środowisko w momencie doprecyzowania zamierzeń inwestycyjnych i ich szczegółowych zakresów.

V. Międzyrzec Podlaski. Gospodarka

V.1. Charakterystyka lokalnego sektora gospodarczego

W Międzyrzeczu Podlaskim w roku 2014 zarejestrowanych było 1431 podmiotów gospodarki narodowej ogółem, w tym 55 w sektorze publicznym i 1376 w sektorze prywatnym. W sektorze publicznym dominują państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego.

Liczba spółek handlowych funkcjonujących w ramach tej kategorii podmiotów wynosiła w analizowanym roku 3.

W roku 2014 w sektorze prywatnym zarejestrowanych było najwięcej podmiotów w ramach kategorii osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – 1115. Na terenie miasta działały 82 spółki handlowe, 14 spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego, 6 spółdzielni, 2 fundacje i 33 stowarzyszenia i organizacje społeczne.

Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w Międzyrzeczu Podlaskim.

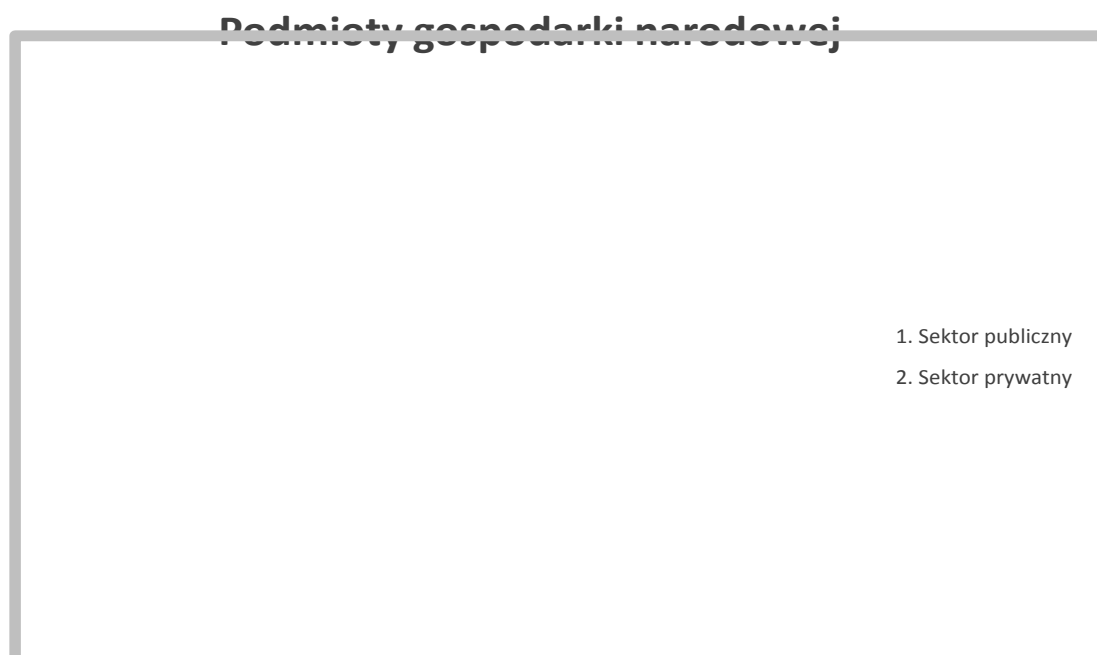
	Jednostka miary	2010	2011	2012	2013	2014
PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON – MIĘDZYRZEC PODLASKI						
Podmioty wg sektorów własnościowych						
podmioty gospodarki narodowej ogółem	-	1467	1424	1460	1463	1431
sektor publiczny - ogółem	-	55	55	58	57	55
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	-	38	39	42	41	40
sektor publiczny - spółki handlowe	-	2	3	3	3	3
sektor prywatny - ogółem	-	1412	1369	1402	1406	1376
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	-	1182	1123	1150	1150	1115
sektor prywatny - spółki handlowe	-	64	75	76	79	82

sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	-	12	12	12	13	14
sektor prywatny - spółdzielnie	-	7	7	6	6	6
sektor prywatny - fundacje	-	2	2	2	2	2
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	-	29	30	32	31	33
Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007						
Ogółem	-	1467	1424	1460	1463	1431
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	-	53	52	50	50	46
przemysł i budownictwo	-	333	330	337	341	323
pozostała działalność	-	1081	1042	1073	1072	1062

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analiza procentowego rozkładu poszczególnych podmiotów działających na terenie Miasta w roku 2014 wskazuje na widoczną dominację sektora prywatnego nad publicznym. Ponad 96% zarejestrowanych firm prowadziło prywatną działalność gospodarczą.

Rysunek 8. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w 2014 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych na terenie miasta według grup rodzajów działalności PKD, zaznaczyć należy, że w roku 2014 spośród wskazanych podmiotów 46 działało w branży „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo”, 323 w sektorze „przemysł i budownictwo” i 1062 w ramach „pozostałej działalności”.

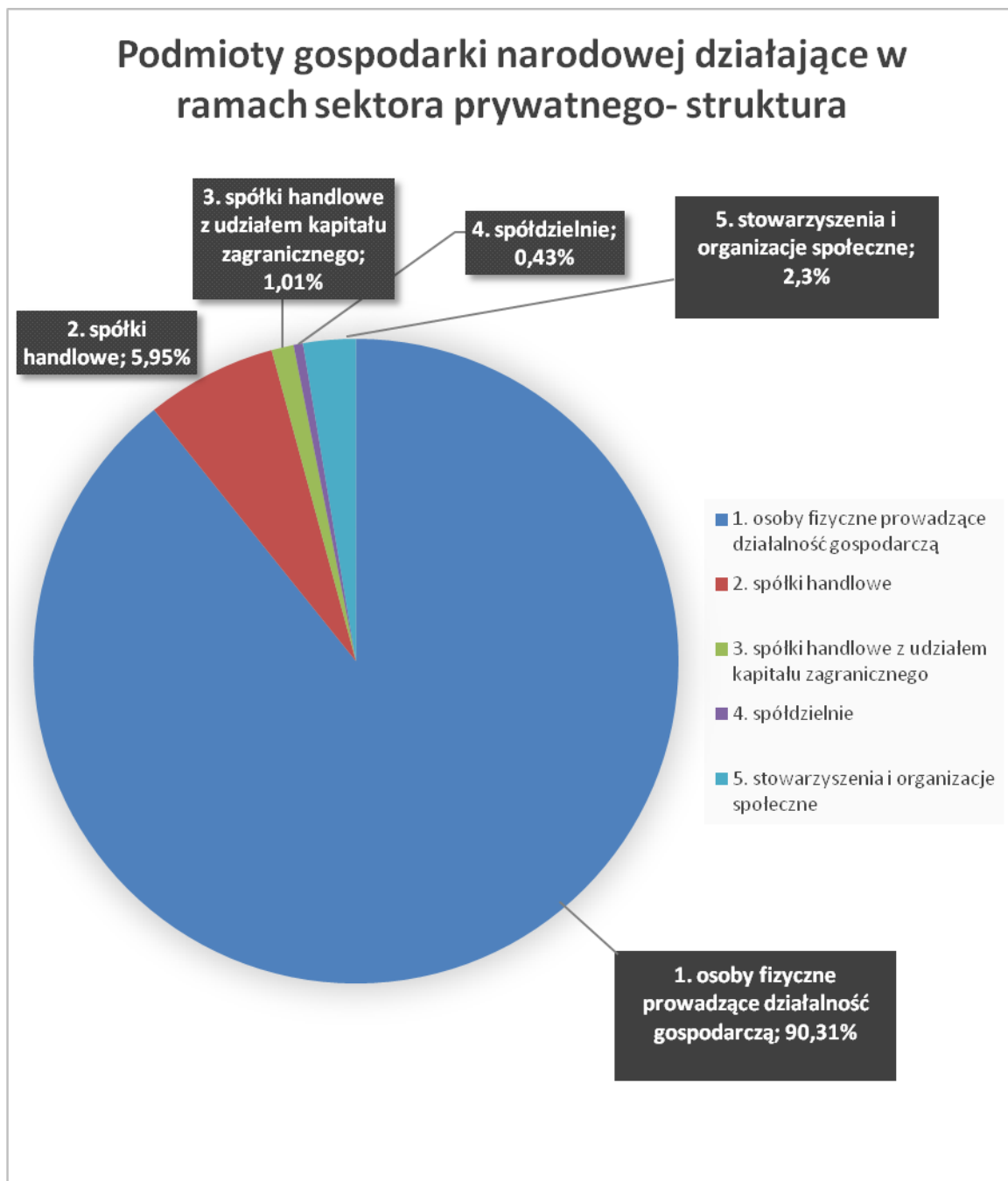
Rysunek 9. Podmioty gospodarki narodowej według sekcji PKD.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Procentowa struktura podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD wskazuje na dominację podmiotów wykazujących pozostały rodzaj działalności. Co ciekawe, w sektorze rolniczym funkcjonuje jedynie 3% firm.

Rysunek 10 Podmioty gospodarki narodowej działające w ramach sektora prywatnego – struktura.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Struktura firm zarejestrowanych w sektorze prywatnym wskazuje na dominację małych podmiotów gospodarczych: 81,03% to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą,

5,95% to spółki handlowe, 1,01% to spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego, 0,43% to spółdzielnie i 2,39% to stowarzyszenia i organizacje społeczne.

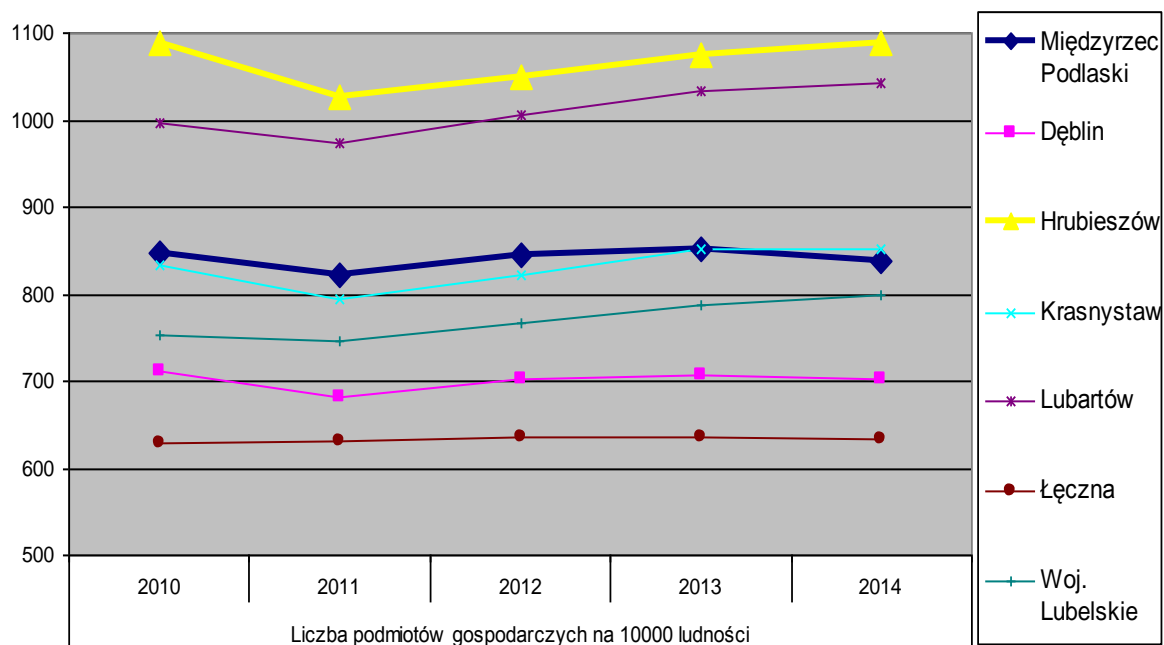
Analiza liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 10 000 ludności miasta na tle innych, podobnych pod względem liczebności mieszkańców miast województwa lubelskiego nie wskazuje na występowanie jakościowo nowych tendencji w tym zakresie. Dane statystyczne potwierdzają, że podobne wskaźniki osiągnięte są na terenie innych miejscowości. Największe różnice sięgają poziomu 251 firm działających na terenie Hrubieszowa. Liczba podmiotów zarejestrowanych na 10 000 mieszkańców w Międzyrzeczu Podlaskim wyniosła 837, przy czym analizując ten wskaźnik w szerszym kontekście, dla całego województwa lubelskiego wynosi on 799.

Tabela 8. Liczba podmiotów gospodarczych na 10 000 ludności.

Liczba podmiotów gospodarczych na 10 000 ludności					
	2010	2011	2012	2013	2014
Międzyrzec Podlaski	847	823	846	852	837
Dęblin	712	681	701	706	703
Hrubieszów	1 087	1 026	1 049	1 074	1 088
Krasnystaw	833	795	822	851	851
Lubartów	996	974	1 006	1 032	1 043
Łączna	629	632	635	636	632
Województwo Lubelskie	753	746	767	787	799

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rysunek 11. Liczba podmiotów gospodarczych na 10 000 ludności na tle innych miast województwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Jak pokazuje powyższy wykres, sytuacja Międzyrzec Podlaskiego, pod względem liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na 10 000 ludności wygląda stosunkowo dobrze na tle innych podobnych pod względem wielkości miast województwa lubelskiego. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat wskaźnik ten utrzymuje się na bardzo podobnym poziomie. Jest to jednak sytuacja charakterystyczna także dla pozostałych analizowanych przykładów miast. Trudno o wskazanie wyraźnego trendu rozwojowego w tym zakresie w latach 2010 – 2014.

Tabela 9. Podmioty gospodarki narodowej- wskaźniki.

	Jednostka miary	2010	2011	2012	2013	2014
PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ – WSKAŹNIKI						
MIĘDZYRZEC PODLASKI						
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	-	847	824	848	855	837
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	-	83	89	90	73	:

Strategia Rozwoju Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2015 - 2020 (z perspektywą do 2025 roku)

jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	-	52	106	63	68	:
podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	-	85	82	85	85	84
podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	-	129,9	126,6	130,9	133,0	131,3
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	-	68	65	67	67	65
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	-	10,5	10,0	10,3	10,5	10,2
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	-	2	2	2	2	2
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	-	18	19	20	19	20
nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	-	1	1	1	0	:
podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	-	127	137	139	115	:
udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON	%	6,1	12,9	7,4	7,9	:
Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym						
ogółem	-	1299,1	1265,6	1308,8	1329,5	1313,1
0 - 9	-	1216,8	1182,0	1240,7	1263,2	1245,2
10 - 49	-	64,6	64,0	44,8	43,6	45,0
50 - 249	-	16,8	18,7	22,4	21,8	21,1
250 i więcej	-	0,9	0,9	0,9	0,9	1,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Najwięksi pracodawcy działający na terenie miasta związani są z 7 głównymi branżami gospodarczymi:

- Produkcją artykułów spożywczych,
- Produkcją odzieży,
- Produkcją pasz i koncentratów dla rolnictwa,
- Produkcją maszyn, urządzeń i narzędzi,
- Produkcją budowlaną,
- Transportem międzynarodowym,
- Składami i hurtowniami.

Tabela 10. Główne przedsiębiorstwa działające w dominujących na terenie Międzyrzecza Podlaskiego branżach gospodarczych.

Branża	Główne przedsiębiorstwa
produkcja artykułów spożywczych	Sedar S.A.
	dr Gerard Sp. z o.o.
	Cukiernia Zaniewicz
	Cukiernia Wójcik
	PSS Społem
produkcja odzieży:	Ipaco Sp. z o.o.
	Patex
produkcja pasz i koncentratów dla rolnictwa	Wipasz S. A.
produkcja maszyn, urządzeń i narzędzi	MEPROZET Fabryka Maszyn Rolniczych Sp. z o.o.
produkcja budowlana	ZREMB POLAND Sp. z o.o.
transport międzynarodowy	Międzynarodowy Transport Drogowy i Spedycja Europtir Edward Leszczyński
	Rolbud Sp.z o.o.
	Międzynarodowy Transport Drogowy i Spedycja – Krzysztof Barczuk

składy, hurtownie	PHU Tesbud
	Karpol Sp. z o.o.
	Dom – Jerzy Kamiński
	Hubar sp. j.
	PHU Wysokiński Sp. z o. o.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta.

Główni pracodawcy:

- „Sedar” S.A. – zatrudnienie ok. 335 osób (ubój i eksport drobiu; produkcja wyrobów garmażeryjnych; przerób pierza z drobiu wodnego);
- Dr Gerard Sp.z o. o – zatrudnienie ok. 420 osób (produkcja i handel wyrobami cukierniczymi),
- „Społem” Powszechna Spółdzielnia Spożywców – zatrudnienie ok. 70 osób (handel hurtowy artykułami spożywczymi i przemysłowymi, handel detaliczny, produkcja piekarnicza i ciastkarska);
- Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. – zatrudnienie ok. 80 osób (usługi komunalne, usługi utrzymania czystości i porządku);
- MEPROZET Fabryka Maszyn Rolniczych Sp. z o.o. – zatrudnienie ok. 85 osób (przedmiotem działalności Przedsiębiorstwa jest produkcja maszyn i urządzeń dla rolnictwa na rynek krajowy i na eksport, produkcja konstrukcji stalowych, świadczenie usług w zakresie obróbki metali oraz sprzedaż detaliczna paliw płynnych i gazów technicznych);
- markety i dyskonty – Biedronka, Lidl, Stokrotka, Topaz, Tesco.

Na terenie miasta rozwija się sektor usług ukierunkowanych na ruch tranzytowy, turystykę oraz elementy jakości życia mieszkańców. Właśnie takim typem usług jest działalność noclegowo – gastronomiczna.

Tabela 11. Międzyrzec Podlaski. Restauracje, baza noclegowa.

Restauracje/bary/pizzerie		
1	Panorama Podlaska	ul. Łukowska 15
2	Hotel Hesperus	ul. Radzyńska 4

3	Wschodnie Centrum Informacyjno – Szkoleniowe "Chrobry" Sp. z o. o.	ul. Drohicka 62
4	Restauracja Zacisze	ul. Zahajkowska 44b
5	Pizzeria przy rzece	ul. Łukowska 15b
6	Pizzeria Dolce Vita	ul. Staromiejska 6
7	Pizzeria Da Grasso	ul. Nadbrzeźna 2
8	Kuchnia Polska "U Marzeny"	ul. Lubelska 43
9	Ognisty Smok	ul. Lubelska 62
10	Imbir Chińczyk	ul. Staromiejska 20
11	Kebab Kerem Oglu	ul. Warszawska 10
12	Kawiarenka	Plac Jana Pawła II
13	Pub 43	ul. Lubelska 43
14	Pub Piwnica	ul. Lubelska 15b
15	Bar Smaczek	ul. Jatkowa 12
16	Mała Gastronomia	ul. Mydlarska 2a
Noclegi		
1	Hotel Hesperus	ul. Radzyńska 4
2	Wschodnie Centrum Informacyjno – Szkoleniowe "Chrobry" Sp. z o. o.	ul. Drohicka 62
3	Hotel Las – Vegas	ul. Lubelska 28
4	Pokoje Gościnne	ul. Sikorskiego 27a
5	Stacja – Ośrodek Szkoleniowo – Wypoczynkowy Stowarzyszenia Rozwoju Żeglarstwa	ul. Zahajkowska 44
6	Hotelik w Kamienicy	ul. Staromiejska 20
7	Ośrodek Szkolno – Wypoczynkowy Państwowej Szkoły Wyższej w Białej Podlaskiej	ul. Zahajkowska 44d

Źródło: Opracowanie własne.

Turystyka to jeden z pomysłów na rozwój gospodarczy Międzyrzeca. Mając na względzie potencjały wewnętrzne miasta oraz otoczenie zewnętrzne Międzyrzec nie jest wyposażony w silne atuty pozwalające domniemywać, iż rozwinie się tutaj forma turystyki kulturowej w taki sposób, by mieć realne znaczenie w gospodarce lokalnej. Jednym z pomysłów na rozwój gospodarczy jest oparcie promocji miasta i zadań inwestycyjnych oraz zjednanie parterów biznesowych wokół pomysłu produktu turystycznego pn.: „Międzyrzeckie Igrzyska Młodzieżowe”. Koncepcja igrzysk opiera się o pomysł postrzegania miasta jako „Centrum młodzieżowej rekreacji”. Rozwój oferty miasta ma opierać się o ideę kampusu sportowo – edukacyjnego. Ma on pełnić rolę centrum wypoczynkowego dla młodzieży i łączyć funkcję wioski olimpijskiej i kampusu uniwersyteckiego. Oferta miejsca ma być skierowana przede wszystkim do młodzieży.

Koncepcja Igrzysk wypracowana w Strategii Rozwoju Turystyki Międzyrzec Podlaskiego odwołuje się do potrzeby promowania aktywności młodzieży jako elementu przeciwdziałania otyłości i negatywnym skutkom cywilizacji i stworzenia dla tej grupy docelowej kompleksowej oferty podnoszącej atrakcyjność miasta.

Zasoby miasta umożliwiać będą rekreację ruchową młodzieży. Celem produktu jest stworzenie nowych form wypoczynku poprzez rozwinięcie już dostępnych i nowych form turystyki np.: pieszej, rowerowej, konnej, wodnej. Kolejnym krokiem będzie stworzenie możliwości łączenia aktywnego wypoczynku z ofertą kulturalną i nauk. Efekt ten ma być osiągnięty poprzez organizowanie olimpiad i konkursów. W tle rozwijać mają się atrakcje i wydarzenia towarzyszące tj. wystawy, gry miejskie, gry strategiczne, warsztaty techniczne. W efekcie wypracowano dwa pomysły na omawiany produkt turystyczny:

- 1.** Zakłada jedno duże, kilkudniowe wydarzenie pod nazwą Międzyrzeckie Igrzyska Młodzieżowe. Zakłada się przyjęcie stałego terminu i miejsca tego wydarzenia. Wydarzenie miałyby charakteryzować się: rozmachem, wyjątkowością i niezwykłością. Program wydarzenia objąłby wszystkie aktywności – zawody sportowe, konkursy artystyczne, turnieje oparte na wiedzy oraz wydarzenia towarzyszące;
- 2.** Zakłada wiele różnych wydarzeń tematycznych przez cały rok kalendarzowy, które złożą się w następstwie na spójny cykl pod nazwą Międzyrzeckie Igrzyska Młodzieżowe. Dodatkowo pomysł ten przewiduje, by raz lub dwa razy w roku organizowane były imprezy główne o randze ogólnopolskiej w wybranej dyscyplinie sportu lub konkurencji wraz z wydarzeniami towarzyszącymi.

Niniejszy produkt turystyczny ma docelowo rozwinąć kompetencje miasta i być elementem jego rozwoju gospodarczego. Ma wzmocnić ofertę wypoczynkową, uczynić Międzyrzec Podlaski miejscem przyjaznym dla młodzieży, wyposażać w atrakcyjną ofertę spędzania czasu, wydarzeń kulturalnych. Pomysł stworzenia omawianego produktu turystycznego powinien być traktowany jako oferta inwestycyjna miasta i zaproszenie do stworzenia lokalnego partnerstwa gospodarczego skupionego wokół korzyści wynikających z wdrożenia pomysłu.

Pomysł ten kierowany jest do: mieszkańców miasta, młodzieży z okolic, kraju a nawet z zagranicy, jak również do środowiska biznesowego (szkolenia, konferencje, pobyty weekendowe). Dodatkowo produkt odgrywać może stymulującą rolę dla działających na obszarze miasta organizacji pozarządowych, około biznesowych i mediów.

Idea produktu turystycznego bazuje na opracowanej wcześniej koncepcji marki lokalnej „Międzyrzec Podlaski. Wskocz po przygodę” kreującej wizerunek miasta jako centrum młodzieżowej rekreacji. Komunikat marki to hasło „wskocz” odwołujące się do sposobu komunikacji młodzieży i kompetencji sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych i edukacyjnych.

Uzupełnieniem produktu turystycznego – Międzyrzec centrum rekreacji młodzieży jest powiązanie go z innymi potencjałami, które samodzielnie nie stanowią silnych zasobów mogących stanowić przewagę konkurencyjną miasta, ale doskonale wpisują się w uzupełnienie oferty produktu. Są nimi:

- a. Wykorzystanie historycznego dziedzictwa miasta i na tej bazie tworzenie atrakcyjnej przestrzeni miejskiej do odpoczynku, spędzania czasu wolnego, spacerów;
- b. Wykorzystanie tradycyjnych zawodów i rzemiosł jako element rewitalizacji społecznej: szpeciniarstwo, tradycje bojarów, lokalne smaki;
- c. Wykorzystanie potencjału istniejącej bazy noclegowo – gastronomicznej i dostosowanie jej do profilu produktu;
- d. Wykorzystanie oddziaływania małego zasięgu miast oddalonych od Międzyrzec Podlaskiego do 50 km;
- e. Wykorzystanie położenia geograficznego miasta na pograniczu wschodnim;
- f. Wykorzystanie zaplecza i doświadczenia instytucji kultury, sportu i organizacji pozarządowych.

V.2. Warunki dla prowadzenia biznesu

➤ **Międzyrzecka Strefa Nowoczesnych Usług i Produkcji**

Międzyrzecka Strefa Nowoczesnych Usług i Produkcji zlokalizowana jest bezpośrednio przy drodze krajowej nr 2. Strefa jest w pełni uzbrojona w wodociąg, kanalizację deszczową i sanitarną, a także energię elektryczną. Strefa sąsiaduje z terenami przeznaczonymi w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego pod usługi i produkcję – co daje praktycznie nieograniczone możliwości rozwoju. Całkowita powierzchnia działek w strefie wynosi 9,51 ha. Tereny przeznaczone są pod inwestycje o profilu nowoczesnych usług i produkcji, między innymi z sektora: nowoczesnych technologii i IT, przemysłu samochodowego, usług telekomunikacyjnych i teleinformatycznych. Szczegółowe informacje zawarto w tabeli – oferta 1 w rozdziale Szczegółowe oferty inwestycyjne.

➤ **Ułatwienia dla przedsiębiorców i inwestorów**

Władze prowadzą strategię skierowaną na rozwój nowych inwestycji już od kilku lat. Miasto prowadzi promocję terenów podmiotów prywatnych pod inwestycje oraz posiada własne grunty przeznaczone, aby aktywizować gospodarke. W celu wsparcia przyszłych inwestorów wprowadzono ulgi podatkowe od nieruchomości oraz najniższe stawki od środków transportu. Zwolnione z podatku od nieruchomości są budowle i budynki lub ich części oraz grunty zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej (z wyjątkiem działalności handlowej), na których:

1. dokonano nowych inwestycji przekraczających kwotę 600 tys. zł brutto w okresie 3 lat poprzedzających rok, w którym podatnikowi przysługuje zwolnienie lub,
2. utworzone zostało co najmniej 10 nowych miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty w związku z nową inwestycją w okresie 1 roku poprzedzającego rok, w którym podatnikowi przysługuje zwolnienie.

Zwolnienia od podatku od nieruchomości w związku z tworzeniem nowych inwestycji przedstawiają się następująco:

- w pierwszym roku 90% wymiaru rocznego podatku od nieruchomości;
- w drugim roku 70% wymiaru podatku od nieruchomości;
- w trzecim roku 60% rocznego wymiaru podatku od nieruchomości.

➤ **Zwolnienie w podatku od nieruchomości**

Tabela 12. Ilość udzielonych zwolnień w podatku od nieruchomości w latach 2010 – 2014.

Lata	Łączna kwota	Ilość
2010	628 366,00	5
2011	407 565,00	3
2012	1 110 570,30	6
2013	1 437 677,00	6
2014	861 890,00	5

Źródło: Opracowanie własne.

➤ **Rynek pracy**

W roku 2014 na terenie miasta zarejestrowanych było ogółem 1216 bezrobotnych, w tym 529 kobiety i 687 mężczyzn. Ogólny udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym szacowany był w tym samym roku na poziomie 11,2%, z niewielką przewagą mężczyzn w stosunku do kobiet.

Tabela 13. Bezrobocie rejestrowane w Międzyrzec Podlaskim.

	Jednostka miary	2010	2011	2012	2013	2014
BEZROBOCIE REJESTROWANE – Międzyrzec Podlaski						
Bezrobotni zarejestrowani wg płci						
ogółem	osoba	1228	1361	1423	1334	1216
mężczyźni	osoba	676	729	785	747	687
kobiety	osoba	552	632	638	587	529
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci						
ogółem	%	10,9	12,1	12,8	12,1	11,2
mężczyźni	%	11,5	12,4	13,5	13,0	12,1
kobiety	%	10,2	11,8	12,0	11,2	10,2
PRACUJĄCY WEDŁUG INNEGO PODZIAŁU NIŻ PKD – Międzyrzec Podlaski						
Pracujący wg płci						
ogółem	osoba	3840	3922	3747	4030	:
mężczyźni	osoba	1779	1832	1727	1817	:
kobiety	osoba	2061	2090	2020	2213	:
Pracujący na 1000 ludności						
ogółem	osoba	222	227	218	235	:

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Porównując dane dotyczące wskaźników zatrudnienia w Międzyrzeczu Podlaskim z innymi podobnej wielkości miastami w województwie lubelskim, można zwrócić uwagę na stosunkowo dobrą pozycję miasta, w którym, poczynając od roku 2010 obserwowalny jest wzrost pracujących.

Tabela 14. Pracujący ogółem na tle wybranych miast województwa lubelskiego.

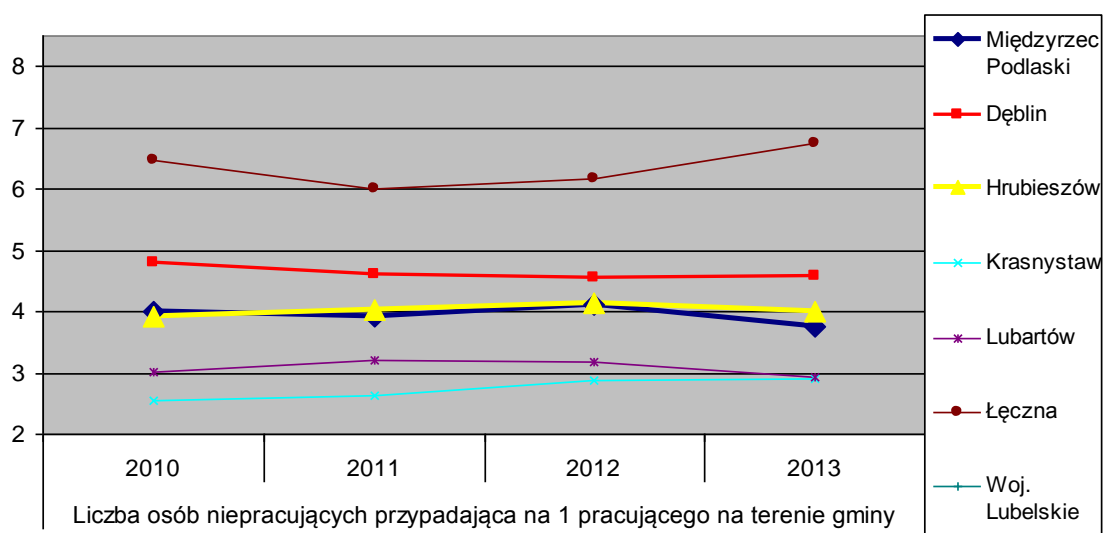
Pracujący ogółem				
	2010	2011	2012	2013
Międzyrzec Podlaski	3 840	3 922	3 747	4 030
Dęblin	3 350	3 437	3 412	3 365
Hrubieszów	4 290	4 167	4 027	4 125
Krasnystaw	6 460	6 284	5 787	5 746
Lubartów	6 512	6 135	6 152	6 547

Łączna	3 525	3 762	3 654	3 314
Woj. Lubelskie	986 000	970 000	947 000	958 000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba osób niepracujących przypadających na 1 pracującego na terenie miasta również utrzymuje się na podobnym, stabilnym poziomie w latach 2010 - 2013 i w ostatnim roku wyniosła 3,26. Największy wskaźnik, odbiegający znacznie od danych liczbowych dla podobnej wielkości miast odnotowano w Łącznej i ma on związek z liczbą niepracujących kobiet, co szczegółowo można przeanalizować na poniższym zestawieniu z GUS:

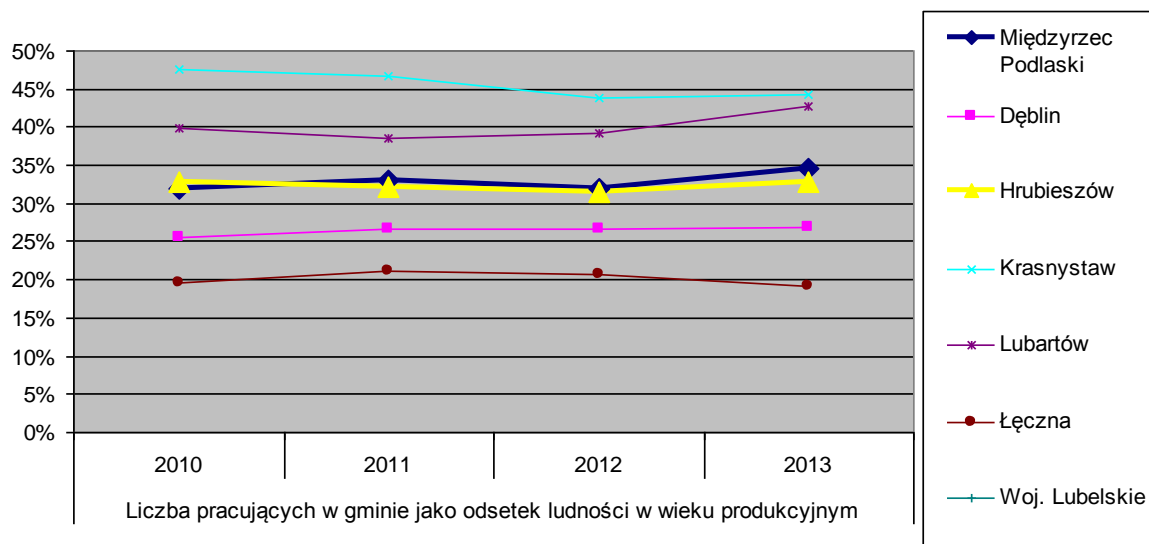
Rysunek 12. Liczba osób niepracujących przypadająca na 1 pracującego na terenie gminy na tle wybranych miast województwa lubelskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Jak pokazuje powyższy wykres, Międzyrzec Podlaski plasuje się pod względem liczby osób przypadających na 1 pracującego na terenie gminy, na średniej pozycji na terenie województwa lubelskiego. Natomiast liczba pracujących w gminie, traktowana jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym, osiągnęła w 2013 roku poziom 34,67%. Wskaźnik ten jest także charakterystyczny dla większości podobnej wielkości miast w województwie lubelskim. Należy jednak zaznaczyć, że nie jest to zadowalający poziom udziału pracujących w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym i powinien być interpretowany poprzez pryzmat danych dotyczących bezrobocia.

Rysunek 13. Liczba pracujących w gminie jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym na tle wybranych miast województwa lubelskiego.

Liczba pracujących w gminie jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym				
	2010	2011	2012	2013
Międzyrzec Podlaski	32,01%	32,96%	31,86%	34,67%
Dęblin	25,64%	26,60%	26,75%	26,81%
Hrubieszów	32,84%	32,25%	31,57%	32,87%
Krasnystaw	47,50%	46,75%	43,92%	44,22%
Lubartów	39,94%	38,44%	39,29%	42,63%
Łęczna	19,58%	21,15%	20,72%	19,20%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Jak pokazuje powyższy wykres, liczba pracujących w gminie traktowanych jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym jest najbardziej zbliżona do poziomu charakteryzującego Hrubieszów.

Struktura zatrudnienia w Międzyrzec Podlaskim zgodnie z danymi opublikowanymi przez GUS wygląda następująco:

- działalność produkcyjna – ok. 36,0% ogółu zatrudnionych
- handel – ok. 19,0% ogółu zatrudnionych
- edukacja – ok. 11,0% ogółu zatrudnionych
- ochrona zdrowia i opieka społeczna – ok. 7,0% ogółu zatrudnionych.
- transport – ok. 6,8% ogółu zatrudnionych
- budownictwo – ok. 10,0% ogółu zatrudnionych
- pozostałe – ok. 10,2% ogółu zatrudnionych

V.3. Uwarunkowania zewnętrzne gospodarki Miasta

Kluczowym uwarunkowaniem zewnętrznym prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Międzyrzecza Podlaskiego jest międzynarodowe połączenie komunikacyjne, jakie przebiega przez miasto zarówno w odniesieniu do połączeń drogowych, jak również kolejowych.

Duży wpływ zewnętrzny na rozwój przedsiębiorczości na terenie miasta ma jego położenie w pasie pogranicza wschodniego.

Rozwój przedsiębiorczości warunkowany jest także wpływem tak zwanego małego i dużego zasięgu otoczenia:

- a. małego zasięgu: Radzyna Podlaskiego, Siedlec, Łosic
- b. dużego zasięgu: Lublina, Białegostoku i Warszawy.

Wnioski

Rozwój gospodarczy Międzyrzecza Podlaskiego jest ściśle związany z jego położeniem geograficznym i możliwościami nawiązania współpracy w ramach sieci wymiany w obszarze pasa transgranicznego. Lokalny rynek nie posiada cech autonomicznych, jest w dużym stopniu uzależniony od dynamiki i przemian rynkowych w otoczeniu najbliższych miast i dalszych ośrodków metropolitalnych. Analiza stanu przedsiębiorczości na terenie miasta zwraca uwagę na występowanie pewnych charakterystycznych tendencji, które dostarczają informacji na temat wykształcającej się specjalizacji funkcjonalnej lokalnego biznesu:

- a. Na terenie Międzyrzecza działają przede wszystkim podmioty przynależne do prywatnego sektora.
- b. Dominują małe, jednoosobowe firmy zajmujące się drobną produkcją, budownictwem i handlem.
- c. Działa mała liczba większych przedsiębiorstw, natomiast te istniejące specjalizują

się, przede wszystkim, w funkcjach typowo usługowych na rzecz lokalnego rynku, w mniejszym zaś stopniu pełnią rolę ponadlokalną.

- d. Najliczniej reprezentowaną w lokalnej gospodarce sekcją PKD jest sekcja F – Budownictwo.
- e. Dominujące branże to przetwórstwo przemysłowe, budowlane, spożywcze, meblarstwo.
- f. Małe firmy nie zrzeszają się, nie tworzą sieci współpracy, klastrów i innego typu form organizacyjnych, które pomogłyby w uzyskaniu większej przewagi konkurencyjnej na poziomie ponadlokalnym.
- g. Cechą charakterystyczną miasta jest mały udział instytucji publicznych i niski wskaźnik zatrudnienia w tymże sektorze. Zatrudnienie w tego typu instytucjach osiąga znacznie wyższy poziom w innych, podobnych pod względem liczby ludności, miastach województwa lubelskiego.
- h. Osłabienie funkcji sektora publicznego w mniejszych miejscowościach jest czynnikiem oddziałującym na pewnego typu degradację tychże ośrodków.

Międzyrzec Podlaski posiada jednak duży potencjał gospodarczy, o czym świadczy fakt, że miasto zostało sklasyfikowane w grupie ośrodków wiodących ze względu na potencjał inwestycyjny i warunki dla rozwoju przedsiębiorczości pośród miast województwa lubelskiego. Klasyfikacja ta oznacza, iż Międzyrzec został uznany za ośrodek o dużym potencjale w generowaniu miejsc pracy i miejsce, gdzie w przyszłości będą napływać inwestycje.

Analiza warunków dla prowadzenia biznesu w Międzyrzeczu Podlaskim wskazuje na istnienie wielu czynników, które mogą stać się stymulatorami dla rozwoju przedsiębiorczości. Pośród nich wymienić należy przede wszystkim:

- a. Istnienie Międzyrzeckiej Strefy Nowoczesnych Usług i Produkcji.
- b. Zachęty dla przedsiębiorców.
- c. Średni poziom stawek podatku od budynków i podatku od gruntów na tle innych miast województwa.
- d. Perspektywę wzmocnienia jakości połączeń komunikacyjnych – droga ekspresowa S19.
- e. Położenie na międzynarodowym szlaku komunikacyjnych Wschód – Zachód: sieci dróg i magistrała kolejowa.

Natomiast, wśród grona wskaźników, zwracających uwagę na istnienie lokalnych barier rozwoju przedsiębiorczości, wskazać można:

- a) Utrudniony dostęp przedsiębiorców do usług około biznesowych i doradczych,

- b) Brak organizacji zrzeszających lokalnych przedsiębiorców,
- c) Rozproszenie działalności gospodarczej, niski wskaźnik współpracy na poziomie lokalnym.

VI. Międzyrzec Podlaski. Społeczność lokalna

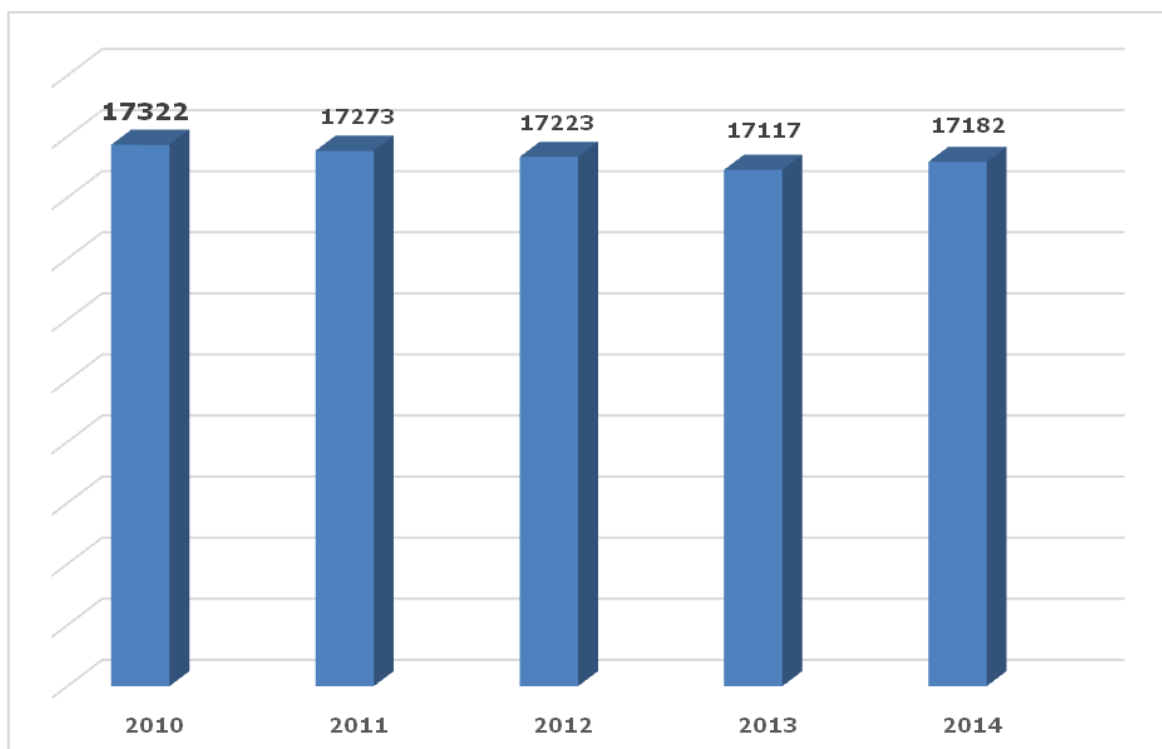

VI.1. Charakterystyka demograficzna

Liczba ludności miasta Międzyrzec Podlaski w latach 2010 – 2014 utrzymuje się na podobnym poziomie. W porównaniu z rokiem 2010, w roku 2014 nastąpił niewielki spadek liczby mieszkańców miasta. W 2010 utrzymywała się na poziomie 17 322 osób, natomiast w roku 2014 nastąpił spadek o 220 osób i wynosiła 17 102 osoby. Podobny trend niewielkiego, aczkolwiek spadku liczby ludności, charakteryzuje też takie miasta województwa lubelskiego jak: Dęblin, Hrubieszów, itp. W skali województwa lubelskiego jest to zatem trend charakterystyczny dla małych miejscowości, który jest wynikiem z jednej strony niżu demograficznego i starzenia się społeczeństwa, z drugiej zaś emigracji mieszkańców za granicę.

Tabela 15. Liczba ludności miasta Międzyrzec Podlaski.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując wiek ekonomiczny mieszkańców miasta można zauważyć, że od roku 2010 wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym. W porównaniu z rokiem 2010 w roku 2014 nastąpił wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, spadek zaś w wieku produkcyjnym. W 2010 miasto zamieszkiwało 11 995 osób w wieku produkcyjnym., natomiast w roku 2014 nastąpił spadek o 509 i wynosił 11 486 osób. Biorąc pod uwagę wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym, w roku 2010 miasto zamieszkiwały 2 584 wskazane osoby, natomiast w roku 2014 zaobserwowano wzrost liczby ludności w tej kategorii o 406 i wynosił 2 990 osoby.

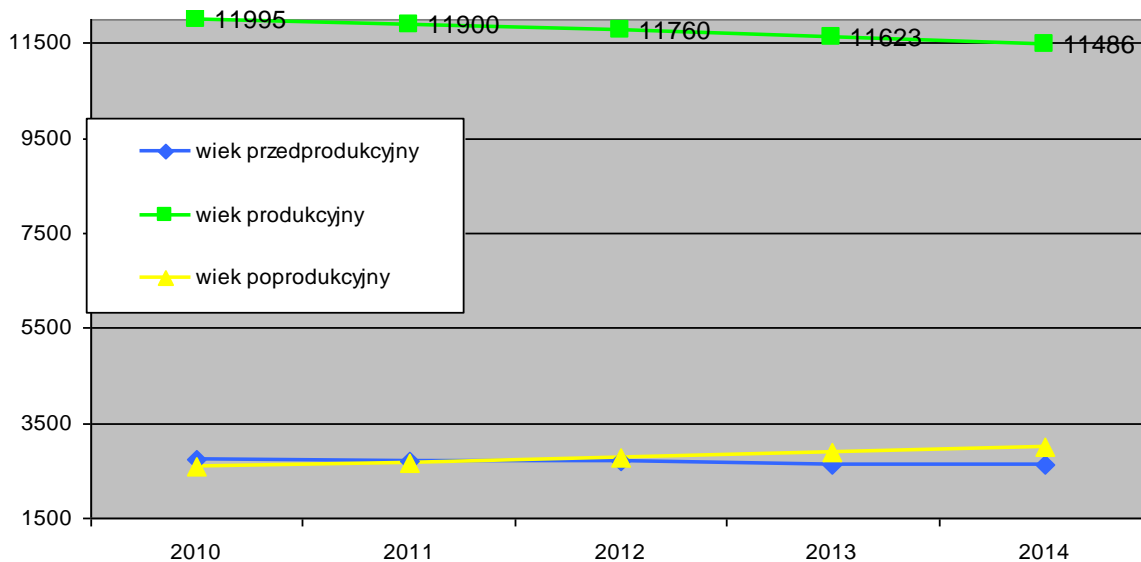
O ile w kontekście wieku przedprodukcyjnego różnice te nie są znaczące, w przypadku wskaźników dotyczących wieku produkcyjnego i poprodukcyjnego są one bardziej zauważalne. Trendy spadkowe są wynikiem procesów opisanych powyżej, starzejącego się społeczeństwa i emigracją osób z regionu.

Tabela 16. Liczba ludności miasta Międzyrzec Podlaski wg ekonomicznych grup wieku.

	2010	2011	2012	2013	2014
wiek przedprodukcyjny	2 743	2 708	2 694	2 612	2 626
wiek produkcyjny	11 995	11 900	11 760	11 623	11 486
wiek poprodukcyjny	2 584	2 665	2 769	2 882	2 990

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Rysunek 14. Liczba ludności miasta Międzyrzec Podlaski wg ekonomicznych grup wieku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W ostatnich latach podobne tendencje związane z dynamiką sytuacji demograficznej ludności Polski w kontekście analizy struktury wieku ekonomicznego społeczeństwa są zauważalne w skali nie tylko województwa lubelskiego, ale i całego kraju. Sytuacji Międzyrzecza

Podlaskiego, w tym kontekście, nie należy traktować jako wyjątkowej. Należy rozpatrywać ją w skali ponadlokalnej.

Tabela 17. Ludność w wieku przedprodukcyjnym jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym na tle wybranych miast województwa lubelskiego

Ludność w wieku przedprodukcyjnym jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym						
Miejscowość	Przedział wiekowy	2010	2011	2012	2013	2014
Międzyrzec Podlaski	Przedprodukcyjny	2 743,00	2 708,00	2 694,00	2 612,00	2 626,00
	Produkcyjny	11 995,00	11 900,00	11 760,00	11 623,00	11 486,00
	Poprodukcyjny	2 584,00	2 665,00	2 769,00	2 882,00	2 990,00
Dęblin	Przedprodukcyjny	2 443,00	2 359,00	2 307,00	2 250,00	2 202,00
	Produkcyjny	12 381,00	12 186,00	11 840,00	11 541,00	11 304,00
	Poprodukcyjny	2 906,00	3 020,00	3 120,00	3 266,00	3 387,00
Hrubieszów	Przedprodukcyjny	2 755,00	2 711,00	2 656,00	2 591,00	2 558,00
	Produkcyjny	13 063,00	12 920,00	12 757,00	12 551,00	12 277,00
	Poprodukcyjny	3 097,00	3 205,00	3 318,00	3 443,00	3 615,00
Krasnystaw	Przedprodukcyjny	2 736,00	2 705,00	2 660,00	2 630,00	2 557,00
	Produkcyjny	13 600,00	13 443,00	13 176,00	12 994,00	12 722,00
	Poprodukcyjny	3 327,00	3 542,00	3 752,00	3 915,00	4 064,00
Lubartów	Przedprodukcyjny	3 342,00	3 371,00	3 366,00	3 340,00	3 331,00
	Produkcyjny	16 304,00	15 958,00	15 659,00	15 358,00	15 057,00
	Poprodukcyjny	3 200,00	3 417,00	3 629,00	3 845,00	4 075,00
Łączna	Przedprodukcyjny	4 636,00	4 541,00	4 431,00	4 323,00	4 252,00
	Produkcyjny	18 003,00	17 789,00	17 638,00	17 260,00	16 917,00
	Poprodukcyjny	1 963,00	2 112,00	2 254,00	2 444,00	2 664,00
Woj. Lubelskie	Przedprodukcyjny	335 485	330 417	326 144	321 602	319 994
	Produkcyjny	1 461 163	1 451 983	1 440 912	1 426 125	1 418 994
	Poprodukcyjny	381 963	389 457	398 595	408 423	410 874

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Jednym z najczęściej stosowanych mierników zaawansowania procesu starzenia jest tzw. współczynnik starości (ang. *Old – age rate*), czyli udział osób starszych (60 lat i więcej lub 65 lat i więcej) wśród ogółu populacji. Obok niego w analizach wyodrębnia się udział osób sędziwych (80 lat i więcej) w populacji. Coraz częściej wykorzystuje się również proporcję osób najstarszych wśród osób starszych. Ten ostatni wskaźnik mierzy tzw. podwójne starzenie się, czyli zwiększanie się udziału osób sędziwych wśród osób starszych.

Wielu demografów próbowało opracować skale, pozwalające określić stopień zaawansowania procesu starzenia się ludności i wykorzystujące współczynnik starości. Mają one na celu pogrupowanie krajów czy regionów według stadium starości demograficznej. Warto w tym miejscu wspomnieć o skali starości demograficznej bazującej na udziale osób w wieku 60 lat i więcej w populacji zaproponowanej przez polskiego demografa Edwarda Rosseta.

Wyróżnił on następujące etapy starzenia się ludności:

1. młodość demograficzna (współczynnik starości poniżej 8%) (brak oznak starości demograficznej);
2. wczesna faza przejściowa pomiędzy stanem młodości i starości demograficznej (8–10%);
3. późna faza przejściowa pomiędzy stanem młodości i starości demograficznej (10–12%) (tzw. przedpole starości);
4. starość demograficzna (12% lub więcej); oraz stopnie starości demograficznej:
  - a) stan początkowy (współczynnik starości znajduje się pomiędzy 12–14%);
  - b) stan średni (14–16%);
  - c) stan zaawansowany (16–18%);
  - d) stan mocno zaawansowany (18% i więcej).

Tabela 18. Wskaźnik perspektywiczności populacji wybranych gmin województwa lubelskiego.

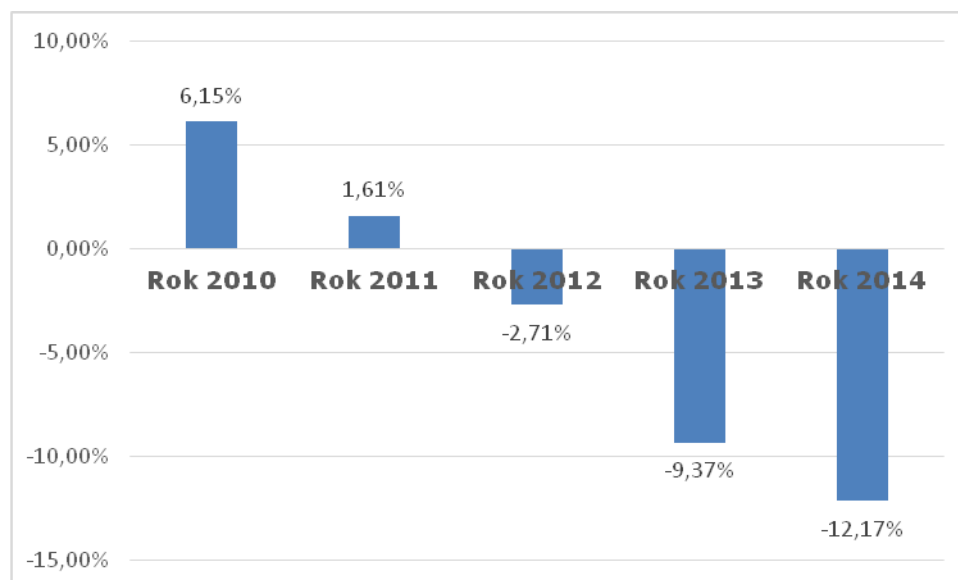
Wskaźnik perspektywiczności populacji wybranych gmin

Miasto	2010	2011	2012	2013	2014
Międzyrzec Podlaski	6,15%	1,61%	-2,71%	-9,37%	-12,17%
Dęblin	-15,93%	-21,89%	-26,06%	-31,11%	-34,99%
Hrubieszów	-11,04%	-15,41%	-19,95%	-24,75%	-29,24%
Krasnystaw	-17,76%	-23,63%	-29,10%	-32,82%	-37,08%
Lubartów	4,44%	-1,35%	-7,25%	-13,13%	-18,26%
Łączna	136,17%	115,01%	96,58%	76,88%	59,61%

Woj. Lubelskie	-12,17%	-15,16%	-18,18%	-21,26%	-22,12%
----------------	---------	---------	---------	---------	---------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rysunek 15. Wskaźnik perspektywiczności populacji Międzyrzecza Podlaskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analiza wskaźników obciążenia demograficznego Międzyrzecza Podlaskiego wskazuje na wzrost liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2010 – 2014. W roku 2010 na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 53,4 osoby, natomiast w roku 2014 tych osób było o ponad 3 osoby więcej. Podobne tendencje obserwowane są w przypadku danych dotyczących struktury ludności w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. W roku 2010 na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało 75 osób w wieku poprodukcyjnym. W roku 2014 liczba ta wzrosła aż do 93 osób. Miarą obciążenia demograficznego jest także wskaźnik dotyczący analizy liczby ludności miasta w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. W ramach tejże kategorii także zaobserwować można tendencję wzrostową tego wskaźnika od roku 2010 – od poziomu 22,9 do poziomu 27, 4.

Tabela 19. Wskaźnik obciążenia demograficznego.

	Jednostka miary	2010	2011	2012	2013	2014
Wskaźnik obciążenia demograficznego						
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	53,4	53,5	54,4	55,6	56,9

ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	osoba	75,0	79,4	83,9	89,2	93,0
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	22,9	23,7	24,8	26,2	27,4
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem						
w wieku przedprodukcyjnym	%	19,9	19,4	19,2	18,9	18,8
w wieku produkcyjnym	%	65,2	65,1	64,8	64,3	63,7
w wieku poprodukcyjnym	%	14,9	15,4	16,1	16,8	17,5
Współczynnik feminizacji						
Ogółem	osoba	105	106	106	106	106
Gęstość zaludnienia oraz wskaźniki						
ludność na 1 km ²	osoba	865	862	860	855	854
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	osoba	16,4	-2,8	-2,9	-6,2	-0,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności miasta wyniósł w roku 2014 18,8%. Międzyrzec Podlaski zamieszkiwało w roku 2014 63,7% mieszkańców w wieku produkcyjnym i 17,5% mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 20. Wybrane dane statystyczne na temat ludności Międzyrzecza Podlaskiego.

	Jednostka miary	2010	2011	2012	2013	2014
Przyrost naturalny						
Ogółem	-	72	7	46	4	32
Mężczyźni	-	40	11	22	4	16
Kobiety	-	32	-4	24	0	16
Urodzenia żywe, zgony i przyrost naturalny na 1000 ludności						
urodzenia żywe na 1000 ludności	-	11,6	9,2	11,9	9,1	10,7
zgony na 1000 ludności	-	7,44	8,78	9,21	8,91	8,83
przyrost naturalny na 1000 ludności	-	4,2	0,4	2,7	0,2	1,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analiza salda migracji mieszkańców miasta charakteryzuje się brakiem stabilności. Większy odpływ liczby ludności zaobserwowano w latach 2010, 2012 i 2013. Natomiast w latach 2011, 2014 odpływ ludności był znacznie mniejszy.

Tabela 21. Migracje mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego.

	Jednostka miary	2010	2011	2012	2013	2014
saldo migracji						
Ogółem	osoba	-104	-56	-81	-106	-63
saldo migracji na 1000 osób						
Ogółem	osoba	-6,0	-3,2	-4,7	-6,2	:
saldo migracji zagranicznych na 1000 osób						
Ogółem	osoba	0,00	-0,40	-0,29	-0,29	:

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba mieszkańców miasta, pomimo niekorzystnych procesów demograficznych, w analizowanym okresie 2010-2014 utrzymuje się na stabilnym poziomie i w ostatnim roku wyniosła 17 100 osób.

Tabela 22. Liczba mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego na tle wybranych miast województwa lubelskiego.

Liczba mieszkańców					
	2010	2011	2012	2013	2014
Międzyrzec Podlaski	17 330	17 306	17 261	17 179	17 100
Dęblin	17 730	17 565	17 267	17 057	16 893
Hrubieszów	18 915	18 836	18 731	18 585	18 450
Krasnystaw	19 663	19 690	19 588	19 539	19 343
Lubartów	22 846	22 746	22 654	22 543	22 463
łącznie	24 602	24 442	24 323	24 027	23 833
Woj. Lubelskie	2 178 611	2 171 857	2 165 651	2 156 150	2 147 746

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W Międzyrzeczu Podlaskim przyrost naturalny na 1000 ludności osiągnął poziom 1,9 w roku 2014 i jest to dobry wskaźnik w porównaniu z innymi miastami na terenie województwa lubelskiego, aczkolwiek począwszy od roku 2010 zaobserwować można tendencję spadkową tego poziomu. Największe spadki tejże liczby odnotowano w latach 2011 i 2013.

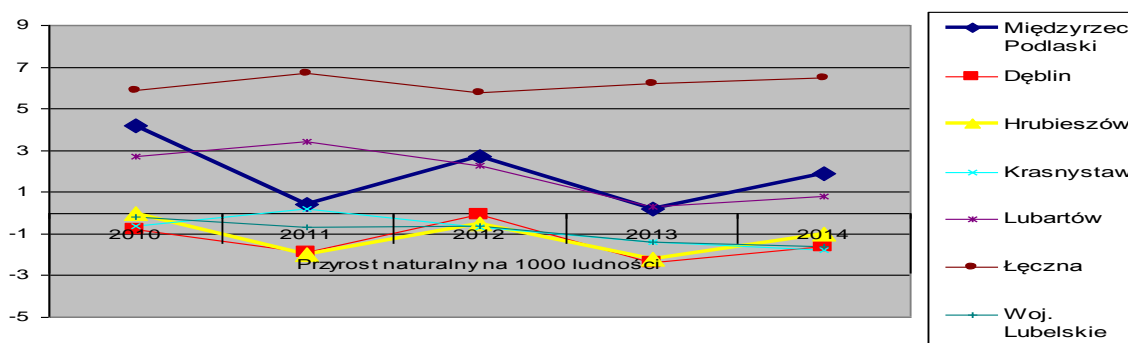
Tabela 23. Przyrost naturalny na 1000 ludności.

	2010	2011	2012	2013	2014
--	------	------	------	------	------

Międzyrzec Podlaski	4,2	0,4	2,7	0,2	1,9
Dęblin	-0,8	-1,9	-0,1	-2,4	-1,6
Hrubieszów	0,0	-2,0	-0,5	-2,2	-1,0
Krasnystaw	-0,6	0,2	-0,7	-1,4	-1,8
Lubartów	2,7	3,4	2,3	0,3	0,8
Łączna	5,9	6,7	5,8	6,2	6,5
Woj. Lubelskie	-0,2	-0,7	-0,6	-1,4	-1,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rysunek 16. Przyrost naturalny na 1000 ludności na tle wybranych miast województwa lubelskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 24. Urodzenia żywe na 1000 ludności na tle wybranych miast województwa lubelskiego.

Urodzenia żywe na 1000 ludności					
	2010	2011	2012	2013	2014
Międzyrzec Podlaski	11,6	9,2	11,9	9,1	10,7
Dęblin	9,1	7,5	9,0	7,9	8,0
Hrubieszów	9,6	7,8	8,7	8,7	8,5
Krasnystaw	8,5	8,4	8,4	8,0	7,3
Lubartów	11,4	11,0	10,2	9,2	8,4
Łączna	11,2	11,8	10,9	11,9	12,3
Woj. Lubelskie	10,4	9,8	9,8	9,1	9,0

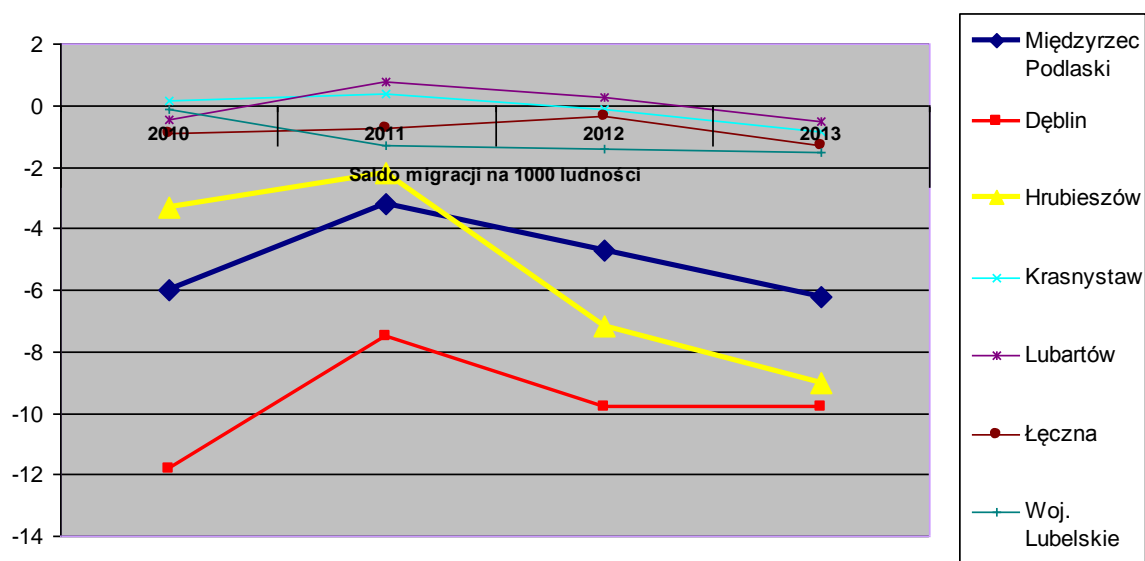
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 25. Saldo migracji na 1000 ludności

Saldo migracji na 1000 ludności					
	2010	2011	2012	2013	2014
Międzyrzec Podlaski	-6,0	-3,2	-4,7	-6,2	:
Dęblin	-11,8	-7,5	-9,8	-9,8	:
Hrubieszów	-3,3	-2,2	-7,2	-9,0	:
Krasnystaw	0,15	0,36	-0,10	-0,87	:
Lubartów	-0,48	0,75	0,26	-0,49	:
Łączna	-0,93	-0,73	-0,33	-1,32	:
Woj. Lubelskie	-0,1	-1,3	-1,4	-1,5	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rysunek 17. Saldo migracji na 1000 ludności na tle wybranych miast województwa lubelskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

VI.2. Edukacja

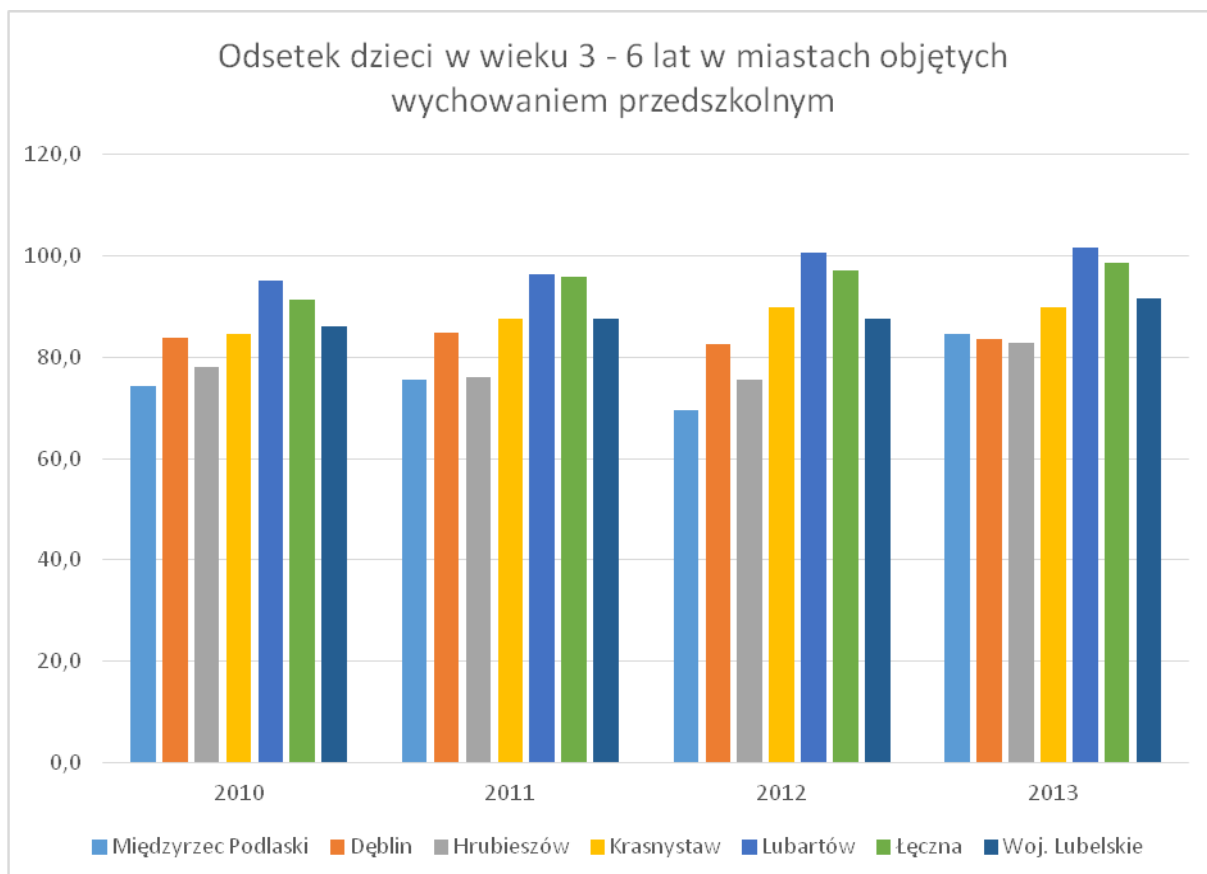
W Międzyrzec Podlaskim funkcjonuje rozwinięty system edukacji oferujący wielostronne możliwości kształcenia osobom w różnych przedziałach wiekowych. Na terenie miasta działa:

- Żłobek Miejski,
- Niepubliczne Przedszkole „Jaś i Małgosia”,
- Niepubliczne Przedszkole „Miś”,

- Zespół Placówek Oświatowych Nr 1 w Międzyrzecu Podlaskim, w którego skład wchodzi:
- Samorządowe Przedszkole Nr 2,
- Gimnazjum Sportowe Nr 1,
- Szkoła Podstawowa Nr 1 z Oddziałami Integracyjnymi i Sportowymi im. Henryka Sienkiewicza,
- Zespół Placówek Oświatowych Nr 2 w Międzyrzecu Podlaskim, w którego skład wchodzi:
- Samorządowe Przedszkole nr 4 im. Czesława Janczarskiego,
- Szkoła Podstawowa nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi i Sportowymi im. Bolesława Prusa,
- Gimnazjum nr 2 z Oddziałami Integracyjnymi i Sportowymi,
- Zespół Placówek Oświatowych Nr 3 w Międzyrzecu Podlaskim, w którego skład wchodzi:
- Samorządowe Przedszkole Nr 3,
- Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Jana Pawła II z oddziałami integracyjnymi,
- Gimnazjum Sportowe Nr 3,
- Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy, w którego skład wchodzi:
- Przedszkole nr 1,
- Szkoła Podstawowa nr 4,
- Gimnazjum nr 4,
- Państwowa Szkoła Muzyczna I Stopnia,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Unitów Podlaskich (Technikum, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Liceum wieczorowe dla Dorosłych),
- Liceum Ogólnokształcące im. gen. Władysława Sikorskiego,
- Zespół Szkół Ekonomicznych im. Marii Dąbrowskiej.

W roku 2015 na terenie miasta utworzono Żłobek Miejski, do którego uczęszcza 24 dzieci. Jest to porównywalny wskaźnik dla większości miast o podobnej liczbie mieszkańców na terenie województwa lubelskiego.

Rysunek 18. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat w miastach objętych wychowaniem przedszkolnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W roku 2014 ponad 84% dzieci w wieku 3 – 6 lat zostało objętych wychowaniem przedszkolnym w Międzyrzec Podlaskim. W porównaniu z rokiem 2010 widoczny jest wzrost wartości tego wskaźnika o 10,1%. Największy jego spadek odnotowano w roku 2012, w którym odsetek wskazanej kategorii dzieci wyniósł 69,7 %.

Tabela 26. Odsetek dzieci w wieku 3 – 6 lat w miastach objętych wychowaniem przedszkolnym.

	2010	2011	2012	2013
Międzyrzec Podlaski	74,4%	75,7%	69,7%	84,5%

Dęblin	83,8%	84,9%	82,6%	83,6%
Hrubieszów	78,1%	76,0%	75,5%	82,8%
Krasnystaw	84,5%	87,6%	90,0%	90,0%
Lubartów	95,1%	96,5%	100,7%	101,7%
Łączna	91,5%	95,8%	97,2%	98,7%
Woj. Lubelskie	86,0%	87,7%	87,6%	91,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Porównując inne miasta na terenie województwa lubelskiego, największy odsetek dzieci w wieku 3 – 6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym odnotowuje się w Lubartowie, Łącznej i Krasnymstawie. W Międzyrzeczu Podlaskim, Dęblinie i Hrubieszowie osiągane są podobne wskaźniki liczbowe.

Tabela 27. Liczba uczniów w szkołach na terenie Międzyrzecza Podlaskiego.

Liczba uczniów w szkołach na terenie Międzyrzecza Podlaskiego					
Rok szkolny	Liczba uczniów ogółem	Szkoły podstawowe	Gimnazja	Specjalne Ośrodki Szkolno – Wychowawcze	Przedszkola
2010/2011	2 400	1 194	676	101	429
2012/2013	2 331	1 148	646	111	426
2014/2015	2 139	1 111	544	103	381

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wzrost liczby uczących się dzieci widoczny jest na poziomie edukacji przedszkolnej i podstawowej. W roku szkolnym 2014/2015 w porównaniu do roku poprzedniego (2013/2014) w przedszkolach uczyło się o 43 dzieci więcej. Natomiast w klasach I – III szkoły podstawowej, analizując przykład tych samych przedziałów czasowych, liczba uczniów wzrosła o 45 osób. Do klas IV – VI uczęszczało zaś 8 uczniów więcej.

Tabela 28. Wybrane dane na temat stanu szkolnictwa na terenie Międzyrzecza Podlaskiego.

	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014
Nakłady budżetu na oświatę publiczną	19 071 503, 51 zł	20 074 704,45 zł	20 497 819,12 zł	21 283 708,56 zł

Liczba nagród Burmistrza Miasta przyznanych uzdolnionym dzieciom i młodzieży	74	66	77	66
Liczba laureatów olimpiad i konkursów przedmiotowych (tylko o wysokiej randze)	7	8	11	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Współczynnik skolaryzacji brutto, rozumiany jako wyrażony procentowo stosunek liczby wszystkich osób uczących się na danym poziomie do całej populacji osób będących w wieku nominalnie przypisanym temu poziomowi kształcenia, wyniósł dla miasta w roku 2013 na poziomie szkolnictwa podstawowego poziom 106,83. Jest to bardzo dobry poziom wskaźnika.

Tabela 29. Współczynnik skolaryzacji brutto (szkolnictwo podstawowe).

	2010	2011	2012	2013
Międzyrzec Podlaski	106,18	107,94	106,95	106,83
Dęblin	107,38	108,02	106,57	108,67
Hrubieszów	108,99	108,23	106,88	108,76
Krasnystaw	109,08	107,25	104,03	105,43
Lubartów	111,07	112,10	112,17	114,03
Łączna	97,51	97,04	94,89	95,14
Woj. Lubelskie	97,47	98,31	97,85	97,18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Współczynniki skolaryzacji są miarą powszechności kształcenia. Dane statystyczne wskazują na utrzymywanie się dobrego trendu w tym zakresie. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa gimnazjalnego wyniósł w roku 2013 107,09, przy średniej dla poziomu województwa wynoszącej 97,49.

Tabela 30. Współczynnik skolaryzacji brutto (szkolnictwo gimnazjalne).

	2010	2011	2012	2013
Międzyrzec Podlaski	108,19	108,16	109,93	107,09
Dęblin	111,70	112,84	115,94	112,58

Hrubieszów	145,77	145,35	146,92	148,37
Krasnystaw	118,24	116,80	115,38	113,59
Lubartów	117,73	118,67	119,65	122,98
Łączna	95,91	95,54	92,50	95,62
Woj. Lubelskie	98,67	98,42	98,01	97,49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenie miasta funkcjonuje także rozwinięty system szkolnictwa ponadgimnazjalnego. Istniejący **Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Unitów Podlaskich** oferuje możliwość kontynuacji kształcenia w Technikum, Zasadniczej Szkole Zawodowej i Zaocznym Liceum Ogólnokształcącym dla Dorosłych. Na przestrzeni ostatnich lat zaobserwować można stały spadek liczby uczniów szkoły:

- **2010 rok – 660 uczniów,**
- 2011 rok – 571 uczniów,
- 2012 rok – 499 uczniów,
- 2013 rok – 419 uczniów,
- 2014 rok – 383 uczniów,
- **2015 rok – 370 uczniów.**

Na sytuację tę bardzo duży wpływ ma postępujący niż demograficzny na terenie miasta związany ze spadkiem liczby urodzeń i migracją ludności.

W Międzyrzeczu Podlaskim funkcjonuje także **Liceum Ogólnokształcące im. gen. Władysława Sikorskiego**. W szkole edukację podejmowało:

- **w roku 2010/2011 – 452 uczniów,**
- w roku 2011/2012 – 449 uczniów,
- w roku 2012/2013 – 435 uczniów,
- w roku 2013/2014 – 417 uczniów,
- w roku 2014/2015 – 378 uczniów,
- **w roku 2015/2016 – 311 uczniów.**

Systematyczny spadek liczby uczniów może zostać powiązany z występującym niższym demograficznym na terenie powiatu, a także wzrostem popularności szkolnictwa zawodowego i technicznego.

W mieście młodzież ma możliwość kształcenia się w profilowanych kierunkach technicznych w **Zespole Szkół Ekonomicznych im. Marii Dąbrowskiej**, w której kształciło się:

- w roku 2010/2011 – 623 uczniów,
- w roku 2011/2012 – 565 uczniów,
- w roku 2012/2013 – 491 uczniów,
- w roku 2013/2014 – 475 uczniów,
- w roku 2014/2015 – 423 uczniów,
- w roku 2015/2016 – 467 uczniów.

VI.3. Kultura. Kultura fizyczna

Uczestnictwo mieszkańców w kulturze jest bardzo ważnym elementem szerszego i zarazem skomplikowanego procesu aktywizacji prospołecznej lokalnej społeczności, jej włączania w życie społeczne i zachęcania do współdecydowania o zasadach, na których bazuje i kształci. Poprzez aktywny udział w życiu lokalnej społeczności mieszkańcy czują się w większym stopniu za nią odpowiedzialni, dzięki większemu powiązaniu za pomocą nowych relacji. Podobną funkcję w życiu społecznym mieszkańców pełni sport i tak zwana kultura sportowa. Analiza zaplecza instytucjonalnego związanego z możliwością uczestnictwa w kulturze i aktywizacji sportowej pomoże w ocenie potencjału edukacyjnego miasta we wskazanym wyżej zakresie.

Na terenie miasta działają dwa obiekty zakwalifikowane do kategorii „Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice”. Jest to porównywalny wynik do innych miast o podobnej liczbie mieszkańców na terenie województwa lubelskiego.

Tabela 31. Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice

	2011	2012	2013	2014
Międzyrzec Podlaski	2	2	2	2
Dęblin	1	1	1	1
Hrubieszów	2	2	2	2
Krasnystaw	1	1	1	1
Lubartów	1	1	1	1

Łączna	1	1	1	1
Woj. Lubelskie	178	176	181	187

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 32. Liczba mieszkańców przypadająca na jeden ośrodek kultury.

Liczba mieszkańców przypadająca na jeden ośrodek kultury				
	2011	2012	2013	2014
Międzyrzec Podlaski	8636,5	8 611,5	8558,5	8551
Dęblin	17 565	17 267	17 057	16 893
Hrubieszów	9 418	9365,5	9292,5	9225
Krasnystaw	19 690	19 588	19 539	19 343
Lubartów	22 746	22 654	22 543	22 463
Łączna	24 442	24 323	24 027	23 833
Województwo Lubelskie	12 201,44	12 166,58	12 113,20	12 065,99

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Najważniejszą instytucją spełniającą funkcje edukacji kulturalnej jest Miejski Ośrodek Kultury. MOK jest organizatorem wielu interesujących imprez kulturalnych, także tych o zasięgu ogólnopolskim. Na największą uwagę zasługują cykliczne wydarzenia wpisujące się w misję i wizję rozwoju miasta, które służą promocji kultury, ważnych wartości, zachęceniu młodzieży i mieszkańców do uczestnictwa w życiu kulturalnym, a także nawiązywaniu współpracy i relacji partnerskich z innymi ośrodkami o podobnym profilu działającymi nie tylko na terenie powiatu, województwa, ale także całego kraju. Aktywność kulturalna miasta, stopień uczestnictwa mieszkańców w kulturze, dostęp mieszkańców do kultury są także ważnymi elementami współtworzącymi markę miasta oraz dostarczającymi informacji na temat jakości życia mieszkańców i stopniu wykorzystania potencjału kulturowego powiatu.

W Miejskim Ośrodku Kultury w Międzyrzeczu Podlaskim organizowanych jest wiele wydarzeń takich, jak: wystawy, wernisaże, koncerty, recitale, spektakle, konkursy recytatorskie, itp. Wśród najciekawszych wydarzeń kulturalnych mających miejsce na terenie miasta, które mogą przyczynić się do promocji jego pożądanego wizerunku wymienić należy, przede wszystkim:

➤ **Projekt „Łapa – Międzyrzeckie Ślady Twórczości Młodzieżowej”**

Projekt ten ma za zadanie wzmocnienie pozytywnego wizerunku miasta bazującego na promocji Międzyrzecza Podlaskiego jako ponadregionalnego centrum twórczości młodzieżowej. W tym celu stworzono listę specjalnych wydarzeń kulturalnych skierowanych do młodzieży z całego województwa lubelskiego, sąsiednich województw oraz regionów przygranicznych. Dzięki organizacji imprez kulturalnych możliwą stanie się nie tylko większa aktywizacja młodzieży, ale także wsparcie procesu kreacji zintegrowanych produktów o charakterze kulturalno – turystycznym. W ramach projektu:

- powstał nowoczesny, interaktywny kulturalno – informacyjny portal internetowy skierowany do młodzieży;
- organizowane są cykle dwudniowych integracyjnych tematycznych warsztatów artystycznych dla młodzieży w wieku 14 – 19 lat. W ramach jednego cyklu corocznie odbywają się cztery rodzaje warsztatów: teatralno – kabaretowe, muzyczne, fotograficzne i malarskie;
- organizowany jest dwudniowy Przegląd Twórczości Młodzieżowej;
- organizowany jest dwudniowy Festiwal Twórczości Młodzieżowej „ŁAPA”.

➤ **Przegląd Zespołów Rockowych ROCKwMOK**

Propozycja ta skierowana jest do zespołów młodzieżowych grających szeroko rozumianą muzykę rockową, które nie mają podpisanego kontraktu płytowego. Przegląd ma na celu promocję zespołów instrumentalno – wokalnych z terenu województwa lubelskiego. Impreza jest doskonałą okazją do prezentacji twórczości przez debiutujące zespoły grające muzykę alternatywną.

➤ **Ogólnopolski Turniej Tańca Towarzyskiego o Puchar Burmistrza Miasta Międzyrzec Podlaski**

Na przestrzeni ostatnich lat w Polsce zaobserwować można wzrastającą popularność tańca. Coraz więcej osób jest zainteresowanych nauką tańca i oglądaniem widowisk oraz programów tanecznych. Moda na aktywny sposób spędzania wolnego czasu, zdrowie i aktywność fizyczną nie pozostaje bez wpływu na coraz większe zainteresowanie turniejami tańca.

➤ **Wojewódzki Turniej Tańca Towarzyskiego i Ogólnopolski Turniej Tańca Towarzyskiego**

Imprezy te także zyskują coraz bardziej na popularności, wpisując się w cykl wydarzeń promujących taniec.

➤ **Powiatowy Przegląd Teatrzyków Dziecięcych o laur „Czarnej Róży”**

Przyczynkiem do zainicjowania imprezy była książka Krystyny i Ryszarda Kornackich „Czarna róża. Zbiór baśni i opowieści z Podlasia”. W ramach imprezy prezentowane są występy lokalnych teatrzyków dziecięcych.

➤ **Konkurs Recytatorski im. Jana Brzechwy „Poeci Dzieciom”**

Celem konkursu jest umiłowanie języka polskiego i polskiej poezji i prozy, a także popularyzowanie wiedzy o literaturze oraz rozbudzenie głębszego zainteresowania uczniów i nauczycieli twórczością autorów literatury dla dzieci.

➤ **Międzyrzeckie Spotkania Jazzowe**

Impreza ta ma na celu prezentację i promocję dorobku muzyki jazzowej.

W roku 2014 w Miejskim Ośrodku Kultury działało 12 stałych sekcji artystycznych:

- sekcja tańca towarzyskiego – Klub Tańca Towarzyskiego „Iskra” (30 uczestników);
- sekcja plastyczna dla dzieci (20 uczestników);
- sekcja fotograficzna (10 uczestników);
- sekcja tańca Break Dance (15 uczestników);
- sekcja Teatralna – Grupa Teatralna „13” (20 uczestników);
- sekcja wokalna – muzyczna (15 uczestników);
- sekcja plastyczna dla młodzieży (10 uczestników);
- sekcja taneczna – Zespół Tańca Artystycznego „Sezamki” (30 uczestników);
- sekcja taneczna – Zespół Pieśni i Tańca Ludowego „Dzieci Podlasia” (40 uczestników);
- sekcja plastyczna dla dorosłych – Klub Miłośników Sztuki (20 uczestników);
- sekcja rozwijająca kreatywność dzieci – „Pozytywka” (20 uczestników);
- sekcja wokalna – Chór Męski „Wiarus” (20 uczestników).

Ponadto, w strukturach MOK działa Uniwersytet Trzeciego Wieku zrzeszający 80 seniorów.

Współczesne badania nad uczestnictwem w kulturze mieszkańców miast zwracają uwagę na zmieniające się trendy w tym zakresie. Coraz większy odsetek osób jest zainteresowanych odbiorem kultury za pośrednictwem mediów, eventów, wydarzeń, traktując doświadczenie kontaktu z kulturą jako formę spędzania wolnego czasu. Wydarzenia kulturalne organizowane przez Miejski Ośrodek Kultury w Międzyrzeczu Podlaskim wydają się spełniać potrzeby zmieniającego się społeczeństwa. Szczególnie interesującą jest także prowadzona przez MOK

polityka w zakresie edukacji kulturalnej młodzieży. Postawienie akcentu na edukację kulturalną młodzieży jest bardzo dobrą długofalową strategią.

W mieście działa tylko jedna biblioteka. W porównywalnych pod względem liczby mieszkańców miastach województwa lubelskiego funkcjonuje zdecydowanie więcej tego typu placówek, najmniej 2, zaś najwięcej 6.

Tabela 33. Biblioteki i filie w woj. lubelskim

	2010	2011	2012	2013
Międzyrzec Podlaski	1	1	1	1
Dęblin	4	4	4	4
Hrubieszów	5	5	5	5
Krasnystaw	2	2	2	2
Lubartów	5	5	5	5
Woj. Lubelskie	597	600	590	585

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W Międzyrzec Podlaskim na 1 bibliotekę przypada 17 179 mieszkańców, jest to jeden z najwyższych wskaźników pośród podobnych pod względem liczby mieszkańców miast na terenie województwa lubelskiego.

Tabela 34. Liczba mieszkańców przypadająca na jedną placówkę biblioteczną.

	2010	2011	2012	2013
Międzyrzec Podlaski	17 330	17 306	17 261	17 179
Dęblin	4 433	4 391	4 317	4 264
Hrubieszów	3 783	3 767	3 746	3 717
Krasnystaw	9 832	9 845	9 794	9 770
Lubartów	4 569	4 549	4 531	4 509
Woj. Lubelskie	3 649	3 620	3 671	3 686

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

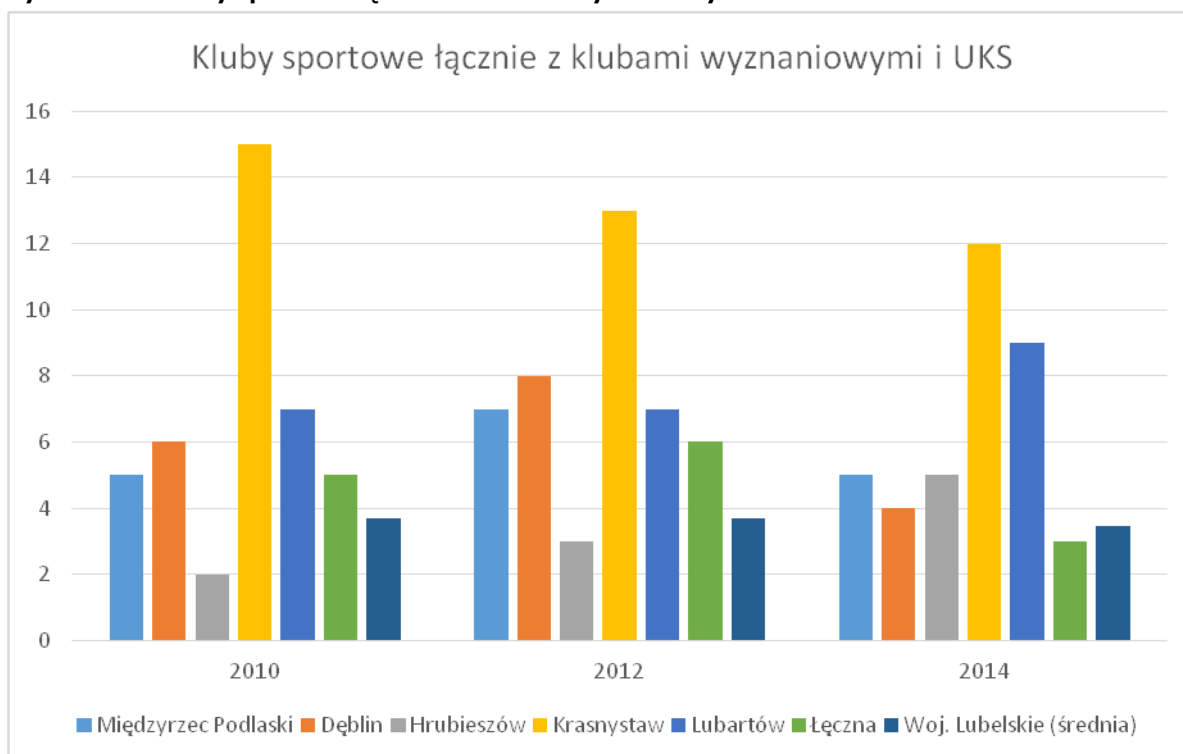
Na terenie Międzyrzec Podlaskiego istnieje rozwinięta infrastruktura sportowa i działa wiele organizacji o profilu sportowym. W roku 2014 w Międzyrzec Podlaskim działało 5 klubów sportowych. Międzyrzec Podlaski wypada dobrze na tym tle w porównaniu z podobnej wielkości miastami na terenie województwa lubelskiego.

Tabela 35. Kluby sportowe łącznie z klubami wyznaniowymi i UKS.

	2010	2012	2014
Międzyrzec Podlaski	5	7	5
Dęblin	6	8	4
Hrubieszów	2	3	5
Krasnystaw	15	13	12
Lubartów	7	7	9
Łęczna	5	6	3
Woj. Lubelskie (średnia)	4	4	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rysunek 19. Kluby sportowe łącznie z klubami wyznaniowymi.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenie miasta istnieje dobrze rozwinięta baza sportowa, stanowiąca zaplecze dla organizacji imprez i wydarzeń o charakterze sportowym i turystycznym.

Tabela 36. Baza sportowa miasta.

L.p.	Obiekty	Lokalizacja	Charakterystyka obiektu
1.	Stadion	ul. Pszenna 3	4 boiska trawiaste, w tym 2 pełnowymiarowe, trybuny na 700 miejsc, w tym 400 sztuk krzesełek plastikowych; bieżnia, skocznia w dal; zaplecze socjalne z szatniami i prysznicami

2.	Boiska szkolne	Szkoła Podstawowa nr 2 ul. Partyzantów 8 Szkoła Podstawowa nr 3 ul. Leśna 2 Gimnazjum nr 1 ul. Warszawska 40	2 kompleksy boisk sportowych wybudowane w ramach Programu „Moje Boisko Orlik 2012” w tym m.in.: - boiska piłkarskie o nawierzchni z trawy syntetycznej o wymiarach 30x62m (powierzchnia do gry 26x56m), - boiska wielofunkcyjne do siatkówki i koszykówki o nawierzchni poliuretanowej o wymiarach 19,1x32,1m. - budynek szatniowo – sanitarny pełniący funkcję magazynu sprzętu gospodarczo – sportowego, szatni i zespołu higieniczno – sanitarnego. Kompleksy są ogrodzone i oświetlone.
3.	Pływalnia	ul. Zarówie 86	Wymiary niecki pływalni: długość 25 m, szerokość 12,5 m, głębokość 1,20 m - 1,60 m, 6 torów, widownia, szatnie, prysznice, obiekt przystosowany dla potrzeb osób niepełnosprawnych; jednocześnie na niecce pływalni może przebywać 40 osób
4.	Kąpielisko otwarte	ul. Zahajkowska	pomost metalowy, ambonka dla ratowników, wydzielone miejsce dla dzieci
5.	Hale sportowe	Szkoła Podstawowa nr 2 ul. Partyzantów 8 Szkoła Podstawowa nr 3 ul. Leśna 2	18 m x 36 m z pełnym zapleczem socjalnym
6.	Korty tenisowe	ul. Pszenna 3	2 korty ziemne z mączki ceglastej
7.	Lodowisko	Szkoła Podstawowa nr 2 ul. Partyzantów 8	składane sztuczne lodowisko o wymiarach 25x18m
8.	Skatepark	ul. Zarówie	
9.	Stok narciarski	ul. Zahajkowska 22	Igielitowy stok narciarski z wyciągiem talerzykowym. Długość 140 metrów, szerokość 15 – 40 metrów. Długość wyciągu 32 metry. Na terenie kompleksu znajduje się budynek zaplecza sanitarno – magazynowego z wypożyczalnią sprzętu, plac rekreacyjno – wypoczynkowy oraz parking.
10.	Teren rekreacyjny przy promenadzie Zamczysko	Promenada Zamczysko	Teren wypoczynkowo – rekreacyjny z oczkami wodnymi i urządzeniami treningowymi
11.	15 Placów zabaw		
12.	Trasa Zdrowia	Kompleks turystyczno – rekreacyjny „Międzyrzeckie Jeziora”	Mini – kompleks sportowo rekreacyjny składający się z urządzeń do ćwiczeń.
13.	Boiska do siatkówki plażowej przy ZPO 3	ul. Leśna 2	3 pełnowymiarowe boiska do siatkówki plażowej

Źródło: Opracowanie własne.

VI.4. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

W roku 2014 na terenie miasta działało ogółem 13 przychodni, w tym 3 praktyki lekarskie.

Tabela 37. Przychodnie, ambulatoryjna opieka zdrowotna w Międzyrzecu Podlaskim.

OCHRONA ZDROWIA – MIĘDZYRZEC PODLASKI						
	Jednostka miary	2010	2011	2012	2013	2014
PRZYCHODNIE – AMBULATORYJNA OPIEKA ZDROWOTNA (STAN W DNIU 31 XII)						
Przychodnie						
ogółem	ob.	8	9	12	9	13
publiczne	ob.	1	1	-	-	-
niepubliczne	ob.	7	8	-	-	-
praktyki lekarskie w miastach	--	4	4	4	3	3
przychodnie na 10 tys. ludności	ob.	5	5	7	5	8
Przychodnie podległe samorządowi terytorialnemu						
przychodnie ogółem	ob.	1	1	1	1	1
Podstawowa opieka zdrowotna - porady						
porady ogółem						
ogółem	-	75234	71333	77751	74738	95875
Ambulatoryjna opieka zdrowotna – porady lekarskie						
porady lekarskie ogółem						
ogółem	-	-	-	123619	118637	139953
APTEKI I PUNKTY APTECZNE						
Apteki ogólnodostępne						
apteki	ob.	8	9	10	12	12
mgr farmacji	osoba	14	24	22	26	25
Apteki – wskaźniki						
ludność na aptekę ogólnodostępną	osoba	2165	1919	1722	1426	1425

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Najważniejszą instytucją medyczną funkcjonującą na terenie miasta jest Samodzielny Zakład Opieki Zdrowotnej w Międzyrzecu Podlaskim, który stanowi dobre zaplecze dla promocji i ochrony zdrowia. Zakład posiada szereg niezbędnych akredytacji, rekomendacji i wprowadzonych systemów jakości:

- certyfikat akredytacyjny Centrum Monitorowania Jakości w Ochronie Zdrowia (2013). Centrum przeprowadza dobrowolne akredytacje jednostek medycznych z ramienia Ministra Zdrowia, zgodnie ze standardami Światowej Organizacji Zdrowia. Uzyskany wynik spełniania standardów

akredytacyjnych dla leczenia szpitalnego na poziomie 95% zapewnił I miejsce w grupie 203 szpitali akredytowanych w Polsce,

- wdrożony system zarządzania jakością według normy ISO 9001:2008 potwierdzony międzynarodowym Certyfikatem CSQ NET (2009, następnie 2013),
- laureat złotej setki szpitali publicznych z 4 miejscem w województwie lubelskim w ogólnopolskim rankingu przeprowadzonym przez dziennik „Rzeczpospolita” (2001, 2002),
- szpital spełniający kryteria programu „Szpitali Motylkowych” i „Szpitala z Sercem”,
- ogólnopolski certyfikat „Rzetelni w Ochronie Zdrowia” (2013).

Porównując dostęp mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego do opieki medycznej w porównaniu z innymi miastami województwa lubelskiego, nie obserwuje się znacznych dysproporcji w zakresie analizowanych wskaźników.

Tabela 38. Dostęp mieszkańców do opieki medycznej na tle wybranych miast województwa lubelskiego.

		Jednostka miary	2010	2011	2012	2013	2014
Międzyrzec Podlaski	Przychodnie ogółem	ob.	8	9	12	9	13
	Przychodnie na 10 tys. ludności	ob.	5	5	7	5	8
	Podstawowa opieka zdrowotna - porady	-	75 234	71 333	77 751	74 738	95 875
	Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie	-	-	-	123 619	118 637	139 953
	ludność na aptekę ogólnodostępną	osoba	2 165	1 919	1 722	1 426	1 425
Dęblin	Przychodnie ogółem	ob.	5	5	7	8	9
	Przychodnie na 10 tys. ludności	ob.	3	3	4	5	5
	Podstawowa opieka zdrowotna - porady	-	79 432	70 994	89 945	99 814	98 594
	Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie	-	-	-	177 616	166 037	164 391
	Ludność na aptekę ogólnodostępną	osoba	1 773	1 597	1 570	1 551	1 689
Hrubieszów	Przychodnie ogółem	ob.	10	12	13	13	15
	Przychodnie na 10 tys. ludności	ob.	5	6	7	7	8
	Podstawowa opieka zdrowotna - porady	-	96 366	103 952	95 877	98 509	107 182
	Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie	-	-	-	191 983	199 521	209 342
	Ludność na aptekę ogólnodostępną	osoba	1 455	1 345	1 441	1 328	1 318
Krasnystaw	Przychodnie ogółem	ob.	12	14	15	15	16
	Przychodnie na 10 tys. ludności	ob.	6	7	8	8	8
	Podstawowa opieka zdrowotna - porady	-	117 396	125 394	128 212	126 688	126 287
	Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie	-	-	-	228 945	228 812	229 456
	Ludność na aptekę ogólnodostępną	osoba	2 185	1 969	2 176	1 954	1 934
Lubartów	Przychodnie ogółem	ob.	13	14	13	13	14
	Przychodnie na 10 tys. ludności	ob.	6	6	6	6	6
	Podstawowa opieka zdrowotna - porady	-	137 243	141 171	143 442	165 160	170 103
	Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie	-	-	-	288 146	281 417	287 402
	Ludność na aptekę ogólnodostępną	osoba	1 523	1 516	1 618	1 610	1 728
Łączna	Przychodnie ogółem	ob.	14	17	15	14	14

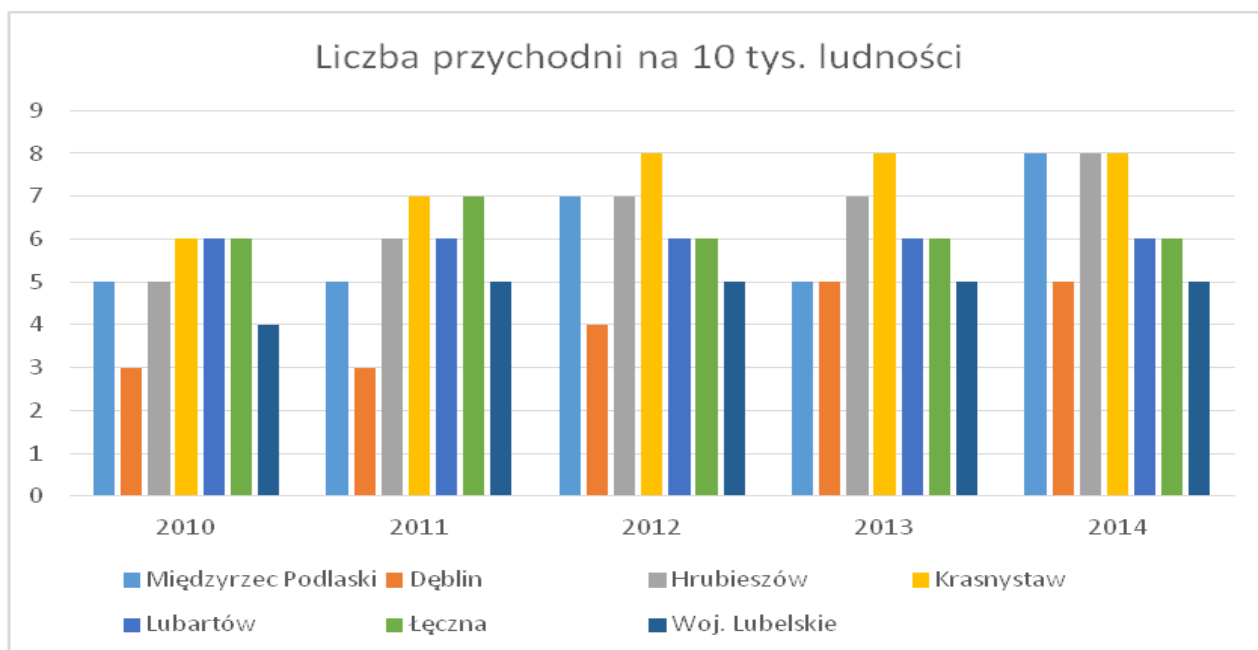
Strategia Rozwoju Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2015 - 2020 (z perspektywą do 2025 roku)

	Przychodnie na 10 tys. ludności	ob.	6	7	6	6	6
	Podstawowa opieka zdrowotna - porady	-	138 911	142 456	137 926	140 027	138 970
	Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie	-	-	-	250 102	258 232	280 004
	Ludność na aptekę ogólnodostępną	osoba	2 237	2 222	2 027	2 002	1 986
Woj. Lubelskie	Przychodnie ogółem	ob.	973	1 086	1 103	1 113	1 180
	Przychodnie na 10 tys. ludności	ob.	4	5	5	5	5
	Podstawowa opieka zdrowotna - porady	-	8901276	9272121	9092492	9365056	9439110
	Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie	-	-	-	14 911 772	15 076 228	15 239 852
	Ludność na aptekę ogólnodostępną	osoba	2747	2722	2690	2662	2642

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

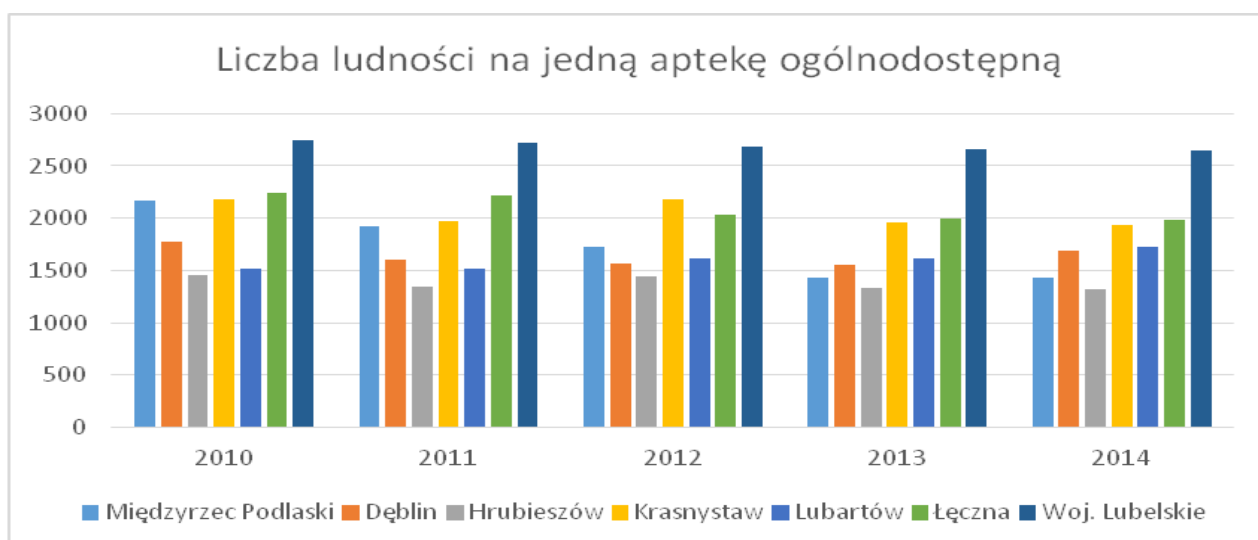
W roku 2014 liczba przychodni na 10 tys. ludności na terenie miasta osiągnęła najwyższy wskaźnik od 2010 roku, plasując go na poziomie Krasnegostawu i Hrubieszowa.

Rysunek 20. Liczba przychodni na 10 tys. ludności.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rysunek 21. Liczba ludności na jedną aptekę ogólnodostępną.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Na terenie miasta funkcjonuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Międzyrzeczu Podlaskim. SPZOZ prowadzi działalność leczniczą polegającą na udzielaniu specjalistycznych świadczeń zdrowotnych, finansowanych ze środków publicznych w ramach zawieranych corocznie kontraktów z Lubelskim Oddziałem Wojewódzkim Narodowego Funduszu

Zdrowia. Placówka udziela także kontraktowanych przez OW NFZ w Lublinie świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju "podstawowa opieka zdrowotna w zakresie nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej", na podstawie umowy ze Stacją Pogotowia Ratunkowego Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Białej Podlaskiej.

Pakiet świadczeń zdrowotnych realizowanych przez SPZOZ na bazie kompleksu szpitalnego przy ul. Warszawskiej 2 – 4 i Przychodni Specjalistycznej przy ul. Wiejskiej 13, obejmuje:

- Świadczenia szpitalne,
- Ambulatoryjną opiekę specjalistyczną,
- Rehabilitację leczniczą,
- Diagnostykę medyczną,
- Pomoc doraźną,
- Profilaktykę i promocję zdrowia.

Świadczenia zdrowotne realizowane są głównie na rzecz mieszkańców powiatu bialskiego, w szczególności zaś miasta Międzyrzec Podlaski, gminy Międzyrzec Podlaski i gminy Drelów, a także leżącej w powiecie radzyńskim części gminy Kąkolewnica – rejon Polskowoli, obejmującej łącznie ponad 40 tys. mieszkańców. Ze świadczeń SPZOZ korzystają również pacjenci z terenu województwa lubelskiego, przyjezdni z różnych miejscowości w kraju i pacjenci z UE w ramach tzw. Przepisów o koordynacji.

Struktura w SPZOZ:

Szpital Powiatowy w Międzyrzecu Podlaskim (ul. Warszawska 2 – 4) w swojej strukturze posiada 140 łóżek na następujących oddziałach:

- Oddział Chorób Wewnętrznych z 3 – łóżkową Salą Intensywnej Opieki Kardiologicznej,
- Oddział Chirurgii Ogólnej i Urazowej z Blokiem Operacyjnym,
- Oddział Położniczo – Ginekologiczny z salą cięć cesarskich,
- Oddział Neonatologiczny zorganizowany w systemie *rooming – in*,
- Oddział Pediatryczny,
- Oddział Rehabilitacji dla Dorosłych.

Oddziały wyposażone są w sprzęt i aparaturę specjalistyczną zapewniającą całodobową opiekę lekarską i pielęgniarską. Rocznie w szpitalu jest hospitalizowanych około 6 000 pacjentów. Najczęstszą przyczyną hospitalizacji są choroby układu krążenia, urazy i wypadki (co związane jest z położeniem szpitala przy międzynarodowych trasach komunikacyjnych), choroby układu pokarmowego i choroby nowotworowe.

Przychodnia Specjalistyczna z poradniami specjalistycznymi:

W budynku przy ul. Wiejskiej 13:

- Chirurgii Ogólnej,
- Neurologiczna,
- Ginekologiczno-Położnicza,

- Medycyny Pracy.

W budynku przy ul. Warszawskiej 2 – 4:

- Rehabilitacji,
- Kardiologiczna,
- Alergologiczna.

Kompleksowe zaplecze rehabilitacyjne:

Świadczenia rehabilitacyjne realizowane są przez:

- Oddział Rehabilitacji Ogólnoustrojowej – hospitalizacja,
- Ośrodki Rehabilitacji Diennej dla Dorosłych przy ul. Warszawskiej 2 – 4,
- Ośrodek Rehabilitacji dziennej dla Dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego,
- Zakład Rehabilitacji przy ul. Warszawskiej 2 – 4 z Gabinetami Fizykoterapii, Kinezyterapii, Hydroterapii, Laseroterapii.

Diagnostyka Laboratoryjna i obrazowa:

Certyfikowane działy diagnostyki laboratoryjnej, bakteriologicznej, radiologicznej, ultrasonograficznej i endoskopowej wykonują badania diagnostyczne dla całej populacji korzystających ze świadczeń SPZOZ i pozostałych placówek międzyrzeckiej służby zdrowia.

Zakład Diagnostyki Laboratoryjnej wpisany jest do Krajowej Izby Diagnostów Laboratoryjnych pod nr 0631 i jest monitorowany w zakresie wiarygodności badań przez Centralny Ośrodek Badań Jakości w Diagnostyce Laboratoryjnej w Łodzi. W Zakładzie prowadzone są badania biochemiczne, hematologiczne, serologiczne, bakteriologiczne, analityczne i endokrynologiczne.

Zakład Diagnostyki Obrazowej:

W Zakładzie wykonywane są specjalistyczne badania radiologiczne i ultrasonograficzne.

Zakład Diagnostyki Endoskopowej:

W Zakładzie wykonywane są badania dolnego i górnego odcinka przewodu pokarmowego.

Diagnostyka kardiologiczna:

- Echokardiografia dopplerowska,
- Próby wysiłkowe,
- Monitorowanie 24 – godzinne ciśnienia tętniczego i pracy serca.

Diagnostyka wysokospecjalistyczna w innych placówkach w ramach umów kontraktowych:

- Tomografia komputerowa,
- Rezonans magnetyczny,
- EEG, EMG,
- Mammografia.

Pomoc społeczna

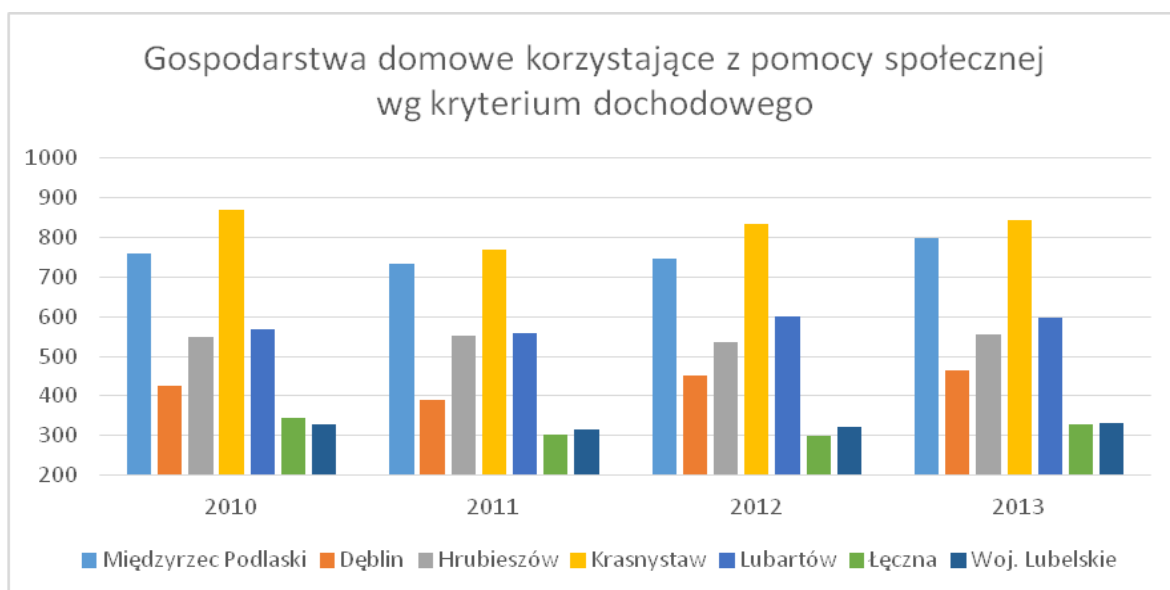
W roku 2013 z pomocy społecznej korzystało na terenie miasta 800 gospodarstw domowych. Począwszy od roku 2010, widoczny jest wzrost tego wskaźnika o 39 gospodarstw. Dane zawierają rzeczywistą liczbę gospodarstw domowych, które w danym roku skorzystały ze świadczeń pomocy społecznej. Każde gospodarstwo domowe zostało ujęte tylko raz, bez względu na rodzaj i liczbę otrzymanych świadczeń oraz niezależnie od tego, czy w gospodarstwie wieloosobowym świadczenie otrzymała jedna, czy więcej osób. Gospodarstwo domowe korzystające z pomocy społecznej, to takie, które otrzymało pomoc pieniężną, rzeczową lub w formie usług za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. nr 175 z późn. zmianami). Warunkiem przyznania pomocy jest zaistnienie jednego z problemów wymienionych w ustawie. W przypadku świadczeń pieniężnych podstawowym warunkiem ich przyznania jest kryterium dochodowe.

Tabela 39. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej według kryterium dochodowego.

Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego				
	2010	2011	2012	2013
Międzyrzec Podlaski	761	735	747	800
Dęblin	427	391	452	465
Hrubieszów	548	551	536	556
Krasnystaw	870	768	833	843
Lubartów	570	558	600	599
Łączna	346	303	299	328
Województwo Lubelskie (średnia)	329	317	321	331

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rysunek 22. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej według kryterium dochodowego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

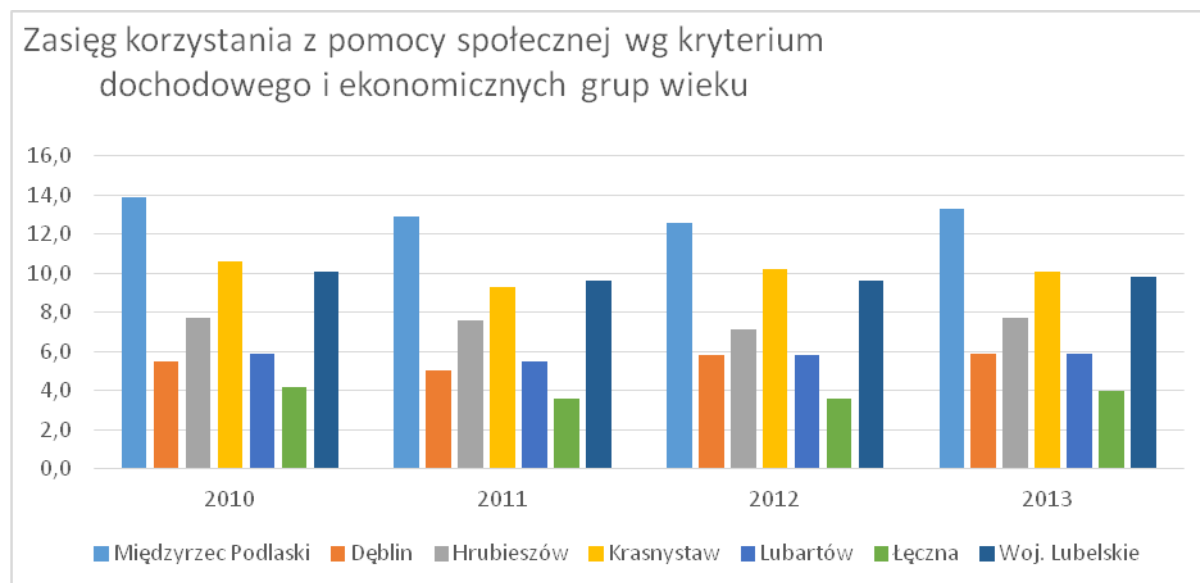
Tabela 40. Zasięg korzystania z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku na tle wybranych miast województwa lubelskiego.

Zasięg korzystania z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku				
	2010	2011	2012	2013
Międzyrzec Podlaski	13,9	12,9	12,6	13,3
Dęblin	5,5	5,0	5,8	5,9
Hrubieszów	7,7	7,6	7,1	7,7
Krasnystaw	10,6	9,3	10,2	10,1
Lubartów	5,9	5,5	5,8	5,9
Łęczna	4,2	3,6	3,6	4,0
Województwo Lubelskie	10,1	9,6	9,6	9,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rysunek 23. Zasięg korzystania w pomocy społecznej według kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku na tle wybranych miast województwa lubelskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

VI.5. Aktywność społeczna mieszkańców

W Międzyrzec Podlaskim działa łącznie 20 organizacji pozarządowych.

Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe w Międzyrzec Podlaskim:

- Stowarzyszenie Rozwoju Żeglarstwa "Stanica";
- Stowarzyszenie Konna Straż Ochrony Przyrody i Tradycji im. 1 Pułku Strzelców Konnych;
- Międzyrzeckie Towarzystwo Wędkarskie "Żwirek";
- Stowarzyszenie "Międzyrzeczka Inicjatywa Edukacyjna";
- Podlaskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych w Międzyrzec Podlaskim;
- Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych "Zrozumieć Ich Świat";
- Międzyrzeckie Stowarzyszenie Motocyklowe;
- Stowarzyszenie Miłośników Historii Międzyrzec Podlaskiego;
- Międzyrzeckie Stowarzyszenie Teatralne w Międzyrzec Podlaskim;
- Klub Sportowy "MOSiR Huragan" Międzyrzec Podlaski;
- Integracyjne Centrum Edukacji i Kultury;
- Organizacja "Podaj Dziecku Pomocną Dłoń";
- Stowarzyszenie "Consensus";

- Ochotnicza Straż Pożarna "Śródmieście" w Międzyrzecu Podlaskim;
- Ochotnicza Straż Pożarna "Stołpno" w Międzyrzecu Podlaskim;
- Międzyszkolny Uczniowski Klub Szachowy "Gambit" w Międzyrzecu Podlaskim;
- Ochotnicza Straż Pożarna "Zawadki" w Międzyrzecu Podlaskim;
- Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Międzyrzecu Podlaskim;
- Klub Abstynenta "Oaza Spokoju";
- Uczniowski Klub Sportowy "Faster" przy Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych im. Unitów Podlaskich w Międzyrzecu Podlaskim;
- Stowarzyszenie Rodzin Zastępczych Nadzieja;
- Uczniowski Ludowy Klub Sportowo – Turystyczny "Znicz" Zespół Szkół Ekonomicznych im. Marii Dąbrowskiej w Międzyrzecu Podlaskim;
- Uczniowski Klub Sportowy "Dwójka" w Międzyrzecu Podlaskim;
- Uczniowski Klub Sportowy "Międzyrzecka Trójka" w Międzyrzecu Podlaskim;
- Uczniowski Klub Sportowy "Fala" przy Szkole Podstawowej Nr 2 im. Bolesława Prusa w Międzyrzecu Podlaskim;
- Stowarzyszenie Wspierania Rodzin "Konkret".

Niebywałą wartością symboliczną dla miasta są sławne osoby urodzone w Międzyrzecu Podlaskim:

- Elżbieta Dzikowska – podróżniczka, historyczka sztuki, autorka wielu książek, programów telewizyjnych i audycji radiowych. Zrealizowała wraz z mężem, Tonym Halikiem, około 300 filmów dokumentalnych dla Telewizji Polskiej, a także współtworzyła i prowadziła z nim bardzo popularny program telewizyjny „Pieprz i wanilia”. Została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, peruwiańskim Orderem Za Wybitne Zasługi (dwukrotnie) oraz meksykańskim Orderem Orła Azteckiego. W plebiscycie „Travelery” 2007 wyróżniono ją Grand Prix magazynu „National Geographic Traveler”.
- Sława Przybylska – wybitna piosenkarka o międzynarodowej renomie, absolwentka Zespołu Państwowych Szkół Plastycznych. Na scenie muzycznej zaistniała w 1958 r. z piosenką „Pamiętasz, była jesień”. Odznaczona została Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.
- Mieczysław Kalenik – absolwent PWST w Warszawie. Jako aktor teatralny i filmowy debiutował w musicalu „Pocałuj mnie, Kasiu” w reżyserii Jerzego Rakowieckiego. Grał

w warszawskich teatrach: Narodowym, Komedia, Powszechnym i Teatrze Telewizji. Największą popularność przyniosła mu rola Zbyszka z Bogdańca w filmie Aleksandra Forda „Krzyżacy”. Grał także w filmach: „Czterdziestolatek”, „Polskie drogi” i „Czarne chmury”.

- Andrzej Kopiczyński – absolwent PWSFTviT w Łodzi. Zadebiutował na ekranie w filmie Jerzego Kawalerowicza „Prawdziwy koniec wielkiej wojny” w 1957 r. Popularność zyskał jednak głównie dzięki roli inżyniera Stefana Karwowskiego w serialu „Czterdziestolatek” w reżyserii Jerzego Gruzy.

Nazwiska te są rozpoznawalne w skali ogólnopolskiej i mogą współtworzyć markę Międzyrzec Podlaski.

Wnioski

Analiza danych statystycznych stosowanych w opisie i charakterystyce lokalnego społeczeństwa Międzyrzec Podlaskiego dostarcza interesujących informacji o specyfice tego miejsca, jego potencjale społecznym i gospodarczym. Porównanie wybranych danych na tle innych miast o podobnej liczbie ludności na terenie województwa lubelskiego zwraca także uwagę na występowanie pewnych demograficznych trendów o zasięgu ponadlokalnym. Na pierwszym miejscu analiza znalazła się sytuacja demograficzna miasta. Jak pokazują dane, w Międzyrzeczu zaobserwować można pierwsze symptomy bardziej globalnego procesu – starzejącego się społeczeństwa:

- Na rynku pracy widoczny jest coraz większy udział osób starszych.
- Na poziomie szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych mocno widoczne staje się zjawisko niżu demograficznego. W poszczególnych analizowanych przedziałach rocznikowych widoczny jest systematyczny spadek liczby uczniów. Dane te są porównywalne w skali całego województwa. Co ciekawe, sytuacja w Międzyrzeczu Podlaskim pod względem demograficznym wygląda jednak nieco lepiej na tle średniej dla poziomu województwa.
- Mieszkańcy Międzyrzecza są stosunkowo młodym społeczeństwem w porównaniu do całego województwa lubelskiego (notujemy stosunkowo większą liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym w stosunku do średniej dla województwa).
- Występują stabilne wskaźniki w obszarze: liczby ludności na przestrzeni lat 2010 – 2014 pomimo ujemnego salda migracji.
- Mieszkańcy Międzyrzecza są raczej aktywni społecznie: działają w różnych stowarzyszeniach, klubach sportowych. Uczestniczą w życiu kulturalnym miasta, mając raczej dobry dostęp do kontaktu z kulturą (imprezy, wydarzenia kulturalne organizowane na terenie miasta).

- Wśród niekorzystnych procesów społecznych wymienić należy także:
- Odływ wykształconych osób.
- Wysoki poziom bezrobocia.
- Duży odsetek osób korzystających z pomocy społecznej (problem ubożającego społeczeństwa).

VII. Budżet i organizacja

VII.1. Uwarunkowania budżetowe

Budżet jednostki samorządu terytorialnego to najważniejszy dokument finansowy, będący rocznym planem dochodów, przychodów, wydatków i rozchodów. Powstaje w następujących etapach:

- Przyjmowanie wniosków do budżetu, które powinno być skorelowane w czasie określania celów priorytetowych na kolejny rok,
- Proces przygotowania budżetu, który polega na: doprecyzowaniu zadań do przyjętych celów i oszacowania kwot wydatków niezbędnych na ich realizację oraz ustaleniu wielkości stawek podatków i opłat lokalnych,
- Uchwalenie i wykonanie budżetu.

Budżet miasta Międzyrzec Podlaski jest budżetem stabilnym, czego dowodem są pozytywne opinie wydawane przez Regionalną Izbę Obrachunkową, instytucję sprawującą nadzór nad gospodarką finansową samorządów. W latach 2010 – 2012 odnotowano wysokie tempo wzrostu wydatków na zadania inwestycyjne, w tym dofinansowane ze środków Unii Europejskiej. Obecnie wydatki inwestycyjne kształtują się na średnim poziomie. W roku 2015 dochody budżetu miasta wynoszą 51 979 tys. zł, w tym dochody bieżące 47 213 tys. zł, a dochody majątkowe 4 766 tys. zł. Wydatki miasta w roku 2015 to kwota 51 109 tys. zł z czego wydatki bieżące 46 068 tys. zł a wydatki majątkowe 5 040 tys. zł. Zaplanowana nadwyżka operacyjna na rok 2015 wynosi 870 tys. zł z przeznaczeniem na spłatę długoterminowego kredytu.

Tabela 41. Dochody i wydatki budżetu miasta Międzyrzec Podlaski na rok 2013 (w %)

Kategoria	Dochody – 100%	Wydatki – 100%
Rolnictwo i łowiectwo	0,0	0,0
Transport i łączność	0,0	5,2
Gospodarka mieszkaniowa	8,4	6,7
Administracja publiczna	0,6	8,1
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona ppoż.	0,0	0,6
Różne rozliczenia	34,9	0,9
Pomoc społeczna i inne	19,4	22,5
Edukacyjna opieka wychowawcza	1,0	7,9
Oświata i wychowanie	1,2	34,8
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1,0	5,2
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,0	2,3
Kultura fizyczna	0,5	3,3
Dochody od osób prawnych i osób fizycznych	32,9	Nd
Działalność usługowa	Nd	0,2
Ochrona zdrowia	Nd	0,7
Pozostałe	0,1	1,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

W latach 2010 – 2014 roczne nakłady budżetu Miasta Międzyrzec Podlaski na wydatki inwestycyjne wynosiły:

Tabela 42. Wydatki inwestycyjne miasta Międzyrzec Podlaski w latach (w zł)

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Zadania inwestycyjne	7 517 252,40	10 715 283,01	10 715 283,01	3 623 354,99	4 063 188,11
Projekty współfinansowane z UE	2 244 297,19	7 518 808,03	7 518 808,03	948 163,81	51 088,97

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM Międzyrzec Podlaski

W latach 2010 – 2015 Miasto Międzyrzec Podlaski realizowało następujące projekty dofinansowane ze środków Unii Europejskiej:

1. „Policz kroki do sukcesu” – dofinansowanie: EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY – Program Operacyjny KAPITAŁ LUDZKI w kwocie 661 949,40 PLN, zakres: projekt skierowany był do uczniów i uczennic klas IV – VI szkół podstawowych prowadzonych przez Miasto Międzyrzec Podlaski, a jego głównym celem było rozszerzenie oferty edukacyjnej międzyrzeckich 4 szkół podstawowych w celu podniesienia poziomu wiedzy i umiejętności 488 uczniów z zakresu matematyki, przyrody i języka angielskiego u uczniów kl. IV – VI.

2. „Szansa” – dofinansowanie: EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY – Program Operacyjny KAPITAŁ LUDZKI w kwocie 262 783,56 PLN, zakres: projekt obejmował trzy Szkoły Podstawowe z Międzyrzecza Podlaskiego oraz Specjalny Ośrodek Szkolno Wychowawczy, wzięło w nim udział 533 uczniów klas I – III. W ramach projektu została doposażona baza dydaktyczna wszystkich szkół, dla uczniów zostały zorganizowane wycieczki edukacyjne oraz interesujące zajęcia pozalekcyjne w tym logopedyczne, korekcyjne, plastyczne, przyrodnicze, matematyczne.

3. „Przebudowa targowiska w ramach programu „Mój Rynek” w Międzyrzec Podlaskim” – dofinansowanie: PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH w kwocie 646 738 PLN. Zakres projektu obejmował: budowę budynku Higieniczno – Sanitarnego z wykonaniem wewnętrznych instalacji elektrycznych i sanitarnych, budowę budynku Handlowego z wykonaniem wewnętrznych instalacji elektrycznych i sanitarnych, budowę Hali Targowej o konstrukcji stalowej z wykonaniem wewnętrznej instalacji elektrycznej, wykonanie palcu parkingowego i placu manewrowego o nawierzchni z kostki brukowej betonowej, wykonanie przyłącza energetycznego, wykonanie oświetlenia zewnętrznego targowiska, wykonanie przyłącza wodociągowego, wykonanie przyłącza kanalizacji sanitarnej, wykonanie kanalizacji deszczowej, wyposażenie targowiska.

4. „Młodzieżowy produkt turystyczny kluczem do rozwoju marki Międzyrzec Podlaski” – dofinansowanie: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO – RPO WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO 2007 – 2013 w kwocie: 475 944,00 PLN.

Realizacja projektu obejmowała 2 fazy:

- W pierwszej fazie przeprowadzono badania oraz opracowane zostały niezbędne dokumenty, zaplanowano następujące działania: przeprowadzenie badań – ilościowych i jakościowych, opracowanie konceptu produktu markowego, doradztwo w zakresie wdrożenia produktu markowego i poszukiwania inwestorów, opracowanie oferty dla inwestorów, opracowanie programu promocji idei w szkołach w Polsce, Ukrainie, Białorusi i Litwie.
- W drugiej fazie została przeprowadzona kampania promocyjna obejmująca m.in.: przygotowanie i publikacja dwóch spotów promocyjnych, mailing skierowany do potencjalnych inwestorów z Polski, Ukrainy, Białorusi i Litwy, przygotowanie aplikacji na

smartfony, wydanie materiałów promocyjnych, kampania internetowa w Polsce, Ukrainie, Białorusi i Litwie w serwisach (na podstronach) lifestylowych, turystycznych i skierowanych do młodzieży – promocja miejsca i przygotowywanego produktu markowego. Kampania na portalu Facebook skierowana do młodzieży, rodziców i przedstawicieli NGO's z krajów objętych projektem. Kampania na portalu YouTube, kampania w ogólnopolskiej prasie biznesowej, organizacja wizyty studyjnej w Międzyrzecu dla przedstawicieli biznesu i mediów, konferencja międzynarodowa w Międzyrzecu Podlaskim.

5. „Kompleksowe przygotowanie terenu inwestycyjnego nowoczesnych usług i produkcji w północno – wschodniej części Międzyrzecza Podlaskiego” – dofinansowanie: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO – PO ROZWÓJ POLSKI WSCHODNIEJ 2007 – 2013 w kwocie: 10 923 716,55 PLN. Przedmiotem projektu było wykonanie robót budowlanych polegających na budowie dróg wraz z infrastrukturą techniczną (kanalizacja deszczowa, kanalizacja sanitarna, sieć wodociągowa, oświetlenie uliczne) niezbędnych dla kompleksowego przygotowania terenu inwestycyjnego nowoczesnych usług i produkcji w północno – wschodniej części Międzyrzecza Podlaskiego.

6. „Zagospodarowanie terenu rekreacyjno – turystycznego „Międzyrzeckie Jeziorka” w Międzyrzecu Podlaskim” – dofinansowanie: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO – RPO WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO 2007 – 2013 w kwocie: 5 441 459,26 PLN.

Przedmiotem projektu było zagospodarowanie terenu rekreacyjno – turystycznego "Międzyrzeckie Jeziorka" obejmujące:

1. Stok narciarski igelitowy na istniejącym wzniesieniu, wyposażony w wyciąg talerzykowy, oświetlony, teren ogrodzony.
2. Naturalny tor saneczkowy wykorzystujący istniejące wzniesienie, odpowiednio wyprofilowany.
3. Plac rekreacyjny z urządzeniami rekreacyjnymi dla dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych.
4. Budynek zaplecza sanitarno – magazynowego dla potrzeb obsługi terenu, dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.
5. Ciąg pieszo – rowerowy z kostki brukowej betonowej.
6. Droga dojazdowa do parkingu.
7. Droga dojazdowa (ciąg pieszo – jezdny) do obsługi obszaru rekreacyjno – turystycznego, zakończona placem nawrotowym.

8. Parking przeznaczony do obsługi użytkowników turystyki i rekreacji.
9. Sieć energetyczna oświetlenia dróg dojazdowych i parkingu.
10. Odwodnienie drogi dojazdowej i parkingu.

Powierzchnia terenów zagospodarowanych na cele turystyczne i kulturalne: ok. 1,4 ha

7. „Łapa – międzyrzeckie ślady twórczości młodzieżowej” – dofinansowanie: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO – RPO WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO 2007 – 2013 w kwocie: 536 884,84 PLN. Przedmiotem projektu było zbudowanie kompleksowej oferty turystyczno – kulturalnej Miasta poprzez wpisanie na stałe do kalendarza imprez Międzyrzecza Podlaskiego trzech wydarzeń o charakterze ponadregionalnym i międzynarodowym, szerokiej formule i dużej atrakcyjności. W ramach projektu przeprowadzono remont w Miejskim Ośrodku Kultury w Międzyrzeczu Podlaskim. Zakres prac obejmował remont sceny w tym oświetlenia sceny oraz widowni, remont nagłośnienia.

8. „Jedz ryby bo zdrowe” – dofinansowanie: PO Zrównoważone Rozwój Rybołówstwa i Nadbrzeżnych Obszarów Rybackich 2007 – 2013 w kwocie: 248 810,00 PLN.

W ramach projektu przeprowadzono kampanię promocji wzrostu spożycia ryb w postaci wydarzeń kulturalno – rekreacyjnych, kampanii promocyjnej w mediach i na terenie miasta, konkursów, pokazów kulinarnych, spotkań i konferencji, badań ankietowych dotyczących preferencji żywieniowych.

9. „Strategia i promocja marki Międzyrzec Podlaski szansą na szybki rozwój gospodarczy” – dofinansowanie: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO – RPO WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO 2007 – 2013 w kwocie: 496 540,00 PLN. Projekt obejmował: opracowanie dokumentu strategicznego Strategia Marki Miasta Międzyrzec Podlaski określającego kierunki rozwoju promocji miasta (w zakres wchodzi badania m.in. wśród potencjalnych inwestorów, audyt turystyczny z rozpoznaniem geologiczno – archeologicznym), promocja miasta poprzez wydanie folderów, planu miasta, artykuły sponsorowane, materiały promocyjne w tym: witacze, tablice, drogowskazy, film i wirtualny spacer po mieście wydane na płycie DVD, budowa serwisu internetowego, organizacja konferencji dla inwestorów, gadzety dla biznesu.

10. „Policz kroki do sukcesu” – dofinansowanie: EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY – PO KAPITAŁ LUDZKI w kwocie: 772 529,40 PLN. Projekt skierowany był do uczniów i uczennic klas IV – VI szkół podstawowych prowadzonych przez Miasto Międzyrzec Podlaski. Głównym celem Projektu było rozszerzenie oferty edukacyjnej międzyrzeckich 4 szkół podstawowych w celu podniesienia poziomu wiedzy i umiejętności 488 uczniów z zakresu matematyki, przyrody i języka angielskiego do 31.07.2013 r..

11. Rozwój systemu komunikacji Międzyrzecza Podlaskiego i Kamienia Koszyrskiego ze społecznościami lokalnymi – dofinansowanie: NORWESKI MECHANIZM FINANSOWY 2004 – 2009 – PROGRAM WSPIERANIA INICJATYW TRANSGRANICZNYCH W EUROREGIONIE BUG w

kwocie: 26 308,35 EUR. Celem projektu była poprawa komunikacji pomiędzy Międzyrzecem Podlaskim i Kamieniem Koszyrskim, a społecznościami lokalnymi obu miast. W ramach Podprojektu zrealizowano takie działania jak: utworzenie „Międzyrzeckiego Dziennika On-line” – serwisu internetowego przekazującego najważniejsze informacje lokalne oraz komunikaty na temat Kamienia Koszyrskiego na telebimie w centrum Międzyrzecza Podlaskiego, seminarium na temat komunikacji JST ze społecznością lokalną, wydanie folderów informacyjno – promocyjnych zawierających informacje o Międzyrzec Podlaskim i Kamieniu Koszyrskim, wydanie specjalnego numeru „Międzyrzeckiego Samorządowca” zawierającego podsumowanie podprojektu oraz promocję jego efektów.

Polityka proinwestycyjna miasta przekłada się na poziom podatków lokalnych. Miasto Międzyrzec Podlaski klasyfikowane jest na średniej pozycji w zakresie wysokości podatku od gruntów, budynków i budowli. W zakresie wspierania przedsiębiorczości na poziomie fiskalnym miasto udziela zwolnień podatkowych od podatku od nieruchomości. Wysokość udzielonych zwolnień w latach wygląda następująco:

Tabela 43. Ilość udzielonych zwolnień w podatku od nieruchomości w latach 2010 – 2014.

Ilość udzielonych zwolnień w podatku od nieruchomości

Lata	Łączna kwota	Ilość
2010	628 366,00	5
2011	407 565,00	3
2012	1 110 570,30	6
2013	1 437 677,00	6
2014	861 890,00	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych.

VII.2. Struktura i organizacja

Zasady ustroju na terenie miasta reguluje Statut Miasta Międzyrzec Podlaski przyjęty Uchwałą Nr XXII/200/08 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 30.04.2008 r. w sprawie uchwalenia Statutu Miasta Międzyrzec Podlaski (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2008 r., nr 102, poz. 2599 z późn. zm.). Zgodnie ze statutem najwyższą władzą Miasta jest ogół mieszkańców, a jego organami Rada Miasta i Burmistrz Miasta. Miasto realizuje swoje zadania poprzez działalność swoich organów i jednostek pomocniczych, miejskich jednostek organizacyjnych, innych podmiotów na podstawie zawartych porozumień.

Tabela 44. Jednostki organizacyjne miasta Międzyrzec Podlaski.

Lp.	Nazwa gminnej jednostki organizacyjnej i jej forma organizacyjna	Zakres działania
1.	Urząd Miasta w Międzyrzecu Podlaskim – jednostka budżetowa	Prowadzenie obsługi administracyjno – finansowej miasta
2.	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Międzyrzecu Podlaskim – jednostka budżetowa	Tworzenie warunków do upowszechnienia kultury fizycznej i sportu na terenie miasta oraz systematyczne polepszanie warunków do rozwoju poszczególnych dyscyplin sportu
3.	Szkoła Podstawowa Nr 1 z oddziałami integracyjnymi i sportowymi w Międzyrzecu Podlaskim – jednostka budżetowa	Usługi oświatowo - wychowawcze
4.	Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Bolesława Prusa – jednostka budżetowa	Usługi oświatowo - wychowawcze
5.	Szkoła Podstawowa Nr 3 z oddziałami integracyjnymi im. Jana Pawła II w Międzyrzecu Podlaskim – jednostka budżetowa	Usługi oświatowo - wychowawcze
6.	Gimnazjum Nr 1 w Międzyrzecu Podlaskim – jednostka budżetowa	Usługi oświatowo - wychowawcze
7.	Gimnazjum Nr 2 z oddziałami integracyjnymi i sportowymi w Międzyrzecu Podlaskim – jednostka budżetowa	Usługi oświatowo - wychowawcze
8.	Gimnazjum Sportowe Nr 3 w Międzyrzecu Podlaskim – jednostka budżetowa	Usługi oświatowo - wychowawcze
9.	Samorządowe Przedszkole Nr 2 w Międzyrzecu Podlaskim – jednostka budżetowa	Usługi opiekuńczo - wychowawcze
10.	Samorządowe Przedszkole Nr 3 w Międzyrzecu Podlaskim – jednostka budżetowa	Usługi opiekuńczo - wychowawcze
11.	Samorządowe Przedszkole Nr 4 w Międzyrzecu Podlaskim – jednostka budżetowa	Usługi opiekuńczo - wychowawcze
12.	Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Międzyrzecu Podlaskim – jednostka budżetowa	Usługi szkolno - wychowawcze
13.	Miejski Ośrodek Kultury w Międzyrzecu Podlaskim – instytucja kultury	Realizacja zadań w dziedzinie wychowania, edukacji i upowszechniania kultury
14.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Międzyrzecu Podlaskim – jednostka budżetowa	Zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Statutu Miasta Międzyrzec Podlaski.

Na terenie miasta działa spółka komunalna:

Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o. o. – świadczy usługi komunalne, w szczególności w zakresie dostarczania wody dla odbiorców indywidualnych i przemysłowych oraz odprowadzania i oczyszczania ścieków, zarządzania nieruchomościami, letniego i zimowego oczyszczania ulic i placów, konserwacji zieleni miejskiej.

Działalność Urzędu Miasta określa Regulamin organizacyjny przyjęty Zarządzeniem 63/15 Burmistrza Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 kwietnia 2015r.

W skład Urzędu wchodzi następujące komórki organizacyjne:

1. Wydział Obsługi Organizacyjno –Prawnej,
2. Wydział Finansów i Nadzoru,
3. Wydział Strategii i Rozwoju,
4. Wydział Spraw Obywatelskich – Urząd Stanu Cywilnego,
5. Administrator Bezpieczeństwa Informacji,
6. Straż Miejska,
7. Samodzielne stanowisko ds. obrony cywilnej i zarządzania kryzysowego – koordynator BIP,
8. Pion Ochrony Informacji Niejawnych,
9. Samodzielne stanowisko ds. kontroli wewnętrznej,
10. Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa,
11. Wydział Edukacji, Kultury i Sportu.

Na przestrzeni ostatnich lat aktywność samorządu nagrodzona była tytułami i wysoką pozycją w rankingach. Najważniejsze z nich to

- Samorząd Przyjazny Biznesowi – 2011 rok,
- Wyróżnienie w XII edycji konkursu o Puchar Recyklingu w kategorii „Złota Bela Makulatury” – 2011 rok,
- Certyfikat „Europejski Rejestr Renomowanych” – 2014 rok,
- Laureat konkursu „Promotorzy Przedsiębiorczości 2012”,
- „Gmina Fair Play 2011”,

- „Gmina Przyjazna Turystom” – 2013 rok,
- 3 miejsce w Plebiscycie Regionalnego Portalu Informacyjnego podlasie24.pl TOP REGIONU w kategorii Inwestycja Roku – 2012 rok,
- Lider Aktywności Inwestycyjnej – 2012 rok,
- „Samorząd Przyjazny Seniorom 2013 – przyjazna przestrzeń publiczna”,
- Samorząd Gminny przyjazny kulturze – 2014 rok.

Miasto angażuje się aktywnie i jest członkiem następujących organizacji samorządowych i społecznych:

- Związek Miast Polskich,
- Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu „Bug”,
- Białkopodlaska Lokalna Grupa Działania.

Wnioski:

Miasto Międzyrzec Podlaski prowadzi stabilną politykę finansową. W zakresie organizacyjnym jest sprawnym samorządem, ma dobrze przydzielone kompetencje i może podejmować działania służące realizacji Strategii. Wyzwaniem na przyszłość jest wprowadzenie elastycznych rozwiązań do struktury organizacyjnej Urzędu, w postaci zespołów zadaniowych, skoncentrowanych na realizacji określonych, przypisanych zadań, niezależnie od zakresów obowiązków i struktury organizacyjnej Urzędu. Stosowaną praktyką jest przeprowadzenie analizy wiedzy nieformalnej i kompetencji pracowników. Praktyka ta pozwala na efektywniejszy dobór kadr zaangażowanych w rozwiązanie danego problemu. Koniecznością organizacyjną staje się stworzenie kluczowych stanowisk, precyzyjnie komunikowanych w zakresie: obsługi inwestora i promocji przedsiębiorczości oraz kontaktów i komunikacji zewnętrznej i wewnętrznej. Ważną praktyką jest wprowadzenie udogodnień w postaci wymiany informacji między poszczególnymi komórkami organizacyjnymi, jednostkami za pomocą komunikatora wewnętrznego, czy wdrożenie i promocja e-usług. Wyzwaniem w dobie społeczeństwa informacyjnego jest mocniejsze wykorzystywanie zaawansowanych technologii komunikacyjnych z klientami urzędu oraz w procesie komunikacji z otoczeniem.

VIII. Analiza SWOT

Tabela 45. STREFA SPOŁECZNA

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - ład i bezpieczeństwo na terenie miasta - dobre położenie geograficzne miasta - dobry stan środowiska naturalnego - bogata oferta sportowa, kulturalna i rekreacyjna - wykształcenie kadry pracowniczej- korzystne zmiany w strukturze wykształcenia - zaangażowanie władz lokalnych w rozwiązywanie problemów społecznych - zaangażowanie instytucjonalne instytucji kultury w politykę rozwoju na terenie miasta - wysoka świadomość mieszkańców w zakresie samoorganizacji i rozwiązywania swoich problemów - atrakcyjność osiedleńcza miasta – zaspokajającego potrzeby dnia codziennego mieszkańców - ogólny dobry stan zasobów mieszkaniowych - aktywne organizacje związane z regionalizmem i lokalnym dziedzictwem - wystarczająca ilość instytucji oświaty i opieki przedszkolnej - ciekawe dziedzictwo kulturowe związane z lokalizacją na obszarze pogranicza - wzrost udziału środków pozabudżetowych w strukturze wydatków miasta - poczucie wspólnoty lokalnej i tożsamości z regionem 	<ul style="list-style-type: none"> - starzejące się społeczeństwo - rosnące saldo migracji - spadające wskaźniki perspektywiczności populacji - brak szkół wyższych i zawodowych - brak atrakcyjnych ofert pracy - niedostateczna opieka zdrowotna – brak poradni specjalistycznych - brak infrastruktury obsługującej ruch turystyczny: punkt informacji turystycznej, muzeum, hala widowiskowo – sportowa - brak możliwości odbywania praktyk zawodowych - brak młodych członków w organizacjach pozarządowych - brak tanich mieszkań dla ludzi młodych - brak ośrodków wspierających zagospodarowanie czasu wolnego osobom starszym - wysoki udział osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem - niewystarczająca informatyzacja na terenie miasta - brak organizacji wspierających proces wychodzenia z bezrobocia i wykluczenia społecznego - infrastruktura społeczna i edukacyjna wymagająca prac remontowych i dostosowawczych - niedostateczna infrastruktura sportowa na terenie miasta - brak systemu stypendialnego dla uzdolnionej młodzieży - brak programu włączającego w życie społeczno-kulturalne zagrożonych wykluczeniem np. seniorów, bezrobotnych, korzystających ze wsparcia MOPSu - niedostateczne wdrożenie nowych usług publicznych – e-administracji
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne - nowe zakłady pracy - potrzeba stałego uczenia się – przekwalifikowanie kadry pracowniczej 	<ul style="list-style-type: none"> - migracja ekonomiczna oraz edukacyjna - zanik więzi lokalnych społeczności - utrwalanie niekorzystnych zjawisk demograficznych na poziomie całego kraju

<ul style="list-style-type: none"> - promocja postaw społeczeństwa obywatelskiego i różnych form samoorganizacji - dostępność środków finansowych na projekty związane z problematyką społeczną, podnoszeniem kwalifikacji i minimalizowaniem wykluczenia społecznego - moda na aktywny i ekologiczny tryb życia – nastawienie na sport i rekreację w życiu codziennym 	<ul style="list-style-type: none"> - trudna sytuacja finansowa samorządów uniemożliwiająca kompleksową realizację potrzeb mieszkańców - zmiany w przepisach prawa przekazujące nowe obowiązki na poziom samorządu gminy - słabe powiązanie z otoczeniem zewnętrznym w zakresie usług społecznych i kulturalnych - narastający odpływ kadr wykwalifikowanych
---	---

Źródło: opracowanie własne

Tabela 46. SFERA GOSPODARCZA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - dostępność funduszy pożyczkowych - samorząd lokalny zaangażowany we wspieranie rozwoju przedsiębiorczości - dobre położenie geograficzne - wysoka aktywność społeczna w sferze gospodarczej - brak zagrożeń powodziowych - dostępność terenów inwestycyjnych na terenie miasta - dobre połączenia komunikacyjne – położenie na europejskim i krajowym szlaku komunikacyjnym - stosunkowo niewielka odległość (ok. 140 km) do trzech miast metropolitalnych: Lublina, Białegostoku, Warszawy – dostęp do rynku towarów oraz usług rynkowych i nierynkowych - bliska odległość do miasta rozwijającego się poza województwem lubelskim, tj. Siedlec - względnie zróżnicowany branżowo profil bazy ekonomicznej - dostępność instytucji otoczenia biznesu - wyodrębnienie marki gospodarczej i specjalizacji w zakresie usług dla młodzieży - objęcie dokumentami planowania przestrzennego całego miasta - promocja gospodarcza miasta: strona internetowa, publikacje branżowe - utrzymywanie średniego poziomu stawek podatku od budynków i gruntów na tle innych miast województwa - przebieg przez miasto magistrali kolejowej nr 2 - specjalizacja firm w branżach wiodących dla województwa lubelskiego, zgodnych ze specjalizacjami regionu, tj.: 	<ul style="list-style-type: none"> - nieprecyzyjny system zwolnień z podatku funkcjonujący na terenie miasta - niedostateczna wiedza przedsiębiorców o systemie zwolnień z podatku - brak komórki/osoby odpowiedzialnej urzędzie za kontakt z przedsiębiorcami - plan zagospodarowania przestrzennego nieadekwatny do potrzeb lokalnej gospodarki - niedostateczna współpraca Powiatowego Urzędu Pracy z przedsiębiorcami - konkurencja większych miast, szczególnie Białej Podlaskiej - likwidacja szkół zawodowych - brak składowiska odpadów - niewystarczające wsparcie istniejących szlaków komunikacyjnych – brak usług towarzyszących logistyce, stref magazynowania, niedostateczna ilość usług towarzyszących transportowi - niewystarczająca ilość zakładów przemysłowych - małe zainteresowanie inwestorów zewnętrznych gminą - niepełne wykorzystanie w skali ponadlokalnej atrakcyjności rekreacyjnej „Międzyrzeckich Jeziorek” - niedostateczna baza noclegowo – gastronomiczna obsługująca ruch tranzytowy - brak organizacji poświęconej rozwojowi relacji i kontaktów gospodarczych z Białorusią, Rosją, - brak programów edukacyjnych wspierających młode pokolenie w zakresie budowania postaw przedsiębiorczych - brak silnego markowego wydarzenia kulturalnego - zdegradowana zielen miejska i potrzeba

<p>przemysł spożywczy, drzewny, meblarski</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój Strefy Nowoczesnych Usług i Produkcji - duże zasoby pracowników o wykształceniu zawodowym i technicznym (kadry w wieku produkcyjnym) - duży potencjał rozwojowy istniejących przedsiębiorstw 	<p>zagospodarowania cieków wodnych na terenie miasta</p> <ul style="list-style-type: none"> - dostosowanie obiektów publicznych oraz przestrzeni publicznej do potrzeb niepełnosprawnych – likwidacja barier architektonicznych - brak specjalizacji subregionalnej wykorzystującej potencjał połączeń komunikacyjnych i położenie na terenie pogranicza wschodniego
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - powstanie strefy ekonomicznej - rozwój sektora logistycznego, spedycji - położenie przy wschodniej granicy UE - pojawienie się zewnętrznych środków finansowych - promocja potencjału województwa lubelskiego w kraju i za granicą - powołanie partnerstwa gospodarczego z miastami sąsiadującymi z Międzyrzecem Podlaskim – przede wszystkim Białą Podlaską i Terespołem, celem wykorzystania potencjału pogranicza - postrzeganie miasta jako ośrodka wiodącego i atrakcyjnego inwestycyjnie - perspektywa sąsiedztwa z węzłem autostrady i drogi ekspresowej S19 - promocja partnerstwa publiczno-prywatnego - utworzenie strefy przedsiębiorczości w pobliżu węzła S19 i DK2 - dobra opinia na zewnątrz o istniejących na terenie miasta firmach - rozwój technologii i wykorzystania OZE - bliskość rynku zbytu – poza granice UE - dostępność środków na finansowanie działalności związanej z inteligentnymi specjalizacjami regionu - zmiana przepisów prawa w stronę prorozwojową 	<ul style="list-style-type: none"> - trudne relacje i niestabilna współpraca gospodarcza z krajami wschodnimi: Białoruś, Rosja, Ukraina - odpływ podatków od środków transportu - bliskość Białej Podlaskiej – konkurencja - brak środków na przebudowy dróg o charakterze ponadlokalnym - niestabilność prawa - peryferyjne położenie na tle kraju i UE - słaby impuls rozwojowy płynący zza wschodniej granicy - niski poziom innowacyjności regionu - wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej, obciążenia ZUS, US

Źródło: opracowanie własne

Tabela 47. SFERA TECHNICZNO – PRZESTRZENNA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne - zasób terenów inwestycyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> - zdegradowana infrastruktura centrum miasta - wymaga rewitalizacji - brak termomodernizacji budynków

<ul style="list-style-type: none"> - zachowany zasób dróg i układ urbanistyczny - występowanie obiektów i obszarów atrakcyjnych: zabytkowe centrum, Zespół Pałacowo – Parkowy, obszar „Międzyrzeckich Jeziorek”, sąsiedztwo Lasów Państwowych, infrastruktura sportowa - rozwój budownictwa mieszkaniowego (jedno- i wielorodzinnego) - dobra infrastruktura sieci wodno – kanalizacyjnej wraz z oczyszczalnią ścieków - zrekultywowane wysypisko śmieci - dobra dostępność komunikacyjna- drogowa i kolejowa, szlak europejski i krajowy - walory środowiskowe – brak ewidentnie zdegradowanych terenów miasta - brak obszarów chronionych, utrudniających proces inwestowania - stabilne grunty oraz małe zróżnicowanie terenu ułatwiające inwestowanie - rozwinięta sieć dróg wewnętrznych i lokalnych na terenie miasta - dobrze funkcjonujący system gospodarowania odpadami komunalnymi - konieczność poszerzenia ochroną konserwatorską poszczególnych kwater zabudowy miejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostateczna ilość ścieżek rowerowych - niedostateczna jakość dróg (osiedlowe i na obrzeżach) - występowanie uciążliwych zapachów z zakładów - słaba kondycja zabytków - rozproszone problemy związane z rewitalizacją przestrzenną i społeczną - lokalna społeczność ogranicza rozwój sportu i turystyki - brak dostatecznej kontroli nad procesem ochrony zabytków – brak spójności architektonicznej i respektowania linii zabudowy - emisja gazów i pyłów z instalacji grzewczej - sieć drogowa niedostosowana do współczesnego natężenia ruchu - niedostateczna ilość mieszkań socjalnych o niskim standardzie - przemieszanie funkcjonalne i niska estetyka niektórych stref zabudowy w mieście - okresowo wzrastające zagrożenie emisją zanieczyszczeń, nasilające się w sezonie grzewczym - brak przestrzeni funkcjonalnej miasta wspierającej procesy integracji - brak elementów małej architektury spajających miasta
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - zmiana prawa budowlanego - dokumenty planistyczne w fazie zmian i dostosowywania do potrzeb - strefowanie miasta - zwiększanie ilości terenów inwestycyjnych - budowa obwodnicy północno – wschodniej - rewitalizacja Zespołu Pałacowo – Parkowego 	<ul style="list-style-type: none"> - rosnące zapotrzebowanie na budynki socjalne - redukcja nakładów środków finansowych na wsparcie infrastruktury technicznej i drogowej

Źródło: opracowanie własne

Z przedstawionej w raporcie obecnej sytuacji miasta oraz z analizy potencjału mocnych stron i szans wynika, że przed miastem Międzyrzec Podlaski stoją konkretne wyzwania rozwojowe. Realizacja tychże powinna zmierzać do wzmocnienia ponadlokalnych funkcji miasta, poprzez wspieranie jego zewnętrznych relacji i konkurencyjności względem sąsiadujących w regionie ośrodków oraz przez podejmowanie działań na rzecz rozwoju wewnętrznego

potencjału miasta opierającego się na kapitale społecznym, lokalnej przedsiębiorczości i uwarunkowaniach środowiska przyrodniczego.

Wszystkie działania podejmowane w myśl niniejszej Strategii mają zmierzać do poprawy poziomu rozwoju gospodarczego miasta oraz jakości życia jego mieszkańców. Praca na rzecz wdrażania Strategii wymaga zaangażowania nie tylko władz lokalnych lecz również innych partnerów i decydentów o charakterze gospodarczym, społecznym i publicznym.

Diagnoza SWOT oraz analiza poszczególnych obszarów pozwoliła na zidentyfikowanie następujących wyzwań stojących przed miastem Międzyrzec Podlaski:

- Niekorzystne wskaźniki demograficzne, a w szczególności proces starzenia oraz migracji ludzi młodych wskazuje na konieczność podjęcia działań hamujących powstanie obszarów wykluczenia społecznego, problemów na rynku zatrudnienia i usług społecznych. Działania rozwojowe winny skupiać się na ograniczaniu negatywnych tendencji demograficznych i podejmowaniu aktywności ukierunkowanej na wzrost atrakcyjności osiedleńczej miasta, dostępności do wysokiej jakości usług publicznych, kulturalnych, zdrowotnych, społecznych pozwalających na szybkie zaspokajanie potrzeb życia codziennego mieszkańców miasta.
- Położenie na obszarze pogranicza wschodniego stanowi z jednej strony dużą szansę rozwojową miasta, z drugiej zagrożenie, ze względu na stereotypowe postrzeganie obszaru jako peryferyjnego i mało atrakcyjnego. Działania wykorzystujące potencjał lokalizacyjny miasta winny być kierunkowane na wzmocnienie ponadlokalnych funkcji miasta, relacji zewnętrznych z innymi ośrodkami miejskimi na poziomie województwa oraz utworzenie gospodarczej specjalizacji subregionalnej.
- Planowanie przestrzenne, funkcjonalność poszczególnych stref miasta oraz stan infrastruktury tkanki miejskiej nasila negatywne zjawiska społeczne i ogranicza rozwój usług lokalnych. Koniecznym wyzwaniem będą programy rewitalizacji poszczególnych kwartałów Miasta. Obejmujące kompleksowe naprawcze programy społeczno – gospodarcze. Rozwój funkcji miasta winno uzupełniać wykorzystanie zasobu przyrody – „Międzyrzeczkie Jezioro” oraz cieków wodnych. W oparciu o tworzony spójnie potencjał miasto winno skupiać się na budowaniu swojej oferty dla mieszkańców subregionu.
- Niekorzystny stan tkanki mieszkaniowej, niski standard techniczny wyposażenia obiektów indywidualnych, wykorzystywanych na cele prowadzenia działalności gospodarczej oraz użyteczności publicznej wymaga podjęcia działań mających na celu wzrost efektywności energetycznej obiektów, wspomaganie pozyskiwania energii za pośrednictwem odnawialnych źródeł energii oraz wykorzystywanie działań edukacyjnych

oraz systemów monitorowania emisji na rzecz kształtowania ekologicznych postaw mieszkańców miasta.

Działania przewidziane w Strategii mają na celu oddziaływanie na: mieszkańców miasta, przedsiębiorców i turystów. Każda z grup posiada swoją odrębną specyfikę i podejmuje aktywność kierując się właściwymi dla niej motywacjami i potrzebami:

Tabela 48. Potrzeby i motywacje

GRUPA DOCELOWA	POTRZEBY I MOTYWACJE
Mieszkańcy	<ul style="list-style-type: none"> • Wygoda życia • Atrakcyjne zatrudnienie • Czas wolny
Przedsiębiorcy	<ul style="list-style-type: none"> • Dostępność kontrahentów • Kapitał finansowy • Kapitał ludzki • Miejsce do prowadzenia biznesu • Przyjazny samorząd • Bliskość rynku zbytu
Turyści	<ul style="list-style-type: none"> • Unikatowość propozycji • Jakość infrastruktury turystycznej

Źródło: opracowanie własne

IX. Kierunki rozwoju Miasta

Zarządzanie rozwojem na obszarze miasta Międzyrzec Podlaski skupiać się będzie się na czterech strategicznych kierunkach działania.

Kierunek 1 – Wzmocnienie ponadlokalnych funkcji miasta wykorzystujących potencjał lokalizacji w kreowaniu rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości mieszkańców.

Międzyrzec Podlaski położony jest w strefie oddziaływania obszaru przygranicznego na wyznaczonym w Strategii Rozwoju WL na lata 2014 – 2020 Obszarze Strategicznej Interwencji o nazwie: Obszary przygraniczne. Zasadniczymi cechami obszaru i zjawiskami problemowymi są: bliskość granicy państwa oraz potrzeba wykorzystania potencjału ekonomicznego obszaru, hamowana przez ograniczenia w przepływie osób, dóbr, kapitału oraz usług. Interwencja w ten obszar winna koncentrować się na: podejmowaniu działań zmierzających do wykorzystania potencjału przygranicza poprzez budowanie funkcji obsługujących kraj i Unię Europejską oraz inwestowaniu w rozwój infrastruktury logistycznej, granicznej i obsługi granicy, infrastruktury społecznej, poprawę bezpieczeństwa oraz przywracanie miastu funkcji gospodarczych i społecznych z jednoczesnym wsparciem zasobów ludzkich i przedsiębiorczości.

Punktem wyjścia w tym zakresie jest odpowiednie kształtowanie polityki przestrzennej miasta, wykorzystującej potencjał: położenia, dostępności komunikacyjnej, zasobów kapitału ludzkiego i tworzenie na tej bazie subregionalnej specjalizacji. Zadaniem dla Międzyrzec Podlaskiego będzie pozyskanie gruntów i uzbrojenie ich pod przyszłą strefę inwestycyjną, lokalizowaną najlepiej w sąsiedztwie planowanego przebiegu drogi ekspresowej S19. Wzmocnienie ponadlokalnych funkcji miasta opierać powinno się na realizowaniu zamierzeń i informowaniu o dostępności komunikacyjnej. Z badań przedsiębiorców występujących w roli potencjalnych inwestorów dostępność komunikacyjna jest kluczowym czynnikiem decydującym o konkurencyjności ośrodka. W tym zakresie, wyzwaniem dla władz samorządowych będzie partnerstwo na rzecz budowy nowych ciągów komunikacyjnych o znaczeniu gospodarczym, to jest obwodnicy Miasta oraz obsługi komunikacyjnej terenów inwestycyjnych. Należy pamiętać o ogromnym potencjale obecnego przebiegu szlaków transportu drogowego i kolejowego o znaczeniu krajowym i europejskim.

W typologii miast województwa lubelskiego pod względem struktury branżowej i dynamiki przedsiębiorstw Międzyrzec Podlaski został sklasyfikowany jako miasto: przetwórczo – budowlane z rolnictwem, dzięki najwyższemu udziałowi podmiotów z branży przetwórstwa przemysłowego, budowlanej i rolniczej oraz najniższym udziale usług wyższego rzędu z wyjątkiem edukacji. Miasto obecnie charakteryzuje się wzrostem liczby podmiotów prowadzących działalność profesjonalną i techniczną (sekcja M – PKD), wzrostem liczby firm z branży informacyjnej i komunikacyjnej oraz spadkiem ilości podmiotów prowadzących działalność handlową. Potencjał działających przedsiębiorstw i firm winien być wykorzystywany do rozwoju wizerunku miasta aktywnego gospodarczo, otwartego na innowacje i świadczenie usług logistycznych, spedycyjnych, transportowych i pozostałych im towarzyszących. Działania wykorzystujące potencjał istniejących firm skupiać powinny się na: wykorzystaniu marki zakładów drobiarskich i ciastkarskich dla rozwoju branży spożywczej, wykorzystaniu marki zakładów przemysłu maszynowego dla rolnictwa i budownictwa w budowaniu oferty dla branży elektrotechnicznej czy branży produkcji urządzeń i maszyn na rzecz wykorzystywania odnawialnych źródeł energii.

Działania podejmowane w tym planowanym kierunku rozwoju strategicznego powinny skupiać się, poza zainwestowaniem w tereny inwestycyjne i obsługę komunikacyjną, na następujących zadaniach: integracji środowiska lokalnych przedsiębiorców na promowaniu pozytywnego wizerunku miasta oraz rozwoju funkcji gospodarczych w zakresie logistyki, spedycji, obsługi transportu; opracowaniu nowej polityki fiskalnej na poziomie lokalnym, konkurencyjnej względem ośrodków podobnych i stanowiącej zachętę dla potencjalnych inwestorów do lokowania kapitału na terenie miasta; opracowaniu systemu procedur administracyjnych skracających ścieżkę postępowania do niezbędnego minimum; zaangażowaniu władz w skupieniu ponadlokalnych usług publicznych i komercyjnych kluczowych dla obsługi działalności gospodarczej; integracji środowiska lokalnego przedsiębiorców, instytucji edukacji i kształcenia oraz potencjalnej kadry zatrudnienia

na rzecz rozwoju kompetencji i umiejętności dostosowanych do rynku pracy, w tym promocję osób młodych i uzdolnionych; budowaniu partnerskich relacji na poziomie publiczno – prywatnym oraz stałych relacji i spójnej komunikacji na lokalnym poziomie. Wsparciem objąć należy instytucje otoczenia biznesu będące naturalnym łącznikiem między sferą publiczną a gospodarczą.

Nowym wyzwaniem dla miasta winno być wyjście poza subregion i tworzenie relacji z otoczeniem zewnętrznym. Międzyrzec Podlaski ma unikalną lokalizację pod względem stosunkowo bliskiego położenia do trzech miast metropolitalnych (Lublin, Warszawa, Białystok). Z jednej strony rodzi to problemy w postaci drenażu osób o wyższych kompetencjach i aktywnych zawodowo do bardziej konkurencyjnego rynku zatrudnienia w metropoliach. Z drugiej jednak, stanowi to szansę na wykorzystanie potencjału oddziaływania trzech różnych województw. W tym zakresie kluczowym jest wzmocnienie relacji z Białymstokiem, na terenie którego aktywnie działają, ciesząc się dużym uznaniem i osiągnięciami, organizacje i izby gospodarcze wspierające współpracę Polski z Białorusią i Rosją oraz z Europą Zachodnią. Lublin i województwo lubelskie ukierunkowane są mocnej na kontakty z Ukrainą, nie jest priorytetowym partnerem Międzyrzecza w tym zakresie. Dodatkowo Międzyrzec może przejąć rolę lidera w kontaktach z miastami: Radzyń Podlaski, Łuków, Siedlce, Łosice, Siemiatycze tworząc unię gospodarczą i kreując markę subregionalnej specjalizacji. Związek z miastami może obejmować współpracę sieciową przedsiębiorców, kształcenie kapitału ludzkiego, spójność procedur administracyjnych, wymianę informacji i wzajemną promocję. Perspektywiczność rozwoju poszczególnych branż tzw. inteligentnych specjalizacji regionu (szczególnie biogospodarka, informatyka i automatyka) stwarza szanse zdobywania środków zewnętrznych na ten cel. Jednocześnie należy wspomnieć, iż najbliższa miastu Biała Podlaska, jest naturalnym konkurentem w pozycjonowaniu na subregionalnego lidera. Rekomendowanym działaniem dla miasta jest budowanie relacji z Białą Podlaską i Terespołem na rzecz stworzenia „Wschodniej Doliny Logistycznej”. Biała Podlaska spełnia w tym zakresie rolę wspomagającą funkcję logistyczną, magazynową Międzyrzecza w związku z lokalizacją przy drodze krajowej nr 2 i magistrali kolejowej nr 2, a w przyszłości S19 i A2. W strategii olbrzymią rolę odgrywa efekt pierwszeństwa, konsekwencji działań i komunikowania się z otoczeniem. Sukces Międzyrzecza Podlaskiego w konkurencji z Białą Podlaską zależy w dużym stopniu od pierwszeństwa, konsekwencji w działaniu oraz spójnej i jednoznacznej strategii informacyjno – promocyjnej.

Klamrą spajającą omawiany kierunek rozwoju jest odpowiednia strategia komunikacji miasta. Budowanie lokalnej marki gospodarczej winno uzupełniać i wzmocniać podejmowane w tym obszarze działania. Komunikat na zewnątrz powinien być konsekwentny i jednoznacznie informować o atutach, ofercie i obietnicy inwestycyjno – gospodarczej miasta. Koncentrować się na promocji silnych marek lokalnych firm, zaangażowaniu całego środowiska w rozwój gospodarczy i budowaniu współpracy sieciowej z innymi miastami w subregionie, kraju i zagranicą. Komunikacja wewnętrzna winna realizować cele integracji lokalnego środowiska na

rzecz rozwoju przedsiębiorczości i zaangażowania w sprawy miasta. W odniesieniu do niekorzystnej demograficznej sytuacji miasta kluczową grupą docelową powinni być ludzie młodzi a proponowane działania marki to: promocja wolontariatu i inicjatyw przedsiębiorczych w szkołach; promocja zatrudnienia – giełda pracy, staże i praktyki w mieście; programy stypendialne dla uzdolnionych; programy wsparcia przedsiębiorczości młodych (np. start-upy połączone z doradztwem i szkoleniami); zaangażowanie istniejących podmiotów gospodarczych w działalność na rzecz lokalnego rynku pracy dla osób młodych. Narzędzia stosowane w kampanii marki winny być starannie dostosowane pod względem formy i języka do grupy docelowej. Współcześnie wyzwaniem i koniecznością staje się wykorzystywanie narzędzi komunikacji cyfrowej, budowanie społeczności wirtualnej zaangażowanej w współtworzenie komunikatu marki.

Kierunek 2 – Wykorzystanie potencjału środowiska naturalnego miasta do rozwoju usług na rzecz mieszkańców oraz wprowadzenie działań ukierunkowanych na wzrost efektywności energetycznej wykorzystującej odnawialne źródła energii.

Kierunkiem działań strategicznych miasta będzie prowadzenie aktywności ukierunkowanych na wzrost efektywności energetycznej wykorzystującej odnawialne źródła energii w obiektach użyteczności publicznej oraz obiektach mieszkalnictwa wielorodzinnego i jednorodzinne. Celem tego działania będzie wpisanie miasta w nurt polityki energetycznej wypełniającej zobowiązania Strategii Europa 2020 oraz tzw. pakietu energetyczno – klimatycznego, a także poprawa efektywności wykorzystywania energii. Na płaszczyźnie podejmowanych działań lokowane zostaną inwestycje obejmujące głęboką termomodernizację obiektów, uwzględniającą wykorzystanie OZE. Racjonalizacja wykorzystania energii uwzględniać będzie wielokierunkowe dziedziny: ogrzewanie, wentylację, chłodzenie, przygotowanie ciepłej wody i oświetlenie pomieszczeń. Działania termomodernizacyjne uzupełnione zostaną systemami monitoringu i zarządzania energią. W ramach omawianego kierunku działania miasto przeprowadzi modernizację oświetlenia ulicznego, uwzględniającą innowacyjne rozwiązania, przyjazne środowisku. Mając na względzie stwierdzone korzystne warunki do wykorzystania energii słonecznej na Lubelszczyźnie promowane będzie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w ramach systemów prosumenckich, mających na celu dywersyfikację dostaw energii poprzez infrastrukturę służącą do produkcji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Nacisk położony zostanie na wykorzystanie jednostek OZE służących do wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej oraz poprawę sprawności tych urządzeń.

Uwarunkowania środowiskowe miasta Międzyrzec Podlaski wymagają szczególnego potraktowania i troski o ochronę wód i ziemi poprzez wspieranie inwestycji infrastruktury związanej z gospodarowaniem zasobem wody pitnej i ściekami bytowymi. W tym zakresie kluczowe jest podejmowanie interwencji wspierających rozbudowę sieci wodno –

kanalizacyjnych i kanalizacji deszczowej w mieście na potrzeby bytowe mieszkańców oraz prowadzonej działalności gospodarczej.

Wskazanymi w diagnozie obiektami o szczególnym znaczeniu dla rozwoju miasta są elementy związane z dziedzictwem naturalnym: liczne ciek wodne przepływające przez miasto oraz „Międzyrzeckie Jeziora”. Celem interwencji będzie również podejmowanie działań zapewniających zrównoważone wykorzystanie i zachowanie dziedzictwa naturalnego dla osiągnięcia korzyści społecznych. Elementy infrastruktury przyrodniczej mają szansę wpierać jakość życia w mieście, przyczyniając się do rozwoju usług sportowo – rekreacyjnych i turystycznych. W zakresie zagospodarowania tej przestrzeni ważne jest prowadzenie inwestycji zmniejszającej maksymalnie ingerencję człowieka w stan środowiska przyrodniczego, a w zakresie użytkowym i funkcjonalnym planowanie zagospodarowania bliskiego naturze, np. poprzez elementy bioarchitektury. W ramach podejmowanych działań rekomenduje się inwestowanie w infrastrukturę rekreacyjno – sportową: zagospodarowanie zbiorników wodnych, cieków wodnych, budowanie i rozbudowywanie ścieżek rowerowych, pieszych, edukacyjnych, adaptacja terenów na strefy sportowe, rekreacyjne, tworzenie zorganizowanej zieleni miejskiej, w tym skwerów, parków, zielonych wysp, wsparcie obsługi komunikacyjnej terenów zielonych w drogi, ciągi pieszo – jezdne, parkingi. Działania inwestycyjne winny zostać uzupełnione o komponent usług społeczno – kulturalno – sportowych w mieście, tj. wsparcie organizacji pozarządowych, promowanie aktywnego i ekologicznego trybu życia, organizowanie wydarzeń sportowych, rekreacyjnych, kulturalnych wykorzystujących potencjał lokalnego dziedzictwa przyrodniczego. Ważnym elementem wdrażania omawianego kierunku działań strategicznych będzie edukacja ekologiczna traktowana jako element komunikacji wewnętrznej władz samorządowych z mieszkańcami w zakresie kształtowania postaw aktywnych i proekologicznych, polegająca na: wsparciu organizacji pozarządowych, szkół, ogólnej kampanii prowadzonej wśród mieszkańców w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł, racjonalnego gospodarowania wodą, energią i środowiskiem przyrodniczym, gospodarowania odpadami. Edukacja ekologiczna będzie narzędziem wzmocnienia więzi lokalnej społeczności, lokalizmu i budowania społeczeństwa obywatelskiego w mieście.

Kierunek 3 – Prowadzenie kompleksowej rewitalizacji zdegradowanych części miasta wykorzystującej endogenny potencjał płynący z wzajemnego oddziaływania tkanki urbanistycznej, środowiska naturalnego i kapitału ludzkiego.

Rewitalizacja jest kompleksowym programem reform zdegradowanych przestrzeni Miasta w zakresie społecznym, gospodarczym, przestrzennym, technicznym i środowiskowym. Działania rewitalizacyjne podejmowane będą na obszarze miasta, który traci dotychczasowe funkcje społeczno – gospodarcze, wyznaczonym szczegółowo w Programie Rewitalizacji miasta na podstawie wskaźników o charakterze jakościowym i ilościowym. Z diagnozy obszaru społecznego i gospodarczego oraz ładu przestrzennego miasta wynika, iż rekomendowana

strefa rewitalizacji objąć może historyczne centrum. Interwencja miasta w ramach rewitalizacji polegać będzie na równoległym oddziaływaniu w trzech obszarach: przestrzeni miejskiej, społecznej i gospodarczej. W wymiarze przestrzennym, rewitalizacja będzie miała formę inwestycji służących renowacji starej zabudowy, odnowieniu i uzupełnieniu miejsc publicznych, takich jak.: parki, skwery, ulice, chodniki, zieleńce, obiekty użyteczności publicznej i podjęciu próby nadania tejże przestrzeni nowych funkcji zgodnych z potrzebami jednostek i grup społecznych w zakresie: mieszkania, wypoczynku i pracy. Kompleksowe podejście do przestrzeni objętej rewitalizacją wymaga, by działania zostały ukierunkowane również na poprawę stanu technicznego i podniesienia estetyki miejsc użytkowych (budynki mieszkalne, sklepy, place) oraz zdefiniowania miejsc znaczących, stanowiących nośniki lokalnej tożsamości mieszkańców miasta. Miejsca znaczące tworzą warunki do kultywowania lokalnych tradycji i zwyczajów np. wydarzeń kulturalnych, świąt.

W wymiarze społecznym rewitalizacja wymaga podejmowania działań przeciwdziałających zdefiniowanym w strefie problemom społecznym i minimalizowaniu efektów wykluczenia społecznego, poprzez wsparcie rozwoju usług społecznych i programów aktywizacji. Efektem działań będzie rozwój następujących relacji społecznych: współpracy, aktywności, troski zbiorowej i indywidualnej o przestrzeń publiczną i rosnącego przekonania o możliwości wpływu mieszkańców na życie w mieście i zaufania społecznego. Działania doprowadzą do powstania grup zorientowanych na inicjowanie pomysłów i rozwiązywanie konkretnych problemów.

Rewitalizacja gospodarcza to odnowa przestrzeni przedsiębiorczej miasta i budowanie lokalnej marki gospodarczej.

Ze względu na złożoność problemów w omawianym kierunku strategicznym związanym z rewitalizacją, niezbędne jest przyjęcie podejścia zintegrowanego obejmującego łącznie: zadania w zakresie rewitalizacji i adaptacji zdegradowanych obiektów i obszarów, nadanie nowych znaczeń i funkcji przestrzeni miejskiej, poprawę jakości życia mieszkańców terenów zdegradowanych. Szczegółowo działania rewitalizacyjne o charakterze infrastrukturalnym i uzupełniające je miękkie komponenty określi Program Rewitalizacji miasta.

Kierunek 4 – Wzmocnienie przyjaznego wizerunku miasta jako miejsca do zamieszkania, pracy i spędzania czasu wolnego poprzez wsparcie infrastruktury i usług oferowanych przez miasto jego mieszkańcom.

Niniejszy kierunek strategiczny wzmacnia wizerunek miasta wśród jego mieszkańców i ukierunkowany jest na kompleksową interwencję w usługi miasta przyczyniające się do postrzegania Międzyrzec Podlaskiego jako miejsca zapewniającego wysoką jakość życia mieszkańców, w odniesieniu do poszczególnych stref aktywności ludzkiej: zamieszkiwania, edukacji, opieki zdrowotnej, usług społecznych, pracy i oferty spędzania czasu wolnego.

Jedno z ujęć definicyjnych jakości życia, prezentowane w literaturze, określa ją jako stan satysfakcji, szczęścia i zadowolenia człowieka, płynący z całokształtu jego życia w społeczeństwie – korzystania ze środowiska przyrodniczego, dobrego stanu zdrowia, pozycji społecznej, dobrobytu oraz konsumpcji. Współcześnie jest to kluczowy wskaźnik zadowolenia mieszkańca z życia na danym obszarze. Jakość życia mierzona jest stopniem jakości standardów podstawowych usług dostarczanych mieszkańcom, obejmujących: kulturę, pomoc społeczną, oświatę transport, gospodarkę komunalną i gospodarkę mieszkaniową oraz stanem rozwoju jednostki samorządu z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju, a także uwarunkowań finansowych i demograficznych obszaru. W efekcie wysoki poziom jakości życia jest dowodem na stworzenie mieszkańcom dogodnych warunków do życia i rozwoju.

Realizacja omawianego kierunku strategicznego zakłada modernizację układu komunikacyjnego i transportowego miasta, z dostosowaniem go do potrzeb mieszkańców i nowych rozwiązań technicznych, tj. nowoczesne miejsca postojowe dla rowerów, parkingi, infrastrukturę *ride and bike*. W ramach kierunku strategicznego samorząd podejmować będzie działania skupione na wspieraniu atrakcyjności osiedleńczej, szczególnie wśród młodych małżeństw. Działania mają na celu rozwiązanie problemu mieszkalnictwa komunalnego i mieszkań socjalnych oraz tworzenie stref zabudowy jednorodzinnej w mieście. Propozycją podnoszącą konkurencyjność miasta jest wdrożenie lokalnego programu pomocy młodym rodzinom, np. przez pomoc administracyjną i preferencje podatkowe przy budowie pierwszego domu.

Kluczowym zadaniem będzie interwencja w sferę usług społecznych, kulturalnych, edukacyjnych i opiekę zdrowotną. Z jednej strony, to systematyczne działania skupione na inwestowaniu i doposażeniu instytucji świadczących w/w usługi a z drugiej, wdrażanie uzupełniających programów i działań miękkich, m.in. profilaktyki zdrowotnej, promocji zatrudnienia, oferty zajęć dodatkowych w szkołach, rozwoju działalności instytucji kultury i bibliotek, wspieranie grup marginalizowanych społecznie oraz rodzin, w tym rodzin wielodzietnych.

Podnosząc jakość życia w mieście wdrażane będą działania skupione na tworzeniu atrakcyjnej i ponadlokalnej oferty kulturalnej miasta, oferty sportowej i rekreacyjnej. W ramach wsparcia kapitału społecznego, samorząd pomagać będzie organizacjom pozarządowym realizującym zadania z zakresu: kultury i dziedzictwa lokalnego, sportu i rekreacji oraz kultury fizycznej, edukacji i wsparcia wykluczonych społecznie, ochrony zdrowia. Zaowocuje to wzrostem zaangażowania mieszkańców w życie miasta, rozwiązywanie jego problemów, a wartością dodaną działań będzie wzrost zaufania społecznego i dialogu na linii mieszkańcy – samorząd lokalny. Uzupełnieniem oferty miasta będzie skuteczne zarządzanie administracją i informatyzacją usług publicznych. W ramach działań sprzyjających powstawaniu społeczeństwa informacyjnego podejmowane będą aktywności na rzecz edukacji cyfrowej wśród

mieszkańców, zapobieganiu powstawania wykluczenia cyfrowego oraz troski o bezpłatny dostęp do usług teleinformatycznych w mieście.

X. Wizja i misja

Czym jest misja rozwoju Międzyrzecza Podlaskiego?

Misja rozwoju Międzyrzecza Podlaskiego określa ogólne zasady stanowiące bazę dla wyznaczenia kierunków jego przyszłego rozwoju. Kieruje ona uwagę ku najbardziej istotnym dziedzinom gospodarczym warunkującym jego wyjątkowość, atrakcyjność i konkurencyjność względem innych miast w województwie lubelskim. Misja uzasadnia sens istnienia miasta i szans jego dalszego rozwoju. Określa ona w sposób syntetyczny ogólny cel, do którego miasto powinno dążyć, jak również ogólną koncepcję funkcjonowania w wyznaczonym obszarze czasu.

MISJA

Misją Międzyrzecza Podlaskiego jest poprawa poziomu rozwoju przedsiębiorczości i jakości życia mieszkańców, zwiększenie atrakcyjności i konkurencyjności gospodarczej poprzez działania stymulujące rozwój wewnętrznego potencjału miasta i jego funkcji ponadlokalnych w ramach sieci współpracy w obszarach uznanych za kluczowe dla jego rozwoju, takich jak: stworzenie gospodarczej specjalizacji subregionalnej (usługi logistyczne i transportowe), wykorzystanie potencjału położenia przygranicznego, rewitalizację społeczno – gospodarczą, ochronę środowiska i zrównoważony rozwój.

Czym jest wizja rozwoju Międzyrzecza Podlaskiego?

Wizja rozwoju Międzyrzecza Podlaskiego pokazuje stan docelowy podejmowanych przez władzę działań, który zostanie osiągnięty w perspektywie do 2025 roku. Realizacja wyznaczonych celów będzie możliwa dzięki wykorzystaniu zdiagnozowanego potencjału rozwojowego Miasta i identyfikacji kluczowych z punktu widzenia miasta obszarów interwencji. Wizja przedstawia pożądany obraz Międzyrzecza Podlaskiego we wskazanym okresie.

WIZJA

Międzyrzec Podlaski jest centrum gospodarki subregionu w ramach rozwiniętych funkcji ponadlokalnych bazujących na usługach logistycznych i transportowych, liderem powstających sieci współpracy, miastem posiadającym dobrze rozwiniętą infrastrukturę rekreacyjną i sportową, wspierającym rozwój lokalnej przedsiębiorczości i wieloaspektowy rozwój mieszkańców oraz ośrodkiem prowadzącym racjonalną politykę energetyczną.

Misja i wizja rozwoju Międzyrzecza Podlaskiego zostaną zrealizowane w ramach czterech kluczowych **obszarów interwencyjnych**:

1. Gospodarka

Pożądane działania: Stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców, atrakcyjności i konkurencyjności miasta dla inwestorów i potencjalnych partnerów biznesowych w ramach tworzonej sieci współpracy, wykorzystanie potencjału położenia geograficznego miasta, rozwój ponadlokalnych funkcji miasta, rozwój subregionalnej specjalizacji gospodarczej miasta w ramach tworzonej sieci współpracy i partnerstw, rozwój infrastruktury społeczno – gospodarczej, wsparcie rozwoju sektora turystyki.

2. Ekologia

Pożądane działania: Programy ochrony środowiska naturalnego, rozwój gospodarki niskoemisyjnej, stworzenie infrastruktury społeczno – gospodarczej przyjaznej środowisku naturalnemu, wykorzystanie potencjału zasobów środowiskowych we wsparciu specjalizacji subregionalnej miasta, wdrożenie programów edukacji ekologicznej.

3. Rewitalizacja społeczno – gospodarcza

Pożądane działania: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, programy aktywizacji społecznej i kulturalnej, ułatwienie dostępności do kultury, zwiększenie atrakcyjności turystycznej, rewitalizacja wybranych stref miasta.

4. Zrównoważony rozwój

Pożądane działania: Wykorzystanie kapitału społecznego mieszkańców, zwiększenie ich aktywności społeczno – gospodarczej, programy przeciwdziałania negatywnym trendom demograficznym, poprawa jakości życia mieszkańców, ochrona środowiska i dziedzictwa kulturowego, rozwój gospodarczy.

Misja i wizja rozwoju Międzyrzecza Podlaskiego w ramach wyznaczonych obszarów interwencyjnych zostaną zrealizowane za pośrednictwem wskazanych kierunków rozwoju i ich szczegółowych celów.

XI. Cele strategiczne i operacyjne

Cele strategiczne rozwoju miasta na lata 2015 – 2020 są następujące:

CEL STRATEGICZNY I: Wspieranie ponadlokalnych funkcji miasta i wykorzystanie potencjału obszaru przygranicznego do stymulowania wzrostu gospodarczego.

Realizacja celu strategicznego przyczyni się do wzmocnienia pozycji konkurencyjnej Międzyrzecza Podlaskiego na przestrzeni całego wschodniego pogranicza kraju i postrzegania miasta jako ośrodka budującego silne relacje z otoczeniem i specjalizację subregionalną skoncentrowaną na: logistyce, transporcie, spedycji. Cel ukierunkowany jest na optymalne wykorzystanie położenia geograficznego i potencjału społeczno – gospodarczego miasta, szczególnie jego: wielokulturowości, istniejących i planowanych połączeń komunikacyjnych o znaczeniu ponadregionalnym oraz kondycji lokalnie działających firm i przedsiębiorstw. Realizacja celu przyczyni się do wzrostu aktywizacji gospodarczej miasta, wzrostu zainteresowania inwestorów zewnętrznych miastem i obszarem przygranicznym oraz utworzeniem sieci relacji zewnętrznych, promujących subregionalną specjalizację Międzyrzecza Podlaskiego w zakresie logistyki, spedycji i usług transportowych.

Cel operacyjny I.1 : Tworzenie sprzyjających warunków do rozwoju przedsiębiorczości.

Przykładowe działania dla celu operacyjnego I.1.:

- kompleksowe przygotowanie terenu inwestycyjnego w południowo – wschodniej części Międzyrzecza Podlaskiego,
- kontynuacja uzbrojenia międzyrzeckiej Strefy Nowoczesnych Usług i Produkcji,
- budowa wschodniej obwodnicy Międzyrzecza Podlaskiego,
- poprawa dostępności komunikacyjnej terenów inwestycyjnych,
- prorozwojowa polityka planowania przestrzennego miasta,
- scalanie gruntów pod działalność gospodarczą,
- pozyskiwanie gruntów na prowadzenie działalności gospodarczej,
- wspieranie rozwoju funkcji gospodarczych w zakresie logistyki, spedycji, obsługi transportu,
- wspieranie rozwoju infrastruktury publicznej służącej poprawie warunków prowadzenia działalności gospodarczej – budowa dróg i infrastruktury technicznej,

- kompleksowe przygotowanie terenu inwestycyjnego w południowo – wschodniej części Międzyrzecza Podlaskiego,
- wdrożenie systemu ulg i preferencji dla podmiotów gospodarczych tworzących nowe miejsca pracy,
- wdrożenie systemu ulg i preferencji dla podmiotów gospodarczych i dla nowopowstających podmiotów gospodarczych,
- wsparcie lokalnie działających przedsiębiorców w zakresie doradztwa, marketingu, wykorzystania innowacji i nowoczesnych technologii,
- stworzenie profesjonalnych usług administracji przyjaznej przedsiębiorcom i skracającej procedury,
- koncentracja ponadlokalnych usług na terenie miasta,
- dostosowanie profilu kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy,
- tworzenie programów ułatwiających start absolwentom, promujących staże, praktyki zawodowe i edukację w zakresie przedsiębiorczości,
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości wśród mieszkańców poprzez doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej,
- tworzenie funduszu typu *start – up* na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- prowadzenie aktywnych form wsparcia na rzecz zatrudnienia,
- wspieranie rozwoju e-biznesu,
- powoływanie instytucji wspierania biznesu,
- poszerzenie obszaru administracyjnego miasta o tereny aktywności gospodarczej.

Cel operacyjny I.2. Wspieranie procesu integracji parterów rozwoju gospodarczego i budowanie silnych relacji z otoczeniem zewnętrznym

Przykładowe działania dla celu operacyjnego I.2.:

- stworzenie warunków do powołania i działalności lokalnej organizacji przedsiębiorców,
- integracja lokalnych środowisk biznesowych poprzez organizację spotkań, konferencji na rzecz partnerstwa publiczno – prywatnego,
- wzmacnianie komunikacji z otoczeniem zewnętrznym miasta – współpraca gospodarcza w ramach małego trójkąta, w szczególności z miastami: Biała Podlaska, Radzyń Podlaski, Łuków, Łosice, Siedlce, Siemiatycze,

- wzmacnianie komunikacji z otoczeniem zewnętrznym – promocja gospodarcza w miastach metropolitarnych: Lublinie, Warszawie, Białymstoku,
- wspieranie aktywności lokalnej mieszkańców i działań organizacji pozarządowych,
- udział w partnerstwach, związkach, stowarzyszeniach o charakterze gospodarczym wspierających rozwój współpracy ponadlokalnej,
- aktywizacja współpracy gospodarczej z miastami partnerskimi,
- wsparcie rozwoju współpracy na linii lokalny biznes – ośrodki naukowe,
- rozwój transgranicznej współpracy sieciowej ukierunkowanej na wymianę doświadczeń i transfer wiedzy w zakresie rozwoju gospodarczego,
- wsparcie we współpracy z instytucjami rynku pracy i placówkami edukacyjnymi kształcenia ustawicznego, w tym kształcenia na odległość,
- ułatwienie dostępu do ośrodków doradztwa biznesowego i instytucji otoczenia biznesu,
- tworzenie programów edukacyjnych dla młodzieży wzmacniających umiejętności i kompetencje przedsiębiorczości.

Cel operacyjny I.3. Zwiększenie rozpoznawalności miasta jako miejsca atrakcyjnego do prowadzenia biznesu

Przykładowe działania dla celu operacyjnego I.3.

- promocja gospodarcza miasta w zakresie współpracy sieciowej w subregionie i współpracy zagranicznej,
- promocja przedsiębiorczości/ postaw pro-przedsiębiorczych wśród mieszkańców,
- rozwój usług publicznych przyjaznych przedsiębiorcom i inwestorom,
- wzmocnienie rozpoznawalności marki gospodarczej miasta jako miejsca przyjaznego inwestorom i wspierającego lokalnie działających przedsiębiorców,
- podejmowanie kampanii promocyjno – informacyjnej w mediach na rzecz rozwoju gospodarki lokalnej,
- promocja miasta jako ośrodka logistycznego na pograniczu wschodnim,
- udział w targach, konferencjach, sympozjach promujących lokalną gospodarkę,
- rozwój kompetencji kadr samorządowych w zakresie obsługi przedsiębiorców,
- opracowanie ofert inwestycyjnych miasta,
- wydawanie materiałów promujących lokalną gospodarkę,

- wykorzystanie nowoczesnych narzędzi ICT w zakresie promocji lokalnej marki gospodarczej i ofert inwestycyjnych miasta.

Wskaźniki realizacji celu strategicznego:

- powierzchnia utworzonych terenów inwestycyjnych (ha),
- liczba nowych inwestorów na terenie miasta (szt./rok),
- liczba podmiotów gospodarczych korzystających z systemu ulg i zwolnień podatkowych (szt./rok),
- liczba kampanii promocji gospodarczej realizowanych przez miasto (szt./rok)
- przyrost podatników w tytułu podatku od nieruchomości i podatku od środków transportowych (szt./rok)
- stopa bezrobocia (%/rok)
- liczba nowo zarejestrowanych firm na terenie miasta (szt./rok)

Partnerzy miasta w realizacji celu strategicznego:

- Instytucje publiczne, agendy rządowe, szczególnie Urząd Pracy, Urząd Celný, szkoły,
- Instytucje otoczenia biznesu
- Władze samorządowe innych miast,
- Lokalnie działające firmy i przedsiębiorcy,
- Organizacje pozarządowe, szczególnie zrzeszające przedsiębiorców,
- Ośrodki naukowe,
- Media,
- Mieszkańcy,
- Stowarzyszenie Euroregion Bug,
- Polsko – Białoruska Izba Handlowo – Przemysłowa,
- Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego.

CEL STRATEGICZNY II: Ochrona środowiska i wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną.

Realizacja celu strategicznego ukierunkowana jest na podejmowanie działań sprzyjających racjonalnemu i efektywnemu wykorzystaniu zasobów przyrody na cele działalności gospodarczej, sportowej i rekreacyjnej mieszkańców miasta przy zachowaniu i ochronie środowiska przyrodniczego. W ramach realizacji celu podejmowane będą działania na rzecz poprawy infrastruktury związanej z ochroną gleb i wód. Jednocześnie, cel ukierunkowany jest na ograniczenie negatywnych skutków działalności człowieka i przejście na gospodarkę niskoemisyjną, wspierającą podejmowanie działań na rzecz wzrostu efektywności energetycznej budynków i budowl, wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz obniżeniu emisji zanieczyszczeń.

Cel operacyjny II.1: Wspieranie działań na rzecz niskoemisyjności i zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii w polityce energetycznej miasta.

Przykładowe działania dla celu operacyjnego II.1.:

- skuteczne wdrożenie Programu Gospodarki Niskoemisyjnej miasta,
- budowa zintegrowanego węzła przesiadkowego,
- budowa systemu "Międzyrzeczki Rower Miejski",
- modernizacja oświetlenia ulicznego,
- głęboka termomodernizacja Zespołu Placówek Oświatowych Nr 2,
- głęboka termomodernizacja Zespołu Placówek Oświatowych Nr 3,
- głęboka termomodernizacja Krytej Pływalni,
- wymiana sprzętu biurowego, urzędzeń oraz oświetlenia na bardziej efektywne energetycznie w gminnych jednostkach administracyjnych,
- termomodernizacja Komisariatu Policji w Międzyrzeczu Podlaskim,
- termomodernizacja budynków mieszkalnych wraz z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii,
- wymiana sprzętu biurowego, urzędzeń oraz oświetlenia na bardziej efektywne energetycznie w budynkach użyteczności publicznej,
- wsparcie wymiany źródeł ciepła, systemu zarządzania c.o. i c.w.u. oraz dywersyfikacja źródeł poboru energii elektrycznej z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych.

Cel operacyjny II.2: Budowa i modernizacja miejskiego systemu wodno - kanalizacyjnego

Przykładowe działania dla celu operacyjnego II.2.:

- budowa systemu gospodarki wodno – ściekowej – kanalizacja sanitarna w ulicach: Kusocińskiego, Tuliłowskiej, Sosnowej, Kolejowej,
- dokończenie budowy systemu gospodarki wodno – ściekowej – I etap – sieć wodociągowa w ulicach: Zadwornej, Adamki, Siteńskiej, Krysińskiego, Zarówie, Zahajkowskiej, kanalizacja sanitarna w ulicach: Kościuszki, Adamki, Zadwornej, Siteńskiej, Kolejowej, Zahajkowskiej, sieć kanalizacji deszczowej w ul. Adamki, Berezowskiej, Asnyka, Zahajkowskiej,
- dokończenie budowy systemu gospodarki wodno – ściekowej – II etap – sieć wodociągowa w ulicach: Zadwornej, Berezowskiej, osiedlu "Grzybowa", kanalizacja sanitarna w ulicach: Zadwornej, Berezowskiej i osiedlu "Grzybowa",
- budowa sieci kanalizacji deszczowej w ulicach: Pułaskiego i Plac Dworcowy, Okólnej, Kolejowej, Pszennej,
- modernizacja systemu kanalizacji deszczowej w mieście,
- rozbudowa infrastruktury wodno – kanalizacyjnej na obszarach wykorzystywanych w celach rekreacyjno – sportowych i tworzenia usług społecznych.

Cel operacyjny II.3: Edukacja ekologiczna.

Przykładowe działania dla celu operacyjnego II.3.:

- prowadzenie kampanii edukacyjno – informacyjnej na rzecz gospodarki odpadami,
- prowadzenie kampanii edukacyjno – informacyjnej na rzecz ekologii, profilaktyki zdrowotnej, sportu i rekreacji,
- wspieranie programów edukacji ekologicznej w placówkach oświatowych i instytucjach kultury,
- prowadzenie kampanii edukacyjno – informacyjnej na rzecz wykorzystania odnawialnych źródeł energii i gospodarki niskoemisyjnej,
- wsparcie organizacji pozarządowych podejmujących działania związane z edukacją ekologiczną, zrównoważonym rozwojem i ochroną środowiska,
- doradztwo oraz organizacja szkoleń dla mieszkańców w zakresie gospodarki niskoemisyjnej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- tworzenie programów monitoringu spalania i redukcji zanieczyszczeń w mieście.

Cel operacyjny II.4.: Racionalne wykorzystanie potencjału środowiska naturalnego na cele sportu i rekreacji oraz rozwoju lokalnych usług turystycznych.

Przykładowe działania dla celu operacyjnego II.4.:

- rozwój infrastruktury sportowo – rekreacyjnej i turystycznej wykorzystującej potencjał dziedzictwa naturalnego „Międzyrzeckich Jeziorek”,
- tworzenie ścieżek rowerowych, szlaków pieszych, rowerowych, edukacyjnych wykorzystujących potencjał środowiska naturalnego,
- wspieranie budowy infrastruktury służącej rozwojowi usług turystycznych wykorzystujących potencjał środowiska naturalnego,
- zagospodarowanie cieków wodnych na terenie miasta,
- wspieranie powstawania zielonych wysp w mieście oraz miejskiej zieleni urządzonej,
- rekultywacja i remediacja terenów zielonych w mieście skupionych wokół obszarów zdegradowanych i przemysłowych,
- rozwój usług rekreacyjno – sportowych realizowanych przez jednostki miejskie i organizacje pozarządowe,
- budowanie eventów sportowo – rekreacyjnych wykorzystujących potencjał środowiska naturalnego,
- budowanie eventów turystyki aktywnej, promujących wykorzystywanie zasobów środowiska przyrodniczego i utworzonej infrastruktury,
- wzmocnienie obsługi komunikacyjnej „Międzyrzeckich Jeziorek”, budowa połączeń komunikacyjnych, ścieżek, parkingów.

Wskaźniki realizacji celu strategicznego:

- ilość termomodernizowanych obiektów (szt./rok),
- długość zmodernizowanej/wybudowanej sieci wodno – kanalizacyjnej (mb/rok),
- ilość instalacji prosumenckich wykorzystujących odnawialne źródła energii (szt./rok),
- ilość przeprowadzonych kampanii edukacyjno – informacyjnych o tematyce ekologii lub/i ochrony środowiska lub/i wykorzystania odnawialnych źródeł energii (szt./rok),
- moc zainstalowana energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w obiektach użyteczności publicznej (KW/rok),

- powierzchnia obszarów dziedzictwa naturalnego wykorzystywanych na cele sportowo – rekreacyjne oraz turystyczne (ha/rok).

Partnerzy miasta w realizacji celu strategicznego:

- właściciele obiektów użyteczności publicznej,
- operatorzy zasilania w energię na terenie miasta,
- mieszkańcy,
- przedsiębiorcy,
- placówki oświatowe,
- organizacje pozarządowe,
- media.

CEL STRATEGICZNY III: Rewitalizacja społeczno – gospodarcza miasta na rzecz zwiększenia atrakcyjności turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej miasta.

Realizacja celu strategicznego ma doprowadzić do kompleksowej odbudowy zdegradowanej technicznie, infrastrukturalnie, społecznie i gospodarczo tkanki miejskiej. Realizacja programów o charakterze społecznym i gospodarczym, przy jednoczesnym wsparciu inwestycyjnym obszaru objętego rewitalizacją pomoże w redefinicji funkcjonalnej przestrzeni miejskiej objętej interwencją. Działania rewitalizacyjne skupione zostaną na obszarze zdegradowanym miasta charakteryzującym się koncentracją negatywnych zjawisk o charakterze społecznym, gospodarczym i infrastrukturalnym, szczegółowo określonych w Programie Rewitalizacji.

Cel operacyjny III.1 Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich.

Przykładowe działania dla celu operacyjnego III.1.:

- ochrona i zachowanie zabytkowego parku na terenie Zespołu Pałacowo – Parkowego w Międzyrzecu Podlaskim,
- modernizacja i rewaloryzacja Pałacu celem ochrony dziedzictwa kulturowego,
- rewaloryzacja zabytkowego spichlerza,
- modernizacja infrastruktury placu Armii Krajowej wraz z nadaniem nowych funkcji przestrzeni publicznej,
- rozbudowa systemu monitoringu miejskiego,

- odtworzenie dawnego układu urbanistycznego zabytkowego centrum miasta,
- podjęcie działań na rzecz zieleni miejskiej, tworzenia zielonych wysp w mieście,
- tworzenie infrastruktury komunikacyjnej i wspieranie niestandardowych form komunikacji, obiekty typu *bike and ride*,
- strefowanie miasta i nadanie obszarom zdegradowanym nowych funkcji,
- zmiana planu zagospodarowania przestrzennego w obszarze rewitalizowanym,
- działania porządkujące stosunki własnościowe,
- poszerzenie strefy ochrony konserwatorskiej w mieście,
- uporządkowanie zdegradowanej zabudowy miejskiej poprzez program rewaloryzacji zabudowy,
- odtworzenie historycznej komunikacji w zakresie przebiegu ciągów pieszo – jezdnych i nawierzchni,
- wyodrębnienie strefy usług kulturalnych w mieście,
- jednolita polityka informacji wizualnej w mieście – likwidacja reklam i ujednoczenie szyldów,
- odtworzenie zabytkowych detali architektonicznych zabudowy miejskiej,
- programy rewaloryzacji kamienic i innych budynków w centrum miasta.

Cel operacyjny III.2: Wzmocnienie potencjału turystycznego miasta.

Przykładowe działania dla celu operacyjnego III.2.:

- rewitalizacja zdegradowanych obszarów po wyrobiskach żwirowni z przeznaczeniem na obszar turystyczny,
- budowa ścieżki rowerowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą służącą rozwojowi aktywnych form turystyki,
- budowa ścieżki rowerowej wzdłuż rzeki Krzny jako wzmocnienie wykorzystania walorów przyrodniczych doliny rzecznej,
- nawiązanie współpracy z sąsiednimi miejscowościami (miastami) w zakresie tworzenia zintegrowanych produktów turystycznych (wspólnej oferty turystycznej),
- promocja walorów turystycznych i oferty wypoczynkowo – rekreacyjnej miasta,
- tworzenie specyficznych produktów turystycznych/stworzenie kompleksowej oferty wypoczynkowo – rekreacyjnej,

- stworzenie interaktywnej sieci informacji turystycznej,
- standaryzacja usług turystycznych (dostosowanie komunikacji dla potrzeb turystów, jednolite oznakowanie ulic i budynków, internetowa informacja turystyczna),
- wspieranie działań lokalnych ośrodków kulturalnych,
- współpraca w zakresie informacji i promocji turystyczno – kulturowej,
- opracowanie scenariusza i przeprowadzenie wydarzeń turystycznych o charakterze ponadlokalnym,
- opracowanie oferty programowej w zakresie produktu turystycznego „Międzyrzeckie Igrzyska Młodzieżowe”,
- opracowanie i realizacja corocznego kalendarza imprez,
- podejmowanie działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego, zanikających zawodów,
- promowanie miejsc poprzez silną markę osobowości związanych z miastem,
- wprowadzenie ograniczeń w ruchu pojazdów w centrum miasta,
- wprowadzenie w planie zagospodarowania przestrzennego rezerwy terenów z przeznaczeniem na zabudowę letniskową i rekreacyjną.

Cel operacyjny III.3. Rewitalizacja społeczno – gospodarcza miasta i minimalizowanie barier rozwojowych narażonych na wykluczenie społeczne.

Przykładowe działania dla celu operacyjnego III.3.:

- tworzenie i wdrażanie programów aktywizacji społecznej obszaru objętego rewitalizacją,
- promowanie programów aktywizacji gospodarczej i polityki zatrudnienia dla wykluczonych społecznie ukierunkowanych na wykorzystanie zasobów kulturowych i turystycznych miasta,
- wsparcie działalności podmiotów ekonomii społecznej,
- wsparcie przedsiębiorców działających na obszarze objętym rewitalizacją,
- prowadzenie działań edukacyjno – informacyjnych dla mieszkańców,
- promocja lokalnego dziedzictwa i tożsamości, szczególnie wśród dzieci i młodzieży,
- organizowanie wydarzeń kulturalnych integrujących mieszkańców obszaru objętego rewitalizacją,
- tworzenie usług społecznych dla osób starszych, narażonych na marginalizację,

- tworzenie i wdrażanie programów rozwoju przedsiębiorczości dla obszaru objętego rewitalizacją,
- wsparcie mieszkalnictwa komunalnego na obszarze objętym rewitalizacją, w tym budowy tanich mieszkań na wynajem,
- wsparcie idei wolontariatu i aktywności oddolnej mieszkańców,
- promowanie idei partnerstwa publiczno – prywatnego na cele realizacji usług społecznych i kulturalnych na obszarze rewitalizowanym.

Wskaźniki realizacji celu strategicznego:

- liczba parterów społecznych i gospodarczych działań rewitalizacyjnych (szt./rok),
- liczba projektów infrastrukturalnych realizowanych na obszarze rewitalizacji (szt./rok),
- liczba programów społecznych i/lub gospodarczych wdrażanych na obszarze rewitalizacji (szt./rok),
- powierzchnia terenów objętych rewitalizacją (ha),
- liczba programów edukacyjnych skierowanych do mieszkańców (szt./rok),
- powierzchnia obszaru miasta, któremu poprzez rewitalizację nadano nowe funkcje (ha).

Partnerzy miasta w realizacji celu strategicznego:

- właściciele działek na obszarze objętym rewitalizacją,
- lokalni przedsiębiorcy i usługodawcy,
- mieszkańcy,
- instytucja kultury,
- placówki oświatowe,
- organizacje pozarządowe,
- media.

CEL STRATEGICZNY IV: Zrównoważony rozwój miasta i aktywność mieszkańców.

Realizacja celu ukierunkowana jest na wzmocnienie atrakcyjności osiedleńczej miasta, możliwość zaspokajania potrzeb mieszkańców i wzrost poziomu ich jakości życia. Działania skupione wokół realizacji celu koncentrują się na infrastrukturze o charakterze lokalnym, kluczowej dla realizacji zadań własnych gminy, pojmowanej jako wspólnota mieszkańców. Uzupełnieniem na poziomie wdrażania celu będą działania związane z usługami i programami

publicznymi przyjaznymi mieszkańcom, wykorzystującymi nowoczesne technologie, w tym e-administrację.

Cel operacyjny IV.1: Rozbudowa i modernizacja układu transportowego miasta.

Przykładowe działania dla celu operacyjnego IV.1.:

- modernizacja lokalnego układu komunikacyjnego,
- budowa wschodniej obwodnicy Międzyrzecza Podlaskiego
- przebudowa drogi powiatowej Nr 1010L Międzyrzec Podlaski ul. Drohicka od km 0+000 do km 0+698,50 i od km 0+747,50 do km 1+063,40,
- budowa ulicy Zadwornej,
- budowa lub modernizacja ciągów pieszo –jezdnych w mieście,
- dostosowanie organizacji ruchu w mieście do lokalnej sytuacji, natężenia ruchu i wymagań środowiska,
- budowa lub modernizacja parkingów i miejsc postojowych,
- wymiana infrastruktury przystanków komunikacji publicznej,
- poprawa ładu i bezpieczeństwa w mieście.

Cel operacyjny IV.2: Rozbudowa i modernizacja bazy sportowo – rekreacyjnej i edukacyjnej miasta.

Przykładowe działania dla celu operacyjnego IV.2.:

- budowa hali sportowej z zapleczem przy Zespole Placówek Oświatowych Nr 1,
- przebudowa Krytej Pływalni przy ul. Zarówie,
- modernizacja stadionu miejskiego,
- przebudowa i rozbudowa Przedszkola Nr 2,
- budowa żłobka i przedszkola przy ul. Wita Stwosza,
- doposażenie placówek oświaty w sprzęt edukacyjny, sportowy i wyposażenie sal,
- wspieranie programów ukierunkowanych na podniesienie jakości kształcenia oraz oferty edukacyjnej i zajęć pozalekcyjnych w mieście,
- wsparcie działalności organizacji pozarządowych, klubów i grup nieformalnych działających na rzecz sportu, rekreacji i edukacji w mieście,
- rozwój oferty spędzania czasu wolnego w mieście dostosowanych do różnych grup wiekowych organizowanych przez poszczególne jednostki organizacyjne miasta,

- modernizacja bazy lokalowej szkół i placówek edukacyjnych,
- wsparcie rozwoju systemu szkolnictwa zawodowego,
- stworzenie systemu stypendialnego dla uzdolnionej młodzieży,
- organizacja wydarzeń sportowych, rekreacyjnych, edukacyjnych w mieście, w tym wykorzystujących potencjał sławnych mieszkańców miasta,
- budowa marki miasta przyjaznej młodzieży,
- budowanie relacji z ośrodkami subregionalnymi w zakresie wymiany młodzieży i oferty usług sportowych i edukacyjnych,
- promocja marki miasta wpierającego aktywny wypoczynek i zdrowie mieszkańców.

Cel operacyjny IV.3: Rozwój infrastruktury mieszkaniowej.

Przykładowe działania dla celu operacyjnego IV.3.:

- budowa mieszkań socjalnych,
- remonty i modernizacja miejskiej tkanki mieszkaniowej,
- wdrażanie programów wspierających najemców komunalnego zasobu mieszkaniowego w zakresie oddłużania lokali,
- budowa tanich mieszkań komunalnych na wynajem,
- współpraca ze wspólnotami mieszkaniowymi oraz spółdzielnią mieszkaniową w zakresie kształtowania racjonalnej polityki czynszowej w mieście,
- troska o dostępność terenów zabudowy jednorodzinnej poprzez odpowiednie kształtowanie ładu przestrzennego,
- programy zwolnień i ulg podatkowych dla młodych małżeństw osiedlających się w mieście,
- opracowanie przyjaznej mieszkańcom ścieżki administracyjnej w zakresie rozwoju budownictwa mieszkalnego i usług towarzyszących,
- organizacja kampanii promujących atrakcyjność osiedleńczą miasta, szczególnie wśród osób młodych.

Cel operacyjny IV.4: Społeczeństwo informacyjne.

Przykładowe działania dla celu operacyjnego IV.4.:

- budowa infrastruktury społeczeństwa informacyjnego – e-Miasto,

- wprowadzenie technologii społeczeństwa informacyjnego w działaniach samorządu,
- kompleksowa informatyzacja usług publicznych – e-administracja, e-governance,
- wykorzystanie nowoczesnych technologii w zarządzaniu miastem,
- działania promocyjne i edukacyjne na rzecz społeczeństwa informacyjnego,
- wzmocnienie infrastruktury informatycznej w instytucjach publicznych, w szczególności placówkach oświatowych,
- prowadzenie kampanii edukacyjnej dla dzieci i młodzieży, wzmacniającej kompetencje społeczeństwa informacyjnego,
- wykorzystywanie ICT przy komunikacji władz samorządowych z mieszkańcami,
- zapewnienie bezpłatnego dostępu do Internetu w mieście,
- rozwój wysokiej jakości usług administracji z wykorzystaniem polityki jakości i nowych metod zarządzania publicznego,
- wsparcie rodzin i wielodzietności poprzez lokalne programy lojalnościowe.

Cel operacyjny IV.5: Wspieranie rozwoju infrastruktury i usług społecznych i kulturalnych.

Przykładowe działania dla celu operacyjnego IV.5.:

- wyrównanie szans w dostępie do edukacji wszystkich mieszkańców z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy,
- wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych i kulturalnych,
- wspieranie instytucji opieki społecznej i innych, świadczących usługi społeczne na rzecz mieszkańców,
- promocja zdrowia i profilaktyki uzależnień,
- wspieranie programów profilaktyki zdrowotnej dla mieszkańców,
- dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy oraz lokalnych uwarunkowań (np. nauka języków obcych),
- wspieranie integracji zawodowej i społecznej osób bezrobotnych i wykluczonych,
- rozwój działalności instytucji kultury w zakresie wydarzeń kulturalnych i oferty spędzania czasu wolnego w mieście, szczególnie dla osób młodych,
- organizowanie wydarzeń i eventów kulturalnych o znaczeniu subregionalnym,
- rozwój oferty świetlic szkolnych i ogólnodostępnych,

- wspieranie rozwoju kapitału społecznego i koncepcji społeczeństwa obywatelskiego,
- wspieranie oddolnych inicjatyw mieszkańców,
- objęcie wsparciem grup defaworyzowanych i narażonych na wykluczenie społeczne,
- tworzenie programów integracji społecznej,
- rozwój oferty aktywności społecznej dla seniorów,
- wsparcie organizacji pozarządowych działających na terenie miasta,
- wsparcie rodzin, w tym wielodzietnych poprzez pakiet lojalnościowy usług publicznych i prywatnych dostępnych lokalnie,
- wsparcie młodych małżeństw poprzez pakiet lojalnościowy usług publicznych i prywatnych dostępnych lokalnie.

Wskaźniki realizacji celu strategicznego:

- liczba nowych organizacji pozarządowych działających na terenie miasta (szt./rok),
- liczba pozwoleń na budowę wydanych na zabudowę mieszkalnictwa jednorodzinnego (szt./rok),
- liczba obiektów infrastruktury sportowej, edukacyjnej, społecznej objętych wsparciem (szt./rok),
- ilość e-usług dostępnych dla mieszkańców miasta (szt./rok),
- liczba programów edukacyjnych (szt./rok),
- liczba dzieci uczęszczających na zajęcia pozalekcyjne (os./rok).

Partnerzy miasta w realizacji celu strategicznego:

- właściciele nieruchomości przeznaczonych na cele mieszkaniowe,
- poszczególni zarządcy dróg na terenie miasta,
- lokalni przedsiębiorcy i usługodawcy,
- mieszkańcy,
- instytucje kultury,
- instytucje oświaty,
- instytucje pomocy społecznej
- organizacje pozarządowe,

- media.

Planowane efekty działań strategicznych:

→ W roku 2025 Miasto Międzyrzec Podlaski powinno stać się rozpoznawalną marką miejską na wschodzie Lubelszczyzny, z rozwiniętą gospodarczą specjalizacją usług logistycznych i transportowych.

→ W roku 2025 Miasto Międzyrzec Podlaski będzie centrum gospodarki subregionu i liderem koordynującym współpracę między ośrodkami miejskimi subregionu w zakresie promocji przedsiębiorczości, kształcenia dostosowanego do rynku zatrudnienia i wymiany innowacyjnych rozwiązań w zakresie oferowanych usług na rzecz transportu i lokalnie działających firm.

→ W roku 2025 Miasto Międzyrzec Podlaski będzie ośrodkiem o bardzo dobrej dostępności komunikacyjnej, z wysoką jakością dróg spełniających funkcje o znaczeniu krajowym i wojewódzkim oraz z wysoką jakością dróg o charakterze lokalnym wspierających obsługę komunikacyjną mieszkańców.

→ W roku 2025 Miasto Międzyrzec Podlaski będzie ośrodkiem miejskim prowadzącym racjonalną politykę energetyczną, z odpowiednio zmodernizowaną infrastrukturą budynków użyteczności publicznej i zabudowy wielorodzinnej, zapewniającą wysoką energooszczędność i z urządzeniami wykorzystującymi odnawialne źródła energii dla dywersyfikacji źródeł pozyskiwania energii.

→ W roku 2025 Miasto Międzyrzec Podlaski rozwine na bazie potencjału środowiska przyrodniczego przyjazną mieszkańcom subregionu infrastrukturę sportową i rekreacyjną wspomagającą rozwój drobnych usług turystycznych.

→ W roku 2025 Miasto Międzyrzec Podlaski wdroży Program Rewitalizacji rozwiązując kompleksowo problemy strefy przestrzennej, społecznej zdegradowanych obszarów miejskich i wspierając rozwój lokalnej przedsiębiorczości opartej na wiedzy, tradycji i wartościach kultury lokalnej.

→ W roku 2025 Miasto Międzyrzec będzie ośrodkiem wybieranym przez osoby młode jako miejsce zamieszkiwania, pracy i rozwoju osobistego poprzez wzmocnienie usług sfery publicznej w zakresie: kultury, oświaty, opieki społecznej i wsparcia grup narażonych na wykluczenie, sportu i rekreacji oraz infrastruktury gospodarki komunalnej, mieszkalnictwa komunalnego i gospodarki przestrzennej.

→ W roku 2025 Miasto Międzyrzec Podlaski będzie rozpoznawalnym ośrodkiem wspierającym wieloaspektowy rozwój mieszkańców dzięki realizacji działań wspierających w sposób zintegrowany przedsiębiorczość i edukację dostosowaną do rynku pracy, przyjazną

i nowoczesną administrację oraz wspieranie inicjatyw oddolnych i aktywności w różnych dziedzinach życia.

XII. Zgodność z dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwoju miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2015 – 2020 (z perspektywą do 2025 roku) wpisuje się obowiązujące dokumenty strategiczne szczebla krajowego oraz regionalnego.

Na poziomie krajowym dokument wykazuje zgodność z:

a. Strategią Europa 2020

Strategia Miasta wykazuje zgodność ze Strategią Europa 2020 w następującym zakresie:

- Priorytet: Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- Priorytet: Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywnej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- Priorytet: Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

b. Strategią Rozwoju Kraju 2020

W powyższym zakresie należy zaakcentować zgodność Strategii z następującymi celami operacyjnymi SRK 2020:

Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem;

- I.2.3. Zwiększenie wykorzystania środków pozabudżetowych.

Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela;

- I.3.2. Rozwój kapitału społecznego.

Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki;

- II.2.1. Zwiększenie produktywności gospodarki,
- II.2.4. Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej .

Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki;

- II.3.4. Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych.

Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego;

- II.4.1. Zwiększenie aktywności zawodowej,

- II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego.

Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych;

Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko;

- II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami,
- II.6.2. Poprawa efektywności energetycznej,
- II.6.4. Poprawa stanu środowiska,
- II.7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych.

Cel III.1. Integracja społeczna;

- III. 1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem,
- III.1.2. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych.

Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych;

- III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności do usług publicznych,
- III.2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych.

Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenne dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionów.

c. Narodową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie.

Strategia jest zgodna z NSRR w następującym zakresie:

Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:

1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi;

- 1.2.1. Zwiększanie dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionów,
- 1.2.4. Efektywne wykorzystanie w procesach rozwojowych potencjału specjalizacji terytorialnej,

1.3. Budowana podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne;

- 1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału społecznego i ludzkiego,
- 1.3.2. Wsparcie dla lokalizacji inwestycji zewnętrznych, w tym w szczególności zagranicznych,
- 1.3.4. Wsparcie rozwoju instytucji otoczenia biznesu (IOB),
- 1.3.5. Dywersyfikacja źródeł i efektywne wykorzystywanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne,

- 1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz wykorzystanie potencjałów dziedzictwa kulturowego,
- 1.3.7. Współpraca międzynarodowa.

Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych:

2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast tracących dotychczasowe funkcje społeczno – gospodarcze;

2.4. Przewyciężenie niedogodności związanych z położeniem obszarów przygranicznych, szczególnie wzdłuż zewnętrznych granic UE;

2.5 Zwiększenie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarach o najniższej dostępności;

Cel 3. Tworzenie warunków dla rozwoju skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie:

3.4. Wspomaganie budowy kapitału społecznego dla rozwoju regionalnego w oparciu o sieci współpracy między równymi aktorami polityki regionalnej.

d. Krajową Polityką Miejską 2023;

W odniesieniu do powyższego dokumentu, strategia wykazuje zgodność w następującym zakresie:

Celu strategicznego: wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców;

Celu szczegółowego 3: Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich.

e. Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Cel strategiczny KPZK 2030 odnosi się do ładu i polityki przestrzennej całego kraju wykazuje dążenie do efektywnego wykorzystania przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Cel strategiczny realizowany jest przez sześć celów szczegółowych, wzajemnie przenikających się i wzajemnie warunkujących. Jednak z perspektywy niniejszej Strategii kluczowym jest cel pierwszy:

1 – podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.

f. Strategią Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Polski Wschodniej do 2020

Strategia Miasta wpisuje się w następujące obszary strategiczne:

1. Infrastruktura transportowa i elektroenergetyczna: Przełamywanie barier związanych z peryferyjnym położeniem Polski i wzmocnienie bezpieczeństwa elektro – energetycznego Polski Wschodniej;
2. Zasoby pracy i jakość kapitału ludzkiego: Przeciwdziałanie wykluczeniu na rynku pracy i wzmocnienie potencjału nowoczesnych kadr dla gospodarki opartej na wiedzy;
3. Innowacyjność: Budowa trwałych przewag konkurencyjnych poprzez działania na rzecz podnoszenia poziomu technologicznego zaawansowania i innowacyjności w obszarze wiodących endogenicznych ponadregionalnych specjalizacji gospodarczych.

g. Umową partnerstwa – Programowanie perspektywy finansowej 2014 – 2020;

Strategia jest zgodna Umową partnerstwa w zakresie:

- Celu tematycznego 2: Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno – komunikacyjnych,
- Celu tematycznego 3: Wzmacnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR),
- Celu tematycznego 4: Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach,
- Celu tematycznego 6: Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami,
- Celu tematycznego 7: Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej,
- Celu tematycznego 8: Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników,
- Celu tematycznego 9: Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją,
- Celu tematycznego 10: Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie;

- Celu tematycznego 11: Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej.

Zgodność w wymienionych wyżej celami tematycznymi Umowy partnerstwa zapewnia zgodność z priorytetami i celami poszczególnych programów operacyjnych i regionalnych, w tym:

a. Regionalnym Programem Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020

Wpisują się cel główny RPO WL na lata 2014 – 2020 „Podniesienie konkurencyjności regionu w oparciu o wewnętrzny potencjał sprzyjający zwiększeniu spójności społecznej i terytorialnej”. Realizacja celów Strategii miasta będzie realizowana poprzez wdrażanie przedsięwzięć finansowanych przede wszystkim w ramach następujących osi RPO WL:

Oś 2 Cyfrowe Lubelskie,

Oś 3 Konkurencyjność przedsiębiorstw,

Oś 4 Energia przyjazna środowisku,

Oś 5 Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna,

Oś 6 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów,

Oś 7 Ochrona dziedzictwa naturalnego i kulturowego,

Oś 11 Włączenie społeczne,

Oś 12 Edukacja, kwalifikacje i kompetencje,

Oś 13 Infrastruktura społeczna,

- Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014 – 2020,
- Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko na lata 2014 – 2020,
- Program Operacyjny Inteligentny Rozwój na lata 2014 – 2020,
- Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014 – 2020,
- Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020.

Na poziomie regionalnym dokument wykazuje zgodność z:

a. Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020.

Zgodność Strategii odnosi się do powiązań z następującymi celami SRWL:

Cel strategiczny 1. Wzmacnianie urbanizacji regionu:

- 1.2. Wspieranie ponadlokalnych funkcji miast,

Cel strategiczny 2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich:

- 2.2. Rozwój przetwórstwa rolno – spożywczego,

Cel strategiczny 3. Selekttywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu:

- 3.5. Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw,
- 3.6. Rozwój społeczeństwa informacyjnego,

Cel strategiczny 4. Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu:

- 4.1. Poprawa wewnętrznego skomunikowania regionu,
- 4.2. Wspieranie włączenia społecznego,
- 4.3. Wzmacnianie społecznej tożsamości regionalnej i rozwijanie więzi i współpracy wewnątrz regionalnej,
- 4.4. Przełamywanie niekorzystnych efektów przygranicznego położenia regionu,
- 4.5. Racjonalne i efektywne wykorzystywanie zasobów przyrody dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjnych, przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska przyrodniczego.

b. Regionalną Strategią Innowacji Województwa Lubelskiego 2020.

Odnosząc się do RSIWL należy wykazać zgodność Strategii z następującymi priorytetami dokumentu:

Priorytet 1 – zwiększanie zdolności podmiotów gospodarczych do tworzenia i absorpcji wiedzy oraz wdrażania innowacji, zwłaszcza w regionalnych obszarach inteligentnych specjalizacji;

Priorytet 2 – Wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu i otwartej na innowacji administracji publicznej.

XIII. System finansowania i wdrażania

Przewidywanymi potencjalnie źródłami finansowania zadań zapisanych w Strategii będą:

1. Środki budżetu miasta Międzyrzec Podlaski;
2. Środki budżetu państwa, np. środki będące w dyspozycji odpowiednich Ministrów;
3. Środki budżetu samorządu województwa lubelskiego;
4. Środki budżetu samorządu powiatu bialskiego;
5. Zewnętrzne środki pomocowe w tym Unii Europejskiej;

- środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- środki Europejskiego Funduszu Społecznego,
- środki Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- środki Funduszu Spójności,
- inne środki finansowe, włączając osoby fizyczne i osoby prawne.

Działania planowane do realizacji zostaną kolejno przyjmowane w dokumentach: Wieloletnim Planie Inwestycyjnym Międzyrzec Podlaskiego oraz w Wieloletniej Prognozie Finansowej miasta.

Wieloletnia Prognoza Finansowa (WPF) to instrument wieloletniego planowania finansowego w gminie. Jest dokumentem obowiązkowym, do którego sporządzenia gmina jest zobowiązana treścią ustawy o finansach publicznych. Ustawa określa szczegółowo zakres rzeczowy oraz przyjęty horyzont czasowy dokumentu. W realistyczny sposób określa ramy i możliwości finansowe jednostki samorządu terytorialnego, poprzez obowiązek ujęcia i przeanalizowania dla każdego roku objętego prognozą następujących elementów:

- prognozę dochodów bieżących i wydatków bieżących jst, w tym obsługę długu, poręczenia i gwarancje;
- dochody majątkowe, w tym dochody ze sprzedaży majątku oraz wydatki majątkowe jst;
- wynik budżetu jst;
- przeznaczenie nadwyżki operacyjnej lub sposób finansowania deficytu;
- przychody i rozchody budżetu jst, w tym uwzględnienie długu zaciągniętego oraz planowanego do zaciągnięcia;
- kwotę długu jst oraz sposób finansowania jego spłaty;
- relacje planowanych wydatków bieżących do planowanych dochodów bieżących powiększonych o nadwyżkę budżetową i wolne środki;
- **kwoty wydatków majątkowych i bieżących wynikających z limitów na planowane i realizowane przedsięwzięcia.**

Załącznik WPF zawiera przedsięwzięcia związane z realizacją zadań finansowanych ze środków własnych, z programów finansowanych z funduszy europejskich i innych pozabudżetowych, w tym realizowanych w formule partnerstwa publiczno – prywatnego. Realizacja WPF w latach, przy jednoczesnym uwzględnieniu zadań, które są niezbędne dla zachowania ciągłości pracy i realizacji zadań własnych jst oraz wszelkich zobowiązań budżetu jst pozwala na realne określenie możliwości realizowania poszczególnych działań wynikających ze Strategii.

Wieloletni Plan Inwestycyjny skupia się przede wszystkim na kryteriach wyboru inwestycji. Zwiera listę rankingową zadań do realizacji wraz ze strukturą wydatków inwestycyjnych według dziedzin finansowania oraz źródeł finansowania. Jest dokumentem koordynującym działalność inwestycyjną gminy ze Strategią oraz możliwościami finansowymi, pochodzącymi z prognozy WPF. Jest to dokument o charakterze „kroczącym”. Aktualizacja dokumentu winna opierać się na danych pochodzących z WPF oraz wnioskach z monitoringu Strategii.

Wdrażanie Strategii wiąże się z przeprowadzeniem szeregu działań. Każde z nich wymaga określenia celu, czasu realizacji, harmonogramu działań, budżetu, osób odpowiedzialnych za realizację i koordynację.

Z wdrażaniem strategii wiąże się również ryzyko wynikające z przyczyn organizacyjnych oraz otoczenia zewnętrznego, które należy definiować, a następnie nim zarządzać. Najczęściej występującymi ryzykami i błędami pracy samorządu występującymi przy wdrażaniu strategii są:

- Negatywne nastawienie pracowników do zmian w efekcie prowadzące do zmniejszenia efektywności pracy, oporu, zaniżenia motywacji, a w skrajnych przypadkach odstępowanie od wypracowanych w Strategii szczegółowych propozycji
- Niedopracowany harmonogram działań, czy wręcz brak przygotowania działań przed przystąpieniem do ich realizacji skutkujący przekroczeniem budżetu działania, wydłużeniem czasu wdrożenia, spadek efektywności, a w skrajnych przypadkach zaniechanie wdrożenia prowadzący do braku efektów związanych z przyjęciem strategii do realizacji.

Osiągnięcie zaplanowanej wizji i misji oraz celów strategicznych dokumentu będzie możliwe przy przestrzeganiu następujących procedur wdrażania Strategii:

1. Burmistrz Miasta wraz ze ścisłym kierownictwem urzędu planuje dla każdego roku budżetowego plan działania z propozycją celów priorytetowych i konkretnych działań będących uszczegółowieniem celów strategicznych i operacyjnych opisanych w Strategii.
2. Burmistrz wraz ze ścisłym kierownictwem jednostki uzgadnia działania oraz przypisanie odpowiedzialności za ich realizację z poszczególnymi komórkami organizacyjnymi i jednostkami.
3. Planowanie celów operacyjnych i działań odbywa się w okresie wrzesień – październik, zbieżnym z planowaniem budżetu miasta. Działania zaplanowane na dany rok, winny mieć odzwierciedlenie w planie finansowym miasta, jeśli ich wdrożenie tego wymaga.
4. Na początku roku budżetowego kierownicy komórek i jednostek organizacyjnym przygotowują harmonogram przypisanych im do koordynacji działań określając: czas

realizacji, budżet, osoby odpowiedzialne za realizację oraz potencjalne ryzyka związane z realizacją działania.

5. W trakcie roku kierownicy komórek i jednostek organizacyjnych monitorują systematycznie wdrożenie powierzonych im działań. W przypadku wystąpienia ryzyka reagują w myśl jednej ze strategii: przeniesienia, minimalizacji, akceptacji czy unikania ryzyka. O zaistniałej sytuacji powiadamiany jest Burmistrz Miasta.
6. Burmistrz monitoruje postęp wdrażanych działań i koordynacji (najlepiej w systemie kwartalnym) poprzez weryfikację postępu wdrażania działań, podjętych przez kierowników działań kontrolnych oraz wystąpienia zdarzeń, które miały wpływ na osiągnięciu planowanych celów.
7. Na koniec roku kierownicy komórek i jednostek organizacyjnych przygotowują sprawozdanie z realizacji powierzonego im planu działania.

Propozycje dokumentów wdrożenia Strategii:

Tabela 49. Plan działania

Plan działania na rok						
Nazwa komórki organizacyjnej Urzędu/ jednostki organizacyjnej						
Lp.	Cel strategiczny i operacyjny Strategii	Cel priorytetowy i działania	Miernik			Nazwa ryzyka
			nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	
1.						
Podpis kierownika komórki organizacyjnej Urzędu/ jednostki organizacyjnej gminy ...						
Akceptacja Burmistrza Miasta						

Źródło: opracowanie własne

Tabela 50. Harmonogram działań

Nazwa komórki organizacyjnej Urzędu/ jednostki organizacyjnej					
Lp.	Działanie	Realizatorzy	Czas	Koszty	Ryzyka
1.					
Podpis osób wskazanych do realizacji działań					
Podpis kierownika komórki organizacyjnej Urzędu/ jednostki organizacyjnej gminy ...					

Źródło: opracowanie własne

Tabela 51. Sprawozdanie z realizacji planu działania

Sprawozdanie z realizacji planu działania na rok				
Nazwa komórki organizacyjnej Urzędu/ jednostki organizacyjnej				
Lp.	Cel priorytetowy i działania	Miernik	Informacja o ryzykach mających wpływ	Wdrożone mechanizmy kontroli i reakcji na

					na wdrożenie realizacji	ryzyko
		nazwa	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Wartość osiągnięta	
Podpis kierownika komórki organizacyjnej Urzędu/ jednostki organizacyjnej gminy ...						
Akceptacja Burmistrza Miasta						

Źródło: opracowanie własne

We wdrażaniu Strategii ważną rolę odgrywa komunikacja. Pierwszym krokiem powinno być przedstawienie dokumentu pracownikom oraz partnerom. Komunikowanie Strategii to proces. Wymaga systematyczności i przedstawiania nie tylko sukcesów wdrażania lecz również dzielenia się niepowodzeniami i przyczynami tych niepowodzeń, celem wypracowania wniosków i działań korygujących na przyszłość.

XIV. System monitoringu

Istotą systemu monitorowania jest gromadzenie, opracowywanie i przechowywanie informacji i danych pomocnych w zarządzaniu rozwojem miasta i związanych ze stanem wdrażania dokumentu. Głównym obszarem monitorowania objęte zostaną cele ogólne i szczegółowe oraz przykłady działań wytyczone w Strategii, a następnie przyjęte w WPI. Przedmiotem monitoringu będzie miasto Międzyrzec Podlaski. Miasto traktowane jako spójny system społeczno – ekonomiczno – ekologiczny. Rozwój będący efektem wdrażania strategii winien być widoczny w następujących płaszczyznach: społeczności lokalnej, gospodarki, ładu przestrzennego, środowiska, relacji zewnętrznych oraz organizacyjnej płaszczyźnie odnoszącej się do instytucji odpowiedzialnej za wdrażanie dokumentu.

Proces monitorowania polegać ma na planowanej w czasie obserwacji zmian zachodzących w ramach poszczególnych celów wyznaczonych w Strategii. System monitorowania oparty będzie na monitorowaniu dwu stopniowym: operacyjnym i strategicznym.

Monitoring operacyjny stanu wdrażania Strategii przeprowadzany będzie na podstawie dwuletnich raportów opisujących działania podejmowane w zakresie realizacji zaproponowanych dla poszczególnych celów strategicznych zadań. Raporty te przygotowywane będą przez wyznaczone merytoryczne komórki i jednostki organizacyjne miasta Międzyrzec Podlaski, odpowiedzialne za przygotowanie i wdrażanie tych działań. Wyniki raportu monitoringu operacyjnego mogą stać się podstawą dokonania aktualizacji strategii w zakresie zadań przypisanych do poszczególnych celów dokumentu oraz celów szczegółowych. Monitoring strategiczny to strategiczna ocena wdrażania dokumentu przeprowadzana na podstawie raportu o stanie miasta w cyklu czteroletnim. Ocena ta będzie stanowiła podstawę do planowanej aktualizacji Strategii również w zakresie wyznaczania nowych celów strategicznych.

Procedura monitoringu operacyjnego wygląda następująco:

Tabela 52. Procedura monitoringu

Lp.	Zadania	Odpowiedzialność	Oczekiwany wynik	Termin
1.	Zarządzenie o rozpoczęciu monitoringu Operacyjnego	Burmistrz Miasta	Wskazanie oczekiwanych ustaleń raportu i podmiotów odpowiedzialnych za przeprowadzenie monitoringu – powołanie koordynatora monitoringu i Zespołu zadaniowego, określenie harmonogramu prac, opracowanie ankiet i formularzy.	w okresie co najmniej co dwa lata, najlepiej październik – listopad danego roku
2.	Ogłoszenie rozpoczęcia monitoringu, spotkanie otwarcia procesu	Burmistrz Miasta, koordynator i Zespół wskazany w zarządzeniu Burmistrza	Przekazanie członkom Zespołu informacji o rozpoczęciu monitoringu oraz o zakresie oczekiwanych informacji; omówienie ankiet i formularzy.	1 tydzień
3.	Diagnoza stanu realizacji zadań przyjętych w strategii	Członkowie Zespołu zadaniowego, zgodnie z przypisanymi im kompetencjami	Opis działań podjętych w celu realizacji poszczególnych celów strategii; opis zagrożeń dla prawidłowej realizacji zadań strategii.	3 tygodnie
4.	Przekazanie opisów stanu realizacji strategii	Koordynator monitoringu	Analiza opisów, konsultacje między członkami Zespołu.	2 tygodnie
5.	Ocena wyników	Koordynator monitoringu wraz z Zespołem zadaniowym	Określenie stopnia wykonania przyjętych zapisów strategii.	2 tygodnie
6.	Identyfikacja i analiza stopnia wykonania zadań i przyczyn odchyień	Koordynator monitoringu i Zespół zadaniowy	Ocena rozbieżności pomiędzy planem, a faktycznie podjętymi działaniami i określenie przyczyn zaistniałej sytuacji – wnioski i rekomendacje.	2 tygodnie
7.	Planowanie korekty	Burmistrz Miasta na podstawie zaleceń koordynatora i Zespołu zadaniowego	Przyjęcie wniosków i rekomendacji oraz określenie i akceptacja działań korygujących.	1 tydzień
8.	Przekazanie zalecanych korekt	Zespół zadaniowy	Przekazanie informacji o wynikach, zauważonych niedociągnięciach, przyjętych działaniach korygujących pracownikom i parterom zainteresowanych strategią.	1 tydzień
9.	Przedłożenie raportu z monitoringu dla Rady Miasta	Burmistrz Miasta	Powiadomienie Rady o stanie wdrażania strategii rozwoju oraz o dostrzeżonych przy jej wdrażaniu problemach i planowanych działaniach korygujących.	w terminie kolejnego posiedzenia Rady

Źródło: opracowanie własne

Monitoring operacyjny nie ma na celu aktualizacji zapisów Strategii. Jeżeli jednak w toku dokonywania tego monitoringu wskazana zostanie potrzeba uzupełnienia lub zmiany dokumentu, która będzie istotna z punktu widzenia osiągania wizji oraz celów strategicznych, Burmistrz Miasta Międzyrzec Podlaski, posługując się opinią zespołu zadaniowego, może, po przedstawieniu Raportu z monitoringu operacyjnego, zwrócić się do Rady Miasta z projektem uchwały o dokonanie aktualizacji Strategii. W takiej sytuacji należy wdrożyć procedurę przewidzianą dla etapu aktualizowania Strategii w ramach monitoringu strategicznego.

Procedura monitoringu strategicznego przedstawia się następująco:

Tabela 53. Procedura monitoringu strategicznego

Lp.	Zadania	Odpowiedzialność	Oczekiwany wynik	Termin
1.	Zarządzenie o rozpoczęciu monitoringu strategicznego	Burmistrz Miasta	Wskazanie oczekiwanych ustaleń, podmiotów odpowiedzialnych za przeprowadzenie monitoringu – koordynator i zespół zadaniowy, określenie harmonogramu przeprowadzenia monitoringu, opracowanie ankiet i formularzy.	w okresie co najmniej co cztery lata – najlepiej październik – listopad
2.	Ogłoszenie rozpoczęcia monitoringu	Burmistrz, koordynator procesu oraz zespół zadaniowy	Przekazanie osobom odpowiedzialnym za proces informacji o rozpoczęciu monitoringu oraz o zakresie oczekiwanych informacji; przekazanie ankiet i formularzy.	1 tydzień
3.	Opis stanu realizacji celów i zadań strategii	Zespół zadaniowy	Opis działań podjętych w celu realizacji strategii; opis zagrożeń dla prawidłowej realizacji zadań strategii.	2 tygodnie
4.	Przekazanie opisów stanu realizacji strategii koordynatorowi	Koordynator monitoringu	Analiza opisów, konsultacje między członkami Zespołu.	2 tygodnie
5.	Przygotowanie raportu o stanie realizacji strategii oraz raportu o stanie miasta	Koordynator monitoringu, członkowie zespołu zadaniowego	Określenie stopnia wykonania przyjętych zapisów strategii; określenie odchyleń, ocena stopnia rozbieżności, określenie sytuacji Miasta z uwzględnieniem czynników społeczno – ekonomicznych, przedstawienie wniosków.	4 tygodnie
6.	Dyskusja nad raportami	Burmistrz Miasta, koordynator, Zespół zadaniowy	Decyzji nad wnioskami i zakresem potrzebnych prac nad aktualizacją strategii. W przypadku podjęcia decyzji o dokonaniu aktualizacji, należy zastosować się do punktów kolejnych, w przypadku decyzji o	1 tydzień

			niedokonywaniu aktualizacji należy zakończyć monitoring w trybie przewidzianym dla monitoringu operacyjnego w punktach: 7 i kolejnych	
7.	Prace studyjne nad zapisami strategii	Koordinator monitoringu, Zespół zadaniowy przy wsparciu wydziałów merytorycznych UM	Analiza zapisów strategii w części dotyczącej celów szczegółowych i zadań im przypisanych, wskazanie potrzebnych zmian, dyskusja nad proponowanymi zmianami.	1 miesiąc
8.	Przygotowanie aktualizacji strategii	Wydziały merytoryczne UM	Aktualizacja zapisów strategii powinna być wykonana na podstawie ustaleń zespołu zadaniowego pod nadzorem koordynatora monitoringu.	1 miesiąc
9.	Przyjęcie aktualizacji przez Burmistrza i zespół zadaniowy	Burmistrz Miasta, Koordynator monitoringu, Zespół zadaniowy	Konsultacje społeczne dotyczące aktualizacji, uwzględnienie wniosków z konsultacji, przyjęcie tekstu przez zespół i Burmistrza Miasta.	3 tygodnie
10.	Przedłożenie aktualizacji Radzie Miasta	Burmistrz Miasta	Przedłożenie dokumentu pod obrady Rady Miasta.	2 tygodnie przed terminem sesji Rady
11.	Przyjęcie aktualizacji przez Radę Miasta	Rada Miasta	Podjęcie uchwały w sprawie aktualizacji strategii rozwoju.	W terminie sesji Rady Miasta

Źródło: opracowanie własne

Zadaniem monitoringu strategicznego jest umożliwienie oceny realizacji Strategii z punktu widzenia jej dopasowania do rzeczywistych potrzeb gminy oraz stopnia wypełniania przez nią celów strategicznych służących realizacji wizji Miasta Międzyrzec Podlaski zapisanej w tym dokumencie.

Jako perspektywę czasową do przeprowadzenia takiego monitoringu wskazać należy okres czteroletni. Uznać również należy, że w okresie przeprowadzania monitoringu strategicznego, zastępuje on monitoring operacyjny. Monitoring strategiczny może stać się podstawą aktualizacji strategii. Dokumentem kluczowym dla procesu monitoringu operacyjnego czy strategicznego jest raport monitoringowy. Dokument ten powstaje w oparciu o dane zawarte w samej Strategii, dane własne będące w dyspozycji Miasta Międzyrzec Podlaski oraz dane pochodzące ze statystyki ogólnej. Odpowiedzialnymi na raportowanie są wszyscy odpowiedzialni za monitoring: koordynator procesu oraz członkowie Zespołu Zadaniowego. Raport stanowi dokument ogólnodostępny, stanowiący podstawę podejmowania i rekomendowania działań korygujących. Raporty monitoringowe winny być przedkładane do akceptacji Radzie Miasta. Stanowią podstawę do wszelkich prac aktualizujących dokument strategiczny miasta oraz inne dokumenty składające się na wdrażanie zasad polityki rozwoju miasta.

XV. Opis konsultacji społecznych

Strategia powstała w myśl zasady partycypacyjności i zaangażowania mieszkańców w proces zarządzania strategicznego w mieście. Zasada ta realizowana była w oparciu o Uchwałę Nr XVI/132/07 Rady Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 29 listopada 2007r. w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami Miasta Międzyrzec Podlaski.

Konsultacje społeczne miały formę:

Bezpośrednich spotkań z mieszkańcami, przedstawicielami grup społeczno zawodowych.

Spotkania konsultacyjne organizowane zostały na trzech poziomach merytorycznych: społecznym, gospodarczym, techniczno – przestrzennym.

Członkami grupy społecznej byli członkowie organizacji pozarządowych, instytucji związanych z działalnością społeczną szczebla gminnego i powiatowego, lokalni liderzy i przedstawiciele grup nieformalnych.

Członkami grupy gospodarczej byli przedstawiciele lokalnych przedsiębiorców, pracownicy Urzędu Miasta odpowiedzialni za promocję gospodarczą i lokalną markę, przedstawiciele instytucji wspierających rynek pracy, przedstawiciele organizacji młodzieżowych.

Członkami grupy techniczno-przestrzennej byli przedstawiciele: działu inwestycji UM, PUK, spółdzielni mieszkaniowych i wspólnot, pracodawców, przedsiębiorstw energetycznych i zarządów dróg.

Członkowie zespołów zadaniowych pracowali na spotkaniach roboczych pod okiem eksperta – moderatora w zakresie następujących etapów prac nad strategią: diagnozy, analizy SWOT, wyznaczania celów strategicznych. Wnioski ze spotkań konsultacyjnych zostały uwzględnione w dokumencie.

Podkreślenia wymaga fakt, iż członkowie poszczególnych zespołów skupili swoją uwagę na zasobach i potencjałach w postaci: atrakcyjnej lokalizacji miasta na ważnym szlaku komunikacyjnym, dobrej kondycji lokalnych przedsiębiorstw, atrakcyjności Międzyrzeckich Jeziorek. Zasoby te zostały podkreślone również w diagnozie dokonanej na podstawie analizy dokumentów źródłowych oraz wskaźników i danych statystycznych. Jako słabe strony i zagrożenia wskazano: niekorzystne trendy demograficzne, z akcentem na rosnącą migrację i proces starzenia się, konkurencję sąsiadującej z miastem Białej Podlaskiej, nieadekwatność do potrzeb dokumentów planistycznych, problem jakości wykształcenia techniczno-zawodowego w mieście oraz konieczność rewitalizacji zabytkowego centrum miasta. Elementy te nie

stanowią jednak barier w rozwoju. Wskazane w SWOT słabe strony można zniwelować wzmocnieniem mocnych stron i wykorzystaniem pojawiających się trendów i szans. Wdrażanie strategii poprzez odpowiednio zaplanowane działania o charakterze inwestycyjnym i miękkim oraz cykliczny monitoring pozwoli na osiągnięciu zaplanowanych celów rozwojowych miasta.

Ankiety skierowanych do mieszkańców miasta, grup społeczno – zawodowych lub organizacji pozarządowych.

Badanie dotyczyło opinii mieszkańców w zakresie wyznaczania nowych kierunków działań samorządu. Ankieta udostępniana była na stronie internetowej miasta, w aplikacji elektronicznej, umożliwiającej szybkie i anonimowe wypełnienie dokumentu. Pytania w ankiecie miały w przeważającej części formułę pytań zamkniętych – mieszkaniec prezentował swoją opinię poprzez przyporządkowanie jej do odpowiedzi podanej w kafeterii. Szczegółowe wnioski z badań zaprezentowano w kolejnym rozdziale.

Zgłaszanie uwag, wniosków lub opinii w sprawie będącej przedmiotem konsultacji – formularz zgłaszania uwag do projektu Strategii Rozwoju Miasta Międzyrzec Podlaski.

Konsultacje społeczne projektu strategii Rozwoju Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2015 –2020 (z perspektywą do 2025 roku) w zakresie zgłaszania uwag, wniosków lub opinii w sprawie przedstawionego projektu dokumentu, prowadzono zgodnie z Zarządzeniem Nr 180/16 Burmistrza Miasta Międzyrzec Podlaski z dnia 12 stycznia 2016r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych Strategii Rozwoju Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2015 – 2020 (z perspektywą do 2025 roku).

Konsultacje społeczne trwały w okresie od 12 stycznia 2016r. do 02 lutego 2016r. Konsultacje polegały na: wyłożeniu do wglądu dokumentu – projektu Strategii Rozwoju Miasta Międzyrzec Podlaski na lata 2015 – 2020 (z perspektywą do 2025 roku) w Urzędzie Miasta oraz udostępnienie dokumentu na stronie internetowej miasta www.miedzyrzec.pl wraz z formularzem konsultacyjnym. Informacje o trwających konsultacjach udostępniane były na stronie internetowej miasta oraz w gablotach informacyjnych.

Poniżej przedstawiono szczegółowo uwagi i propozycje jakie wpłynęły od zainteresowanych w wyznaczonym na konsultacje terminie oraz przedstawiono sposób odniesienia się do nich:

Tabela 54. Odwołania i uwagi

Lp.	Obecny zapis w projekcie dokumentu	Propozycja zmiany wraz z uzasadnieniem
1.	Negatywne oddziaływanie człowieka na zasoby przyrodnicze w obszarze Międzyrzec Podlaskiego skupia się na podwyższonych normach hałasu. Związane jest to z funkcjonowaniem węzłów komunikacyjnych o znaczeniu regionalnym i krajowym – połączeń drogowych i kolejowych. Negatywne oddziaływanie może zostać zminimalizowane	Należy przeanalizować z uwagi na Rozdział XI Cel I.4 który całkowicie nie jest spójny z rozdziałem IV.4.e Rozdział XI cel 4 - kompleksowe przygotowanie terenu inwestycyjnego w południowo – wschodniej części Międzyrzec Podlaskiego, budowa wschodniej obwodnicy Międzyrzec Podlaskiego, poprawa dostępności komunikacyjnej terenów inwestycyjnych,

	poprzez tworzenie stref izolacji w postaci barier akustycznych lub naturalnych pasów zieleni izolacyjnej.	
status uwagi	Uwaga przyjęta, bez skutku dla treści projektu dokumentu	
uzasadnienie	<p>Pkt IV.4 odnosi się do potencjalnego oddziaływania człowieka na zasoby przyrodnicze i rekomenduje sposoby minimalizowania tego oddziaływania poprzez stosowanie różnych rozwiązań na poziomie technologii oraz metod stosowanych przy procesie inwestycyjnym.</p> <p>Wyznaczenie nowych połączeń komunikacyjnych (obwodnicy) czy terenów inwestycyjnych będzie działaniem realizującym cel strategiczny, jednocześnie warto pamiętać, że przy tego typu inwestycjach należy stosować rozwiązania minimalizujące negatywne oddziaływanie na środowisko.</p> <p>Faktycznie, na poziomie indywidualnych działań – przedsięwzięć przeprowadzane będzie postępowanie środowiskowe, które wyznaczy ramy realizacji przedsięwzięć. Strategia sygnalizuje tylko kierunki zagrożeń, bez określania ram dla realizacji konkretnych przedsięwzięć.</p> <p>W ZWIĄZKU Z POWYŻSZYM UZNAJE SIĘ ZA ZASADNE POZOSTAWIENIE ZAPISÓW PROJEKTU DOKUMENTU BEZ ZMIAN.</p>	
2.	Kompleksowe przygotowanie terenu inwestycyjnego w południowo – wschodniej części Miedzyrzecza Podlaskiego	Kompleksowe przygotowanie terenu inwestycyjnego w południowo – wschodniej części Miedzyrzecza Podlaskiego z uwzględnieniem funkcji kolizyjnych, tj. mieszkalnej, rekreacyjnej i obszarów leśnych
status uwagi	Uwaga przyjęta, bez skutku dla treści projektu dokumentu	
uzasadnienie	<p>Propozycja zmiany dotyczy uszczegółowienia przeznaczenia gruntów obrębie przedmiotowego obszaru, które będzie miało miejsce przy aktualizacji Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla omawianego obszaru.</p> <p>Strategia formułuje w zakresie tego działania ogólny kierunek bez szczegółowego funkcjonalnego odniesienia (nie rozstrzygamy w strategii o konkretnym przeznaczeniu gruntów).</p> <p>W ZWIĄZKU Z POWYŻSZYM UZNAJE SIĘ ZA ZASADNE POZOSTAWIENIE ZAPISÓW PROJEKTU DOKUMENTU BEZ ZMIAN.</p>	

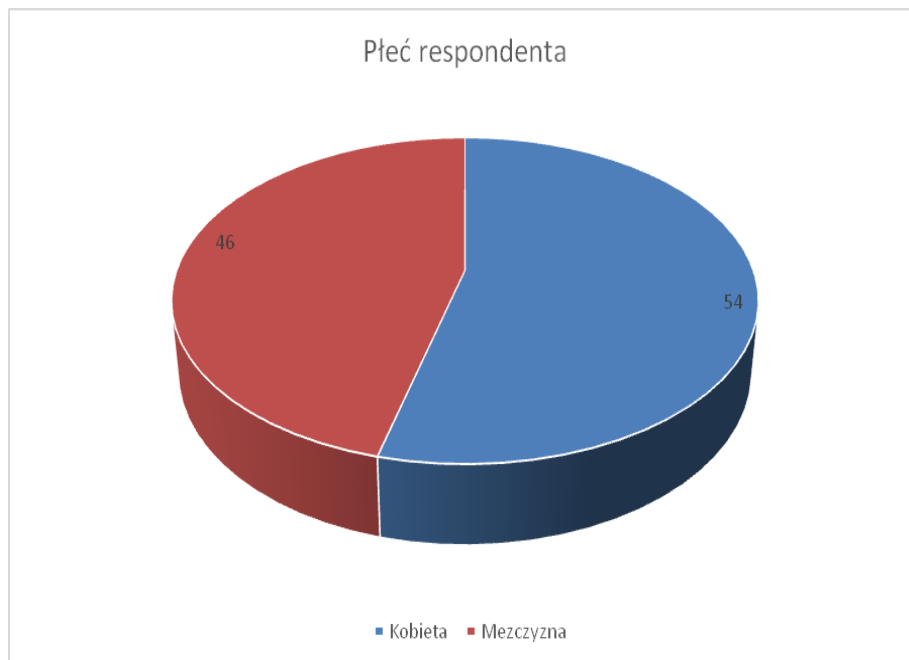
Źródło: Opracowanie własne

XVI. Raport z badań ankietowych

Na potrzeby opracowania niniejszej Strategii w terminie od 3 sierpnia do 24 listopada 2015 roku zostały przeprowadzone badania ankietowe wśród mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego. Kwestionariusz ankiety składał się z 17 pytań. 14 z nich dotyczyło właściwych tematyce badania kwestii problemowych, natomiast 3 pozostałe miały charakter pytań metryczkowych. Pytania dotyczyły kwestii: znajomości hasła promocyjnego gminy, kierunków jej rozwoju, zadań inwestycyjnych, najpoważniejszych w opinii mieszkańców problemów rozwojowych, atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej, oceny potencjału gminy i warunków dla rozwoju przedsiębiorczości. Pytania metryczkowe odnosiły się do charakterystyki społeczno-

demograficznej badanych osób (wiek, płeć, wykonywany zawód). Badanie zostało przeprowadzone na próbie 200 osób. Kwestionariusz badania został zamieszczony na stronie internetowej w profesjonalnym elektronicznym serwisie poświęconym badaniom społecznym.

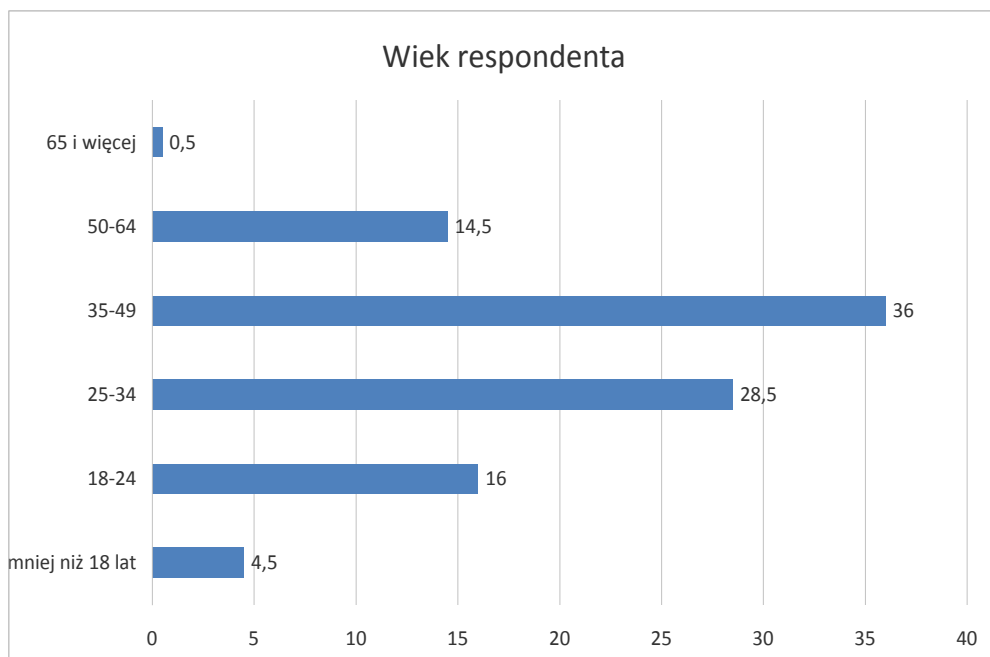
Rysunek 24. Płeć respondentów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzec Podlaskiego.

W badaniu wzięło udział 54% kobiet i 46% mężczyzn w różnych przedziałach wiekowych. Najliczniej reprezentowaną kategorią wiekową były osoby w wieku 35 – 49 lat (36% badanych osób). Na drugim miejscu znaleźli się badani w wieku 25 – 34 lata (28,5% badanych osób), na trzecim zaś osoby w wieku 50 – 64 lata (14,5% badanych osób).

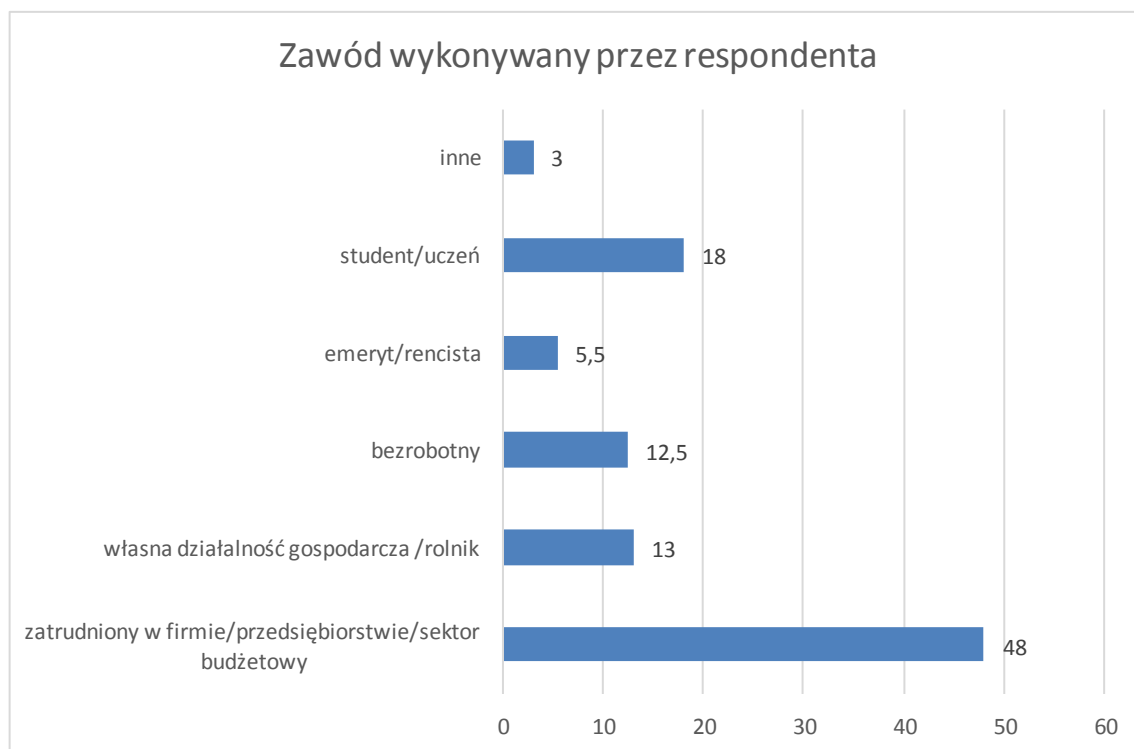
Rysunek 25. Wiek respondentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego.

Najwięcej spośród badanych osób wskazało jako miejsce zatrudnienia firmę/przedsiębiorstwo/sektor budżetowy (48% badanych). 18% ankietowanych stanowili studenci i uczniowie. 13% badanych wykonywało zawód rolnika lub też prowadziło własną działalność gospodarczą. W badaniu wzięły udział także osoby bezrobotne, stanowiąc 12,5% uczestników badania oraz emeryci i renciści – 5,5% spośród badanych osób.

Rysunek 26. Zawód wykonywany przez respondentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzec Podlaskiego.

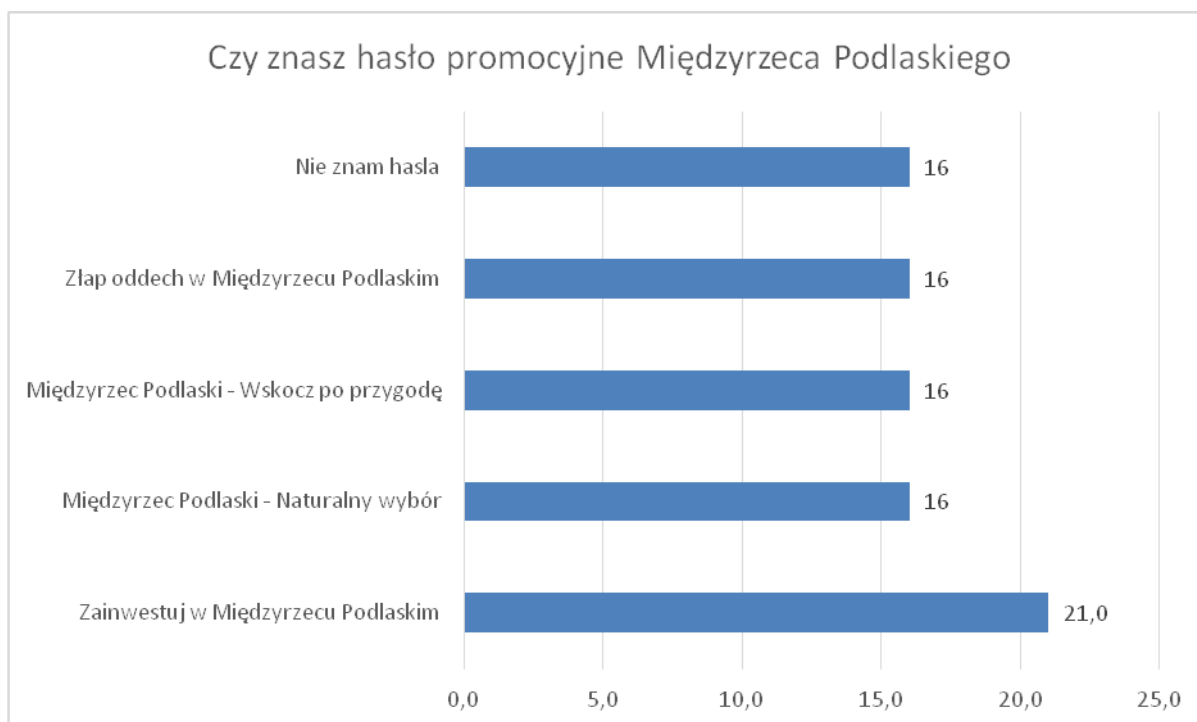
Pytania miały często charakter wielokrotnego wyboru, dający badanym możliwość wyboru kilku najbardziej istotnych z ich punktu widzenia odpowiedzi i półotwarty, umożliwiający wyrażenie opinii innych od prezentowanych w zamkniętych kafeteriach odpowiedzi na podejmowane kwestie problemowe. Analiza danych statystycznych została opracowana za pomocą programu SPSS. Uzyskane wyniki zostały poddane analizie w kolejności pytań prezentowanych w kwestionariuszu ankiety.

Pytanie 1: Proszę Pana/Panią o wskazanie hasła promocyjnego Międzyrzec Podlaskiego (możliwość wyboru 1 odpowiedzi)

W pytaniu pierwszym badani zostali poproszeni o wskazanie hasła promocyjnego miasta Międzyrzec Podlaski. Pytanie miało charakter zamknięty, ankietowali mieli do wyboru następujące warianty odpowiedzi: nie znam hasła, złap oddech w Międzyrzec Podlaskim, Międzyrzec Podlaski- wskocz po przygodę, Międzyrzec Podlaski-naturalny wybór, zainwestuj w Międzyrzec Podlaskim. 16 %, spośród nich, odpowiedziało, że nie zna hasła promocyjnego. 84% ankietowanych zaznaczyło jedną z pozostałych kategorii odpowiedzi. Jednak najczęściej

wybijanym wariantem był: „Zainwestuj w Międzyrzec Podlaskim” (21 % wskazań), który nie jest odpowiedzią prawidłową. Według dalszej kolejności wskazań w badaniu wybierano odpowiedzi: „Złap oddech w Międzyrzec Podlaskim” (16% wskazań), „Międzyrzec Podlaski – Naturalny wybór” (16% wskazań), „Międzyrzec Podlaski – Wskocz po przygodę” (16% wskazań) i „Złap oddech w Międzyrzec Podlaskim” (16% wskazań).

Rysunek 27. Znajomość hasła promocyjnego Międzyrzec Podlaski.

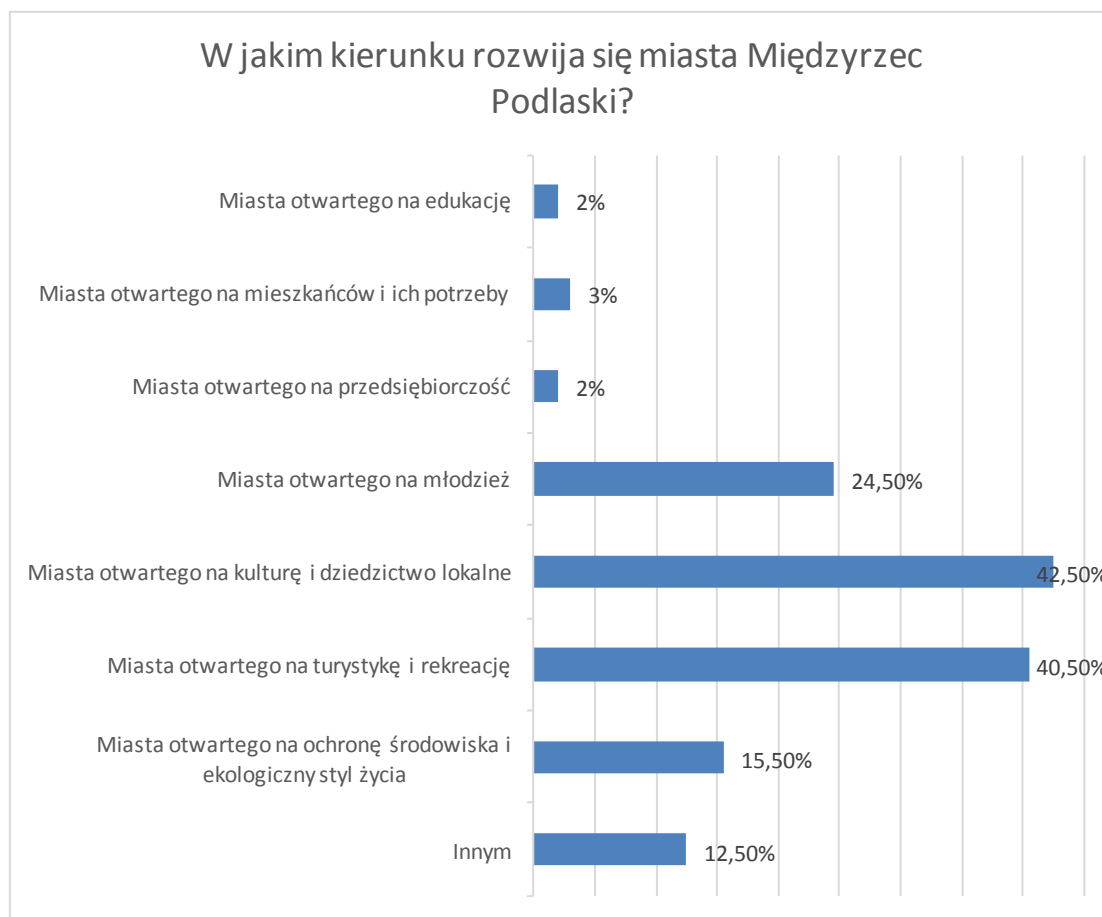

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzec Podlaskiego.

Pytanie 2: Czy Pana/Pani zdaniem miasto Międzyrzec Podlaski rozwija się w kierunku? (możliwość wyboru maksymalnie 3 odpowiedzi)

W pytaniu drugim ankietowani wyrażali swoje zdanie na temat aktualnych kierunków rozwoju Międzyrzec Podlaskiego. Najwięcej badanych było zdania, że miasto rozwija się w kierunku miejsca otwartego na kulturę i dziedzictwo lokalne (42,5 % wskazań). Na drugim miejscu wskazywano kierunek miasta otwartego na turystykę i rekreację (40,5 % wskazań), na trzecim, zaś, miasta otwartego na młodzież (24,5 % wskazań). W dalszej kolejności badani byli zdania, że miasto otwiera się bardziej na ochronę środowiska i ekologiczny styl życia (15,5 % wskazań). Najmniej widocznymi kierunkami rozwoju okazały się otwarcie się mieszkańców i ich potrzeby (3% wskazań) i na edukację (2% wskazań).

Rysunek 28. Kierunki rozwoju miasta Międzyrzec Podlaski w opinii mieszkańców

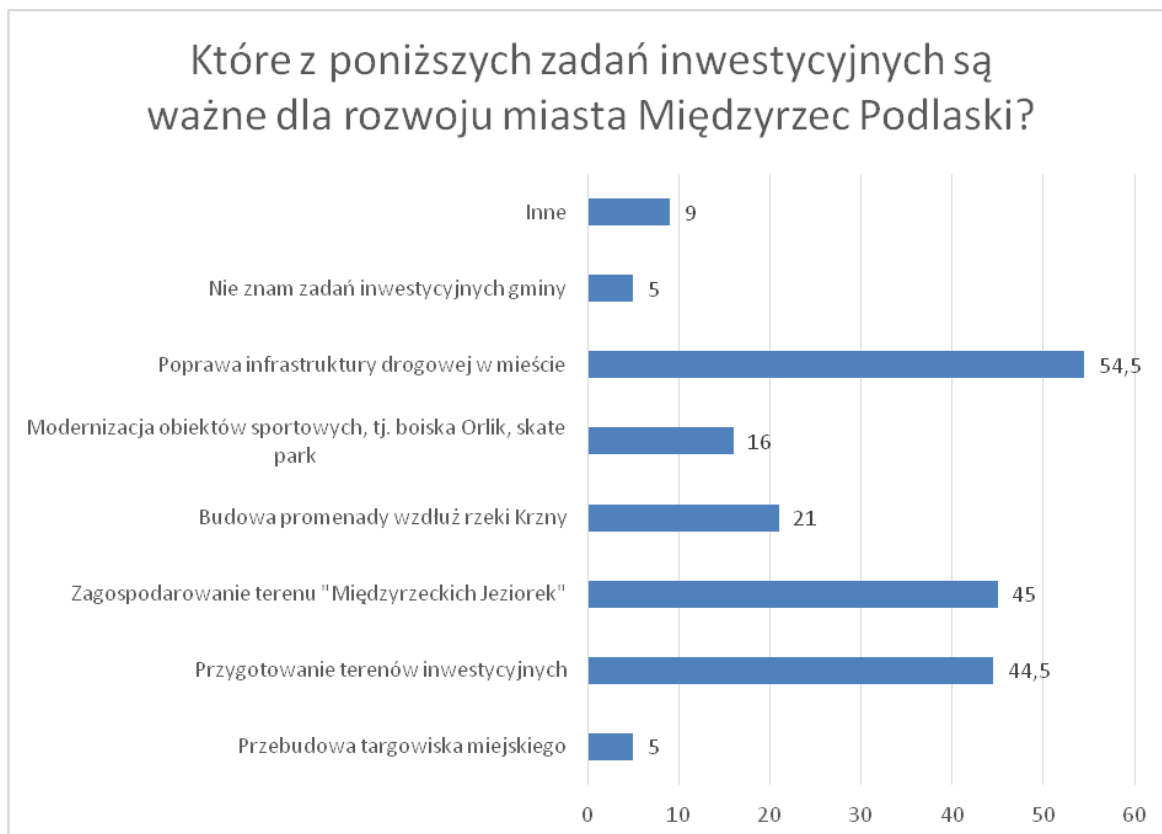

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzec Podlaskiego.

Pytanie 3: Które z poniższych zadań inwestycyjnych są Pana/Pani zdaniem ważne dla rozwoju miasta Międzyrzec Podlaski? (możliwość wyboru maksymalnie 3 odpowiedzi)

W pytaniu drugim ankietowani wyrażali swoje zdanie na temat aktualnych kierunków rozwoju Międzyrzec Podlaskiego. Najwięcej badanych było zdania, że miasto rozwija się w kierunku miejsca otwartego na kulturę i dziedzictwo lokalne (42,5 % wskazań). Na drugim miejscu wskazywano kierunek miasta otwartego na turystykę i rekreację (40,5 % wskazań), na trzecim, zaś, miasta otwartego na młodzież (24,5 % wskazań). W dalszej kolejności badani byli zdania, że miasto otwiera się bardziej na ochronę środowiska i ekologiczny styl życia (15,5 % wskazań). Najmniej widocznymi kierunkami rozwoju okazały się otwarcie się mieszkańców i ich potrzeby (3% odpowiedzi) i na edukację (2% odpowiedzi).

Rysunek 29. Zadania inwestycyjne ważne w opinii mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego dla rozwoju miasta.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego.

9% badanych nie wybrało żadnego zadania z gotowej kafeterii, zaznaczając wariant odpowiedzi „inne”. Najczęściej wymienianymi zadaniami inwestycyjnymi ważnymi dla rozwoju miasta przez tę kategorię ankietowanych były: budowa chodników miejskich, dostosowanie infrastruktury w mieście do potrzeb osób niepełnosprawnych, przyciąganie inwestorów zewnętrznych, budowa mieszkań komunalnych, tworzenie nowych miejsc pracy.

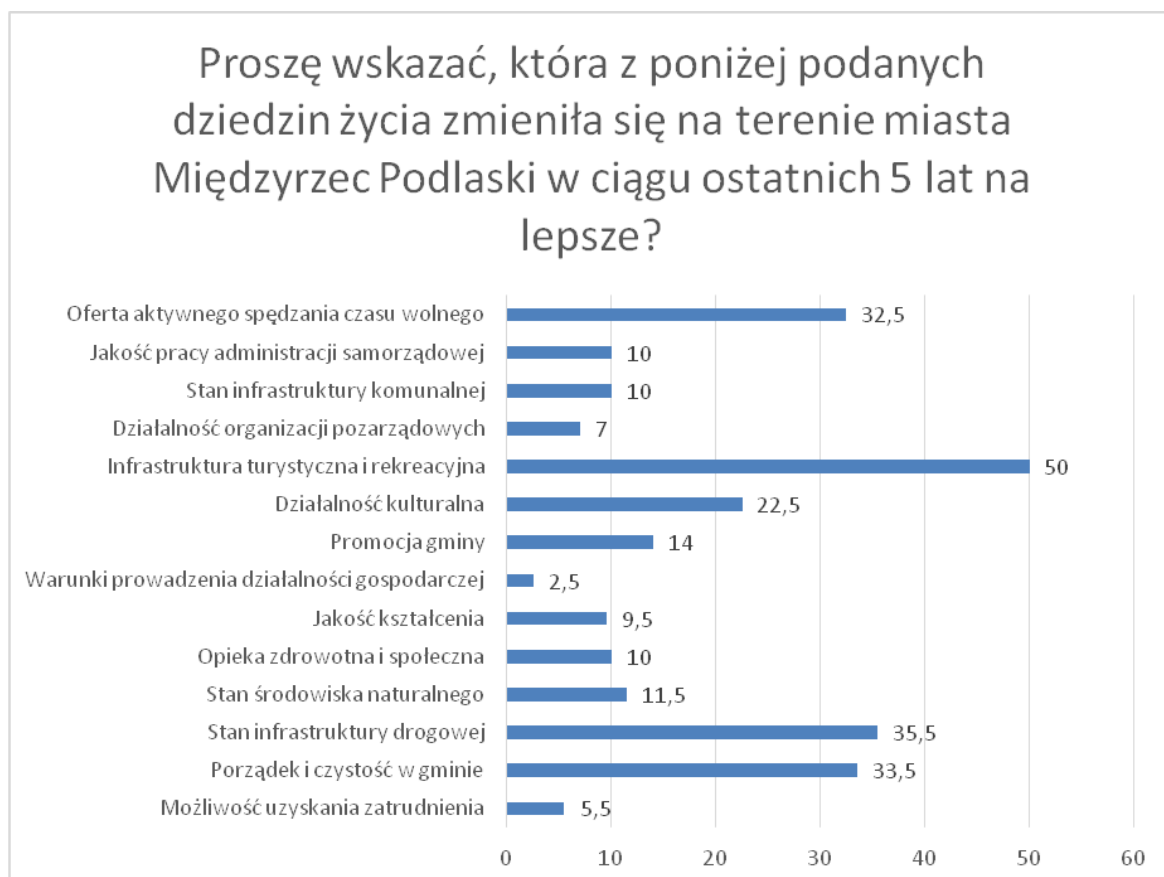
Pytanie 4: Proszę wskazać, która z poniżej podanych dziedzin życia zmieniła się na terenie miasta Międzyrzec Podlaski w ciągu ostatnich 5 lat na lepsze? (możliwość wyboru maksymalnie 5 odpowiedzi)

W pytaniu czwartym badani zostali poproszeni o wskazanie dziedzin życia, które zmieniły się na lepsze w ciągu ostatnich 5 lat w mieście. Najwięcej wskazań odnosiło się do kategorii „infrastruktura turystyczna i rekreacyjna” (50% wskazań). Na drugim miejscu najczęściej wybieraną odpowiedzią była „stan infrastruktury drogowej” (35,5% wskazań), na trzecim zaś „porządek i czystość w gminie” (33,5%). Duży odsetek wskazań odnosił się także

do kategorii „oferta spędzania czasu wolnego” (32,5%). Wśród najmniej popularnych wariantów odpowiedzi wymienić należy: „warunki prowadzenia działalności gospodarczej” (2,5% wskazań), „możliwość uzyskania zatrudnienia” (5,5% wskazań), „działalność organizacji pozarządowych” (7% wskazań).

Rysunek 30. Dziedziny życia, które zmieniały się na terenie Międzyrzec Podlaskiego na lepsze w ciągu ostatnich 5 lat w opinii mieszkańców miasta

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzec Podlaskiego.

Pytanie 5: Który z poniższych obszarów jest dla miasta najbardziej problemowy i zasługuje na rozwiązania w najbliższym czasie? (możliwość wyboru maksymalnie 5 odpowiedzi)

W pytaniu piątym badani zostali poproszeni o wskazanie najbardziej problematycznych dla miasta obszarów zasługujących na rozwiązanie w najbliższym czasie. Najwięcej osób, 43%, odpowiedziało, że jest nim odnowienie zaniedbanych części miasta. 39% badanych wskazało na konieczność wspierania lokalnych przedsiębiorców celem rozwoju usług. 36% osób uznało za taki obszar rozbudowę i modernizację infrastruktury drogowej. W dalszej kolejności ankietowani wybierali warianty: „poprawa bezpieczeństwa publicznego (25% wskazań), „poprawa jakości

nauczania i oferty edukacyjnej” (23% wskazań), „rozwój infrastruktury sportowo – rekreacyjnej (20% wskazań).

Rysunek 31. Obszary problemowe miasta zasługujące na rozwiązanie w najbliższym czasie w opinii mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego.

Pytanie 6: Czy uważa Pan/Pani, że miasto Międzyrzec Podlaski jest atrakcyjne turystycznie? (możliwość wyboru 1 odpowiedzi)

W pytaniu szóstym mieszkańcy zostali poproszeni o ocenę atrakcyjności turystycznej miasta. 55% badanych odpowiedziało, że Międzyrzec Podlaski jest miejscem atrakcyjnym turystycznie. 32%, spośród nich, udzieliło negatywnej odpowiedzi, natomiast 13% zadeklarowało brak zdania na wskazany temat.

Rysunek 32. Atrakcyjność turystyczna Międzyrzec Podlaskiego w opinii mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzec Podlaskiego.

Pytanie 7: Które elementy, Pana/Pani zdaniem, świadczą o atrakcyjności turystycznej miasta? (możliwość wyboru maksymalnie 3 odpowiedzi)

Osoby, które pozytywnie oceniły atrakcyjność turystyczną Międzyrzec Podlaskiego zostały poproszone w pytaniu szóstym o wskazanie elementów świadczących o tejże atrakcyjności. 48%, spośród nich, stwierdziło, że jednym z elementów atrakcyjności jest przyroda i bogactwo natury. 20% ankietowanych wybrało wariant „ciekawe położenie geograficzne”. 13,5% wskazań dotyczyło wariantów „zabytki, ciekawa architektura” i „infrastruktura przyjazna turystom”.

Rysunek 33. Elementy świadczące o atrakcyjności turystycznej Międzyrzecza Podlaskiego w opinii mieszkańców

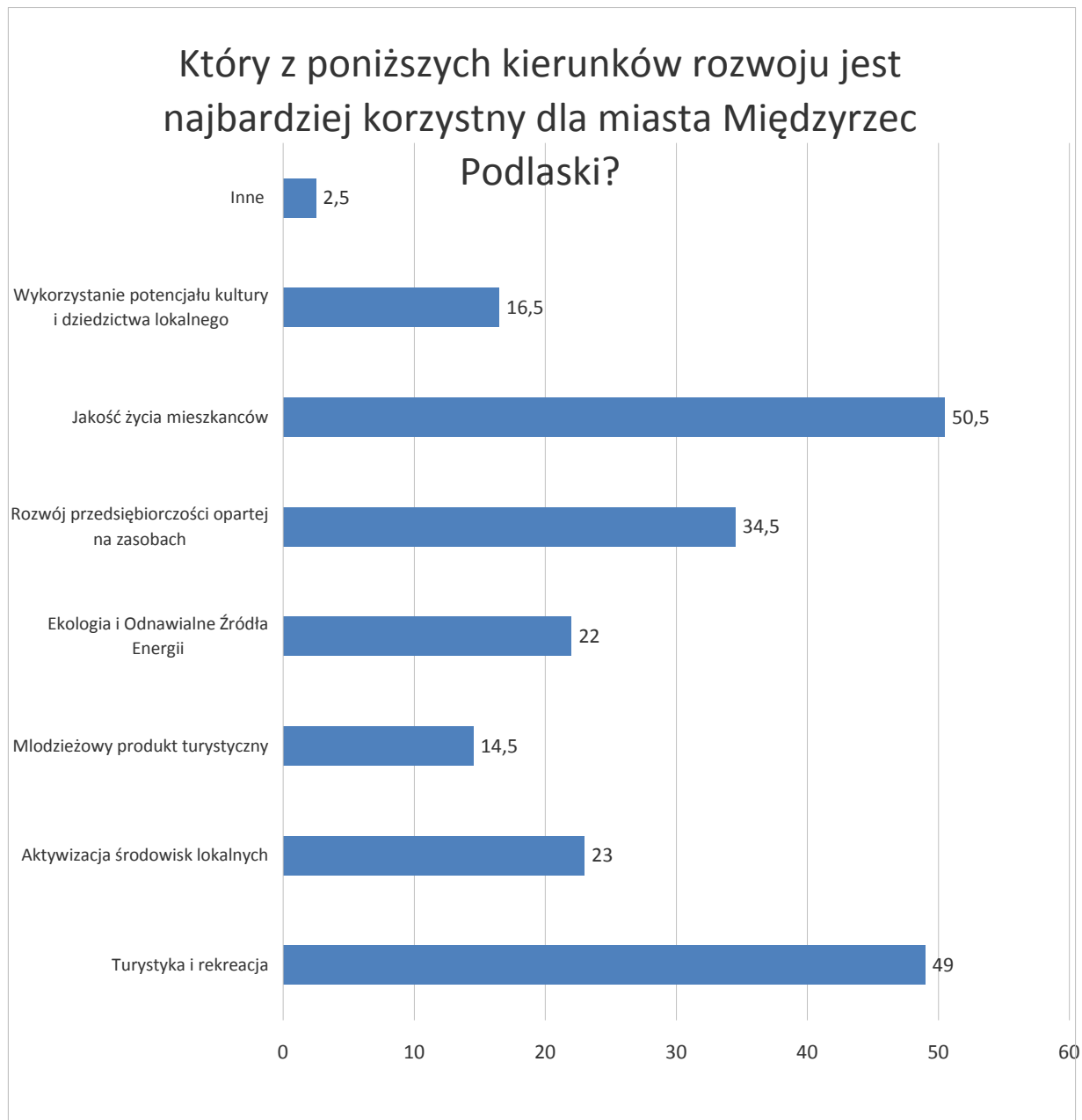

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego.

Pytanie 8: Który z poniższych kierunków rozwoju jest zdaniem Pana/Pani najbardziej korzystny dla miasta Międzyrzec Podlaski? (możliwość wyboru maksymalnie 3 odpowiedzi)

W pytaniu ósmym badani zostali poproszeni o wskazanie najbardziej w ich opinii korzystnych kierunków rozwoju miasta. 50, 5 % ankietowanych było zdania, że jest nim jakość życia mieszkańców. 49 % badanych uznało, że turystyka i rekreacja. 34, 5 % osób wybrało odpowiedź „ rozwój przedsiębiorczości opartej na zasobach”. 23 %, spośród nich, zaznaczyło wariant „aktywizacja środowisk lokalnych”. 22 % badanych stwierdziło, że miasto powinno rozwijać się w kierunku ekologii i Odnawialnych Źródeł Energii.

Rysunek 34. Najbardziej korzystne kierunki rozwoju miasta w opinii mieszkańców

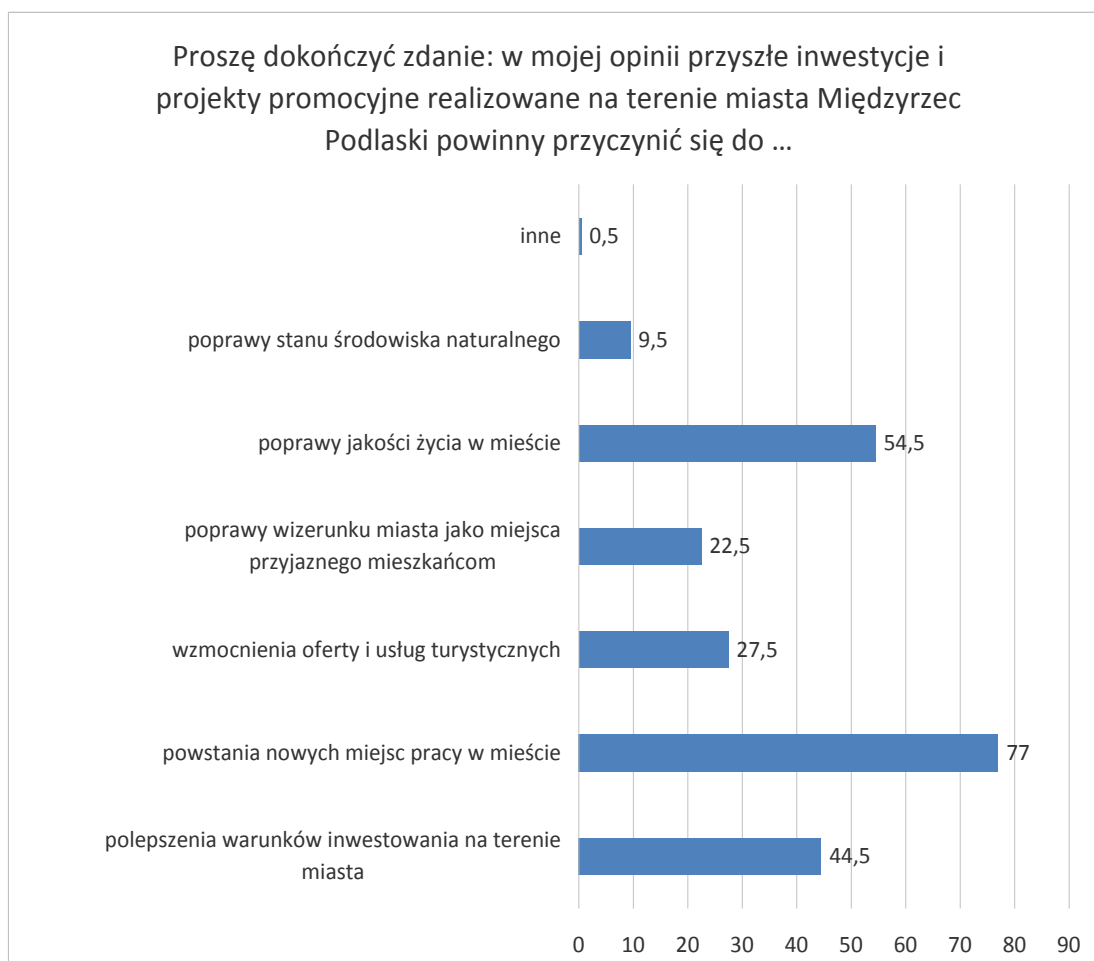

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzec Podlaskiego.

Pytanie 9: Proszę dokończyć zdanie: w mojej opinii przyszłe inwestycje i projekty promocyjne realizowane na terenie miasta Międzyrzec Podlaski powinny przyczynić się do ... (możliwość wyboru maksymalnie 3 odpowiedzi)

W pytaniu dziewiątym badani zostali poproszeni o wskazanie najbardziej pożądanego celu przyszłych inwestycji i projektów promocyjnych prowadzonych na terenie miasta. 77% ankietowanych uznało, że powinny się one przyczynić do powstania nowych miejsc pracy w mieście. 54,5% osób odpowiedziało, że ich celem powinna być poprawa jakości życia w mieście. 44,5% badanych wskazało, jako ich cel, polepszenie warunków inwestowania na terenie miasta.

Rysunek 35. Celowość przyszłych inwestycji i projektów promocyjnych prowadzonych na terenie miasta w opinii mieszkańców

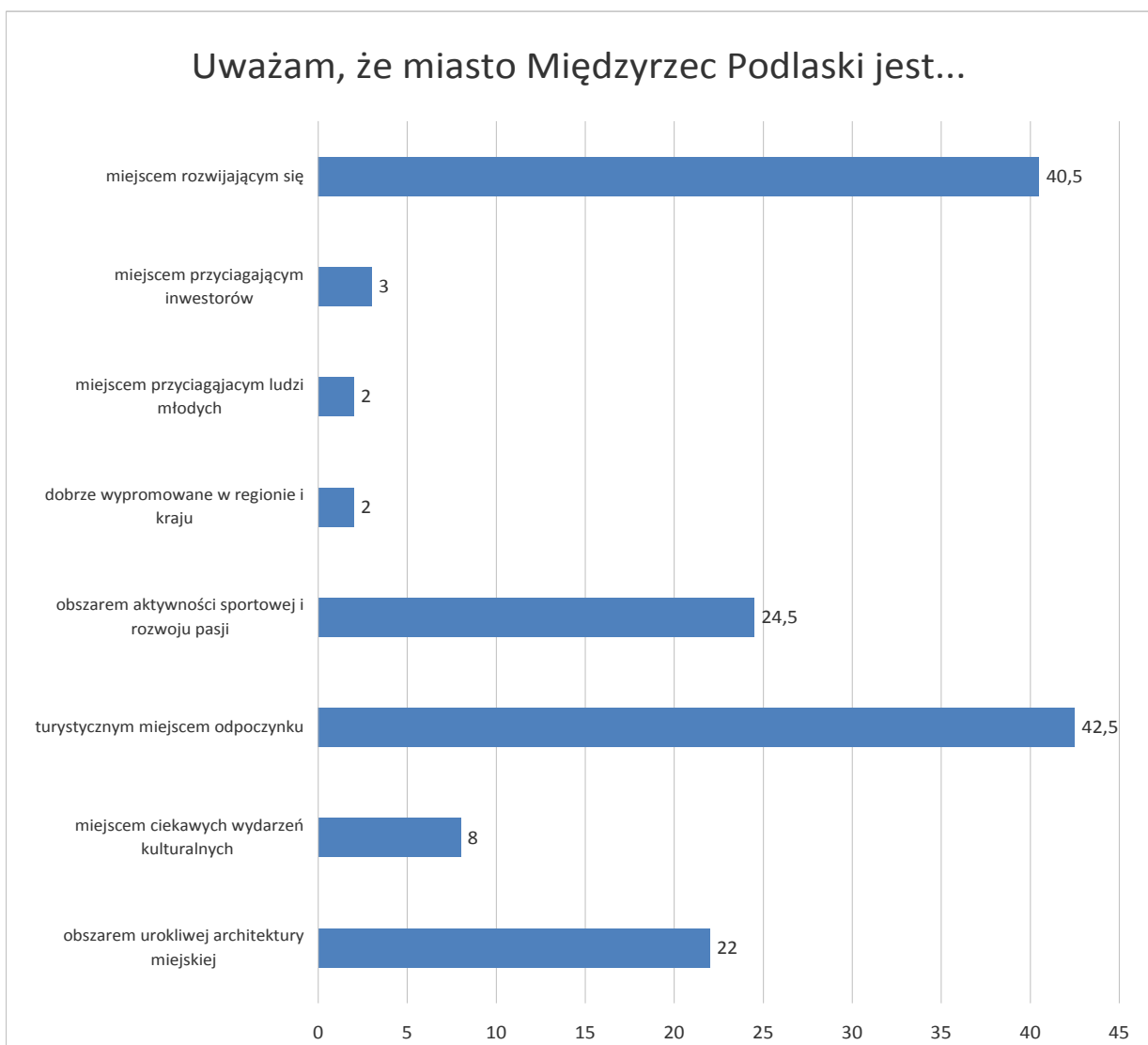
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzec Podlaskiego.

Pytanie 10: Proszę o dokończenie zdania: Uważam, że miasto Międzyrzec Podlaski jest... (możliwość wyboru maksymalnie 3 odpowiedzi)

Trzecia w kolejności najczęściej wybieranych wariantów odpowiedzi była kategoria „obszar aktywności i rozwoju pasji” (24,5% wskazań).

W pytaniu dziesiątym badani zostali poproszeni o wskazanie, jakim miejscem jest w ich opinii Międzyrzec Podlaski. Najwięcej, bo 42,5 % spośród nich, odpowiedziało, że miasto jest turystycznym miejscem odpoczynku. 40, 5 % osób uznało, że Międzyrzec Podlaski jest miejscem rozwijającym się.

Rysunek 36. Miasto Międzyrzec Podlaski w opinii mieszkańców

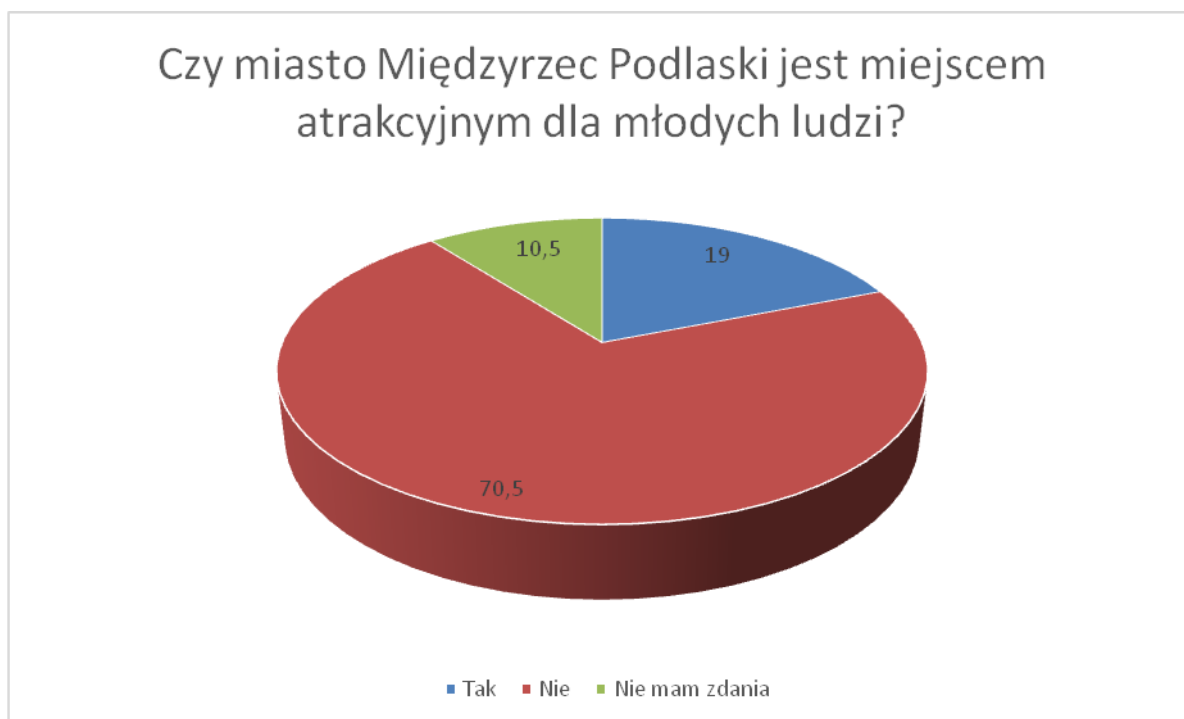
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego.

Pytanie 11: Czy Pana/Pani zdaniem miasto Międzyrzec Podlaski jest miejscem atrakcyjnym dla młodych ludzi? (możliwość wyboru 1 odpowiedzi)

W pytaniu jedenastym badani zostali poproszeni o ocenę atrakcyjności Międzyrzecza Podlaskiego dla młodych ludzi. 70,5% ankietowanych odpowiedziało, że miasto nie jest atrakcyjne dla tej kategorii osób. 19% uznało, że miasto jest miejscem atrakcyjnym dla młodych osób, natomiast 10,5% badanych zadeklarowało brak zdania na wskazany temat.

Rysunek 37. Atrakcyjność Międzyrzecza Podlaskiego dla młodych ludzi w opinii mieszkańców

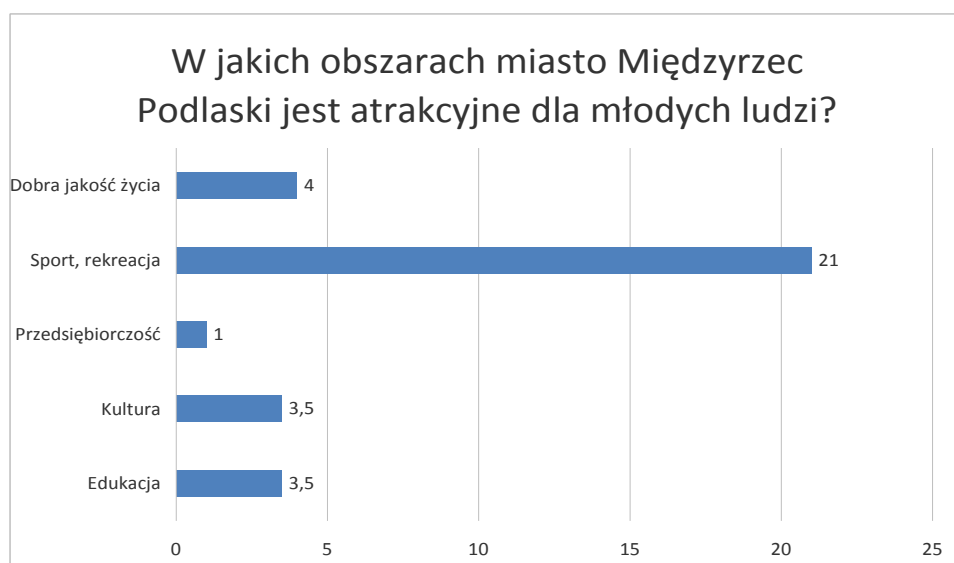

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzec Podlaskiego.

Pytanie 12: W jakich obszarach Pana/Pani zdaniem miasto jest atrakcyjne dla młodych ludzi? (możliwość wyboru maksymalnie 3 odpowiedzi)

Badani, którzy udzielili pozytywnej odpowiedzi na pytanie jedenaste zostali poproszeni w pytaniu dwunastym o wskazanie obszarów atrakcyjności Międzyrzec Podlaskiego dla młodych ludzi. Najwięcej, bo 21%, ankietowanych stwierdziło, że jest nim sport i rekreacja.

Rysunek 38. Obszary atrakcyjności Międzyrzec Podlaskiego dla młodych ludzi w opinii mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego.

Pytanie 13: Czy Pana/Pani zdaniem miasto Międzyrzec Podlaski jest miejscem atrakcyjnym dla inwestorów? (możliwość wyboru 1 odpowiedzi)

W pytaniu trzynastym badani zostali poproszeni o ocenę atrakcyjności Międzyrzecza Podlaskiego dla inwestorów. 44% ankietowanych uznało, że miasto nie jest atrakcyjnym miejscem dla inwestorów. 38,5%, spośród nich, stwierdziło, że miasto jest atrakcyjna dla inwestorów. 17% osób nie miało na ten temat wyrobionego zdania.

Rysunek 39. Atrakcyjność Międzyrzecza Podlaskiego dla inwestorów w opinii mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzec Podlaskiego.

Pytanie 14: Czy Pana/Pani zdaniem miasto Międzyrzec Podlaski jest miejscem przyjaznym lokalnym przedsiębiorcom?

(możliwość wyboru 1 odpowiedzi)

W pytaniu czternastym badani zostali poproszeni o ocenę przyjazności Międzyrzec Podlaskiego dla lokalnych przedsiębiorców. 46,5% ankietowanych uznało, że miasto nie jest przyjazne dla lokalnych przedsiębiorców. 22,5%, spośród nich, udzieliło twierdzącej odpowiedzi. 30,5% osób nie posiadało wyrobionego na ten temat zdania.

Rysunek 40. Przyjazność Międzyrzec Podlaskiego dla lokalnych przedsiębiorców w opinii mieszkańców

Czy miasto Międzyrzec Podlaski jest miejscem przyjaznym lokalnym przedsiębiorcom?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych wśród mieszkańców Międzyrzecza Podlaskiego.

Wnioski

Analiza uzyskanych w trakcie badania ankietowego odpowiedzi mieszkańców pozwala na wysunięcie kilku ciekawych wniosków, które powinny zostać uwzględnione w trakcie prac nad Strategią:

- mieszkańcy coraz bardziej dostrzegają implikacje negatywnych trendów demograficznych na terenie miasta, które zostały szczegółowo opisane w części diagnostycznej Strategii. W badaniu zwracali uwagę na problemy odpływu wykształconych osób z Międzyrzecza Podlaskiego (odpowiedzi udzielane najczęściej w pytaniach półotwartych w wariantach „inne”) związane z negatywnymi zjawiskami występującymi na lokalnym rynku pracy: wysokie wskaźniki bezrobocia, brak ofert pracy dla wykwalifikowanych osób posiadających specjalistyczne wykształcenie, brak oferty mieszkań komunalnych i ulg dla nowo zakładanych rodzin. Ankietowani uznali, w przeważającej części, że miasto nie jest atrakcyjne dla młodych osób i nie łączy jego najbardziej perspektywicznych kierunków rozwoju z tworzeniem i promocją młodzieżowych produktów turystycznych;
- mieszkańcy łączą potencjał miasta z jego specyficznym położeniem geograficznym i bogactwem przyrody, definiując jednocześnie obrane przez gminę, w ich opinii, kierunki rozwoju, jako przynależne do kilku obszarów tematycznych takich, jak:

turystyka i rekreacja, jakość życia mieszkańców, przedsiębiorczość. Co ciekawe, rozpoznawalne przez nich oficjalne kierunki rozwoju miasta są bardzo podobne do najbardziej korzystnych w ich opinii kierunków rozwojowych: jakość życia mieszkańców, turystyka i rekreacja i rozwój lokalnej przedsiębiorczości opartej na zasobach. Mieszkańcy dostrzegają także konieczności położenia większego akcentu w kierunku odnowy centrum miasta, pobudzenia rynku pracy i polepszenia warunków inwestowania;

- mieszkańcy łączą przyszły rozwój miasta z powstaniem nowych inwestycji na terenie miasta i stworzeniu lepszych warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej na terenie miasta, dzięki czemu będą mogły powstać nowe miejsca pracy. Duży odsetek badanych dostrzega atrakcyjność miasta dla potencjalnych inwestorów związaną z jego położeniem geograficznym i rozbudową infrastruktury drogowej. Ważnym obszarem problemowym jest konieczność poprawy stworzenia przyjaznych warunków dla lokalnych przedsiębiorców;
- mieszkańcy znają zadania inwestycyjne miasta i wśród najważniejszych z nich wymieniają konieczność rozbudowy infrastruktury drogowej, zagospodarowania terenów „Międzyrzeczkich Jeziorek” i przygotowania terenów inwestycyjnych;
- mieszkańcy mają wiedzę na temat aktualnych problemów miasta, zwracając uwagę na konieczność: odnowienia zaniedbanych części miasta, wspierania lokalnych przedsiębiorców celem rozwoju usług, rozbudowy i modernizację infrastruktury drogowej, poprawy bezpieczeństwa publicznego, poprawy jakości nauczania i oferty edukacyjnej, rozwoju infrastruktury sportowo – rekreacyjnej;
- mieszkańcy oczekują, że przyszłe projekty inwestycyjne i promocyjne przyczynią się do powstania nowych miejsc pracy, poprawy jakości życia w mieście, polepszenia warunków inwestowania na terenie miasta;
- Międzyrzec Podlaski jest utożsamiany w opinii mieszkańców z turystycznym miejscem odpoczynku i miejscem rozwijającym się. Badani zwrócili uwagę na element pozytywnych zmian na przestrzeni ostatnich 5 lat, które miały miejsce na terenie miasta, podkreślając głównie poprawę infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, stanu infrastruktury drogowej, porządku i czystości w gminie, oferty spędzania czasu wolnego. Najbardziej problemowymi obszarami, które nie ulegają widocznym przemianom są: warunki prowadzenia działalności gospodarczej i możliwość uzyskania zatrudnienia;
- W pytaniu szóstym mieszkańcy zostali poproszeni o ocenę atrakcyjności turystycznej miasta. 55 % badanych odpowiedziało, że Międzyrzec Podlaski jest miejscem atrakcyjnym turystycznie. 32 %, spośród nich, udzieliło negatywnej odpowiedzi, natomiast 13 % zadeklarowało brak zdania na wskazany temat.
- Osoby, które pozytywnie oceniły atrakcyjność turystyczną Międzyrzecza Podlaskiego zostały poproszone w pytaniu szóstym o wskazanie elementów świadczących o tejże atrakcyjności. 48 %, spośród nich, stwierdziło, że jednym z elementów atrakcyjności jest przyroda i bogactwo natury. 20 % ankietowanych wybrało wariant „ciekawe

położenie geograficzne". 13,5 % wskazań dotyczyło wariantów „zabytki, ciekawa architektura” i „ infrastruktura przyjazna turystom”.

- Mieszkańcy ocenili miasta jako nieatrakcyjne dla ludzi młodych – 70,5% wskazań. Tak kategoryczni nie byli przy ocenie atrakcyjności dla inwestorów. 44% uważa miasta za nieatrakcyjne pod tym kątem, jednak 38,5% za atrakcyjne i aż 17% nie ma zdania na ten temat. W zakresie wspierania lokalnej przedsiębiorczości 46,5% mieszkańców biorących udział w badaniu określiło miasto jako nie tworzące dobrych warunków dla lokalnej przedsiębiorczości.

Na podstawie analizy zebranego materiału badawczego możliwym jest sformułowanie kilku strategicznych w opinii mieszkańców kierunków rozwoju Międzyrzecza Podlaskiego:

1. Wykorzystanie potencjału położenia geograficznego miasta

Obszary problemowe: przedsiębiorczość, inwestycje, infrastruktura drogowa, inwestycje na terenie miasta.

2. Jakość życia mieszkańców

Obszary problemowe: zatrudnienie, warunki mieszkaniowe, infrastruktura drogowa, warunki dla prowadzenia biznesu, czas wolny, edukacja, turystyka, ekologia, Odnawialne Źródła Energii, działalność kulturalna, wzmocnienie oferty dla ludzi młodych, w tym młodych małżeństw.

3. Wykorzystanie potencjału wewnętrznego miasta

Obszary problemowe: planowanie przestrzenne, nowe inwestycje, rewitalizacja zaniedbanych części miasta, wykorzystanie lokalnego dziedzictwa przyrody, rozwój przedsiębiorczości opartej na zasobach, Odnawialne Źródła Energii.

Spis tabel

Tabela 1. Wykaz dróg krajowych w administracji GDDKiA Oddział w Lublinie.	10
Tabela 2. Plany rozwoju sieci dróg na terenie województwa lubelskiego.	11
Tabela 3. Liczba ludności w powiecie bialskim w 2013r.	13
Tabela 4. Stopa bezrobocia na terenie powiatu bialskiego – stan na lipiec 2015r.	14
Tabela 5. Korzystający w miastach z instalacji wodociągowej w % ogółu ludności w porównaniu z wybranymi miastami województwa lubelskiego.	30
Tabela 6. Sieć wodociągowa rozdzielcza w miastach na 100 km ²	31
Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w Międzyrzec Podlaskim.	41
Tabela 8. Liczba podmiotów gospodarczych na 10 000 ludności.	45
Tabela 9. Podmioty gospodarki narodowej- wskaźniki.	46
Tabela 10. Główne przedsiębiorstwa działające w dominujących na terenie Międzyrzec Podlaskiego branżach gospodarczych.	48
Tabela 11. Międzyrzec Podlaski. Restauracje, baza noclegowa.	49
Tabela 12. Ilość udzielonych zwolnień w podatku od nieruchomości w latach 2010 – 2014.	53
Tabela 13. Bezrobocie rejestrowane w Międzyrzec Podlaskim.	53
Tabela 14. Pracujący ogółem na tle wybranych miast województwa lubelskiego.	54
Tabela 15. Liczba ludności miasta Międzyrzec Podlaski.	59
Tabela 16. Liczba ludności miasta Międzyrzec Podlaski wg ekonomicznych grup wieku.	60
Tabela 17. Ludność w wieku przedprodukcyjnym jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym na tle wybranych miast województwa lubelskiego	61
Tabela 18. Wskaźnik perspektywiczności populacji wybranych gmin województwa lubelskiego.	62
Tabela 19. Wskaźnik obciążenia demograficznego.	63
Tabela 20. Wybrane dane statystyczne na temat ludności Międzyrzec Podlaskiego.	64
Tabela 21. Migracje mieszkańców Międzyrzec Podlaskiego.	65
Tabela 22. Liczba mieszkańców Międzyrzec Podlaskiego na tle wybranych miast województwa lubelskiego.	65
Tabela 23. Przyrost naturalny na 1000 ludności.	65
Tabela 24. Urodzenia żywe na 1000 ludności na tle wybranych miast województwa lubelskiego.	66

Tabela 25. Saldo migracji na 1000 ludności.....	66
Tabela 26. Odsetek dzieci w wieku 3 – 6 lat w miastach objętych wychowaniem przedszkolnym.	69
Tabela 27. Liczba uczniów w szkołach na terenie Międzyrzecza Podlaskiego.	70
Tabela 28. Wybrane dane na temat stanu szkolnictwa na terenie Międzyrzecza Podlaskiego.....	70
Tabela 29. Współczynnik skolaryzacji brutto (szkolnictwo podstawowe).....	71
Tabela 30. Współczynnik skolaryzacji brutto (szkolnictwo gimnazjalne).	71
Tabela 31. Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice.....	73
Tabela 32. Liczba mieszkańców przypadająca na jeden ośrodek kultury.....	74
Tabela 33. Biblioteki i filie w woj. lubelskim.....	77
Tabela 34. Liczba mieszkańców przypadająca na jedną placówkę biblioteczną.....	77
Tabela 35. Kluby sportowe łącznie z klubami wyznaniowymi i UKS.....	77
Tabela 36. Baza sportowa miasta.	78
Tabela 37. Przychodnie, ambulatoryjna opieka zdrowotna w Międzyrzeczu Podlaskim.	80
Tabela 38. Dostęp mieszkańców do opieki medycznej na tle wybranych miast województwa lubelskiego.	82
Tabela 39. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej według kryterium dochodowego.....	87
Tabela 40. Zasięg korzystania z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku na tle wybranych miast województwa lubelskiego.	88
Tabela 41. Dochody i wydatki budżetu miasta Międzyrzec Podlaski na rok 2013 (w %)	93
Tabela 42. Wydatki inwestycyjne miasta Międzyrzec Podlaski w latach (w zł).....	93
Tabela 43. Ilość udzielonych zwolnień w podatku od nieruchomości w latach 2010 – 2014.....	97
Tabela 44. Jednostki organizacyjne miasta Międzyrzec Podlaski.....	98
Tabela 45. STREFA SPOŁECZNA	101
Tabela 46. SFERA GOSPODARCZA.....	102
Tabela 47. SFERA TECHNICZNO – PRZESTRZENNA	103
Tabela 48. Potrzeby i motywacje.....	106
Tabela 49. Plan działania.....	139
Tabela 50. Harmonogram działań.....	139
Tabela 51. Sprawozdanie z realizacji planu działania	139

Tabela 52. Procedura monitoringu	141
Tabela 53. Procedura monitoringu strategicznego	142
Tabela 54. Odwołania i uwagi.....	145

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie Międzyrzecza Podlaskiego.	8
Rysunek 2. Powiat bialski w woj. lubelskim	13
Rysunek 3 Mały zasięg oddziaływania.	18
Rysunek 4. Średni zasięg oddziaływania.	21
Rysunek 5. Euroregion Bug.	23
Rysunek 6. Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego.....	28
Rysunek 7. Korzystający w miastach z instalacji wodociągowej w % ogółu ludności na tle wybranych miast województwa lubelskiego.....	31
Rysunek 8. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w 2014 roku.	42
Rysunek 9. Podmioty gospodarki narodowej według sekcji PKD.	43
Rysunek 10 Podmioty gospodarki narodowej działające w ramach sektora prywatnego – struktura.	44
Rysunek 11. Liczba podmiotów gospodarczych na 10 000 ludności na tle innych miast województwa.	46
Rysunek 12. Liczba osób niepracujących przypadająca na 1 pracującego na terenie gminy na tle wybranych miast województwa lubelskiego.	55
Rysunek 13. Liczba pracujących w gminie jako odsetek ludności w wieku produkcyjnym na tle wybranych miast województwa lubelskiego.	56
Rysunek 14. Liczba ludności miasta Międzyrzec Podlaski wg ekonomicznych grup wieku.....	60
Rysunek 15. Wskaźnik perspektywiczności populacji Międzyrzecza Podlaskiego.....	63
Rysunek 16. Przyrost naturalny na 1000 ludności na tle wybranych miast województwa lubelskiego.	66
Rysunek 17. Saldo migracji na 1000 ludności na tle wybranych miast województwa lubelskiego.....	67
Rysunek 18. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat w miastach objętych wychowaniem przedszkolnym.	69

Rysunek 20. Kluby sportowe łącznie z klubami wyznaniowymi.	78
Rysunek 21. Liczba przychodni na 10 tys. ludności.	84
Rysunek 22. Liczba ludności na jedną aptekę ogólnodostępną.	84
Rysunek 23. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej według kryterium dochodowego.	88
Rysunek 24. Zasięg korzystania w pomocy społecznej według kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku na tle wybranych miast województwa lubelskiego.	89
Rysunek 25. Płeć respondentów.	147
Rysunek 26. Wiek respondentów	148
Rysunek 27. Zawód wykonywany przez respondentów	149
Rysunek 28. Znajomość hasła promocyjnego Międzyrzec Podlaski.	150
Rysunek 29. Kierunki rozwoju miasta Międzyrzec Podlaski w opinii mieszkańców ...	151
Rysunek 30. Zadania inwestycyjne ważne w opinii mieszkańców Międzyrzec Podlaskiego dla rozwoju miasta.	152
Rysunek 31. Dziedziny życia, które zmieniały się na terenie Międzyrzec Podlaskiego na lepsze w ciągu ostatnich 5 lat w opinii mieszkańców miasta	153
Rysunek 32. Obszary problemowe miasta zasługujące na rozwiązanie w najbliższym czasie w opinii mieszkańców.	154
Rysunek 33. Atrakcyjność turystyczna Międzyrzec Podlaskiego w opinii mieszkańców.	155
Rysunek 34. Elementy świadczące o atrakcyjności turystycznej Międzyrzec Podlaskiego w opinii mieszkańców.	156
Rysunek 35. Najbardziej korzystne kierunki rozwoju miasta w opinii mieszkańców	157
Rysunek 36. Celowość przyszłych inwestycji i projektów promocyjnych prowadzonych na terenie miasta w opinii mieszkańców	158
Rysunek 37. Miasto Międzyrzec Podlaski w opinii mieszkańców	159
Rysunek 38. Atrakcyjność Międzyrzec Podlaskiego dla młodych ludzi w opinii mieszkańców	160
Rysunek 39. Obszary atrakcyjności Międzyrzec Podlaskiego dla młodych ludzi w opinii mieszkańców	161
Rysunek 40. Atrakcyjność Międzyrzec Podlaskiego dla inwestorów w opinii mieszkańców	162
Rysunek 41. Przyjazność Międzyrzec Podlaskiego dla lokalnych przedsiębiorców w opinii mieszkańców	163